DEZORIENTAL • OMARA PORTUONDO • OSCAR DE LEON • BEADY BELLE • AHMET KAYA

ROLL

NICK CAVE & THE BAD SEEDS
İstanbul hatırası

ağustos sayı 2001/08
1 500 000 TL

tricky

air

mirkelam

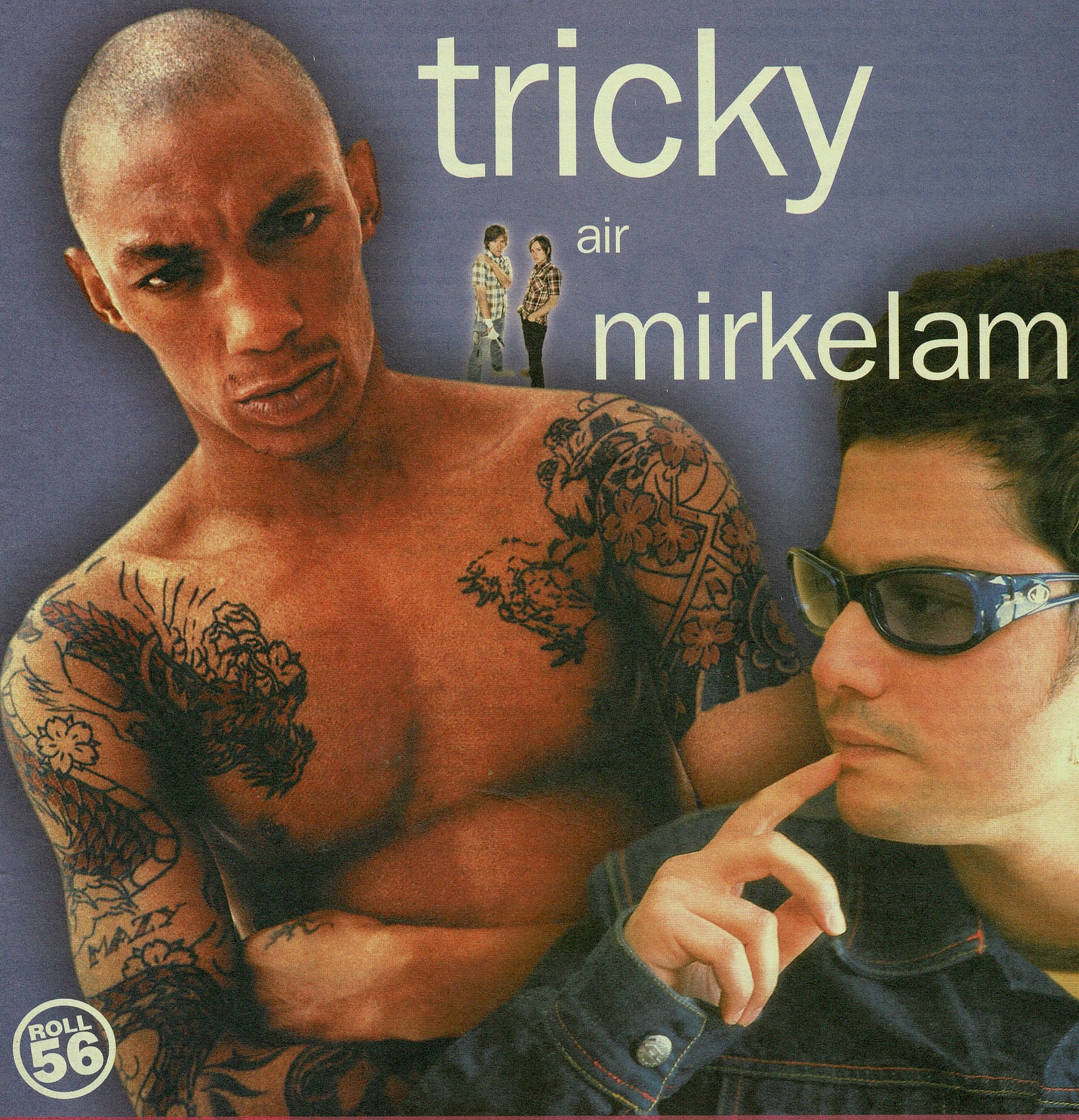

ROLL 56

BIG BAD VOODOO DADDY • BUGGE WESSELTOFT • BADMARSH & SHRI • MEHMET ERENLER • MILES HUNT

Bir taş atımı uzakta
Özgürlüğün bedeli vardır: Üniformalı adamların
–malûm hangi safta oldukları– kırdığı kemikler, indirdiği coplar
Gökyüzü değil yeryüzü tanrılarının
Destekleriyle ve dualarıyla
Bir taş atımı uzakta.

Ne zevk alırlar kim bilir, insanı coplamaktan
Bir son vermeli o insan türüne –sahip olduğumuz her şeyi alıp götürmeden
Sevgiyle şefkatle
Büyük onur duyuyorlar yaptıkları işten
Taşlar yağıyor hepsinden

Dürüstlük nerede koruyorsa varlığını ısrarla –orada duyarsın kaburgalarının kırıldığını
Bu yalancı piçlerin kükremesine daha fazla katlanamayan birinin
Şili'de, Polonya'da
Johannesburg'de, South Yorkshire'da
Bir taş atımı uzakta: Yerimiz şimdi orada.

council style

Enternasyonalistler
İnanıyorsan eşit payın olduğuna
Bu kocaman dünyada ve bu alemde
Ve payının ne az ne çok olduğuna
İnsan kardeşlerinden
O zaman al bu bilgiyi ve ısrarla
Beyan et herkese kendini –bir enternasyonalist gibi

Kabahati komşuna yüklemezsen
Ve farkedersen bunun senin de mücadelen olduğunu
Ve birleştirmezsek gücümüzü
Bu devran böyle dönecek
O zaman meydan oku, gerçekleştir dediğimi
Ayağa kalk –bir enternasyonalist gibi

Teninin renginden ötesini görebiliyorsa gözlerin
Herkesin aslında bir olduğunu da görebilmelisin
Talep ettiğin haklar herkesin hakları
Şimdi sana düşüyor bu çağrının öncülüğü
İlk madden özgürlük olmalı
Gururla doğrul –bir enternasyonalist gibi

Bir patronun emri altında çalışmadaki yanlışlığı görüyorsan
Patronların ortadan kalkması gerektiğini de göreceksin
Liderlerimizin bize söylediğinin aksine
Demokrasi diye bir şey yok bu düzende
Yalan dolana vakit yok gerçeklerin zamanı şimdi
Ayaklan ve ilan et bunu –bir enternasyonalist gibi

Evden kaçanlar
Günaydın gün n'aber
Bakalım ne çoraplar öreceksin başıma
Yolcu yolunda gerek, yövmiyemi kazanmalıyım
Şimdi gidip olmadığım her şeyi olmalıyım

Üstüme düşeni yaptım, artık beni evde tutacak bir şey kalmadı
Aynı abim gibi –bu vaziyetten sıyrılmak için çekip gitmek gerek
Görüyorsun sana göç et diyorlar
Kendi şehrinde iş bulamıyorsan.

Yatağımdan kalkınca duyuyorum bizim ihtiyarı
Sövüyor allahına kitabına
Otuz yıl bir fabrikada, 13 ay da fazladan
Evet, bence de şanssız bazıları

Şimdi gözyaşlarımız yağmur gibi, annem garda geçirirken beni
Bir öpücük, bir el sallayış –"Haftasonları gel oğlum"
bir kenara para koyabilirsem tabii
Ahdettim çıkaracağım bunun acısını
Bu iktisat sisteminin sorumlusundan.

Dünyanın bütün sevgileri bir araya gelse
Kaynamıyor mutfaktaki tencere
Sökemiyor içimdeki öfkeyi hiçbir sevgi

Günaydın gün n'aber
Bakalım ne çoraplar öreceksin başıma
Yolcu yolunda gerek, yövmiyemi kazanmalıyım
Şimdi gidip olmadığım her şeyi olmalıyım

Üstüme düşeni yaptım, artık beni evde tutacak bir şey kalmadı
Bütün sevgimi, kuvvetimi bu düzen alıp götürdü
Görüyorsun sana göç et diyorlar
Kendi şehrinde iş bulamıyorsan.

Baba mutfakta, bozuklukları sayıyor
Anne yatak odasında, oğullarının fotoğraflarına bakıyor
Biri Londra'da iş bakıyor
Diğeri Meclis'te, sorumluları arıyor

Kaybedilecek her şeyle
Çocuk parkından ıskartaya
Daha 17'de biter umutlar
Yerleri süpürerek, rafları tanzim ederek
Ekonomik düzenin emrine amade
11 yıl geçti çukur kazmakla
Unut okul zamanlarının hayallerini
Taahhütleri ve yalan dolu nutukları
Hiçbir şey göründüğü gibi değil
Kalifiye, patron emrinde
Kaybedilecek her şeyinle

İstikbale dair ne bir seçenek ne de şans
Zenginler vergi indiriminin tadını çıkarıyor
Giydirin kızları güzel pembelere
Boka batan hep siyahlar oluyor
Bir neslin yüreği sökülüyor
Ve gerçekler örtbas ediliyor
Tek anlayabilecekleri şey onların
Sırtlarını verdikleri duvar
Artık tek umutları bu –kaybedecekleri her şeyle

Boş gözlerde çaresizlik
Fişlenmiş ve atılmış bir yana–
Onurun yerini uyuşturucular alıyor
Kısa keskin şok karşılığında
Muhafazakârları sorgulamaya kalkarsan
Beş kuruş girmeyecek cebine
Hakikat taşa kazılı
O 21 ölünün yattığı yerde
Birkaç pound tasarruf uğruna bir ailenin yitişi
Kaybedecekleri her şeyle.

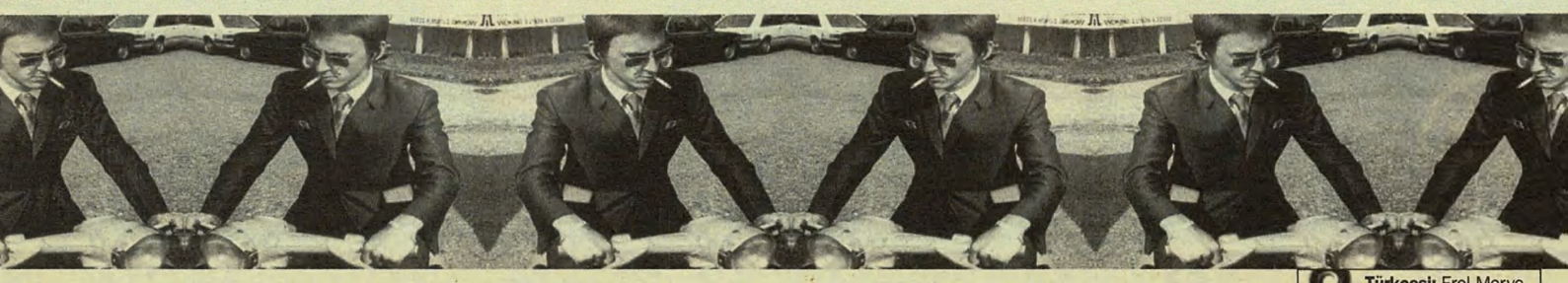

Türkçesi: Erol Merve

4 Ajans
8 Ahmet Kaya
9 Air
12 Tricky
15 Miles Hunt
16 Mirkelam
20 Badmarsh & Shri
22 New York'tan konserler
23 Caz Festivali'nin ardından
24 Nick Cave
26 Mick Harvey
28 Blixa Bargeld
29 Dezoriental
32 Oscar de Leon
34 Omara Portuondo
36 Beady Belle
37 Bugge Wesseltoft
38 Big Bad Voody Daddy
40 Mehmet Erenler
44 Anons Kasetçilik
48 Kıraathane
50 Gayd
52 Albümler
56 Liste
57 Ahmet Kaya (devam)
62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ali Yıldızay, Alican Tayla, Alişan Çapan, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Baran Özdemir, Berfu Köker, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Donat Bayer, Emre Ülker, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Meri İzrail, Merve Erol, Muhsin Akgün (kapaktaki Mirkelam ve Nick Cave fotoları için ayrıyeten teşekkür), Murat Meriç, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Özhan Binici, Pınar Öğünç, Raife Polat, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Semin Gümüşel, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Viki İzrail, Yaprak Z. Gökçöl, Yasemin Yıldız, Yücel Göktürk **baskı:** Lebib Yalkın Yayımları **dağıtım:** Bir-Yay **adres:** Büyükparmakkapı sok. Tuna Apt. No 21/4 Beyoğlu - İstanbul **tel** 292 06 39 **faks** 243 38 09 **yıl** 5 **sayı** 56 **ağustos**'01 **imtiyaz hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **sorumlu yazışleri müdürü:** E. Derya Bengi **ilan irtibat:** Orhan Esen (231 53 48 - 233 49 41)
AYDA BİR YAYINLANIR

REVO LLOR

d o d o

Fotoğrafta bir kadının yüzü görünüyordu, ama silik çıktığı için yalnızca şapkası ve giysisi seçilebiliyordu. "Görüyor musun?" diye sordu adam. Çocuk başıyla gördüğünü işaret etti. Adam da başka bir fotoğraf aldı avucuna. Plajda çekilmiş, üzerinde mayo olan bir kadının fotoğrafıydı bu.

Adam fotoğraflara üfleyip cebine koydu. "Bu benim karımdı."

"Öldü mü?" diye sordu çocuk.

"Yoo..." dedi. "Anlatacağım." Biraz bekledi, birasını yudumladı. "Sevgiden söz ediyorum," dedi. "Bence sevgi bir bilimdir."

Çocuk tabureden yarı yarıya indi. Ama adam işaret parmağını kaldırdı. Çocuğu orada tutan, gitmekten alıkoyan bir şey vardı adamda.

"12 yıl önce, fotoğraftaki kadınla evliydim. Bir yıl dokuz ay, üç gün, iki gece benim karım oldu. Onu sevdim. Evet..." Zar zor işitilen sesindeki boğukluğu giderip konuşmasını sürdürdü... "Yaşamım boyunca hep bir sürü şeyden etkilendim. Ay ışığı. Güzel bir kızın bacakları. Bir sürü şey. Ama asıl mesele, bir şeyden hoşlandığım zaman, sanki içimde bir boşluk varmış gibi tuhaf bir duyguya kapılıyordum hep. Hiçbir şey tam olmuyordu ya da başka şeylere tam uymuyordu. Kadınlar? Onlardan da nasibimi aldım. Gene aynı. Sonradan içimde gene bir boşluk kaldı.

"Sonra bu kadını tanıdım. Üç gün içinde evlendik. Nasıldı biliyor musun? Sana anlatamam. O zamana kadarki bütün duygularım bu kadında toplanmıştı sanki. Artık içimde hiçbir boşluk yoktu; onunla her şey tamamlanmıştı."

"Adı neydi?" diye sordu çocuk.

"Ha," dedi, "ben ona Dodo derdim. Ama bunun önemi yok... Beni bırakıp gittiği zaman neler hissettiğimi anlarsın."

"Bir daha hiç görmediniz mi onu?"

"Geri getirmek için birkaç girişimde bulundum. Aşağı yukarı iki yıl onu bulmak için yollara düşüp bütün ülkeyi dolaştım... Üçüncü yıl bana tuhaf bir şey olmaya başladı." Adam başını indirdi ve bir yudum bira içmek için bardağı eğdi. "Sevgi tuhaf bir şey. Baştan yalnızca onu geri getirmeyi düşünüyordum. Bir çeşit saplantı gibiydi. Ama zaman geçtikçe, onu hatırlamaya çalıştım. Biliyor musun, ne oldu?"

"Hayır," dedi çocuk.

"Bir yatağa uzanıp onu düşünmeye çalışınca, zihnim bomboş kalıyordu. Onu gözlerimin önüne getiremiyordum. Resimlerini çıkarıp bakıyordum. İşe yaramıyordu. Boşuna. Bir boşluk. Düşünebiliyor musun?.. Ama kaldırımın üstündeki bir cam parçası... Ya da müzik kutusundan seçilip çalınan bir ezgi, onu bana hatırlatıyordu... Beni ruhumun içinde kovalamaya başladı, anlıyor musun? Ruhumda... Beşinci yıl oldu bunlar. Ben de bunlardan bir bilim yarattım."

"Sonra ne oldu?" diye sordu çocuk.

Yaşlı adam yüksek ve duru bir sesle: "Huzur," dedi.

"Ha?"

"Buna bilimsel açıklama getirmek zor, evlat... Tuhaf ve güzel bir boşluk. İlkbahardı ve her akşam yağmur yağıyordu. Bütün gece yatağımda uzanıp karanlıkta öylece yatıyordum. Bilim böyle doğdu içimde... Şöyle oldu. İyi dinle. Sevgiyi düşündüm ve bir çözüme vardım. Nerede yanıldığımızı anladım. Diyelim ki insan ilk kez seviyor. Peki neyi seviyor?"

Çocuğun yumuşak dudakları yarı aralıktı. Hiç sesini çıkarmadı.

"Bir kadını" dedi yaşlı adam.

"Evet" dedi çocuk yavaşça.

"Sevmeye yanlış yönden başlıyor. En sonundan başlıyor. Böyle çile çekmesine şaşacak ne var? İnsan nasıl sevmeli biliyor musun?"

Çocuk kımıldamadan oturmuş dinliyordu. Yavaş yavaş başını iki yana salladı. Yaşlı adam ona doğru eğilip fısıldadı: "Bir ağaçtan. Bir taştan. Bir buluttan."

Dışarda, sokakta hâlâ yağmur yağıyordu. Hafif, boz, bitmez tükenmez bir yağmur. "Portland'da da hava böyleydi" dedi adam, "sevgi denen şeyi bilimselleştirmeye başladığımda... Bir Japon balığı satın aldım. Bütün dikkatimi balığa yönelttim ve onu sevdim. Bir şeyden öbürüne geçtim. Günbegün bu yöntemi kavrıyordum..." Yüzünde içten, coşkulu bir ifade vardı. "Altı yıldır yalnız başıma dolaşıyorum ve bilimimi geliştiriyorum. Bir sokak görüyorum ve içimde güzel bir ışık doğuyor. Gökyüzünde uçan bir kuşa bakıyorum. Ya da bir yolcuya rastlıyorum... Hepsi de bana yabancı ve ben hepsini de seviyorum. Benimki gibi bir bilim nereye varır, anlıyor musun?"

Çocuk elleriyle tezgahın kenarını sıkı sıkı kavramış, hiç kımıldamadan duruyordu. Sonunda sordu: "O kadını bulabildiniz mi?"

"Ne? Ne dedin evlat?"

"Yani" dedi çocuk çekine çekine, "başka bir kadını sevdiniz mi?"

Yaşlı adam başını öteye çevirdi. Gözlerinde ilk kez belirsiz ve dağınık bir bakış belirdi. "Hayır, evlat. Bilimsel bakımdan bu son aşama olacak. Ölçülü gidiyorum. Daha buna hazırlıklı değilim."

Carson McCullers, *Küskün Kahvenin Türküsü*

Bir ağaç, bir taş, bir bulut

Olan şu: Hopper, Hollywood'a eski moda sistemini neresine sokması gerektiğini söyledi, endüstri tarafından kara listeye alındı, peyote çiğnedi, esrar içti, Billy The Kid gibi giyindi, sütlü kahverengi saçlarını taramadan saldı uzattı, Peter Fonda'yla tanıştı, perde dışında ve perdede beraber asit attılar, esaslı bir film çekebileceği konusunda ısrar etti ve "Easy Rider"la da haklı olduğunu kanıtladı; güneybatıyı motosiklet üzerinde kateden genç uyumsuzları anlatan etkileyici bir hikaye yazdı ve başrollerden birini üstlendi, ama filmi kendisi yönetti ve hemen ardından 1969 Cannes Film Festivali'nde yeni bir yönetmenin çektiği en iyi film ödülünü kazandı.
Tom Burke

"Easy Rider" özgürlük hakkında değil, özgürlüğün *olmayışı* hakkında. Kahramanlarım haklı değiller, hatalılar. Filmi bitirmek için yapabileceğim tek şey, karakterimi öldürmek. Ben de sonunda intihar ediyorum; Amerika'nın da bunu yaptığını söylemiş oluyorum.
Peter Fonda

"Easy Rider" güzel olduğu için politiktir; fotoğraflar güzel ve sakin olduğu için, müzik güzel olduğu için, Peter Fonda'nın hareketleri güzel olduğu için, Dennis Hopper'ın yalnızca oynamadığı, aynı zamanda Los Angeles - New Orleans arasında bir film yaptığının anlaşıldığı için politiktir.
Wim Wenders

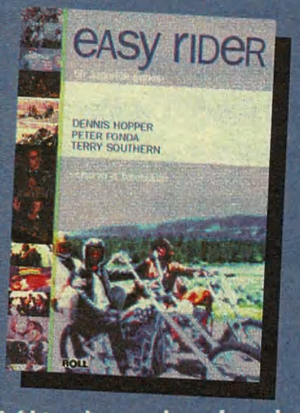

Kitabevlerinde
(kenarda köşede)

ROLL

iki gözüm Ayşe
yazdığım satırlar seni üzerse
beni de üzer
ama unutma
taş duvarlar arasındaki karanlığımın
senden başka penceresi yok
SABAHATTİN ALİ

Bir insanı küçük düşürmenin en korkunç yolu, onun acı çektiğine inanmamaktır.
CESARE PAVESE, Yaşama Uğraşı

Ah! Gündüz, bu pis ışık bir bitse de karanlık verse ortalık, ışıklar bir yansa... İşte yalnız iki umut vardır: Akşam ve lamba. **SAİT FAİK**

Farklı güneşlerin ışıkları farklıdır ama tek bir karanlık vardır. **URSULA K. LeGUIN**

Benim içtiğim cigara 6 santimetre 7 milimdir. Cigaranın 6 santiminden fazla 7 milimini seviyorum. Çünkü benden uzaklaşan o. **ÖZDEMİR ASAF**

Uyuduk mu eşit oluruz
Ne tutku, ne gurur, ne umut
MELİH CEVDET ANDAY

Mısırlı kardeşim
şarkılarımız kardeştir
isimlerimiz kardeş
yoksulluğumuz kardeştir
yorgunluğumuz kardeş
NÂZIM HİKMET

Dikkat provokasyon!

Fransa'yı sallayan iki "skandal" şarkı: Serge Gainsbourg, biraz da Sex Pistols'un "God Save The Queen"inden esinlenip Fransız İstiklal Marşı "La Marseillaises"i reggae ritmleriyle okuyor, "davranın silahlara..." diye uzayıp giden nakaratını da "vesaire vesaire" diye geciştiriyor: "Aux Armes Et Caetera", yani bir nevi "Korkma sönmez vesaire vesaire..."

70'lerin sonundaki bu Gainsbourg rezaletinin ardından, Fransız muhafazakâr takımı, 80'lerin ortasında Rachid Taha isimli bir göçmen gence yöneltiyorlar hiddetli bakışlarını. Charles Trenet'nin masum memleket güzellemesi "Douce France"

(Müşfik Fransa), Taha ve grubu Carte de Séjour'un ellerinde "alın memleketinizi başınıza çalın" der gibilerden Arabik tonlara bulanmış, matrak, dalgacı bir marş haline gelmiş...

2001'e ışınlanıyoruz. Mart ayı. Serge Gainsbourg'un ölümünün onuncu yılı. Serge'i anmak için bir TV programı hazırlıyorsunuz. Bu programda popüler sanatçılar sahneye çıkıp birer Gainsbourg hitini seslendirecekler. "Aux Armes Et Caetera"yı kim okusa uygun kaçar? Evet, tam isabet! Tabii ki Rachid Taha. Hem udlu, dümbelekli hem de Jamaika dolaylarından bir İstiklal Marşı. Katmerli provokasyon, katmerli güzellik.

TV5'te mart ayında büyük bir keyifle seyrettiğimiz iki küsur saatlik bu programdaki şarkılar üstelik bir CD'de de toplandı: "Pop Sessions". Albümde, programın ana konuğu Jane Birkin "La Javanaise"i söylüyor, ayrıca "Mon Amour Baiser"de Etienne Daho'yla düet yapıyor. Rachid Taha'nın yorumuyla açılan albümde Faudel "Elisa"yı, Les Rita Mitsouko "L'hippopodame"ı, Françoise Hardy "Ces petits riens"i, Miossec "Ballade de Melody Nelson"u seslendiriyor. Zazie, Alain Chamfort, Menelik, Pierpoljak ve Gainsbourgsever İngiliz grup Texas "Pop Sessions" albümünün diğer misafirleri.

Gainsbourg'u onuncu yılında anan lar sadece yukarıda saydıklarımız değil. Bir diğer güzel albüm de "I Love Serge" adını taşıyor. Bu kez elektronik müzik dünyasından ünlü isimler Gainsbourg şarkılarını deneylere tabi tutmuşlar. "Ballade de Melody Nelson"u Howie B, "Requiem pour un con"u The Orb, "Je t'aime.. moi non plus"yü Dzihen & Kamien almış eline. "I Love Serge" diyen diğer müzisyenler şunlar: Faze Action, Krikor & W.A.R.R.I.O., Herbert, Dax Riders, Demon Ritchie, Chateau Flight, Readymade, Bob Sinclair, OGM, Stratus ve Snooze.

Gainsbourg bu günleri göremedi, yalnız Fransızlar değil, İngiltere ve Amerika'dan ünlü rock müzisyenleri de onun müthiş provokatör-müzisyen kariyerine şapka çıkartıyor artık. 26. sayfamızda söyleşisini okuyacağınız "bad seed" Mick Harvey'in yanısıra, mesela Beck, Sonic Youth, Pulp, Divine Comedy, Echo & The Bunnymen, Luna, Madonna ve "Kid A" provaları esnasında canları sıkıldığında stüdyoda habire "La Ballade de Melody Nelson"u cover'layan Radiohead...

Müjde, müjde: **Bob Dylan** eylül ayında yeni albümü "Love and Theft"i çıkarıyor. Albümde, 11 yeni şarkıyla birlikte, 1998'de Sheryl Crow'un kaydettiği "Mississippi"nin bir yorumu da yer alacak. Roll diğer şarkıların da isimlerini ele geçirdi: "Tweedle Dee and Tweedle Dum", "Summer Days", "Bye and Bye", "Lonesome Day Blues", "Floater", "Highwater", "Moonlight", "Honest with Me", "Po' Boy", "Cry Awhile" ve "Sugar Baby".

Jane's Addiction ve Porno For Pyros'ın ruhu **Perry Farrell** yeni albümüyle gayet formda döndü. "Song Yet Be Sung" gitar ve elektronik aletlerin içiçe geçtiği "şahsî" bir albüm.

Suzanne Vega'nın yeni şarkılarının rengi kırmızı ve gri. "Nine Objects of Desire"dan beş yıl sonra, Vega'nın altıncı stüdyo albümü "Songs in Red and Gray" yolda. Albümün prodüksiyonu, 80'li yıllarda, başta Chris de Burgh ve Howard Jones olmak üzere çeşitli pop yıldızlarının gölgesinde kendini gösteren İngiliz Rupert Hine'a emanet edilmiş. Bu beklenmedik işbirliği, sanatçının eski eşi prodüktör Mitchell Froom'la yıllardır süren müzikal beraberliğinin sonunun da bir işareti. "Songs in Red and Gray", eylül sonuna doğru çıkıyor.

Tricky yeni arkadaşlarıyla kayıtta. Amerikalı Live grubunun solisti Ed Kowalczyk, Tricky'nin son albümündeki "Evolution Revolution Love"ın vokalini üstlenmişti. Tricky de karşılığında, Live'ın eylül ortasında çıkacak olan "V" adlı albümünün ilk single'ı olacak olan "Simple Creed"i seslendirecek.

Onca fırtına üstüne, **Dead Kennedys** gemisi hâlâ sakin limanlara yanaşamadı. East Bay Ray, Klaus Flouride ve D.H. Peligro'nun Jello Biafra'yla araları hâlâ açık. Ama anlaşılan bu bir "live" albüm yayınlamalarına da engel değil. Fakat bu albümün doğumu da sorunsuz olmuyor: Zira Jello Biafra geçtiğimiz kış mahkemeye başvurarak 1982 ile 1986 yılları arasında sahnede kaydedilen 12 parçayı bir araya getiren bu albümün telif haklarını reddetti ve adının albümün kapağında yer almamasını istedi. California –ve dünya– punk'ının efsane grubunun stüdyodan geçmiş dört albümü de –"Plastic Surgery Disasters", "Frankenchrist", "Bedtime for Democracy" ve "Give Me Convenience or Give Me Death"– yeniden gözden geçirilerek eylül ortasında yayınlanacak.

Michael Stipe, Single Cell adlı prodüksiyon şirketindeki faaliyetlerinde tam gaz ilerliyor. Stipe, son olarak "X Kuşağı"nın yazarı **Douglas Coupland**'in yeni kitabı "All Families Are Psychotic"in yayın hakkını satın aldı. Eylül'de Amerika'da yayınlanacak olan bu romanda, hep beraber bir hafta sonu boyunca bir kadın astronotun ilk uzay macerasını izleyen bir aile anlatılıyor. Stipe'ın elindeki tek proje bu değil: MTV için Stipe'ı gündelik hayatta bir gün boyunca izleyen bir program hazırlanıyor, elde var bir. Bir çocukluk portresi olan "The Miracle Life of Edgar Mint", elde var iki. "Saved", dini okulda etrafını paniğe sürükleyen liseli hamile bir kızın hikayesini anlatan bir kara komedi, etti üç. Şu anda en ilerlemiş projeyse, Everett Lewis'in yöneteceği yeni bir "Bonnie & Clyde" versiyonu.

Coppola'nın yeni filmi "Megalopolis" tam bir şöhretler geçidi: Kevin Spacey, Parker Posey, Russel Crowe, Robert De Niro, Nicholas Cage, Paul Newman... 40-60 milyon dolarlık dev bütçeli filmde Coppola, bir inşaat firmasıyla kapışan belediye başkanı rolünü özel olarak Warren Beatty için yazmış. Ama kadroda Beatty'nin yer alıp almayacağı henüz muamma.

Roni Size ve ekibi soğuklarla beraber kapımızda olacak. Yıl bitmeden Reprazent'in üçüncü albümü yayınlanacak.

Public Enemy'ciler yeni albümlerini oluştururken, hayranlarından internet üzerinden sürece katkıda bulunmalarını istediler. Her hafta Slamjamz sitesinde Chuck D'nin kayıtlarını yaptığı vokallere ulaşmak mümkün olacak. Grup elemanları, prodüktör heveslilerini bu vokalleri kullanarak parçalar yapmaya ve sonra tekrar internete yüklemeye davet ediyor. Eylül ayında seçilecek şanslılar, Public Enemy'nin yeni albümünde yer alacak ve 1000 doları da afiyetle yiyecek. İsteriz ki, bir Roll'cunun da bu macerada adı geçsin...

Stina Nordenstam sonbaharda beşinci albümünü çıkarıyor. 98 yılındaki "People are Strange"i takip eden bu albümle ilgili sızmış pek bir bilgi henüz yok.

Bir insan acı çekiyorsa, başkaları bir sarhoşmuş gibi davranırlar ona: "Hadi, kalk bakalım; yeter bu kadar; hadi işine; öyle değil; ha şöyle..." **CESARE PAVESE**, Yaşama Uğraşı

Unutmak –bütün insanlar unutmak isterler, hoş olmayan bir şey olduğunda daima "ah bir unutabilsem" derler. Fakat unutmak önceden pratiği yapılması gereken bir sanattır. **KIERKEGAARD**

Bir yıldızın nasıl göz kırpması gerektiğini biliyor musun? Göz kırpmak diyoruz, çünkü öyle yapıyor gibi geliyor bize, ancak bir yıldız kendini yokladığında bunun göz kırpmak değil, daha çok zonklamak gibi olduğunu bilir. Yıldızlar zonklar. Yıldızlar zonklar ve zonklar ve zonklarlar; zaman zaman, artık zonklayamayınca, artık bu işe dayanamayınca, gökten düşerler. **TONI MORRISON**, Katran Bebek

Postacı iyi adam
Geçerken verdiği ne
Mektup değil selam
OKTAY RİFAT

Coen Kardeşler'in yeni filmi yolda. "Blade Runner"ın senaristi David Webb Peoples, "To The White Sea"nin senaryosu için Coen'lerle birlikte çalışıyor. Peoples, çok az diyaloğun bulunacağı filmin ilk bölümlerinin yazımını tamamladı. Filmde Brad Pitt, İkinci Dünya Savaşı sırasında düşman hatlarını geçmesi gereken ve tek kelime Japonca bilmeyen bir bombardıman uçağı pilotunu canlandıracak. "To The White Sea", Coen kardeşlerin bugüne kadarki en yüksek bütçeli (54 milyon dolar) filmleri olacak.

Alejandro Jodorowsky, "Abelcain" filminin çekimlerine başlıyor. Asıl olay oyunculardaki: Yönetmenin Güney Amerika'da yayınlanan La Tercera gazetesine yaptığı açıklamaya göre, filmin çekimleri 2002 yılında yapılacak ve başrollerini **Marilyn Manson**'la **Johnny Depp** paylaşacak.

Kim bilir kaç etti: **The Cure** yine kıpırdanıyor. Anlaşılan, geçtiğimiz yıl son albüm diye çıkan "Bloodflowers"ın son nefesleri olmasına gönülleri razı gelmedi Cure'cuların. Roberth Smith ve arkadaşları, yıl sonundan önce çıkaracakları 'best-of' albümde yer alacak iki yeni şarkının kayıtları için stüdyoya giriyor. The Cure'un sitesine girerseniz, stüdyoya yerleştirilen bir "Curecam" sayesinde kayıtları canlı olarak izleyebilirsiniz.

Daft Punk'ın 97 Birmingham konseri kayıtları ekim ayında yayınlanacak. Böylece, ilk albümleri "Homework"de yer alan parçaların daha dance-floor yorumlarını dinleme imkanı da bulmuş olacağız. Bu albümle grup, ikinci albümleri "Discovery"den 12 single çıkarma projesine ara vermiş oluyor. İkili, albümde yer alan her parça için bir single ve "Albator"un yönetmeni Leiji Matsumoto imzalı bir video klip yapma niyetindeydi. 12 klip uç uca konduğunda, başlı başına konusu olan bir film çıkacaktı ortaya. Bu arada, bugüne kadar reklam sektörünün bütün cazip tekliflerine sırt çeviren ikili, bir Gap reklamına müzisyen ve oyuncu olarak katkıda bulunmayı kabul etti.

Suede'in eski gitaristi **Bernard Butler** ve arkadaşı **McAlmont**, birkaç yeni şarkıyla tekrar bir araya geldi. Şarkılar yıl sonundan önce gün ışığına çıkmış olacak.

Amerikan medyasının rezilliği ve sansürü **Ani DiFran-**

Gafil gezme şaşkın

Unkapanı'nda artık her plak şirketinin bir "arşiv" serisi var. Anadolu Müzik de "Arşiv" adını verdiği seriyle unutulmuş halk ozanlarının kayıtlarını yayınlıyor. Halk müziğinin, divan sazının ve deyişlerin büyük ustası Ali Ekber Çiçek'in bütün kayıtları Anadolu Müzik'in "Arşiv" serisi adı altında yayınlanmaya başladı. Serinin ilk albümü geçtiğimiz aylarda yayınlanan "Yolumuz gurbete düştü"ydü. İkinci albüm, Çiçek'in "Haydar Haydar"la ünlenip Amerika'da üniversite seminerlerine davet edildiğinde kaydedilip yayınlanan "Derde derman arar idim" adlı albümü. Çiçek'in sanatının zirvesinde olduğu yıllarda kaydedilen albümde bugün klasik olmuş pek çok deyiş yer alıyor: "Gafil gezme şaşkın", "Yandı yürek yar elinden", "Hey Erenler"... Albümün ilginç yanlarından birisi, Ali Ekber Çiçek'ten bugüne kadar pek dinlemediğimiz curayla çalınmış türkülerin olması. Bas sesi ve sazıyla türkülerine alıştığımız Çiçek'in "İlahi dostun bağına" deyişindeki cura yorumu bulunması pek mümkün olmayan güzellikte bir kayıt. "Derde derman arar idim" albümü derdinize derman olacak, yaraları saracak kuvvette. Ali Ekber Çiçek'in dediği gibi "ariflere bir söz bahane yeter"...

AFŞİN

Küçük dünyam bana kalsın

Önceki yıl Roxy Müzik Yarışması finallerinden San-ı'yı hatırlayanlar çıkacaktır. San-ı şekil değiştirince beyinlerinden Afşin de kendisi olarak yola devam etti. Şimdilerde Kadıköy'de ses vermeye başlayan ve prodüksiyon kulvarında ısınma turlarına başlayan Kayıp Stüdyo etiketiyle çıkardığı gayriresmi albümü "Nothing New" ile çıktı karşımıza. Yollarımız Beyoğlu'nda kesişti, biz sorduk, o söyledi...

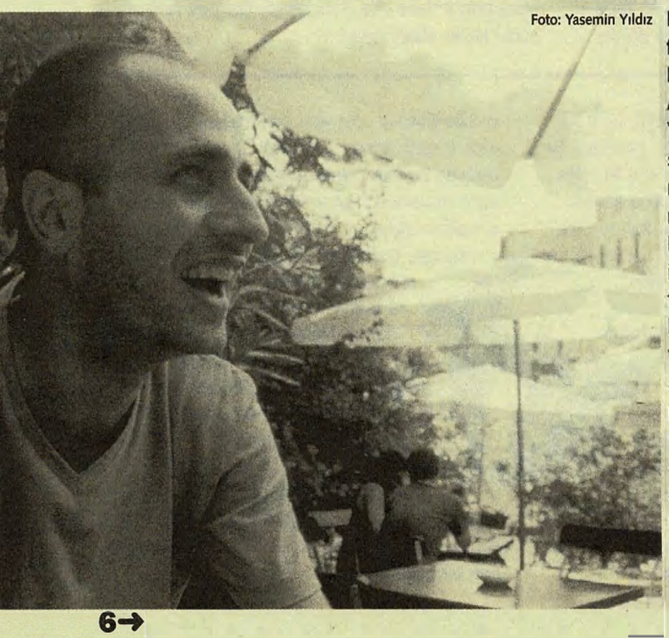

Foto: Yasemin Yıldız

Epey zamandır müzikle uğraşıyorsun ve farklı projelerde yer aldın. Sonra "Nothing New" geldi. Bu süreci anlatır mısın biraz?

Afşin: San-ı ile başladı her şey. Roxy Müzik Yarışması sonrası gruptan ayrıldım. Tek başıma anlatacağım bir sürü şey vardı. Deneysellikten mümkün olduğunca uzak kalmaya çalıştım, çünkü hayatımda ilk kez bir kompozisyon, yani somut bir şey yaratmak istiyordum. "Nothing New" bir proje ve istikrarlı bir şey olsun istiyordum. Oturmuş bir sound'um var, kafamda kısa hikayeler var... Bir bütünlük peşindeydim. San-ı tayfası daha sonra Larva'ya dönüştü. Onların provaları, konserleri oluyordu, çok yoğundular. Ben tek başıma kalmıştım. Gene bazı arkadaşlarımın katılımı var, hani "ilk San-ı albümünden farkı nedir" diye sorarsan, onda da ağırlıklı olarak ben vardım ama o zamanlarda birlikte takılıyorduk, birlikte içiyorduk, zaman geçiriyorduk. Ayık kalabilen olursa, birisi record'a basıyordu ve kaydediyorduk. Şimdi daha farklı oldu. Örneğin, "Wish List". Oygar bir gün bizde takılırken, bir şeyler kaydetmiş şarkının vokallerini. Eve geldim, bir dinledim, "aman tanrım, ben bunları kullanmalıyım" diye düşündüm. Çok güzeldi, çok sevdim ve bütün şarkıyı adamın bana bıraktığı malzemenin üzerine düzenledim. Böyle ufak katılımcılar oldu işte. Bir gün de Jamshit geldi. Çok güzel gitar çalıyordu, "kaydedelim bunları" dedik ve yaptık.

Ama ortada bir grup yok, Afşin var.

Çünkü birlikte zaman geçirmiyorduk. Jamshit Sakarya'da, okuyor. Oygar'ın grup çalışmaları var. Bora var, o da malzemeyi ICQ ile gönderdi, hiç birlikte zaman geçiremedik. Umarım canlı performans için hazırlanırken bütün bu arkadaşlarla çalışabiliriz.

"Nothing New"da ulaşmaya çalıştığın bütünlük nasıl bir şeydi peki?

6→

Öfkeli kaplan terbiye edilmiş beygirden daha bilgedir. **WILLIAM BLAKE**

Bilgelik, bir araya yığılmayla değil, fakat ortaklaşa yaratma ve yaratılış içinde, ne kadar olduğumuzu, birbirimize karşı davranışımızı, farklılıklarımızı, hayatın içinden nasıl geçtiğimizi, gerçekliğimizin ne olduğunu ortaya koymakla, ve onun itici gücü ve devingen sisi olan umutsuzluk tohumunu bulmakla olanaklıdır. **RENE CHAR**

Hem tesbih satarım
Hem kağıt oynarım
Hem de zurna dinlerim.
Çalan olursa
Sıkıntıya gelemem
Avereyim avere
OKTAY RİFAT

Herkesin kendi yeteneklerine göre bir felsefesi vardır. **CESARE PAVESE**, Yaşama Uğraşı

Keman az yer kaplar, ne olursa olsun onu her yere yanında götürebilirsin; yetenek daha da az yer kaplar, üstelik onun için gümrük bile ödenmez. **PRIMO LEVI**, Şimdi Değilse Ne Zaman?

Bu karpuz
Çok kırmızı
Bölüşmek şart
BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU

co'yu da vurdu. NBC'de yayınlanan David Letterman'ın programında, şarkıcının ABD'deki ırkçılıktan söz eden "Subdivision" parçasını canlı yayında söylemesini şovun prodüktörü engelledi. Bunun yerine, programın yetkilileri daha "eğlenceli" buldukları "Heartbeat"i söylemesini istediler DiFranco'dan.

Wim Wenders, Küba öykülerine devam ediyor. Alman yönetmen, "Buena Vista Social Club"ın ardından bu kez de ABD göçmeni, ça ça ça yıldızı **Rudy Cazaldo** hakkında "Celos de mi" isminde bir belgesel filme imza atacak.

Eels, dördüncü albümünü eylülde çıkarıyor. Grup, kurbanlarının ruhlarını çaldıklarını söyleyen seri katillere Amerikan medyasının taktığı isme referansla albümlerinin ismine "Souljacker" adını verdi. Çalışmalar esnasında kendilerine omuz veren de, en çok PJ Harvey'le yaptığı çalışmalardan tanıdığımız John Parish.

Patti Smith yakında Londra'da kayıtlarına başlayacağı yeni albümünde İngiliz şair ve ressam William Blake'e tribute mahiyetinde şarkılara yer verecekmiş.

Daha önce repertuarında bir Kurt Cobain cover'ına yer veren **Tori Amos**, bu kez tamamı cover'lardan oluşacak bir albüm yayınlıyor. Velvet Underground'dan Eminem'e, Tom Waits'ten Neil Young'a tüm şarkı yazarları erkek. Başka kimlerin şarkıları var diye soracak olursanız: Joe Jackson, Lloyd Cole, Depeche Mode, Slayer, The Stranglers, 10 CC, Boomtown Rats ve Beatles. Tori Amos, şarkılara, şarkılardaki kadın karakterlerin gözünden bir bakış getirecekmiş.

Amerikan folk-rock tarzının en mühim şarkı yazarlarından **Fred Neil** hayatını kaybetti. Tim Buckley'in okuduğu "The Dolphins" ve "Geceyarısı Kovboyu" filminde Harry Nilsson'ın yorumladığı "Everybody's Talkin" gibi şarkılarla tanınan Neil, 60'larda Greenwich Village bohem kulüpleri müdavimlerinin, bu arada Bob Dylan'ın da kült kahramanlarından biriydi. Sessiz sedasız yaşayıp sessiz sedasız 64 yaşında ölen sanatçıyı tanımak için, 1998'de yayınlanan toplama albümü "The Many Sides of Fred Neil" albümüne müracaat edilebilir.

Amerika'dan bir kayıp daha: George Harrison ve Mark Knopfler'ın en büyük ilham kaynaklarından olan gitarist ve prodüktör **Chet Atkins** 68 yaşında öldü. Nashville country tarzının en önemli isimlerinden olan Atkins, Django Reinhardt'dan Willie Nelson, Waylon Jennings gibi "outlaw" country'cilere uzanan çizgide kendine has bir "ses" yaratmayı başarmıştı.

Kahkaha numarası

Bir zamanlar TRT'nin haftasonu programlarında mızıkasıyla şarkılar, türküler çalardı Balarısı Ahmet. Kimi zaman bir orkestra eserini, kimi zaman "müzikal fantezi"lerini yorumlardı. Hâlâ müzik çalışmalarına devam eden Balarısı Ahmet'in ağız armonikasıyla yorumladığı klasik Türk müziği eserleri Kalan Müzik tarafından bir albümde toplandı. Albümde Balarısı Ahmet'in değişik dönemlerde, farklı icracılarla kaydettiği eserler yer alıyor. "Suzidil Saz Semaisi"nde Erol Sayan tamburuyla, potborilerde Yusuf Büyüköğüt ve Sacit Özer gitarlarıyla, "Şedaraban Saz Semaisi"nde Erol Sınar santuruyla eşlik ediyor Balarısı'na. Albümün en büyük sürprizi, Balarısı Ahmet ve Zeki Müren'in sahneye bir müzikal fantezi koymak için Selahattin Pınar'ın evinde çalışırken kaydettikleri "Kahkaha Numarası" adlı şarkı. Bu şarkıyı Selahattin Pınar ve Zeki Müren birlikte seslendiriyor. Klasik müzik yorumları ve müzikal fantezileri de iki ayrı albüm olarak Kalan Müzik tarafından yayınlanacak olan Balarısı Ahmet'in ağız armonikası albümü meraklılara tavsiye edilir.

Bence tavırdı. Türler değil, ama tavırdı. Müziğe veya hayata karşı duruşum önemliydi. Şarkılarda böyle bir denge olmasını istedim. Mesela bazı şarkıları çok özenli olduğu için çıkardım. Çünkü uymuyordu, bu kadar düzgün, temiz şarkılar istemiyordum.

Ağırlıklı olarak vokalleri yapıyorsun, gitar çalıyorsun ama elektronik bir alt yapısı var müziğinin. Kullandığın sample'larda etnik sesler, Tanburi Cemil Bey'den bir alıntı var örneğin.

Bir şarkıyı yaparken, oturup "hadi ben yeni bir şeyler yapayım" diye yapamam. Zaman içerisinde dinlediğim, duyduğum şeyler veya "şöyle bir ney taksimi var, klarnet taksimi var, ne güzel" düşüncesiyle bilgisayarımın bir köşesinde duranlar var. Ama yapım aşamasına geldiğinde, her şey çok çabuk akar, o oraya oturur, bu buraya oturur ve çıkar şarkı. Çok fazla düşünmüyorum ben şarkılarımda "illa etnik bir şeyler de olsun mu" diye. Aslında albümün genelinde tek bir türe karşı saplantım yok. Daha basit tarif etmek gerekirse, şekerci dükkanındaki çocuk gibiyim müzik karşısında. Her şeyden bir avuç kapmak istiyorum. Çok da eğleniyorum.

Yolun başında bir müzisyen olarak "Nothing New"da ortaya çıkan müziğin Afşin sound'u olduğunu söyleyebilir misin? Bu illa ki değişecektir, ama bu tarzda mı ilerler, yoksa çok mu farklılaşır?

Bilgisayarda kullandığım malzemeler her zaman değişebilir. Ama gitar sound'um, vokal sound'um veya hayata karşı, müziğe karşı duruşum değişmez kolay kolay.

Nasıl bir albüm çalışması var kafanda; prodüksiyon ve dağıtım aşaması anlamında.

Aslında şu halinden memnunum.

"Independent" olması hoşuna gidiyor yani.

Evet. O kadar çok tanınmak istemiyorum. Güzel böyle...

Şu "Kayıp Stüdyo'da kaybedilme" meselesinden söz edelim o halde...

Kayıp Stüdyo çok özel bir şey oldu benim için. Ben evde şarkı yaparım, biter ve ICQ'dan yollarım insanlara. Tayfun da (Kayıp Stüdyo'nun kurucularından) birisidir bu insanların. "Wish List"i gönderdim Tayfun'a. Sonra Tayfun, "olmuş bu, olmuş bu" diye aradı beni. Öyle başladı Kayıp Stüdyo, arkadaşınızla paylaşmak gibi. O yüzden çok yabancı hissetmiyorum kendimi. Çok büyük prodüksiyonlarda, pahalı stüdyolar, menajerler, vs. boğulurum ben. Hep evde çalıştım, bilgisayar, mixer, gitarlarım, kedilerim –ki bir tanesi kaçtı. Tayfun hiç beni sıkıştırmadı, yok şu kadar zamanda teslim edeceksin, yok şu şarkı şöyle, bu da böyle olsunlar yoktu, tamamen özgür bırakıldım, çok mutluydum. Çünkü kendi küçük dünyam bana bırakıldı bir şekilde.

Yine Kayıp Stüdyo'dan çıkmış bir de compilation var: "Komple Kayıp". Orada da "Nothing New"dan bir parça var: "150 Miles". Özellikle mi seçtin bu parçayı?

Tayfun seçti. Yeni şarkı yapmak isterdim ama bir tıkanma dönemine girdim. Compilation bayağı başarılı. Özellikle İhtiyaç Molası, Larva, Spacer, Peach...

Ska, punk, elektronik, doğaçlama... Farklı türler var...

O yüzden hoşuma gitti. Toplamanın kitapçığı niteliğindeki fanzin de tasarım olarak ya da bilgilendirme olarak gayet iyi.

Sorular bu kadar Afşin. Teknik konulara girmedim ama, senin söyleyeceğin şeyler varsa...

Şarkıları yapış biçimimden bahsetmek isterdim biraz. Komiktir çünkü. Böyle süper yazılımlar falan kullanamıyorum, pek kafam basmıyor. İşte böyle pembe kutular, mavi kutular falan kullanıyorum. En primitif şekil yani, bir de hesap makinesi var elimde.

Eee?..

Genelde öyle yapıyorum kayıtları. En ciddi sorunum da vokal kayıtlarından kedi ciyaklamalarını çıkarmak oluyor. *(gülüyor)* Çünkü dışarı atsam ağlıyor, içeri alsam kepazelik çıkarıyor. Dikkatli dinleyiciler kedi seslerini de yakalayabilirler zaten.

Bu muydu yani vereceğin teknik detay?

Evet, teknik detayları da verdik, tamam artık.

Söyleşi: ***Raife Polat***

→7

Ahmet Kaya

"Kalleş demagoglar / vaktiniz geldi..." DJ Mahmut ve Murat G.'nin şarkısı, Ahmet Kaya düşmanlarına yazılmış gibi. Ama onlar sadece Ahmet Kaya'ya düşman değil. Nâzım'ın dediği gibi: "Sana düşman, bana düşman, insana düşman..." Dirisini linç etmeye kalktılar, ölüm haberi gelince kına yaktılar, "sustu nihayet" dediler. Nafile. Mum sönse de yalım sürüyor. İHD İstanbul Şubesi Başkanı Eren Keskin, Ahmet Kaya'nın yeni albümü için düzenlenen geceye, Diyarbakır'dan gönderdiği telgrafta şöyle diyordu: "Burada her yerde bangır bangır Ahmet Kaya dinleniyor." Ahmet Kaya yalnız Diyarbakır'da değil, Türkçenin ve Kürtçenin konuşulduğu her yerde "bangır bangır" dinleniyor. "Yeni albümü için düzenlenen gece" dedik, evet, on yeni şarkı ve bir de yeni klipten oluşan "Hoşçakalın Gözüm" piyasada. Eşi Gülten Kaya'yla "veda albümünü" ve "kalleş demagoglar"ı mırıldanmamıza sebep olan olayları konuştuk.

O GÜZEL ÜÇGEN

Ahmet Kaya'yla nasıl tanıştınız?

Gülten Kaya: Ben Selda Bağcan'ın müzik kayıt stüdyosunda, Değişim'de çalışıyordum, orada tanıştık. Ahmet ikinci albümünün çalışmalarını orada yapıyordu.

İlk albümünü dinlemiş miydiniz?

Dinlemiştim, evet. İçinde bulunduğum duruma ve psikolojiye çok uygun düşüyordu, hem de farklı ve cesur bulmuştum.

Siz kimdiniz o sırada?

Politik bir geçmişi olan, örgütlü bir süreçten gelen, 12 Eylül'den nasiplenmiş ve bu konuda hassasiyetleri olan bir vatandaştım. Ankara Siyasal'ı daha başlamadan bırakmıştım. Köken olarak Tunceliliyim, Kürt-Alevi... Uzunca bir süre o stüdyoda çalıştım. Üçüncü albüm "Şafak Türküsü" başka bir stüdyoda hazırlandı, sonra zaten Ahmet'le birlikte olduğumuz bir süreç ve kendi işlerimiz başladı. 86 Mayısında evlendik.

Ahmet Kaya bayağı iddialı, hatta belki hırslı başlamıştı, söyleyeceği sözü olan yeni biriydi, hakikaten hızlı bir yükseliş dönemi oldu.

Öyle paldır küldür bir şey değil aslında, zamana yayılan bir yükselişti. Ülkenin gündeminden hiç kopmadan, hassasiyetinizi kaybetmeden yürüyorsanız, kendiliğinden yükselen bir ivmedir bu. Hırslı bir yanını görmedim ama, başından beri iddialıydı. Kendine çok inanıyordu, yalın biri olduğuna, o yalınlığın da mutlaka anlaşılacağına inanıyordu. Bu kendi içinde bir iddiadır tabii.

Günlük hayatta da sürekli çalıp söyleyen biri miydi?

İlk yıllar, altı-yedi saat, parmakları morarıncaya kadar bağlama çaldığını biliyorum. Günde iki şarkı birden bestelediğini, sözüyle birlikte yazdığını biliyorum. Bağlamayla özdeşleştirilmiştir Ahmet ama, aşağı yukarı bütün enstrümanları çalmasını bilirdi. Gitarla da, piyanoyla da beste yapardı. Mesela "Yakamoz", "İçimde Ölen Biri" gitarla yapılmış bestelerdir. Kemanı da çok iyidir. Bazen uzun uzun piyano çalardı.

İlk çıktığı zamanlar da bağlamayı farklı, "tuhaf" çaldığını söylerlerdi... Ruhi Su'yla tartıştığı anlatılır mesela.

Halk müziğini çok severdi, ama TRT mantığıyla icra edilmesinden hiç hoşlanmazdı. "Yorumlanırken, düzenleme yapılırken geliştirilebilir, dinamizm katılabilir" derdi. Otantik yanı onu en çok cezbeden yanıydı, türkülerin o yanını hiç bozmadan çokseslendirilebileceğini düşünüyordu. Bağlamayı bir gitar gibi çalardı bazen, bazen de bir davul gibi, sadece ritm tutarak... Fakat "bu aletin insanı fazla özgürleştirme şansı yok, dar bir enstrüman" derdi. Ruhi Su'yla olan da yaşanmış bir hikayedir. Ruhi Su'yu çok severdi Ahmet. Boğaziçi Üniversitesi'nde Ruhi Su'nun dinleti-söyleşi gibi bir organizasyonu varmış, orada tanıştırılmışlar. Ahmet'ten bir şey dinlemek istemiş. Ruhi Su'nun "Mahsus Mahal" diye bir türküsü var, Ahmet onu çok özgür yorumlardı. Onu çalmaya başlamış, ama Ruhi Su çok sinirlenmiş. Bağlamanın sapını tutmuş ve "bağlama böyle döver gibi çalınmaz" demiş, "okşanır, sevilir." Bağlamanın sapını tutup türküyü kesmesi Ahmet'i çok üzmüş. İlk dinletisinin adını da o tepkiyle "Bağlama böyle de çalınır" koymuş Ahmet, afişlerde dinletinin adı öyle yazar.

Malatya yıllarını, çocukluğunu anlatır mıydı?

Tabii. Ailede çeşitli enstrümanları çalmayı bilenler var. Mesela bir dayı çok iyi bağlama çalıyor, diğeri çok iyi cümbüş çalıyor. Sürekli şarkıların, türkülerin çalındığı, söylendiği bir atmosfer. Ona ilk bağlamanın alındığı, çok amatör düzeyde çalmaya başladığı yıllar. Bir mensucat işçisinin oğlu Ahmet. Orada belirli zamanlarda işçilere, memurlara eğlenceler düzenleniyor. Mutlaka sahneye çıkartılıyor, türkü söyletiliyor küçükken. O zamanlar İşçi Bayramı 24 Temmuz olarak kutlanıyor. Bir bayramda ciddi olarak bir repertuar icra ediyor sahnede. Sonra onu alıp yakın kentlere, Elazığ'a, Urfa'ya, Gaziantep'e götürüyorlar.

Bir söyleşide şöyle demişti: "Herkes benim gemileri yaktığımı düşünüyor. Ama kenarda bağlı küçük bir sandalım var, bir geceyarısı o sandalın iplerini çözüp karanlık sularda Türkiye'ye doğru yol alabilirim..."

Neler söylüyormuş o zamanlar?

Aşık Mahzuni'den, Ruhi Su'dan türküler, ya da bilinen halk türküleri... Küçüklüğünde bir minibüste muavinlik yapıyormuş yaz tatilinde. Bir vesileyle minibüsün sahibi tutuklanıyor, Ahmet'in çok sevdiği bir abi o. Bir beste yapıyor ona. Dokuz-on yaşlarında daha. Minibüs Volkswagen marka. "Bir Volkswagen alacağım / Adını Başar koyacağım / Başar abim gelince..." diye giden basit dörtlükler. Tamamını hatırlamıyorum ama, çok içten. Başar abi serbest bırakıldıktan, minibüsüne kavuştuktan sonra çok seviyor bu türküyü. Ahmet'in yaptığı belki de ilk beste.

Asıl gerçek patlama "Şafak Türküsü" oldu galiba. Ahmet Kaya nasıl bir dinleyici profili buldu karşısında?

"Ağlama Bebeğim" 85 yazında çıktığında, Türkiye'nin hali malûm. Kendinizi ifade edebileceğiniz hiçbir şey yok, bir gazete, bir dergi, bir televizyon kanalı, bir radyo, hiç bunlar yok. El yordamıyla ilerlenen bir süreç. Ama buna rağmen üniversite gençliği, epeyce nötrleştirilmiş toplumsal muhalefeti oluşturan kesimler, henüz örgütlü olmayan demokrasi güçleri, cezaevleri ağzına kadar dolu, onların aileleri ve yakın çevreleri... İlk açılım bu katmanlarla başlamıştır. "Ağlama Bebeğim" toplatıldı. "Çok uzakta öyle bir yer var / o yerlerde mutluluk var / bölüşülmeye hazır bir hayat var" sözünden dolayı. Bundan ne kastettiği soruluyor. Danıştay'a başvuruyorlar, Sulhi Dönmezer'in de içinde olduğu bir bilirkişi heyeti dinliyor ve serbest bırakılıyor kaset. Gazetelere ilanlar veriyor plak şirketi, "Danıştay kararıyla serbesttir" diye. Belki bu da biraz ilgi çekiyor, "nedir bu yasaklanan ve serbest bırakılan şey?.." "Acılara Tutunmak" albümünün bir kısım repertuarına da tanıklık ettim. Ama "Şafak Tür-

devamı 57'de→

Air

Şansonculaın kırk yılda başaramadığını elektronikacılar bir-iki senede başardı. Artık Fransızlar İngiltere'ye, Amerika'ya modern müzik ihraç ediyorlar. "French touch" tabir edilen akım yayıldıkça yayılıyor. Başta Beck, herkes onlara hayran: Liseden arkadaş iki delikanlının dört senedir hayat üflediği Air projesi, "Moon Safari" ve film müziği "Virgine Suicide"ın ardından "10.000 Hz Legend"le üçüncü istasyona ulaştı. Psychedelic Gainsbourg, diet Pink Floyd, entellektüel easy-listening... Ne derseniz deyin, ama mutlaka kulak verin. Les Inrockuptibles'den.

ZEVKSİZLİĞİN KIYISINDA İNCE ZEVKLER

Bu albümünüzde görkemli, şaşaalı bir yan olduğunu kabul ediyor musunuz?

Nicolas Godin: İlk albümü yaptığımızda 27 yaşındaydık, ve hâlâ hayatın bize neler getireceğini soruyorduk kendimize: Bir saflık, naiflik vardı, yaşamaya başlamamıştık. Bu başıboş hayatın ilelebet süreceğini, asla yorulmayacağımızı, hiçbir zaman sorumluluk sahibi olmayacağımızı, her akşam arkadaşlarla toplanarak plak dinleyip joint içeceğimizi düşünüyordum... Bütün bunlar "Moon Safari"de defolup gitti. Çok derin bir üzüntü içinde durumla karşı karşıya kaldık. Yeni albümün kayıtları sırasında ikimiz de 30 yaşını doldurduk ve o masumiyetin peşinden koşmanın bir anlamı olmadığına karar verdik. Ben sayfayı çevirdim, ileriye iyimserlikle bakıyorum. Bu kaybın o kadar da ağır bir şey olmadığını kabul ettiğimde hakikaten derin bir nefes aldım. Ve bir kez daha yanlış anlaşıldık: "Bizim açımızdan "10.000 Hz Legend" bir eğlence albümü, bir yenilenme; insanlar çok fazla ciddiye aldılar. Tam tersine, "Moon Safari" de çocukluğa, basit neşeler ve sevinçler dönemine elveda albümüydü, melankolik bir albüm olmasına rağmen fazla hafife almışlardı...

Saflıkla yaşınızı kabullenme arasında yumuşak bir geçiş mi, yoksa sert bir kopuş mu oldu?

Nicolas: Kopuş "Virgin Suicides"ın film müziğiyle oldu. Zaten filmin konusu, sonra bestelediğimiz müzik... Öyle devam edemezdik. Hayatı başka türlü görmek gerekiyordu: Aksi takdirde, şakağına kurşunu sıkarsın.

Jean-Benoît Dunckel: Kabuğumuzu o zaman kırdık. O film müziğiyle çok uzaklardaydık. Tamamen karanlığın içinde. Oysa ki, "10.000 Hz Legend" şenlik müziği, seyahate çıkmak ve özgürlüğün keyfine varmak için yapılmış bir müzik. Olgun, güçlü insanların müziği. Bu albüm kendi halimize o kadar denk düşmüştü ki, tamamen bitmeden kimsenin dinlemesini istemedik.

Nicolas: "Moon Safari"nin yakaladığı başarıdan sonra, her şeyi yapma hakkını elde ettik. Bir yılı aşkın bir süre, plak şirketi ne yaptığımızı bile bilmeden bize katkıda bulundu. Ve biz de sonuna kadar kozumuzu oynamak için bundan yararlandık. Bir kez daha böyle bir şansımız olacağından emin değildik. Bir yandan da, hakikaten pislik çocuk tarafımız vardı. Örneğin, "How does it make you feel?" gibi bir şarkı, tam bir kapristi. En adi bilgisayarla sesi bozduğumuz bir şarkı için servet harcadık: Ama o parçadaki düşkünlüğe, fazla ot içmekten kafayı sıyırtan, her şeyi aşırı derecede abartan adamın hallerine çok iyi oturuyordu. Daha da abartmak için arkaya 40 opera şarkıcısı koyduk. Küçükle büyüğü bir araya getirmeye bayılıyorum.

Makineyi insanın üstüne yerleştirmek bu albümde alttan alta sürekli olarak akan bir şey, öyle değil mi?

Nicolas: O şarkıda, sonuçta, star olan makine. Biz makinelerimize aşığız, makine insandan daha iyi, daha üstün, insanları makine kurtaracak. Makinelere karşı ırkçılık yıkıldı, makineler Hollywood starı olabilir, 40 opera şarkıcısının önünde kendini kabul ettirebilir.

Müzik yapmak, içerde gömülü bir duyguyu, belki de doğumundan bile öncesine dayanan şeyleri yakalamak demek. Müziğimizde insanı alıp götüren bir yan varsa, bu anlamdadır: İlk halimize yeniden kavuşmak. Ne halt ettiğimi bilmiyorum burada. Başka bir yerde olmam gerektiğini biliyorum.

Albümün bu saçma, aptalca yanı çoğunlukla insanı büyülüyor...

Jean-Benoît: Ben akılla, mantıkla alâkası olmayan yaratma sürecini seviyorum. Perec'in "Yaşam Kullanma Kılavuzu"ndan çok etkilenmiştim. Bu çok kişisel, hakiki bir keyif; insanlar sadece şarkıyı görüyor, yaratma sürecini tahayyül etmiyor. Oysa ki, benim açımdan, en önemlisi yaratırkenki o güçlü anları yaşamak. Asla dinlemeyeceğim bir albümü yapmak için hayatımdan bir yılı veriyorum: Bu bir yılın coşku dolu geçmesi lazım, yoksa heba edilmiş olur. Benim gündelik meydan okumalara ihtiyacım var, sonuçta ortaya çıkanmış, albüm müş, umurumda değil. Büyük bir albüm yaptığın hissine kapılıyorsun, sonra Radiohead'i bir dinliyorsun, "zamanımı boşa harcamışım" diyorsun.

Nicolas: "10.000 Hz Legend"ın yatıştırmadığı tutkular var bende hâlâ. Büyük bir tatminsizlik. Bu anlamda albüm bana yardımcı olmadı... Aslında, bundan başka bir şeyden de söz etmiyor, tatminsizlik, yoksunluk duygusu... Tıpkı Houellebecq'teki gibi, bizim de motorumuz bu. Yoksunluk, tatminsizlik duygusu, tam manasıyla neyi anlatmak istediğimi, söyleşide sana izah edememde de var. Arzularımız ve hedeflerimiz –bunları formüle etmeyi beceremiyorum. Bir parça yaptığımızda, bu tamamen bizi aşan bir şey, bir flaş... Albümleri yeniden dinlediğimde, şu ya da bu sound'u nasıl yapmışız diye hayret ediyorum. Tıpkı orgazm gibi: Bir anda, başka bir şeye teslim oluyoruz, kendi kontrolümüzü kaybediyoruz. Ama kafamızın içinde dönenleri müziğe tercüme edememek, bizi bunaltan bir şey. Kafamın

→9

içindekini Jean-Benoît'nın somut olarak anlamasını sağlayamadığımda, deliriyorum. Onun için de çeşitli stillere çok fazla başvuruyoruz: "Bir Téléphone gitarıyla bana Stevie Wonder bası çal bakayım." *(gülüyorlar)* Çok fazla sezgisel, ham. Sık sık kendi kendime şu soruyu soruyorum: "Önemli olan hangisi, kafamın içinde duyduğum mu, yoksa bunun sonucu olarak ortaya çıkan mı?" Aradaki mesafe, farklılık; hiç kuşkusuz bu daha ilginç. Belki de günün birinde kafamdakini tamı tamına aktarabilirsem, bu her şeyin sonu olur. Bütün bu engeller, tuzaklarla dolu olan aktarmanın yolu; belki de yaratma eylemi budur. Seyahatin kendisi bana varış noktasından daha önemli geliyor.

Jean-Benoît: Melodiler, kompozisyonlar, benim kafama gayet net bir şekilde geliyor, onları aktarmakta hiçbir sorunum yok. Onları kayıt etmekte, işlemekte yol çileli hale geliyor. Benim açımdan, bir şarkı, derhal şekillendirilmesi gereken sıcak bir hamurdur. İki-üç gün beklersen, iş işten geçer, hamur katılaşır.

Bu albümde yanlış yollara saptığınız olmadı mı hiç?

Jean-Benoît: Bizim zevksizliğin ne kadar kıyısında dolaştığımızı aklınızdan çıkarmayın. *(gülüyor)* Bazen eşiği aşıyoruz, o kadar çok duygu var ki, sonunda yalan haline geliyor. Artık biz olmaktan çıkıyor. Bizim müziğimizle ilgili olarak insanların gözardı ettiği bir şey de, ne denli büyük bir çabanın, gayretin ürünü olduğu. Her ne kadar müzikal rengi kaynağından akan bir suyu andırıyorsa da, bu bizim gizemli bilimimiz. *(gülüyor)* Görünürdeki bu akışkanlık, bizim stilimiz. Bunun nereden kaynaklandığını bilemiyorum, herhalde temelde şarkıların hakikaten bestelenmiş olmasındandır. İlerleyebilmek için bu ana gövdeye ihtiyacımız var. Özellikle de benim... Çünkü tanımadığım şey, bilinemezlik beni korkutur. Hastalık korkusu, yaşlanma korkusu, canımın acıyacağı korkusu... İşte bu nedenle kaynağından akan bir şey istiyorum. Başından beri müziğimizde arzu ettiğim şey bu: Canının acımaması. Bizim müziğimizde gerilim yoktur. Gündelik hayatımda, kesin şemalara ihtiyaç duyarım, bu konuda birbirimizin zıddıyız. Nicolas günü gününe yaşar. Bu demek değil ki, keşif yapmak, yolculuklara çıkmak arzusu duymuyorum. Ama ben keşfe çıkacak olursam, bu ancak, yanımda ilaçlarla dolu bir bavul, her tür hastalığa karşı yaptırılmış aşılar, yedek iki motoru olan ve kırk kere kontrolden geçirilmiş uçaklarla olur. Çok sıkıntılı, evhamlı tipleriz.

Nicolas: İşte bu nedenle hakkımızda şanslı veletler falan diye yazdıklarında çok bozuluyorum. İnsanlar çektiğimiz sıkıntıları, korkularımızı, endişelerimizi bir bilseler. *(suskunluk)* Radiohead'in gayet iyi yapabildiği gibi kendi sıkıntılı halimizi sahneye yansıtmamı engelleyecek bir edep duygum var. Ve sonuçta, bu da bizim aleyhimize dönüyor, insanlar bizi nobran olmakla, küstahlıkla, mesafelilikle suçluyorlar. Eğer bu albüm iyi giderse, bundan sonra hiç kimseye söyleşi vermemeye ciddi ciddi kararlıyım. Züppelikten ya da burnu büyüklükten değil: Gönlümde yatanları tam manasıyla ortaya dökmemi engelliyor edep duygum. Bütün bir gün boyunca habire kendinden söz edip, aslında zamanın geri kalanında bunları düşünmemek için elinden geleni yapman çok sarsıcı bir şey açıkçası. Ama yine de gazeteleri, dergileri okuyan insanlara saygım var. Yeniyetmeliğimde müzik dergilerini takip etmenin bana ne kadar katkısının olduğunu unutmuş değilim: Bir yerlerde, müzikten başka bir şey düşünmeyen bir takım 'cool' heriflerin varlığını onlar göstermişti bana. Böyle bir başka dünyanın varolduğunu bilmek güzel bir şey. Ama öte yandan, nasıl giyindiğimizi gördün mü? Biz ikon değiliz.

"10.000 Hz Legend" gibi karmaşık ve iddialı bir albüm çıkarırken, elektronik müziklerdeki ortamın düzleştiriciliğine, koflığa karşı bir tepki gösterme arzusu var mıydı?

Air: soldaki Jean Benoît Dunckel, sağdaki Nicolas Godin

Radiohead'in gayet iyi yapabildiği gibi kendi sıkıntılı halimizi sahneye yansıtmamı engelleyecek bir edep duygum var. Bütün bir gün boyunca habire kendinden söz edip, aslında zamanın geri kalanında bunları düşünmemek için elinden geleni yapman çok sarsıcı bir şey.

Jean-Benoît: Tamamıyla. "Radio #1" şarkımızın konusu da bu: Şaka yollu, bize ait bir radyodan bahsediyoruz, burada müzikal özgürlüğü yükseltiyoruz. Radio #1 uluslararası karaokeyle mücadele eden, gerçekte olmayan, isyankâr bir radyo. Bir yandan da, tabii ki böyle bir deneyimin beyhudeliğinin farkındayız, ufacık Air'in eti ne butu ne ki bir şeyleri değiştirsin.

Nicolas: Ben ilk itici gücü tekrar yakalamak istiyordum, lise grubu zamanındaki. Versailles'da, enstrümanlarımızın yığılı olduğu odaya girdiğimizdeki o hayranlık dolu bakışımızı kaybetmiş olmak bana kabus gibi geliyordu. "Virgin Suicides"ın müziğini yaparken "canlı grup" işinde biraz fazla ileri gittik, bateri, müzisyenler... Fazlasıyla geleneksel bir grup haline gelmiştik. "Moon Safari"den sonra, oturmuş, resmi bir grup olmuştuk, sistemin parçasıydık, yurtdışında bile. Halbuki oyuncaklarının heyecanına kapılan veletler olarak kalmak istiyorduk. Dolayısıyla, ikinci bir albüm yapmamız söz konusu değildi, çünkü sözleşmemiz gereği bunu plak şirketimizle yapmamız gerekiyordu. Yeniden içimizde arzunun uyanmasını beklememiz gerekti; biz entellektüelce davranmaktan ziyade tepkisel davranan insanlarız. Kendi kendimize "hakikaten istediğimiz ne?" sorusunu sorduğumuz gün her şey çözüldü: Bekleyişler, baskı, hayal kırıklığı yaratma korkusu... Birden bire ipleyeceğimiz hiçbir şey kalmamıştı.

Stüdyoda geçirdiğiniz bir yıl içinde yolunuzu kaybettiğiniz oldu mu hiç?

Nicolas: Apollo stüdyosuna geldiğimizde, synthesizer'larımızı çıkardık, kurduk ve anında senkronizasyonda teknik bir sorunla karşılaştık: Bilgisayar ritm box'ları görmüyordu. Birkaç saatte ilk şarkımız çıkmıştı, "Electronic performers: We are the synchronizers..." Elimizde en ufak bir maket, en ufak bir kompozisyon yoktu ama bir dolu malzememiz vardı. Nereye gittiğimizi kesinlikle bilmiyorduk, hatta kendi aramızda konuşmamıştık bile. Birkaç şarkıyı bitirdiğimizde, bateristimiz Brian Reitzell Paris'e bizi görmeye gelmişti. Daha önce yaptıklarımızı dinleyince, "kariyerinizi intihara sürüklemek için bunca enerjiyi niçin harcıyorsunuz ki?"diye sordu bize. Amerikalılar, hatta bizim çevremizdekiler dahi, Beck dahi, Beastie Boys dahi hepsi verimlilik-üretkenlik-profesyonellik-optimizasyon triplerinde. Bizim oyun oynarmış gibi yaklaşımımız onları şoke ediyordu, ama aynı zamanda saygı da uyandırdı. ABD'de sisteme karşı olanlar bile, sonuçta sistemin içinde konum alıyor: Kendi zevkin için bir şey yapmak, keyif almak kavramı yok. Bu durum karşısında ben çok hayal kırıklığı yaşadım.

Jean-Benoît: Bazen, stüdyoda bütün günü el yordamıyla bir şeyler aramakla, saatlerce yemek yemekle geçiriyorduk. Amerikalı müzisyenlerimiz bir saniye bile ara versek derhal bilgisayarlarına üşüşüyor, e-mail'lerine saldırıyorlardı. Zamanı yavaş yavaş kullanmayı bilmiyorlar. Zaten bu nedenle kayıtları Paris'te yaptık, Los Angeles'da sadece birkaç gün kaldık, yaylıları ve vokalleri bitirdik.

Nasıl oldu da Amerikalı müzisyenler, özellikle de Beck ya da Jason Falkner gibi güçlü şahsiyetler "10.000 Hz Legend"ınki gibi katı, kengi içine kapalı bir dünyaya ilgi duydular?

Nicolas: Beck, tamamen tesadüfler dizisi. Canal+'de özel program yaptığı zaman, müzisyenleri bizimle takılmak için stüdyoya gelmişti, akşamleyin, promosyonunu bitirdikten sonra, Beck de gelip şarkıları dinledi. Bir şarkıyı nasıl yapacağımızı bir türlü bilemiyorduk, o anında, başıboş serseri temasını buldu. İnsana hayal kurduruyor, özellikle de Versailles'da büyümüşsen geniş alanları, köksüz bir yaşamı hayal ediyorsun... Bu şarkının kilit

kavramını buldu ve bir dünya açtı. Beck bir gece boyunca, beni yolculuğa çıkardı. Onun şarkı söyleyişini dinlerken, gözümün önüne görüntüler geliyordu, feci klişe tren ve yol resimleri... Ama o olayın içine giriyordu, çünkü kendi kültürü. Her şey bir yana, Chemical Brothers'ınki ya da U.N.K.L.E.'ınki gibi starların davet edildiği albümlerden hiç hoşlanmıyorum.

"Moon Safari"nin süksesinin ardından kendinizi satılmış gibi, iki yüzlü ya da sahtekâr hissettiniz mi?

Nicolas: Evet, kesinlikle. Hatta albüm daha çıkmadan önce, herkes bize açık kart veriyordu, listelerde yerimizin garanti olduğunu söylüyordu. Kendimizi eski sistemin kurallarına göre oynarken buluverdik, Top of the Pops'lara oynayan, şehir şehir otobüsle turneye çıkan bir grup oluvermiştik. Oysa ki, biz başka bir ekolden, elektronik kuşağından geldiğimizi sanıyorduk. Her ne kadar albümler evrildiyse de, sistem hâlâ eskisi gibi kalmış. Ne zaman fotoğraf çekimi yapmamız ya da radyolar için cingıl kaydetmemiz gerekse, eski show-business kurallarına uymamız gerekiyordu. İşte o zaman kendimizi çok kötü hissediyorduk. Ama aldığımız iyi terbiye "siktirin gidin" dememizi engelliyordu. Müzikal açıdan risk almakta, insanların bizden beklediklerini tamamen kafa bulmakta cesaretimiz var. Bu cesareti kariyerimize uygulayabilmemiz gerekiyor.

"Moon Safari" tutmaya başladığında aklınıza gelen isimler oldu mu? Size yardımı dokunan ya da tam tersine köstek olan?

Jean-Benoît: Aklımıza Daft Punk geliyordu çünkü onlar bize bir yol çizdi. Fransa'da sisteme daha önce görülmemiş bir güven duymamızı sağladılar. Kariyerini nasıl yönlendirdiğin konusunda onlar gayet iyi bir örnek. Her ne kadar business konusunda onlar kadar marifetli olmasak da... Medyalar karşısında da, müzik endüstrisi karşısında da biz çok fazla naif kaldık.

Nicolas: Daft Punt sadece bir şarkıyı değil, bir dünyayı satabileceğini anlamamızı sağladı. Bu bir devrim oldu. Mike Mills'le *(albüm kapağının ve video klibin yaratıcısı)* beraber Air için yarattığımız ve paylaşmayı arzu ettiğimiz bütün bu dünya buradan geliyor. Daft Punk zihniyetini müziğimize uyarladık, oysa ki bir çok grup sound'larını uyarlamakla yetiniyor. Onun dışında, bize tepeden bakan bir dolu insan vardı, "Moon Safari"yle onlara cevap vermiş olmak keyifliydi. Çünkü bu albüm müzikte nefret ettiğim bir sound'a, tamamen Fransızlara özgü, varyete müziği sound'una bir tepkiydi aynı zamanda. Bu bayağılıktan nefret ediyorum. İnsanın kendisini şeylere karşı, muhalif olarak, zıt olarak kurması güzel bir şey.

Böylesi bir başarıdan sonra yeniden yere nasıl iniyorsunuz? Ve de inmeyi arzu ediyor musunuz?

Nicolas: Gündelik hayat bunu sık sık karşıma çıkarıyor, ama stüdyoya geldiğim zaman ayaklarım yere basıyor. Stüdyo benim evim, orada kendimi korunaklı, iyi hissediyorum. Onun dışında, kendimi biraz uyumsuz hissediyorum. Eğer müzikle uğraşmasaydım, gün boyu yapacak hiçbir şeyim olmazdı, tamamen aylak kalırdım. Müzik yapmak, içerde gömülü bir duyguyu, belki de doğumundan bile öncesine dayanan şeyleri yakalamak benim için, dışardakine paralel bir dünya kurmak. Her zaman içinde yaşadığın, ait olduğun dünyanın arayışı. Burada, dünyanın üzerinde yaşadığımız her şey biraz bekleyiş: Bu öteki boyuta, bu kavrama, bu duyguya yeniden ulaşmak için sabırla bekliyoruz. Eğer müziğimizde insanı alıp götüren bir yan varsa, bu anlamdadır: İlk halimize yeniden kavuşmak. Ne halt ettiğimi bilmiyorum burada. Başka bir yerde olmam gerektiğini biliyorum.

Müziğe bu denli ihtiyaç duymak insanı umutsuzluğa sürükleyici bir durum değil mi?

Nicolas: Müziğimizi dinleyen insanların beni daha iyi anladığını düşünmek kadar bana zevk veren bir şey yok. Çevremdeki insanların aralarındaki ilişkilere baktığımda, bu kadar elle tutulur, bu kadar samimi şeyleri somut olarak anlatabilen kimseye rastlamıyorum. Sorun sadece bende değil: İnsanlar birbirlerini anlamıyorlar, iletişim kurmayı kimse bilmiyor. Benim için en azından müzik var. Jean-Benoît ile müzik aracılığıyla konuşuyoruz, kelimelere ihtiyaç duymuyoruz.

Jean-Benoît: Beraber müzik yaptığımızda, önemli olan, ortak noktamız, ilişkinin armonisi. İçerden ya da dışardan birisi bu armoniyi bozduğu anda, pozitif hiçbir şey geçmiyor, geriliyoruz. İkimiz yalnızken, sanatsal açıdan neredeyse iki rakip gibiyiz. Ama başkalarıyla karşı karşıya olduğumuzda, tek bir ses oluyoruz.

Amerikalılar, hatta bizim çevremizdekiler dahi, Beck dahi, Beastie Boys dahi hepsi verimlilik, üretkenlik, profesyonellik, optimizasyon triplerinde. Bizim oyun oynarmış gibi yaklaşımımız onları şoke ediyor. ABD'de sisteme karşı olanlar bile, sonuçta sistemin içinde konum alıyor: Kendi zevkin için bir şey yapma kavramı yok.

Bu albümde beraber çalıştığınız kişilerden ikisi, Beck ve basçı Justin Meldal-Johnsen siyantoloji kilisesinden. Sizin de bu inancı paylaştığınız dedikoduları dolaşıyor, doğru mu?

Jean-Benoît: Biz siyantologlardan çok daha bilimseliz. Bu türden muhabbetleri dergide yapmak uygun olmaz. Fransa'da siyantolojiye çok çarpık bir bakış açısı var, bu konuda konuşmanın kimseye bir faydası dokunmaz. ABD'de çok yaygın, bir din olarak kabul ediliyor. Neyse, kendimi aklamaya ya da haklı çıkarmaya çalışmak istemiyorum.

On yıldan daha kısa bir süre içinde Versailles'daki lisenizde Orange adıyla verdiğiniz konserlerden dünya turnesine geçiş yaptınız. Bu gelişmeyi ve Fransız müziğinde yaşananları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Nicolas: Orange'la sadece beş konser vermiştik, bunlardan biri de Versailles'da Oui Oui'nin ön grubu olaraktı. O akşam sahneye Alex Gopher, biz ikimiz, Michel Gondry çıkmıştı... İçimizden bazılarının kendi yollarında 'top'a yükselmesi bana tuhaf geliyor. Okuduğumuz o teknik lisede iyi öğrencilerdik de.

Jean-Benoît: Bende o konserin video kaydı var: Hem çok fantastik, hem de ruh karartıcı. Alex sanki 14 yaşında gibi görünüyor, sıskacık, uzun saçlar... İnsanın kendi gençliğini görmesi ürkütücü oluyor. Ama ateşi görüyorsun, hakiki bir müzik aşkı var. Kendi aramızda müzikal alışverişlerimiz oluyordu, ortak gecelerimiz vardı. Nicolas mimarlık öğrencisiydi, ben matematik öğretmeniydim, kendimizi ifade edebilmek için müziğe fiziksel bir ihtiyaç duyuyorduk. Sonra derken, Etienne de Crécy ve Alex ses mühendisi olarak mesleğe girdiler. Yeniyetmeliğimizde yarattığımız gerçeküstü dünyayı hayata geçirebileceğimizi bize kanıtladılar. Ben de bunun üzerine, müzik yapmak için her şeyi bıraktım, üstelik, aile babası olmuştum bu arada. Bir anlamda, anne babamızın istediği sistem karşısında bizim direncimiz, isyanımızdı bu.

Nicolas: Versailles konusunda konuşmaktan kaçınıyoruz, kötü şöhreti var, sanatsal açıdan itibarı sıfır. Biz seksi kızlardan hoşlanıyorduk, büyük ailelerin bu züppe kızlarıysa seksi değildi. Ayrıca, ben Versailles'ın banliyösünden geliyordum, banliyönün de banliyösünden, düşün artık...

Siz son yıllarda "French touche" adı verilen bir akımın parçası olarak değerlendiriliyorsunuz. Phoenix'den Rob'a kadar sizin çetenizde neredeyse bütün bir müzik tarihinin yeniden yazılımı var: Ama 70'lerden doğrudan doğruya 90'lara geçiliyor, punk-rock'un varlığı yok sayılıyor...

Nicolas: Bence, punk-rock hiçbir zaman varolmadı. Açıkçası, punk-rock T-Rex ve Stooges'ların soyundan geliyor, ama kesinlikle o çapta değil. Ben şenlikli, eğlenceli bir ortamdan geliyordum. İnsanlar geceleri mutlaka alem yaparlardı, ne alemi olursa olsun... Müzik insanları neşelendirmeye, sekse teşvik etmeye yarardı. Daha en başından beri, ince zevk ile zevksizlik mevzuuyla çok tuhaf bir ilişkim var. Bu yeni müziğin başarısını da bence bu durum açıklıyor: Her tür sekterlikten uzak. Bizim hiçbirimiz için iyi olanla beş para etmez arasındaki farkı ölçecek değerlerimiz yok. Buna karşılık, geriye dönüş, müzikte beni şoke eden bir şey. Biz de sık sık gerilere gittik, çoğu zaman bizi aşan bir şeydi bu. "Virgin Suicides"da gayet açık 70'lerin plaklarının sound'unu yakalamaya çalıştık. Halbuki elleşmeseymişiz iyi olacakmış, aptallık etmişiz.

Jean-Benoît: Bazı sanatçılar için, geçmişte terkedilen yollardan gitmek önem aşıyor. Rob, Sébastien Tellier ya da Phoenix 70'lerin ya da 80'lerin bir döneminin müziğini yeniden ele alıyorlar. Belki de bu yolları yeniden açmak önemlidir. İlk albümlerinde bir stil empoze etmeye çalışıyorlar. Bu sadece küçük bir tohum, romantik, elektronik müzik hareketi halinde serpilip açabilir.

Herhalde Pink Floyd'u rehabilite etme noktasına da böyle geliniyor.

Nicolas: Açıkçası, biz bu grubu hayatımızda hiç dinlemedik ve aramızda en ufak bir bağ göremiyorum. Çekiçli çizgi filmleri küçükken benim üzerimde travmatik bir etki uyandırırdı hatta. Abilerin dinlediği müzik havası vardı. 80'li yılların başlarında, 15 yaşındayken, hakikaten delikanlı işi. İnsana bir tazelik duygusu vermiyor. Bizim köklerimiz daha çok Prince, Bowie, new-wave'de aranmalı... Geçenlerde, televizyonda, Joy Division'ın muhteşem "Love Will Tear Us Apart"ını yorumlamamız yasaklandıktan sonra, Cure çaldık. Çünkü bizden neşeli ve sürükleyici parçalar çalmamız isteniyordu...

Çeviren: **Siren İdemen**

[Tricky]

İki sene önce 35. sayımızda Tricky'yi kapak yapıp sağ yanına ufak bir Red Hot Chili Peppers resmi iliştirmiştik. Aptala malûm olur. Şimdi Tricky tuttu, Red Hot Chili Peppers'la birlikte albüm yaptı. (İki sene sonra da Mirkelam'la çalışırsa şaşmayın.) Yalnız Red Hot'çılar değil, Cindy Lauper, Alanis Morissette, Live grubundan Ed Kowalczyk de misafir olmuş Tricky'nin yeni "Blowback" albümüne... Bir de Kurt Cobain'in ruhu, mükemmel Nirvana cover'ı: "Something In The Way". Tricky'nin geleneksel alacakaranlık kuşağı sound'uyla "radyo dostu" rock şarkıları arasında orta şeritten yol alan "Blowback", Anti adlı bir indie firmadan yayınlandığı için memlekette pek bulunmuyor. Önce Les Inrockuptibles dergisine anlattıklarına bir göz gezdirelim, albümü bir yerlerden ediniriz nasılsa.

Çivi gibi çivi gibi çak çak çak

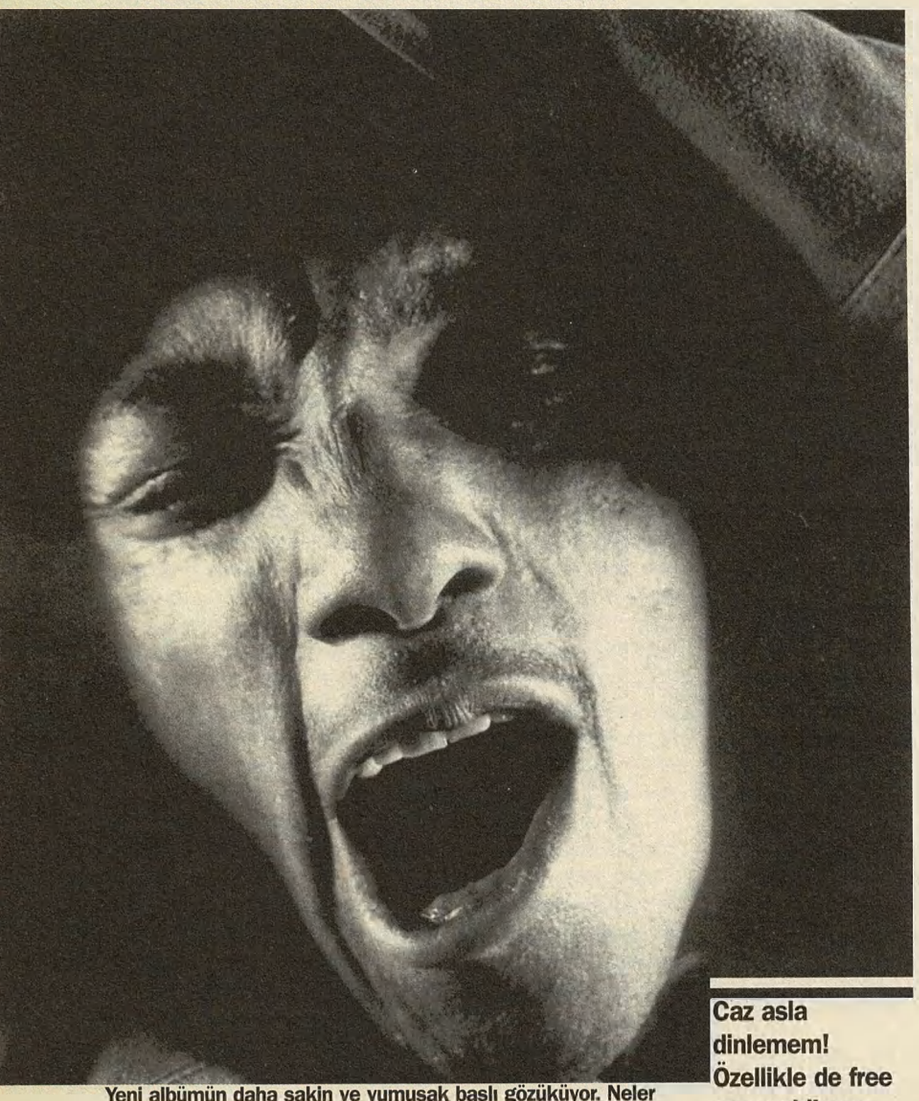

Yeni albümün daha sakin ve yumuşak başlı gözüküyor. Neler değişti hayatında?

Tricky: Son birkaç senedir New Jersey'de, ağaçların arasında kaybolmuş bir evde yaşıyorum. Kuşları ve rakunları saymazsak, geniş bir çevrem yok. Benim için, Londra'da ve New York'ta geçirdiğim günlerin ardından, acayip bir kültür şoku oldu. Birdenbire kendimi koruluklar, bahçeler ve patikalardan meydana gelmiş bir evrende buluverdim. İlk sabahlarda, gözünü açıp uyku sersemi bir halde banyoya gittiğinde, bir sincabın pencereden seni gözlediğinin farkına varıyorsun ve "tanrım, hangi çizgi filmin içine düştüm böyle" diye soruyorsun kendi kendine... İnsanlar da bir tuhaf, tanıdıklarımdan çok farklılar: Samimi bir şekilde selam veriyorlar, seninle konuşmak için vakit ayırıyorlar. Şaşkınlıktan donakalıyorsun. Ama bu çevre bana yaradı, düşünce ve davranış tarzıma çok olumlu etkiler yaptı. Şaşırtıcı değil mi: Bugün artık arkadaşlarla oturup bahçedeki çiçeklerden bahsedebiliyorum veya kızıma ormanda bir gezinti yapmak isteyip istemediğini sorabiliyorum. "Hayır baba, görmüyor musun, televizyon seyrediyorum."

Caz asla dinlemem! Özellikle de free cazı çekilmez buluyorum: Jam session fikrinden, virtüoziteden midem bulanıyor. Ben tekrarlardan hoşlanırım. "Az, çoktur" anlayışının müridiyim.

Sözünü ettiğin kültür şoku, birkaç sene önce New York'a yerleşmek için İngiltere'yi terkettiğinde yaşadıklarından daha mı keskindi?

O dönemde New York sanki benim için yaratılmıştı. Gece kuşuydum, kimyasallarla uçuşa geçmiştim, kendimde değildim. Olan biteni şöyle bir gözden geçirmek için bir saniyeliğine bile yere inmeye yanaşmıyordum. Bu hayat pek öyle harcım değildir ama, biraz değişmiş, ileriye gitmiştim işte. Aynı anda her yerde ve hiçbir yerde olmak istiyordum, New York geceleri de bu arzumu gerçekleştirmeme izin veriyordu. Oraya ilk gidişim bir konser bahanesiyleydi, o gece hissettiğim inanılmaz enerjiyi bugün hâlâ hatırlıyorum. Sonra birkaç söyleşi için tekrar New York'a gittiğimde, birdenbire Londra'ya dönmemeye karar verdim. Her şeyi terkettim. Birkaç giysi, üst-baş dışında hiçbir şeye sahip değildim, bütün köprüleri atıp yeniden başlamak zor gelmemişti.

"Blowback" albümünde, sanki öfke gitmiş, yerine heves ve coşku gelmiş.

Bu da yeni bir başlangıç. Özellikle Island'ı terkedip daha insani bir plak şirketiyle çalışmaya başladığımdan beri kendimi güvende hissediyorum. Dört-beş sene evvel buna benzer bir albüm çıkartamazdım. Oysa şimdi bu albümü büyük bir haz duygusuyla yaptım. Eğer bu bir zaferse, insanlardan yana sıkıntım kalmadı demektir. Artık eski kaygılara son. İlk albümüm "Maxinquaye"nin başarısından kurtulana kadar seneler geçti. Bugün, artık iyileştim.

Geriye dönüp baktığında "Maxinquaye"yi bir başarı gibi değil de, bir tuzak gibi mi görüyorsun?

Evet, çünkü albümü çevreleyen bütün her şey –satış taktikleri, yorumlar, reklamlar- beni müziğimden koparmaktan başka bir işe yaramadı. Massive Attack ve "Blue Lines" albümünden sonra başarının getirdiği baskıyla tanışmıştım, ama plak şirketlerinin işleyişinden bîhaberdim. Sonra birdenbire baktım ki, kararları benim yerime başkaları veriyor. Sanki hayat benim hayatım değil: Tıpkı insanın kendi evinde kapının önüne konulması gibi. İşte bu yüzden "Nearly God" albümüyle birlikte, bile isteye kendimi zincire vurdum; çok zor, minimalist ve pop dünyasının dışında bir albümdü. Böylece yolumu değiştirince, projektörler üstüme daha az düşer oldu. Eğer "Nearly God", "Maxinquaye" kadar başarı kazansaydı, herhalde kendimi tamamen kaybederdim. Meşhur insanların takıldığı kulüplere dadanmıştım ve onlar nasıl yaşıyorsa ben de öyle yaşıyordum: Benim kişisel varlığımla alakasız bir hayat.

12→

Gitgide böyle bir baskıyı hissetmez mi oldun?
Riskler aldım, çok hatalar işledim. Bereket, şansım varmış. Bir çıkış yolu arayabildim, yer yer sapıttım, kötü parçalar kaydettim... Hiç sanmıyorum ki, bugün bu yola yeni adım atan genç müzisyenler böyle bir manevra şansı yakalayabilsin. Ben ta en başından beri öğreniyorum, ve sonuna kadar öğrenmeye devam edeceğim.

"Pre-millenium Tensions" ve "Angels With Dirty Faces" albümlerinde iplerinden kurtulmaya çalışan bir tutsak gibisin ve saldırganlık, kötücüllük gibi duyguların ön planda... O iki albümü ne pahasına olursa olsun, sistem tarafından kokuşturulmadığını ispat etmek için mi yapmıştın?
Sanmam. Farklı olduğumu ispat etmeye ihtiyacım yoktu ki: Herkes zaten bunu biliyordu. O dönemde İngiltere'de yaşıyordum ve bütün gazeteciler beni iyi tanıyordu. Uzlaşmaları kabul etmediğimi, plak şirketinin isteklerine boyun eğmediğimi biliyorlardı. Piyasaya çıkan müziklerin büyük çoğunluğundan hiçbir şey anlamıyordum. Kendi kendime şöyle diyordum: "Tamam oğlum, besbelli ki şimdi senin zamanın değil. Müzik yapacaksan kendin için ve kendi başına yapmalısın." Şimdi sen bana desen ki, o albümlerde çok kötü melodiler ve cidden kötü düzenlenmiş parçalar var, yüzde yüz haklısın. Mesela "Angels With Dirty Faces"deki "Mellow" şarkısında tam çuvallamışım. Ama bütün kusurlarına rağmen, yaptıklarımın hiç değilse bu boktan gezegendeki diğer müzikler gibi tınlamadığını gayet iyi biliyorum. Tek tesellim bu. Bir eleştirmenin "Angels With Dirty Faces" hakkında şöyle yazdığını hatırlıyorum: "Bu albümden nefret ediyorum, ama tanıdığım hiçbir şeye benzemediğini söylemek de boynumun borcu." Ha şunu bileydin! O albüm her halükârda bir deneydi, bir demoydu.

Kendine karşı biraz acımasız davranmıyor musun?
Evet. Mesela "Blowback"de de ben hatalıyım diye bas bas bağıran bölümler var. Ama açıkçası o kadar da umurumda değil. Onu ardımda bıraktım, bir sonraki albüme kafa yormaya başladım. Plak şirketi "Blowback" için promosyon işleriyle meşgul olmamızı teklif etti, ben de tamam dedim, ödevimi seve seve yerine getiriyorum, ama yeni bir albümün kayıtlarına başlayamamaktan dolayı sıkıntılıyım. Plak endüstrisinin ilk yıllarındaymışım gibi hissediyorum kendimi: O dönemde insanlar altı ayda bir albüm çıkarırlardı. Stüdyoda hep beraber mikrofonun önüne toplaşırlardı, birkaç saat içinde her şey tamamdı. Belki pek de ahım şahım işler çıkmazdı, ama bir aciliyet vardı ve aradan 50 sene geçtikten sonra bile bu plakları dinlediğinde sende bir his yaratıyor. Stüdyoda harcanan günler, aylar, mükemmeliyetçilik çabaları falan sonradan çıktı, modern icatlar bunlar, eski köye yeni adetler.

Neden işleri böyle çarçabuk halletme ihtiyacı hissediyorsun?
Çünkü her şeyden çarçabuk sıkılıyorum. Çünkü şimdi bir müzik yazdım ve derhal vokalleri dinlemek istiyorum! Hey, vokaller tamam mı? Okey, gelsin öbür şarkı!.. Tuhaf bir biçimde, bu aciliyet benim için işe konsantre olmamın garantisi: Dikkatim çok çabuk dağılıyor, beynim durmaksızın fikirden fikire atlıyor. En kısa yoldan amacıma doğru koştuğumda, kendimi koruma altına aldığımı düşünüyorum. Saplantılı triplere kapılmaktan korkuyorum, işini habire gözden geçirmeni gerektiren manyakça takıntıların içine düşersen, hiçbir şeyi bitiremezsin. Bir albüm yayınlamak için on sene bekleyen tipler beni hiç heyecanlandırmıyor. Kimsenin laboratuar faresi olmak istemem.

İlk albümüm "Maxinquaye"nin başarısından kurtulana kadar seneler geçti. Bugün, artık iyileştim.

Sebatkâr olmayı öğrenmek istemez miydin?
Evet, tabii, "Blowback" bana bu açıdan çok şey kazandırdı. Kayıt süreci yeterince uzundu ve sık sık kesintilere uğradı. Yakın bir gelecekte, sadece tek bir müzikal rengi olan bir albüm kaydetmeyi de düşünüyorum: Bir rock albümü ya da bir reggae albümü. Çok daha sabırlı olmamı gerektirecek dar kapsamlı bir şeyler... Ya da belki, milletin tavsiyelerine uygun olarak, bütün şarkıları kendimin söylediği bir solo albüm yapmalıyım. Böyle bir şey için insanın olağanüstü bir disipline sahip olması gerekir, bunu kaldıracak sağlamlıkta bir vokal yeteneğimin olup olmadığından emin değilim aslında.

"Blowback"de bir kez daha kendi sesinin yanında başka seslere, başka şarkıcılara başvuruyorsun. Kendini sistemli olarak niye bu kadar geriye çektiğini öğrenebilir miyiz?
Yeniyetmeliğimde vokal kapasiteme fazlasıyla bel bağlamıştım. İyi bir sesim olup olmadığını bilmiyordum ama, bir etki yarattığımı biliyordum. Bütün diğer tipler gibi ben de kendimi mikrofon başında atıp tutarken buluverdim. Ama benim tarzım başka türlüydü: Diğerleri makinalı tüfek gibi laf püskürtürken, ben sesimi tamamiyle ortaya koyuyordum, fısıltılarla, nefeslerle oynuyordum –ve bu da insanlarda, iyi veya kötü, çok net tepkiler uyandırıyordu. Ben de bu işin üstüne gittim, ta ki Martina'yla karşılaşana kadar. Onun şarkı söylemesini o kadar berrak buluyordum ki, onun sesi için şarkılar yazmalıyım diye düşündüm ve kendi sesimi ikinci plana ittim. Yazdığınız şeyleri başkalarının yorumlarıyla dinlemek, onlara başkalarının hayat verdiğini görmek bence büyük ödül. Martina sayesinde düşünme ve şarkı yazma yöntemimi değiştirdim. O ana kadar kendimi bir rap'çi gibi görüyordum, insanların bana yakıştırdıkları imaj da bundan fazlası değildi. Ama "Maxinquaye"den itibaren kendimi gerçek bir şarkı yazarı olarak değerlendirmeye başladım.

Albümünde Alanis Morissette, Cindy Lauper, Red Hot Chili Peppers gibi isimleri görmek çoğu kişiyi şaşırttı.
Başta beni... Alanis Morissette'in devasa bir yıldız olduğunu, dolayısıyla benimle stüdyoya girmeye tenezzül etmeyeceğini düşünüyordum. Ama geldi, bugün hâlâ benim için bir şoktur. Dürüst olmak gerekirse, sadece bir-iki şarkısını dinlemiştim.

Müzik tutkunuz kitaplarla çoğalıyor...

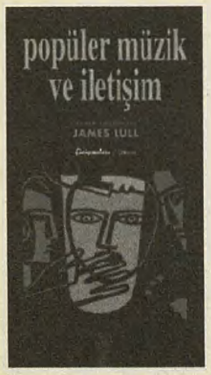

popüler müzik ve iletişim
JAMES LULL
12 x 22 / 160 Sf.

pop kültür oluyor
CRAIG McGREGOR
12 x 22 / 136 Sf.

Jethro Tull
ORHAN KAHYAOĞLU
12 x 22 / 352 Sf.

ütopyanın sesleri
HALİL TURHANLI
12 x 22 / 208 Sf.

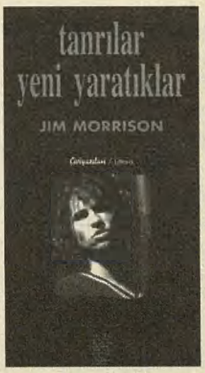

tanrılar yeni yaratıklar
JIM MORRISON
12 x 22 / 96 Sf.

kurt cobain
DAVE THOMPSON
12 x 22 / 192 Sf.

E-mail: civiyazilari@superonline.com
TEL: 0216 330 83 16 - 330 83 99 FAKS: 0216 418 26 01

Çiviyazıları

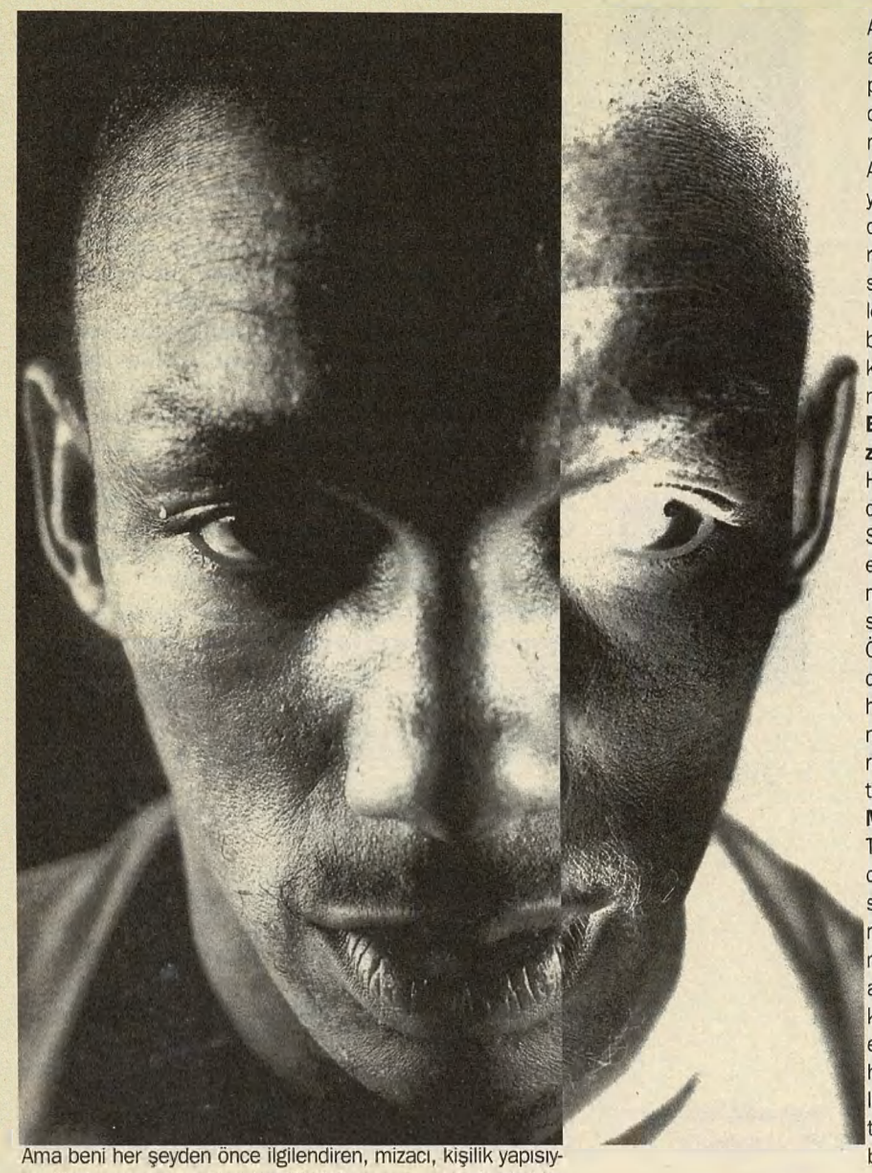

Ama beni her şeyden önce ilgilendiren, mizacı, kişilik yapısıydı. Cindy Lauper'ı ve Red Hot Chili Peppers'ı da kariyerleri hatırına değil, işe kendilerini bütünüyle verdiklerini bildiğim için, cömertlikleri yüzünden çağırdım.

"Blowback"in küçücük dünyasını yolgeçen hanına çevirmekten çekinmedin mi?

İnsanlar ne kadar müdahale ederlerse etsinler, neticede bunun bir Tricky plağı gibi tınlayacağından kuşkum yoktu. Albümün ellerimden kayıp gideceğinden korkmadım. Herkes benim albümlerime girebilir, Britney Spears bile... Sesi ne kadar berbat olursa olsun, şu dünyada benim yararlanamayacağım kimse yoktur. Benim kafa yapım bu. Herkesin vereceği, söyleyeceği bir şeyler vardır.

Kendini filmin başrol oyuncusundan ziyade, bir yönetmen gibi mi hissediyorsun?

Ben kanımı donduracak her şeyden kaçınıyorum. Özellikle sahnede insanlar tarafından kuşatılmış olmayı yeğlerim. Herkes benim sert tabiatımdan yakınır, oysa tek başıma insanları eğlendiremeyecek kadar ödleğimdir. Bir kameranın karşısına yalnız çıksam, üçbuçuk atarım. Luc Besson'un filminde ("Beşinci Element") nasıl oynadım, hâlâ bilmiyorum –zaten birbirimizi pek sevmedik ve sürekli bağrışıp çağrıştık. Her albüme farklı insanlar davet etmek, müziğimin oksijenini tazeliyor. Martina'yla olan işbirliğime son vermemin sebebi, artık sıkılmaya başlamamdı. Beni bir zamanlar şaşırtan şeyler artık hiçbir etki uyandırmıyordu, dönüp dolaşıp aynı numaraları yapar olmuştuk. Değişim, insanın rahatını huzurunu kaçırır ama, olgunlaşmaya da yardım eder. "Blowback"de Ambersunshower adında New York'lu bir şarkıcı var, onun varlığı benim için çok kafa açıcıydı. Onunla tekrar çalışmak isterim.

"Blowback"te rock'a ya da pop'a özgü bir sound'u ödünç almışa benziyorsun: Daha çekici, içine kolayca girilebilir bir müziği mi hedefledin?

Açıkça, radyoları fethetmeye yönelik bir albüm bu. İnsanlar arabalarında dinleyebilecekleri bir müzik mi istiyorlar? No problem! Ben de onlara istediklerini veriyorum, ama kendi bildiğim usulde, kendi tarzımda. Şimdi radyoların değişme zamanı ve popüler müzik artık münasip bir seviyeye ulaşmalı. Ben Amerikan siyah kültürü konusunda uzman sayılmam ama, siyah müziğin günümüzdeki fakirliğini, düşkünlüğünü gördükçe deliye dönüyorum. Amerikalı siyah cemaatin bazı temel haklara kavuşmak uğruna yıllarca ne büyük savaş verdiğini biliyorsan, siyah radyoların köküne kadar antikonformist ve mücadeleci olacağını hayal edebilirsin. Oysa tam tersine, en suya sabuna dokunmayanlar onlar. Özgürlükle konformizmi birbirine karıştırıyorlar: Eski köleler, azad olmak yerine, efendilerin yerine geçmeyi, beyinsiz patronlar haline gelmeyi yeğliyorlar.

Bu albümde bir de soul müziğine yakın bir boyut var. Bu müzikle bir akrabalığın var mı?

Herkes müziğimin çok şehvetli olduğunu söyler durur. Ama doğrusu kendimi bir seks sembolü olarak görmekten uzağım. Soul diyorsak, evet, Marvin Gaye'in ya da Stevie Wonder'ın eski plaklarını afiyetle dinliyorum, ama bu işin erbabı sayılmam. Bana bir de caz dünyasıyla haşır neşir olup olmadığımı sorarlar, oysa bu müziği asla dinlemedim, asla dinlemem! Özellikle de free cazı çekilmez buluyorum: Jam session fikrinden de, virtüoziteden de midem bulanıyor. Ben tekrarlardan hoşlanırım, benim yöntemim bu. Bir şarkıya başladığımda yönümü değiştirmeyi sevmem: İnatla aynı temanın üstüne giderim, tıpkı çivi çakar gibi. "Az, çoktur" anlayışının müridiyim. Nota bolluğundansa, düşük imalatı tercih ederim.

Müziğini primitif, ilkel bir müzik olarak mı görüyorsun?

Tamamiyle öyle. Başından beri aynı cihazları kullanıyorum, hiç değiştirmedim. Eğer beni yeni bir makine kullanırken görürsen, bil ki tanıdığım biri onu başından atmak istemiştir ve sonunda bana kakalamıştır. Bilgisayarlarla beste yapmayı öğrenmek istemiyorum. "Blowback" kayıtlarında ProTools kullandık ama onun daha ötesine geçmedik. Prensip olarak teknolojiye karşı değilim. Ama kendimi bir tarafta bir klavye, öbür tarafta ekranla çalışırken tahayyül edemiyorum. Hem fiziksel olarak, hem kafaca bocalıyorum. Mümkün olan en basit biçimde çalışmayı tercih ediyorum. Tek parmak, tek ses! Kulağımı kabartıyorum, o kadar. O anlarda kendini sihirbaz zanneden küçük bir çocuk gibiyim. Bekliyorum, şapkadan tavşan çıksın. Bütün sesleri önüme alıp klavyeye bakıyorum, cigaralığımdan bir nefes çekiyorum ve tuşlara dokunmaya başlıyorum. Müthiş bir ses geldiği zaman, biri sırtıma kılıç saplamış gibi sıçrıyorum. Hoşuma giden ya da kafamı karıştıran bir ses duydum mu, bir daha basıyorum, bir daha basıyorum, elli kere daha basıyorum aynı tuşa. İşte gerçek bir tarihöncesi müzisyen.

Aradan bu kadar yıl geçtikten sonra, kendine özgü bir müzikal kimliğe sahip olduğunu düşünüyor musun?

Jungle, rock ya da hiphop, hiçbir camiaya ait olmadığım gibi, kendi kimliğimi tarif etmekte de hep güçlük çektim. Benim müziğim, ayırt edici hiçbir imajı olmayan bir tür puzzle. Ama benim imzam, yarattığım sestir. Ve benden başkası bu sesin yaratıcısı olduğunu iddia edemez, kimse onu zimmetine geçiremez. Yıllardan beridir en ilginç müzisyenler, sadece yeni tarz besteler yapanlar değil, aynı zamanda kendilerine özgü bir ses bileşimi yaratabilenler. Müziğin bu boyutu, kuralların ağırlığı ve baskısıyla 80'li yıllarda kaybolmuş gibiydi, o devirlerde müzikal tarzlar daha keskin sınırlarla birbirinden ayrılıyordu.

Yine de bir müzikal çizgiye ait olduğunu söyleyebilir miyiz?

Hayır, ben mutlu bir yetimim. Bu yalnızlık bana artık ne acı veriyor ne de cesaret. Ama beni büyüten de o oldu. Çok garip; çünkü yaptığım işler sürekli olarak akıl almaz karşılaştırmaların nesnesi oldu. Bazıları beni Stina Nordenstam'la aynı kefeye koymaya kalktı –evde yemek hazırlarken onun albümlerini dinlemeye bayılıyorum, ama kendimi ona hiç de yakın hissetmiyorum. Çoğu zaman gazetecilerin yaptığı yakıştırmalara anlam veremiyorum. "Asit atmış bir Tom Waits" ne demek oluyor yani? Ve benim hakkımda nasıl "yeni Prince" lafını edebilirler, daha tek bir enstrümanı doğru dürüst çalamazken ve üstelik şarkı da söyleyemez ve dans edemezken?.. Referans gösterdikleri insanlarla aramda kilometreler var. Yakın olduğumu düşündüğüm kimse yok.

"Asit atmış bir Tom Waits" ne demek oluyor yani? Ve benim hakkımda nasıl "yeni Prince" lafını edebilirler, daha tek bir enstrümanı doğru dürüst çalamazken ve üstelik şarkı da söyleyemez ve dans edemezken?

Çeviren: ***Derya Bengi***

Miles Hunt

90'ların İngiliz rock'unda bir Wonder Stuff kasırgası vardı. Sonra bu kasırga dindi, ama solistleri Miles Hunt'ın rüzgarı devam etti. Yeni albümünün kayıtları sırasında, bizi kırmayarak stüdyoda sorularımızı yanıtladı.

Geçmişi kazıdıkça

En sevdiğiniz Wonder Stuff albümü hangisi?

Miles Hunt: Bu bana çok sık sorulan bir soru ve hâlâ tam bir cevap veremiyorum. Hepsiyle gurur duyuyorum. Tabii ki hepsinde bir daha asla duymak istemeyeceğim şarkılar var, ama her zaman grup hakkında hoşuma giden şeylerden biri şuydu: Biz her zaman yeni şeyler denemeye istekliydik. Bu her zaman çok iyi sonuçlar vermiyordu, ama içlerindeki ruh samimiydi. Yeni ikili konser albümü "Cursed With Insincerity"de tüm şarkı seçimlerini seviyorum ve performansımız açısından, şimdiye kadar daha iyisini yapmadık. Ayrıca, geçen sene Universal tarafından yayınlanan "Love Bites and Bruises" adlı, B-side'lardan ve nadir bulunan kayıtlardan oluşan ikili albüm de oldukça ilginç bir derleme. Dört orijinal albümümüz arasındansa, eğer başıma bir silah dayarsanız, galiba "Hup"ı seçerdim.

Demin "bir daha asla duymak istemediğiniz" şarkılardan bahsettiniz. En az beğendiğiniz şarkınız hangisi?

Hayır, hayır, genellikle hepsi de beni diğer insanlarınkine göre daha iyi olmalarıyla etkiliyorlar, hatta çok iyi olmayanları bile. Benim kötü şarkılar yazmak gibi bir alışkanlığım yok.

90'larda bir seneliğine MTV'de Alternative Nation programını sundunuz. Sunucu olmayı sevdiniz mi, işi niye bıraktınız?

MTV'de 120 Minutes ve Alternative Nation'ı 16 aylığına yaptım. Harika bir deneyimdi ve full-time yapmayı planladığım bir meslekti. Ama yine de, yazmak, performans ve müzik yapmanın çağrısı karşı duramayacağım kadar güçlüydü. Orada çalışırken Vent 414 grubunu kurdum ve sonra turne fırsatları ortaya çıkınca Vent 414 full-time bir iş haline geldi. Hiçbir zaman bir televizyon insanı olmaya alışamadım. Hiç kendimi tam anlamıyla rahat hissetmedim. Kısacası, o işte pek iyi değildim. Ama yine de oradayken belki normalde farketmeyeceğim çok iyi müzikler buldum. Ayrıca bazı çok iyi grup ve kliplerin yayınlanmasını sağladım, bazı berbat şeyleri de ekrandan uzak tutmayı başardım.

Bir konserinizde Waterboys parçası "Fisherman's Blues"u yeniden yorumladınız. Waterboys'un hayranı mısınız?

1994 yılındaki son Wonder Stuff turnelerinde sık sık bis parçası olarak "Fisherman's Blues"un köhne bir yorumunu söylerdik. The Waterboys'un birçok albümünü seviyorum. Wonder Stuff'dayken onların müziği beni çok etkiliyordu. Ama "Room To Roam" albümlerinden sonra ilgimi yitirdim.

İlk albümünüz "Hairy On The Inside" ilk olarak Amerika'da yayınlandı. Neden?

Resmi olarak albüm sadece Amerika'da yayınlandı. Plak şirketim Gig Records Amerika'da. Şu ana kadar solo çalışmalarıma ilgi gösteren tek plak şirketi onlar. Gig Records sadece bana değil, başka çok iyi sanatçılara da ev sahipliği yapan bir şirket. Sitelerine (www.gigrecords.com) bir göz atın.

"Hairy On The Inside"ı yaparken nelerden etkilendiniz?

Şarkıların büyük çoğunluğu Amerika'da akustik konserler verdiğim sırada yazıldı. Birkaç parça turne sırasında karşılaştığım ve neyse ki çözebildiğim zorluklardan bahsediyor. Albümün geri kalanıysa özellikle kalabalıktan uzak olduğum bir dönemde kaydedildi. İngiltere'nin kırsal kesiminde, o zamanki kız arkadaşım ve iki köpeğimizle yaşıyordum. Albümü kendi kendime arkadaşım Vic Reeves'in *(ünlü İngiliz komedyeni, BBC'de televizyon programları var)* evinde, Kent'te, İngiltere'nin güneyinde kaydettim. Stüdyo ortamı gibi değildi ve bunun sonucu olarak da kayıtlar aşırı eğlenceliydi.

Şu anda nerede yaşıyorsunuz? İngiltere mi, Amerika mı? Yaşamak için neresini tercih ederdiniz?

Londra'da yaşıyorum, ama Shropshire'da da bir evim var. Ama son üç yıldır yılın beş ayını Amerika'da geçiriyorum, turneler veya albüm kayıtları için. Dürüst olmak gerekirse, iki ülkeyi de tercih etmiyorum. Ama bunun yerine ikisi arasında seyahat edebilme şansına bayılıyorum.

2000 yılının aralık ayında Wonder Stuff Londra'da birkaç konser vermek için tekrar bir araya geldi. Yeni bir Wonder Stuff albümü yapmayı da düşünüyor musunuz?

O konserleri yapmak harikaydı. Bu sene ağustos ve aralık ayında tekrar konserler vereceğiz. Hiçbir zaman demiyorum, ama bir albüm yapmak için bir daha bir araya gelseydik, çok şaşırırdım. Bu günlerde hepimiz o kadar farklı şeyler yapıyoruz ki, bu pek mümkün değil.

Wonder Stuff 1992 yılında "Never Loved Elvis" albümüyle çok başarılı oldu. O zamanlar bir röportajınızda ünden ve rock yıldızlığından nefret ettiğinizi okumuştum. Hâlâ böyle mi hissediyorsunuz?

Kim bilir? Çok büyük konserler vermeyeli uzun bir zaman oldu. Mümkün olduğu kadar çok insanın solo çalışmalarımı duyması hoşuma giderdi. Ama sanırım hâlâ sanatçıların tanıtım ve reklamlarının zevksizliğiyle ilgili bir problemim var. Konserlerde çalmayı çok seviyorum, ama verdiğim büyük konserleri hiçbir zaman küçük konserler kadar heyecan verici bulmadım. Hoşuma giden hiçbir büyük konser de izlemedim, hiçbir gruptan.

Şu andaki solo kariyerinizden memnun musunuz? Hedefleriniz neler?

Yaşamımın dönüştüğü şekli seviyorum. Bir grupta olmamayı seviyorum. Sürekli yeni insanlarla çalmak her zaman çok ilginç ve ilham verici. Hedeflerim? Yazmak, çalmak, müzik yapmaya devam etmek ve faturaları ödeyecek bir işe girmekten kaçınmak.

En sevdiğiniz gruplar ve şarkıcılar kimler?

Tanrım... Çok fazla var. İki gün önce New York'da Jane's Addiction konserine gittim ve kesinlikle hâlâ bana ilham veriyorlar. Jeff Buckley ender rastlanacak bir yetenekti, Shudder To Think, 90'larda birkaç yıl boyunca beni ele geçirdi. Yıllardır sevdiğim ve sonsuza kadar seveceğim sanatçılar çok, ama birkaçını söylemek gerekirse: Leonard Cohen, Bob Dylan, Joni Mitchell, Magazine, TV Smith, Tom Robinson...

Bugünlerde hangi albümleri dinliyorsunuz?

Last Days Of April'in "Angel Youth" albümünü... Wilco'nun yaptığı her şeyi... Çok iyi bir Todd Rundgren toplama albümü var elimde... Bazı eski Hall & Oates albümleri... Çağdaş İngiliz ve Amerikan sanatçılarının çoğundan nefret ediyorum. Bu yüzden geçmişi kazıyorum.

Söyleşi: **Yaprak Z. Gökçöl**

Wonder Stuff

Miles Hunt eski grubu The Wonder Stuff ile birlikte, 1987- 1994 arası İngiliz müzik ortamının sözünü sakınmayan, küstah, ilginç kişiliklerinden biri olarak ünlendi. The Wonder Stuff, 1988'de çıkardıkları "Hup" albümüyle İngiltere listelerinde ilk beşe girme başarısını göstermişti. Miles Hunt, grubun 1992 tarihli "Never Loved Elvis" albümünde yer alan merhum Kirsty MacColl ile düet yaptıkları "Welcome To The Cheap Seats" ile İngiltere'deki tüm üniversite pub'larının ve kulüplerdeki indie gecelerinin favorisiydi. 1992'de Melody Maker'a rock yıldızı olmaktan, ünden ve tanıdığı rock yıldızlarından nefret ettiğini söylemişti. The Wonder Stuff'ın 1994'te dağılmasından sonra MTV sunuculuğunu deneyen, grunge'a yakın bir tarzı olan Vent 414 diye bir grup kuran ve bu gruptan sonra da solo çalışmalara başlayan Miles Hunt'ın ilk albümü 1999'da çıkan "Hairy On The Inside". Miles Hunt şu anda 2002 şubatında yayınlanacak ikinci albümü kaydetmek için New Jersey'de...

Mirkelam

"Her Gece" ve "Ah Bir Joker" albümlerinde bangır bangır rock'la ince kıyım arabeski aynı tavada pişirerek kendine has bir "spesyal" yaratan Mirkelam, üç senenin ardından bir dans albümüyle geri döndü. Hem geri döndü hem de bizi geri döndürdü: Techno, jungle, drum'n'bass, trance gibi dallanıp budaklanmadan evvel, bu müziğe kolay tarafından "disko" dediğimiz o masum yıllara... Şanına yakışır biçimde, bol bol "slow" da var tabii "Unutulmaz" albümünde. İyi bir şarkıyazarının gönlünden kopan, kaleminden dökülen 11 şarkı... Mirkelam'la bir öğleden sonra buluştuk, durumu ve vaziyeti konuştuk.

Hep bir "denge"den söz ederdin... Müzik çok alaturka olursa biraz batı, çok batı olursa biraz alaturka kattığını söylerdin. Son albümünde bu dengeyi bozmuşsun, iyice batıya gitmişsin sanki...

Fergan Mirkelam: Alaturkayı bir kenara koydum. Belki artık sıkıldığım için. Çünkü bu yedi senenin fikirleri demek. Sen değişiyor musun diye sorarsan, evet değişiyorum. Değişmek zorunda hissediyorum kendimi. Doğada değişmemenin öldürücü, zararlı bir şey olduğunu biliyorum. Değişirkenki durum risktir. Bu albüm de bir risk. Eskiden oturmuş bir sistemim vardı: Alaturka ve rock.

Dans müziğinin açılımı beni mutlu ediyor. Miles Davis'in trompet solosu, Arap kemanlar, altında tekno bir ritm, hepsi bir şarkıda olabiliyor.

Alaturka-rock'a başladığın zaman, o da risk değil miydi? Ortalıkta hiçbir benzeri olmayan, yeni, taze bir sound'du.

O da riskti. Beni heyecanlandıran şey bu zaten. Alaturkadan kaçıyorum gibi görünse de, aslında yine birleşimler var bu albümde. Üçüncü bir alaturka-rock albümü yapsaydım, riskli olmayacaktı. Ben riske doğru gittim. Çünkü benim ilgimi "aa, ne kadar değişik albüm" demeleri çekiyordu. "Albümün amma çok sattı", "o favoriler ne öyle" gibi şeyler ikincil şeyler...

İkinci albüm çıktıktan sonra verdiğin bir karar mı bu?

İkinci albümde darbukaları çok açtım, çünkü Avrupa'yı da düşünüyordum. Ama albüm Türkiye'de kaldı. Belli bir limite kadar satış oldu. Beğenenler de oldu, beğenmeyenler, konu bile etmek istemeyenler de oldu. İkinci albüm, aslında birinci albümüm olsaydı, çok orijinaldi. Ama artık "Her Gece" yapılmıştı. Bir ressam bir park resmi çizmişse, sonra başka bir şeyler çizmek zorundadır, bu sefer de buğday tarlasını çizer mesela.

İlk albümün çok satmasına rağmen arkandan çok olumsuz şeyler konuşuldu, ikinci albümünse görmezden gelindi, anlaşılan yeterince de satmadı. Bunların sende yarattığı küskünlükle nasıl baş edebildin?

Hâlâ "seni bir gecede meşhur olan biri olarak tanıyoruz" diye konuya giriyorlar. Hiç mi bir şey değişmedi bende yani? Yahu, ayrıca bir gecede meşhur olmak iyi bir şeydir zaten. İyi bir şey yapıp bir gecede meşhur olmak var, bir de kötü bir şey yapıp bir gecede meşhur olmak var. Bu ikisi arasındaki fark konuşulmadı bile. Bunlar beni üzüntüye sokuyor, tedirgin ediyor. Çünkü popüler müzik yapıyorum. Yoksa insanlar dinlemese de, beğenmese de, ben yine gitar çalacağım, şarkı söyleyeceğim, benim şeklim artık bu. Ortaokuldan beri şeklim buydu. O yüzden biraz asosyaldim. Belki bundan sonra da bu olacak.

Küskünlüklerin seni daha çok kamçıladığı da oluyor mu?

Evet. Ben birçok müzik tarzında örnekler veriyorum. Bu acaba bir şeyleri oturtmadım mı demek? Zaten oturtmak istemiyorum ki hiçbir şeyi. Ayakta durmak diye bir şey var. *(gülüyor)* Fikirler olarak da oturmamış olabilirim. Tabii erdem gibi şeyleri hariç tutmak kaydıyla. Burdaki amaç başkalarına zarar vermeden "ben"in mutluluğu ise, ki yapıcı bir şeydir bu, sıkıştığım noktada başka bir yere kaçacağımdır. Ama üretim çerçevesinde. Negatif tepkiler beni bir an için rahatsız ediyor, ama ben onu bir gecede, bir içki ortamıyla kurtarabiliyorum. *(gülüyor)* Belki de üretimsizliğe düşerim, bozulurum, dört sene hiçbir şey yapmayabilirim. Kimsenin umurunda değil ya, neyse. *(gülüyor)*

Yeni albümün de sence küskünlüklere mi gebe?

Kaseti alanlar "dinledikçe hoşuma gitmeye başladı" diyorlar, sinirlerim bozuluyor. İlk dinlediğinde güzel değil miydi yani? Aslında beğenmeyen pek yok. Sanki yerüstünden değil de, yeraltından yayılıyormuş gibi geliyor, yavaş yavaş. "Çok değişik bir albüm olmuş" dedikleri zaman rahatlıyorum.

Kaset almak çok önemli bir oy. 500 bin kişi Fazıl Say'a oy verse, köşeyi tutmuş patronlar bir kez daha düşünecekler, nasıl bir kaset çıkartacaklarını.

Sen asıl "değişik" diyenlerden kork. Bu laf olumlu anlamda kullanılıyor ama, aslında pek beğenmediği, ama duyduğu rahatsızlığı tarif edemediği, bir şekilde saygı duymaya kendini mecbur hissettiği şeylere değişik diyor insanlar.

Ama ikinci albüm için öyle bile demiyorlar mesela. "Beğenmedim" deyip geçiyorlar.

Allah allah?!

Eyvah!.. Sizin dediğiniz "allah allah" benim için çok tehlikeli. Siz bir gün allah allah diyorsunuz, ben üç sene boyunca allah allah diyorum. Çünkü bu tepkiler beni bir yere götürüyor, bir yön çiziyor bana. Veya bazen de bu tepkilerin çizdiği yönün tam tersine gidiyorum.

"Unutulmaz"ı yabana atmıyoruz ama, ikinci albümün "Ah Bir Joker", kesinlikle "Her Gece"nin de ötesinde, harika bir albümdü.

(gülüyor) N'olur böyle şeyler söylemeyin. Dördüncü albümüm, beş şarkı öyle, beş şarkı böyle mi olacak acaba? Ne kötü bir durum. Oturmamışın ta kendisi. *(gülüyor)*

Bir taraftan da gidişat olumlu gibi gözüküyor. Çıktığın televizyon programlarında, gazete yazılarında, Türk popçular güruhunun dışında, ciddi ve farklı bir şarkı yazarı muamelesi görmeye başladın. Geç de olsa anlaşıldığını düşünüyor musun?

Bunda bir kere company faktörü var. Doğan Müzik bünyesinde bulunduğum için kesinlikle bir koruma güdüsü var onlarda. Ama bu arada "Unutulmaz" diye de bir şarkım var.

İlk iki albümünde de "Unutulmaz" gibi ne şarkıların vardı.

Vardı tabii. Taşlar sanki yavaş yavaş yerine oturuyor. Belki yeni bir şey yapsaydım, "Her Gece" gibi bir şey bulsaydım, o tantana yine başlayacaktı. Taşların yerine oturmasını pek sevmiyorum aslında.

"Her Gece" gibi bir şey bulmaktan kastın ne?

Ne biçim adam, zibidi mi bu, böyle pantolon giyilir mi, nereye koşuyor, boş bir koşma... Bazen o lafları keşke yine duyabilsem diyorum. "Unutulmaz" şarkısını söyleyen biri de zıpçıktı olabilir ama, en azından o gün düzgün giyinmiştir yani. Bir yerlerden smokin kiralamıştır. *(gülüyor)*

"Unutulmaz" albümünde, senin tabirinle "zıpçıktı" şarkılar yok mu?

Zıpçıktı demeyelim de, çocukça diyelim istersen. Kabına sığmama, kaba sığmak istememe şeklinde düşünülebilir. Hani çocuk geçerken sehpaya çarpar da bardağı devirir ya, ben de çarpıp deviriyorum. Albümde pek çok zıpçıktılık var tabii. Mesela "halıda yuvarlanmalar" var. Şarkılarımda böyle iki vücudun birleşmesi aşamasındaki şeyleri kullanmazdım. Artık gözler değil de, bakışın arkasındaki şeyler beni ilgilendiriyor. Gözler ve beyin birbirine çok yakın. Cinsellik girdi şarkılarıma. Biraz da şarkılar öyle gerektiriyor. "Tereddüt"ü Kool And The Gang gibi söylüyorsam, içinde biraz cinsellik de olmalı. Dansın mantığı da bu. Cinselliği çağıran bir şey... Artık 35 küsur yaşımdayım, içimde çok farklı yaşadığım şeyler var, onların üstünü hep örtüyordum, artık dışarı çıkarmak istiyorum.

Dans aslında hep mutlulukla, neşeyle öz-

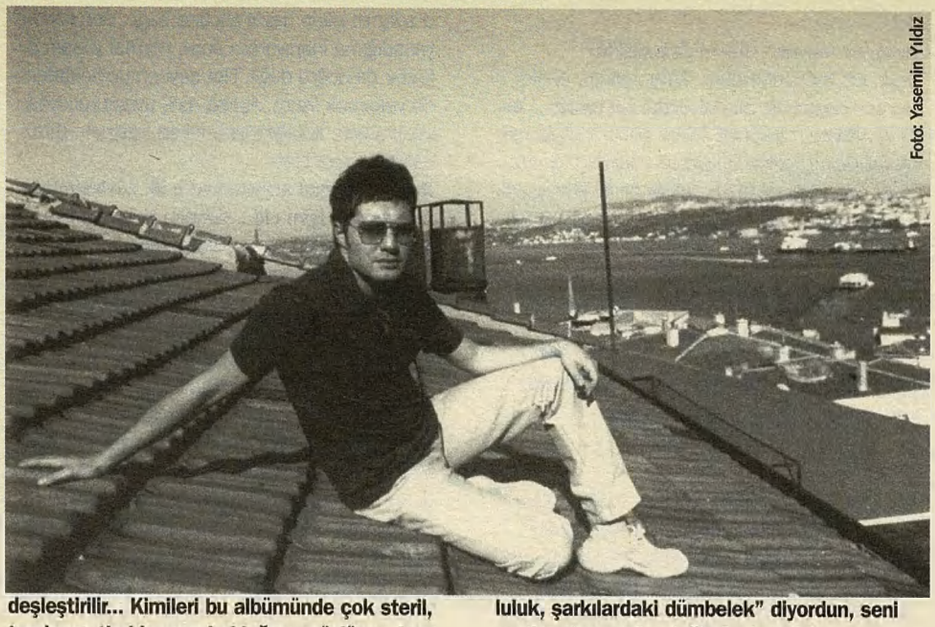

Foto: Yasemin Yıldız

deşleştirilir... Kimileri bu albümünde çok steril, temiz, mutlu bir sound olduğunu söylüyor. Ama tam tersine, bir rahatsızlık hissi de açığa çıkıyor: Sanki biri iğne batırıyor da, dansa kalkıyorsun gibi.

Bir sterillik varsa bile, ben onu sözlerle toparlamışımdır. "İçindeki ateşi terle söndürme" mesela. Bu seks. Bu pislik aslında... Olumlu anlamda söylüyorum tabii. *(gülüyor)* Müzikte bütün dünya bir geçiş noktasında, hatta giriş noktasında. Dans müziğinin açılımı beni çok mutlu ediyor. Çünkü Miles Davis'in trompet solosu, Arap kemanlar, altında tekno bir ritm, bunların hepsi bir şarkıda olabiliyor... Bu son albümde belki tam amacımıza ulaşamadık, ama ufak ufak bu rahatlığı kullandık. Bu, "Unutulmaz" şarkısına bile yansıdı. Ordaki klavye, 1982'den bir klavye sesi. Eurythmics tarzı klavyeler de var albümde. Mesela "Tereddüt"ü böyle söylemiyordum, aslında "Roxanne" gibi gitarla çalınmış bir şarkıydı ilk hali... "Kokoreç" çok dans şarkısı gibi, ama 78'deki dans riff'ini kullandık. Zaten Türkiye'de popçuların çoğu dans müziği yapıyor. Şu anda herhangi birinin yaptığı gibi değil, funk'a kaçan bir sound var albümde.

Bunlar baştan kararlaştırılmış bilinçli tercihler mi, yoksa şarkıların yapısı mı bu sound'u gerektirdi?

Amacım müzik yapmak. Önce yapıyoruz, ondan sonra üstünde konuşuyoruz. Önce konuşup sonra müzik yapmıyoruz. Evet, baştan dans müziği diye yola çıkıyoruz. Ama ben nasıl yaparım dans müziğini? Serdar Ortaç gibi mi, Mustafa Sandal gibi mi, yoksa St. Germain gibi mi? Önce bunu kafamda kuruyorum ve İskender'le (Paydaş), Volga'yla (Tamöz) oturunca, kabiliyetlerimiz doğrultusunda ve rastlantılar sonucunda bir şey çıkıyor ortaya.

Bu albüm sürecinde özellikle dinlediğin kafa açıcı şeyler oldu mu?

İskender'le ilk gün oturduk, birlikte Natacha Atlas'ı dinledik. "Böyle bir şey mi yapalım" dedi İskender. "Yok" dedim, "öyle bir şey yaparsak, önceki albümlerime benzer". Sonuçta ben 80'lerin müziğiyle büyüdüm. O yıllarda tuhaf bulup sevemediğim, ama şu anda çok ilginç gelen vatkadan tutun, tuhaf saçlara, müzikte baslarla davulların ilgisizliğine kadar birçok şey var. Zaten bugünkü dans müziğinin başlangıcı da o yıllar. "Her Gece"de zaten 70'lere dönmüştük. Şimdi 80'lere döndük.

İkinci albümünde bir şarkıda "benim için mutluluk, şarkılardaki dümbelek" diyordun, seni mutlu eden şeyler değişti mi artık?

Hayır, değişmedi. O zaman dümbelekti, şimdi başka bir şey. Burdaki mutluluk kelimesi çok önemli.

Dümbelek kelimesi de çok önemli. Biz onu soruyoruz. Dümbelek diyoruz.

Ben de mutluluk diyorum. *(gülüyor)*

Son zamanlarda sağda solda çok işittiğimiz bir laf var. Bir albüm için "darbukasız, dümbeleksiz bir albüm" diyorlar, böylece onu övmüş oluyorlar. Sen de yoksa bu laflara mı kandın?

Katiyyen. Arap uygarlığı, pislikle özdeşleştiriliyor maalesef. Füze yapamamış bir uygarlık... Darbukadan yeni bir şey üretemeyenler, ona yeni bir giysi uyduramayanlar, varolan darbuka sesine yeni bir şey ekleyemeyenlerin lafı olabilir bu. Ben o müziği yaptım. İyisini yaptım. "Her Gece"yle dünya müziği açısından önemli bir şey yapmıştık bence. Genellikle "Her Gece" albümü çok doğalmış, normalmiş gibi değerlendiriliyor bir takım insanlar tarafından. Mesela geçen gün bir rock antolojisi gördüm, içinde Mirkelam yoktu. Alaturka davrandığım için mi diye sordum kendi kendime, yoksa gitara sert vurmadığım için mi? Öyle mi yapmak gerekiyor oraya girmek için? Bir şey yapıyorsun, ama sonra hemen üstü toprakla örtülüyor.

İlk söyleşimizde "George Michael değil, Sadettin Kaynak olmak istiyorum" demiştin. Biz de bu lafını başlık yapmıştık. Sonra ikinci albümünü alıp "Ararım" şarkısını dinlediğimizde "hani Sadettin Kaynak olmak istiyordu ya, valla olmuş" diye düşündük. Hâlâ Sadettin Kaynak veya başka biri olmak istiyor musun?

Sadettin Kaynak olmak istiyorum. Yapmak istediklerimin başlığı hâlâ bu. Bu lafı söylememdeki maksat, önemli olan şeyin ünlü olmak değil, besteci olmak olduğunu anlatmaktı. Ben aslında ozan olmak istiyorum. Önemli olan sözlerim ve bestelerim. Şarkıcılığı çaresizlikten yapıyorum. Ama yaparken de mutlu oluyorum. İyi bir şeyler anlattığımı düşünüyorum. Mesela kent ozanı diye bir laf var şimdi. Bazı şeyler atlanıyor Türkiye'de. Kent ozanı başkasının şarkısını söylemez. Kent ozanı kendisinin ürettiği şeyleri ikiüç kişiye de olsa söyler. Yolda gördüğüne söyler. Parkta deli gibi, polisler götürene kadar söyler... Geçen gün benim için Sina Koloğlu şöyle yazmış: "Mirkelam'ın albümünü dinledim, yaz geldi, hadi eğlenelim." Evet, bu duygu biraz var, ama bir şeyler anlatmaya çalışıyorum ben orda. Mesela "Kokoreç" diye kızların ayyy diye burun kıvırdığı bir şarkının olduğu albümün karşılığı "yaz geldi eğlenelim" olamaz. Herkesin yaptığı gibi gitara vurup rock yapmıyorum. Ama rock felsefesiyle bir şeye karşı çıkıyorum, Türkiye'de hiçbir şeye karşı çıkılmıyor. Ben bunu didaktik değil de, eğlendirici şekilde yapıyorum.

Kokoreç sever misin?

Kokoreçe şöyle başladım: Yıllar önce gitarist arkadaşım Volkan'la Boğaz'da, Hisar'da yürüyoruz. Ali Baba'nın kahvesine, çay içmeye gidiyoruz. "Sende kaç para var" dedi. 4 lira var. Onda da 1 Lira varmış. Paraları birleştirip iki çeyrek kokoreç aldık. Hayatımda ilk o gün yedim. Unutamadığım bir tattır... Bana şimdi "Hisar'daki o günü sil" diyor Avrupa Birliği. Bu bana imkansız geldi, onun için yazdım o parçayı. Ama kokoreçi sevmesem de bu şarkıyı yapabilirdim. "Ko ko ko" gibi evrensel sözler var şarkıda. Aslında sevgili için yazılmış bir parça gibi de duruyor. Kokoreç yerine Mualla deseniz de olur: *(mırıldanıyor)* "Mu-al-laa la-la-la-la"... Aaah, keşke Mualla deseymişim, şimdi aklıma geliyor. *(gülüyor)*

Avrupa Birliği çoğu insan için hiç değilse memlekette insan haklarına kavuşabilmenin en kısa yolu. Madem kendi kendimize beceremiyoruz, bari oradan ithal edelim anlayışı yaygın.

İnsan hakları gelecekse, kokoreçi feda ederim canım. Avrupa Birliği'ni ben de istiyorum tabii. Türkler zaten tek başlarına hiçbir şey yapamamışlar ki hiçbir dönem. Rumlarla, Ermenilerle, Balkan kökenlilerle, Araplarla birlikte olmanın yarattığı bir enerji var Osmanlı'da... Sanatta da öyle, mimaride de öyle. Üreme zaten öyle olur, farklı farklı insanların bir araya gelmesiyle. Amerika'nın enerjisi de ordan geliyor. İster İngiliz olsun, ister Rumen, yeter ki birileri gelsin, içimize girsin, biz de onların içine katılalım. Öyle insanlar olsun ki, yarı gözü sarı olsun, yarısı mavi olsun, siyah olsun, farklı bir beyin yapısı ortaya çıksın. Bunlar olsun da, kokoreçin olmamasına razıyım.

Biraz netameli bir konuya girmek istiyoruz: Jandarma Komutanlığı için yapılmış askeri marşlar albümünde bir şarkı söyledin, nereden icap etti?

Ben o albümde "Ankara Marşı"nı söyledim: "Ankara'nın taşına bak, gözlerimin yaşına bak..." O şarkının beni çocukluğuma döndürdüğünü düşünüyorum. Albüm, Ercan'ın (Saatçi) fikriydi ve bütün aranjeleri de o yaptı. Ben olsaydım aranjeleri öyle yapmazdım. Ben rüzgarlı bir havada, Ankara Kalesi'nde, saçları uçuşan bir ilkokul çocuğu gibi hissettim kendimi. Onu vermeye çalıştım yorumumda. Genellikle marşlar "huaaa, huaaa" diye söylenir, gidelim, alalım, keselim havası vardır. Bense tam tersini yaptım. Düşmanlık yok, bir çocuk saflığı, duygusallığı, belki de bilinçsizliği var. O yorum beni çok mutlu etti. Kendime göre farklı bir şey yaptım gene. O şiddet dolu söylemin, forte söylemin dışına çıktım. Mesela böyle duygusal söylediğinde "uyuz uyuz söyleme" denilebilir askeriyede

"Ankara Marşı"nda düşmanlık yok, bir çocuk saflığı, duygusallığı, belki de bilinçsizliği var. Böyle duygusal söyleyince "uyuz uyuz söyleme" denilebilir askeriyede sana. Ben uyuz uyuz söyledim.

sana. Ben uyuz uyuz söyledim.

Yine de bu konsept sana biraz tuhaf gelmedi mi? Jandarma deyince akla gelen şeylerle Mirkelam deyince akla gelen şeyler birbirinden çok farklı. Jandarma deyince Doğu vilayetlerinde yıllarca süren baskılar, 80'lerde Yeşilyurt köylülerine dışkı yedirilmesi, cezaevlerindeki son Hayata Dönüş operasyonu falan geliyor akla.

Ama bu albümden bütün bunları destekleyen bir mesaj çıkarılmaz ki.

Biliyorsun, Ankara'da ODTÜ'nün bulunduğu yer jandarma bölgesi... 60'lı yıllardan beri öğrenciler gösteri yaptıklarında karşılarında jandarmayı buluyorlar. O yıllardan kalma bir başka marş bugün hâlâ söyleniyor: "Jandarma biz sosyalistiz / Dostuz yalnız biz sana / Kurtuluşun bizimledir / Elini uzatsana..." ODTÜ'de jandarma dipçiğine karşı bu marşı söyleyen Mirkelam hayranı bir üniversite öğrencisi, senin böyle bir albümde yer aldığını görünce neler hissetmiştir acaba?

Bunları iyi ki konuşuyoruz. Ben de ODTÜ'lü bir öğrenci olsaydım, jandarmanın karşısında bu marşı söyleyebilirdim, ama aynı düşünce karambolünde şunu da biliyorum ki, ben de askerliğimi jandarma olarak yapabilirdim. Jandarma da orada aradaki bir kurum neticede. ODTÜ öğrencisi bir gün gelir, askerliğini jandarma olarak yapabilir. Ve eğer o öğrenci "Ankara Marşı"nın benim yaptığım o yorumundan etkileniyorsa, ister Jandarma albümünde çıksın, ister Elton John'un albümünde, çok önemli değil. Ben bu noktalara bakıyorum... O albümde konsept olarak, bir şeye karşı çıkacak veya bir şeyin yanında yer alacak şekilde bir bayrak açıyorsak, tamam, rahatsız edici bir durum. Ama öyle bir şey yok. Ayrıca belki benim yorumum beni bu tür eleştirilerden muaf tutabilir. Belki affettiririm kendimi. *(gülüyor)*

Geçtiğimiz sene, Bülent Ortaçgil şarkılarından oluşan "Şarkılar Bir Oyundur" albümüne de katıldın. Neler hissettin?

O albümün içine girmek harikaydı benim için. Aslında beni üzen olaylar da oldu orada. Bülent abi beni istemiş, hatta Ada Müzik şaşırmış, "ne işi var Mirkelam'ın bu albümde" falan demişler. Ama Bülent abi olayı çoktan kapmış tabii. Akıllı adam. *(gülüyor)* İlk gelen telefonlardan biri banaydı. Çok sevindim.

Tanışıyor muydun Bülent Ortaçgil'le?

Hayır, hiç tanışmıyordum. Ama malûm, benim için çok önemlidir, bir üniversite hayranlığı... Telefon gelince, "Benimle Oynar mısın"ı söylemek istediğimi söyledim, faksla da bildirdim. Sonra üç ay ses seda çıkmadı, tekrar bir telefon geldi, "başlayın artık" dediler. Tamam, benim şarkım belli. "Ama" dediler, "o şarkıyı biz hep beraber söyleyeceğiz". Allah allah! Peki şu? "Onu Sezen hanım söylüyor". Beki bu? "Onu Teoman söylüyor". Bir sürü şarkı saydım, "Bu İş Zor Yonca" dedim, "Değirmenler" dedim –"Değirmenler" zaten benim hayatımın şarkısıdır– hepsi gitmiş, kapılmış parçaların. Allah kahretsin, yine bizi oturttular şapa, dedim içimden. Sonra bir şarkı bulmak için kasetlerini tekrar dinledim. "Bütün Çiçekler Su İster" aslında bir caz şarkısıydı. Bilinen bir şarkısını söylememek yine de daha iyi oldu... Albümü dinlediğimde çok güzel yorumlar olduğunu gördüm, bence o albüm Türkiye için çok önemli bir çıkış noktasıdır, maalesef kaçırılıyor. O albümde herkes rahattı. Başkasının şarkısıydı, ucunda para pul yoktu, satış kaygısı yoktu, aranjmanlar cesurcaydı.

Bu albüm çok daha uçlardaydı. Kırptık, kırptık, bu hale geldi. Sonuçta, Depeche Mode gibi uyuşturucu kafasında uçan bir grubun benzeri bir müziği yapıyoruz, ama çay içerek.

Sonra tanıştın mı Bülent Ortaçgil'le?

Evet. Dedi ki bana: "Şeytan bile anlayamaz o şarkının benim olduğunu." Alaturkayı sevmiyor Bülent abi, ama sanırım ona sevdirdim bu yorumu. Elimi çok güçlü sıktı, iki gün yıkamadım sonra. *(gülüyor)* Hayatımın en önemli işiydi, başarılı olduğum için çok sevinçliyim.

Yine son dönemlerde Özlem Tekin'e verdiğin "Laubali" şarkısı epey dikkat çekti...

Zaten "Unutulmaz" albümünün çıkış noktaları "İstanbul'da" ve "Laubali"ydi. "İstanbul'da" gibi bir parça yapmışsam, tekrar o tarz şeyler üretebilirim diye düşündüm. Çünkü başka müzikler yapabilme kabiliyetim varsa eğer, oraya da gitmeliydim. Bu süre içinde birkaç alaturka beste de yaptım, ama bu albüme almadım, bir tanesini Levent Yüksel'e verdim... "Laubali"yi ise kendime hazırlamıştım, aslında çok eski bir şarkı o. Benim şarkı anlatım tarzım, Özlem'inkinden farklı. Özlem daha baş eğmeyen biri gibi geliyor bana. Ben daha yumuşağım. "Sevgili ne derse o olur" gibi düşünürüm. İlk iki albümde öyleydi: "O yüzden her gece ben üzülmüşüm" diyorum mesela. Gidip kapısını kırıp çat çat iki tokat atamıyorum. Özlem'de biraz o var: Umursamama, gidersen git gibi bir şeyler. Ona verebileceğim şarkı ancak "Laubali" olabilirdi.

Pişman mısın ona verdiğine?

Sonra "keşke vermeseydim"ler çıktı ortaya bende. Çünkü bu albümüme çok uyardı. Ama Özlem Tekin de çok güzel okudu.

Yeni albümündeki şarkılarla örtüşen sözleri var "Laubali"nin... Bu albümünde sonsuz sevdalar değil, kısa süreli ilişkiler yoğunlukta...

Evet. Biraz var öyle zamane aşkları. Ben zaten yaşadığım şeyleri anlatma taraftarı değilim, hayal kurmaktan yanayım hep. Zaten onun sanat yapıtı olabileceğini düşünüyorum. Kendi hayatımdaki olaylardan yola çıkıp bu olayları başka taraflara götürmekten yanayım... La Fontaine, masallarını yazarken neyi yaşamış olabilir ki? Ama o masalların o kadar evrensel olması, o adamın garip hayal gücüne bağlı. Ben normal yaşadığıma inanıyorum ama, normal yaşam o kadar da doğru değil. Her şeyi en uç noktalarında yaşamak lazım. Aşksa aşk, uyuşturucuysa uyuşturucu, kulağını kesmekse kesmek. Biraz kaçıklık lazım bize.

Roll'un üçüncü sayısındaki o ilk söyleşimizde "hayallerim işim oldu, bundan çok mutluyum" diyordun... Hâlâ bunu diyor musun?

Kesinlikle... Ama mesela sadece müzik olmamalıydı diye düşünüyorum. Kesinlikle bir şiir kitabı veya salakça çizilmiş desenler yayınlamalıydım. Belki kısa metrajlı bir filmim olmalıydı: Amatör film yarışmasına katılmak isteyebileceğim bir film. Babamla hep bunları yaşadım, altı yaşımda filmlerdeki bütün çekim tarzlarını adlarıyla bilirdim, paralel, panoramik falan filan... Orta son sınıfta kendime beş dakikalık bir film çekmiştim, babam da onları montajlamıştı. Resmen orta sonda bir polisiye filmim vardı yaa, ben çekmiştim!.. Ve bu bana çok doğalmış gibi gelmişti. Ona yönlenseydim, başka bir yere gidecektim. Ama sonra, sanki sinema normal hayatın bir parçasıymış gibi, zaten hayatta varmış gibi, çok ilgisiz bir şeyi, mühendisliği seçtim. Bu beni çok kısıtladı. Şimdi önüm daha açık. Bir sürü şey yapabilirim, kendimi müzikle kısıtlamak istemiyorum. Mutlaka kısa metrajlı film yapacağım. Uzun metraj demiyorum, çünkü sıkılırım, yapamam.

Şiirlerini bastırmayı istiyor musun?

Onları basmazlar. *(gülüyor)* O durumda şeyler. Çok tuhaf hikayeler. La Fontaine'in içine cinsellik girmiş hikayeleri. Hayatla birebir şeyler, ama basmazlar onları. Benim için de zor bir aşama olur. Çıplak poz versem daha iyi. *(gülüyor)*

Baban nasıl? Sık görüşüyor musun Nâzım Bey'le?

On gün önce, babalar gününde telefonla aradım. Uzun zamandır konuşmuyordum, bir takım olaylar olmuştu aramızda. Ama tabii içim içimi yiyordu. Benim sanat güneşim Zeki Müren değil ki sonuçta. *(gülüyor)* Şimdi kafamda bir sürü geri dönüşler yapıp, bütün dünya düşüncemin ve çıkış noktamın babam olduğunu görüyorum. Hayata bakış tarzımız, yolumuz aynı gibi geliyor. Bu bardaktakinin su değil de H_2O olduğunu babamdan öğrendim. Suyun su olmadığını, içinde başka şeyler olduğunu, gözlerin ardında başka şeyler olduğunu, her şeyin altında bir şeyler yattığını ondan öğrendim. Onunla konuşunca çok mutlu oldum, rahatladım, en kısa zamanda gideceğim yanına. Hatta bir klibimi onun çekmesini istiyorum, müthiş bir şey olur.

Üç albüm çıkarmış biri olarak artık kendi hayatında bir yerlere geldiğini, amaçladığın bir tür zirveye çıktığını düşünüyor musun?

Bu zafere ulaşmak demek. Benim için çok kötü. Ürettiğim sürece yaşıyorum. Dikkat edersen, bu albümden çok dördüncüden bahsetmek istiyorum. Benim için bu albüm artık hareketsiz duruyor. Ben dördüncüyü düşünüyorum.

Bir kere çok hoş bir şey söylemiştin: "Arzu'yla birbirimize soruyoruz, acaba bir bebek mi yapsak, yoksa bir üniversiteye girip yeniden mi okusak?" Bunu söylediğinde 30'unu çoktan geçmiştin. Hâlâ böyle öğrencilik gibi heveslerin var mı?

Marmara Üniversitesi'nin önünden her geçişimde "aaahhh" diyorum hâlâ. Keşke benim kontrolüm dışında bir şey olsa da, beni oraya zorla alsalar. Keşke okusam.

Ne okusan?

Grafik de olabilir, heykeltraşlık, resim olabilir. Kesinlikle Güzel Sanatlar. Mesela resimde başka türlü bir şeyler yapabileceğimi hissediyorum.

Etrafındaki yaşıtlarını gözlediğinde onlarda da benzer hevesler görüyor musun?

Hayır, hiçbirini benim gibi görmüyorum.

Peki "yaşlandık artık" dediğin hiç olmuyor mu?

Diyorum, demez olur muyum! Ben bunu ilk lise sonda dedim. "Gidiyor oğlum seneler" diyordum, herkes benim suratıma bakıyordu "ne diyor lan bu" diye. Lise sonda çok eğlenceli bir havaya büründüm, firlama biri oldum, hocaları güldüren, derslerde dolaşan, yerine oturmayan kıl tiplerden. Çünkü zaman geçiyordu ve tatmin olmam lazımdı. Üniversitede de tam tersi, çok ağır, düşünceli bir hal aldım. Şimdi yaşlanmamak için elimden ne gelirse yapıyorum. Estetikse estetik, saçsa saç.

Bu pop dünyası içinde, evli olmak satışları olumsuz yönde etkiliyor değil mi? Sen de bundan nasibini almışsındır...

İngiltere'de de bizim gazeteler gibi Sun gazetesi var ve 2 milyon satıyor ama, bilim dergisi de 2 milyon satıyor. Dünyanın her yerinde 14 yaş çok önemlidir, en çok kaset satın alan kesim budur. Ama diğer insanlar da albümlere aynı oranda para harcar. Ama Türkiye böyle değil. Ben maalesef ve maalesef 14 yaşına satmak zorunda kalıyorum kasetimi. Çünkü ne yazık ki 1.5 milyon kişi kaset alıyor, 63.5 milyon kişi kaset almıyor. Bunun içinde 500 bin kişi çıkmıyor mu Fazıl Say'ın piyano kasetini almak isteyen? Hayır, çıkmıyor. Kaset almak çok önemli bir oy. Sen o kaseti satın alarak diyorsun ki, "ben oyumu Fazıl Say'a veriyorum". Bu o tarz müziğe, o kültüre, o açılıma oy vermek demek. Ve 500 bin kişi Fazıl Say'ın kasetine oy verse, televizyonlardaki diziler bile değişecek. Belki televoleler olmayacak, belki gene olacak, ama onun yanında o 500 bin kişinin duygusunu, kültürünü, hayata bakışını yansıtan şeyler de olacak. Bu sefer köşeyi tutmuş büyük patronlar bir kez daha düşünecekler, nasıl bir kaset, nasıl bir kitap çıkartacaklarını. Ben de 14 yaşındakilerin değil, öteki insanların oyuna muhtacım. Çünkü o kapsamdayım. Sadece evli olmam değil, şarkıda anlattığım şeyler önemli. Ben 14 yaşındaki birine "Sevgi Tanecikleri" şarkısını anlatamam ki. Bob Dylan uyuz uyuz şarkı söyler, tipi de yoktur, "al gülüm ver gülüm"ün dışında bir şeyler anlatır, ama kocaman bir kitlesi var... "Zaman düşer ellerimden yere / Oradan tahtaboşa" diyor Bülent Ortaçgil. Genç kız ne yapsın bu sözleri? *(gülüyor)* Barış Manço müthiş bir bileşim mesela. Herkese hitap ediyor. Ama Belçika'da yaşıyor, Türkiye'yi düşünüyor. "Gel benim güzelim, gözlerin ne güzel" demiyor da, "sarı çizmeli Mehmet ağa" diyor. Çok orijinal bir adam. Hayır orijinal değil, çok "genel" bir adam. Ama o "genel"liğe kim bilir nerelerden geliyor.

Sinemayla küçüklüğünden beri ilgilisin. Kliplerin çekilirken bu ilgin işe yarıyor mu? Mesela senaryoya katkıda bulunuyor musun?

Maalesef bulunuyorum. Ve hiç sevmiyorum bulunmayı. Çünkü ben çeksem başka türlü çekerim. Daha amatör, ama daha orijinal olur. Ben karşı tarafın performansını seviyorum. Ben yönetmen değilim ki, ben senin seyrettiğin kadar film seyretmiyorum, karelerimi senin gibi seçemiyorum, montajdan, ışıktan anlamıyorum. Dolayısıyla bütün performansı ona bırakmayı seviyorum. Ama seni şöyle kullanacağız, arkanda şunlar olacak dendiğinde tüylerim diken diken oluyor. Düşünülmesi gereken o kadar güzel şeyler var ki, kimse düşünmüyor, gene ben hayal gücümü çalıştırmak durumunda kalıyorum. "Unutulmaz" klibinde benim istediklerim teknik olarak olamadı, ben hep bir ışık ve ışık hüzmesine bakan insanlar görüyordum. O ışık birleştirici bir noktaydı. Ama yönetmeni suçladığım zannedilmesin. Benim söylediğim doğru veya onun söylediği doğru diyemem. Sanatta kesin doğru diye bir şey yok ki. Adam tuvaletini ederek resim yapıyor. İşte o fırça darbelerinden başka bir yola gidilecektir. Bu ne demek, biliyor musunuz? Sonsuzluk demek. Bu şarkılar da sonsuzluk demek. Bir insanın varolabileceği, içine alabileceği en büyük duygu. Amaç bu zaten: Sonsuzluk duygusunun hazzını almak.

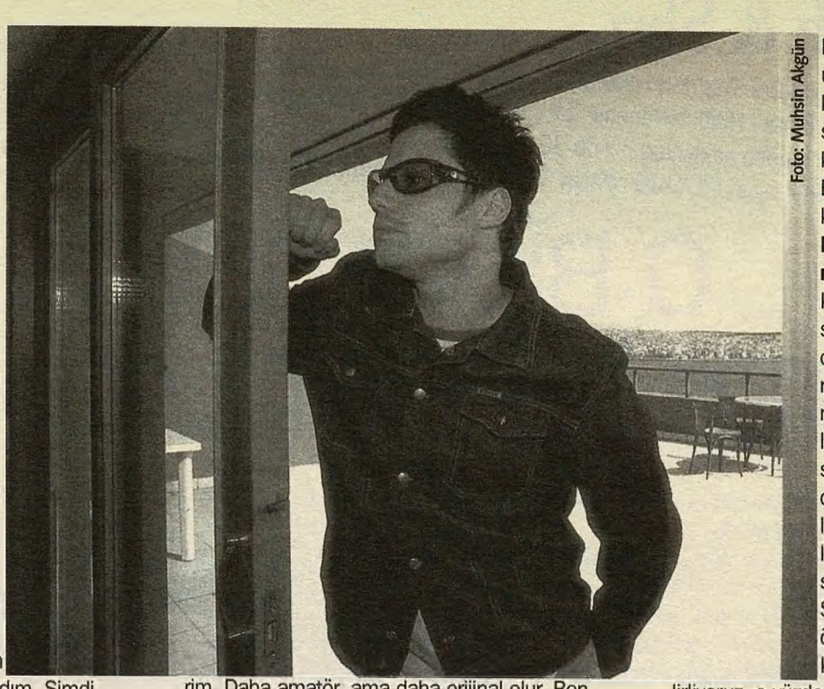

Foto: Muhsin Akgün

Müzikten, şarkılardan bahsederken de hep resmi örnek veriyorsun.

Evet, hep resmi örnek veriyorum, çünkü popüler müziği hep aşağı çekiyorlar. Ben de hayır diyorum, bu yukarı çekilmesi gereken bir şey. Aslında resmi müzikten daha açık buluyorum. Çok rahat. Keşke müzik de öyle olabilse. Müzik, kurallar içinde olduğu için çok tedirgin ediyor beni. Dans müziğini o yüzden çok seviyorum. Tak tak tak, boyalar atabiliyorsunuz.

Son dönemde demin anlattığın türden, sende sonsuzluk duygusu yaratan şeyler girdi mi hayatına? Şarkılar, kitaplar, filmler?

Ben hep radyo dinledim mesela... Tek tek isimleri anmak istemiyorum, ama Skunk Anansie de dinledim. Bir taraftan, klasik müzik dinlememem söz konusu bile olamaz, ama bunların No. 16 ya da Bartok gibi adları yok bende. Hep rastlantısal şeyler. Küçüklüğümde sabahtan akşama TRT 3'ü dinlediğim için, o müziklerin birleşiminden oluşan bir kültürüm var.

Hep radyo dinlemek oluyor mu yani? Demin bahsettiğin oy vermeyenlerden biri de sensin o zaman.

Hayır, kesinlikle değilim. Ben üniversite zamanı Grup Ra'nın kasetini alırdım, Sezen Aksu'nunkini değil. Nerde dipte kalmış şey var, onu seçerdim. Bugün hâlâ öyle görüyorum kendimi.

Kitaplarla aran nasıldı son zamanlarda?

Kitap pek okuyamadım maalesef. Bir "Kara Kitap" var elimde, başlıyorum başlıyorum, yarıda kalıyor. Ama şöyle bir durum var: Bir kitap üzerinde böyle döndükçe detaya girebiliyorsunuz. Benim yaptığım şarkılar da detay aslında. Beni bu mutlu ediyor. Hep parça parça şeyler önemli benim için. Çok basit şeyler etkiliyor hayatımızı. Sonuçta öpüşmeyi filmlerden öğrenip eve gidip öpüşüyoruz. Kitaplardan düşüncelerimizi belirliyoruz, o yüzden hapishanelere giriyoruz.

Albümünde "3. Sokak" şarkısı özellikle çok çok güzel. Bu denli sade, gündelik hayatın içinden yazabilmenin sırrı ne? Aynı şeyi Sezen Aksu anlatmaya kalksa, kim bilir ne kadar gülünç, insana hafakanlar bastıran sözler çıkardı ortaya...

Albümün ismi "3. Sokak" olacaktı aslında. Hem üçüncü albümüm. Bu albümde beni bulabilecek misiniz? Aynı şarkı sözlerindeki gibi: "Bulamayacaksınız". Şarkıda bir tarif var, duygular var. Bir kısmını da hayal ediyorum. Zaten her şeyi basit görüyorum hayatta. Bazı şeyler çok büyük görülür. Ün mesela, bana komik gelir. Basit gelir. Doğanın da çok çetrefilli bir şey olduğunu sanmıyorum. Belki de karambollü yazsaydım daha iyi olurdu, karambollü sözleri daha çok seviyor insanlar, Sezen Aksu'nunkiler gibi.

Diğerler şarkılarının arasında nasıl bir yerde görüyorsun "3. Sokak"ı?

Geçen gün bir rock antolojisi gördüm, içinde Mirkelam yoktu. Alaturka davrandığım için mi diye sordum kendime, yoksa gitara sert vurmadığım için mi? Öyle mi yapmak gerekiyor oraya girmek için?

"3. Sokak" sonlara doğru çıkmış bir parça. Arzu'nun babası kollarımda öldü, ayrıca depremi yaşadık. Bunlar çok önemliydi hayatımda. Skunk Anansie dinlediğim zaman, ölümle karşı karşıya geldiğim zamandı. Son nefesin, ruhun şuradan çıkıp hem beni hem o insanı rahatlattığı bir andı. Ve ben bunu hissettim. Bütün mekanizmam değişti. "3. Sokak" aynı zamanda bir cenaze şarkısıdır bence. Ama "kabrime gelme istemem" değil de, "üçüncü sokak".

Bir söyleşinde "aslında daha tuhaf şeyler yazmaya eğilimliyim" demişsin...

Hem müzikal, hem sözel anlamda öyleyim. Eskiden beri öyleydim. Metin Eloğlu'nu severdim mesela. Kelimenin altındaki karışıklıklarla uğraşmak çok güzel bir zaman kaybı. Yapılabilecek başka bir şey pek kalmadı. Aşkta anlatılabilecek artık ne var? Ben bir şeyler kesip yapıştırıyorum, gerekirse Türkçeyi de bozmaktan yanayım. Bu albüm çok daha uçlardaydı. Kırptık, kırptık, bu hale geldi. Sonuçta, Depeche Mode gibi uyuşturucu kafasında uçan bir grubun benzeri bir müziği yapıyoruz, ama çay içerek. *(gülüyor)*

Söyleşi: **Derya Bengi - Berfu Köker**

Badmarsh & Shri

Shrikanth Sriram (Shri) yolunu Bombay'dan Londra'ya düşürmüş Hintli bir müzisyen: Bas, flüt ve tabla çalıyor. Muhammed Ekber Ali (Badmarsh) ise Yemenli bir baba - Hintli bir ananın 11 çocuğundan biri, bebekliğinden beri Londra'nın doğusunda, Hackney'de yaşıyor, DJ'lik yapıyor. İki yıl önce Babylon'a gelip çalmışlar, biz de 36. sayımızda kendileriyle söyleşmiştik. Şimdi yeni albümleri "Signs"ı yayınlandılar, biz de Les Inrockuptibles, The Face, DJ, Music Week, Seven dergilerine müracaat ettik, nedir ne değildir öğrendik...

O BİLİNMEYEN YERE GÖTÜREN İŞARET LEVHALARI

"Signs" albüme adına veren şarkıyla açılıyor; kendimizi bir şehrin ortasında, işaretlerle çevrili buluyoruz...

Shri: Şehirde, işaretlerle içiçe yaşıyoruz. Her yerde yön gösteren, ne yapmamızı söyleyen işaretlerle var. Ama biz bütün bu işaretleri izleyecek, onların gösterdiği yönlere gidecek değiliz elbette; onların arasından seçimler yapmak durumundayız.

Bu aynı zamanda bir mecaz tabii; albüm, mecazlar ve duygular arasında bir yolculuk hissi veriyor...

Shri: "Signs" hayata dair bir seyahat... Albümde yol boyunca karşılaştığımız duygular var: Üzüntü, mutluluk, öfke. Ve bir arayış, sükûnetin, huzurun olduğu yeri arayış... "Signs"daki şarkılar, hepimizin ulaşmak istediği o bilinmeyen yere götüren işaret levhaları gibi. En geniş anlamıyla "Signs"ın konsepti şu: Bir patikayı takip ederek yol alıyoruz ve belli bir yere ulaşıyoruz. Bizi oraya götüren bir tür "içe bakış"tı, "kendini dinlemek"ti. Eğer aynı yere gitmek isterseniz işaretler, alâmetler o şarkılarda mevcut.

Albümün halet-i ruhiyesi sürekli değişim içinde...

Shri: Halet-i ruhiyemiz hep değişmez mi? Hayatın içinden yürürken bazen öfkeleniyoruz, bazen hüzünleniyoruz; üzülüyoruz, seviniyoruz. Albümde bu duyguları buluşturmaya ve güzel, senfonik bir final yapmaya çalışıyoruz.

Badmarsh: "Signs" çok manevi, ruhani bir yolculuk.

Dini mi aynı zamanda?

Shri: Hayır, dini değil. Biz birbirine zıt dinlerdeniz. Ben Hinduyum, Badmarsh müslüman ve şu sıralarda Hindularla müslümanlar Hint yarımadasında savaş halindeler. Aramızda din tartışmıyoruz, çünkü din insanın yaptığı bir seçimdir. Din kaçınılmaz olarak, kendiliğinden ruhiyata, maneviyata yol açmıyor. Ama tersi olabilir, ruhanilik dine yol açabilir.

Badmarsh: Din inançtır, inanç da insanın kendisine saklaması gereken bir şeydir.

Shri: Benim inancım dağlar... Bu albüm biraz Robert Pirsig'in "Zen ve Motosiklet Bakım Sanatı" adlı kitabı gibi. Mesele sadece nereye gittiğin değil, yolculuktan zevk alman. Benim flüt çalışım Himalayalara yaptığım gezilerin izini taşıyor. Elime ne zaman flütümü alsam, kendimi dağlarda buluyorum.

Turneye çıktınız, yeni albümü Norveç'te, Fransa'da, İtalya'da çaldınız; Avrupalı dinleyicilerin tepkisi nasıldı?

Badmarsh: Avrupalı dinleyiciler Londra'dakilere göre çok daha açık fikirli. Londra'da çok fazla yeni müzik var, bir noktadan sonra nasırlaşma hasıl oluyor. Avrupa ise müzikal masumiyetini koruyor; yeni sound'lar onları heyecanlandırıyor.

Badmarsh & Shiri, stüdyo projesi gibi başlamıştı, giderek canlı çalan bir grup haline geldiniz...

Shri: Benim için müzik canlı çalmak demek. Ben caz ve rock grupları geleneğinden geliyorum, sahnede olmalıyım. Evde oturup müzik yapmanın bir manâsı yok benim için, ben sahnede olmaktan hoşlanıyorum.

"Dancing Drums" günlerinin Badmarsh & Shri'siyle bugünkü müzikal yaklaşımınız arasında ne gibi farklılıklar var?

Shiri: Bu albümü sahnede canlı çalmak için otuz müzisyen gerekiyor. Nitin Sawhney gibi yaylılar dörtlüsüyle yetinemeyiz. Bize tam teşekküllü bir orkestra lazım; Sawney'in sound'u yaylılar dörtlüsü, bizimkiyse orkestral. Bu albümde "Signs" ve "Sajanna" adlı şarkılarda otuz tane yaylı aynı anda çalıyor.

Yaylılar, özellikle Bombay yaylıları revaçta bugünlerde. Siz de albümün bazı kayıtlarını Bombay'da yaptınız, öyle değil mi?

Soldaki Shri, sağdaki Badmarsh

Evet, Bombay'ın yaylıları son zamanlarda çok fazla rağbet görüyor, çünkü Hint müziği yaklaşımı Batılı yazım tarzından kesinlikle çok farklı. Hindistan'da sadece melodi geçerlidir, halbuki Batı'da armoniye daha öncelikli bir değer veriliyor. Hint müziğinde emprovizasyon da çok önemli bir yer tutar, çünkü Hint müziği önceden yazılı bir müzik değildir, sadece temalar yazılıdır. Sonuçta, yoruma ve öznelliğe açıklığıyla caza daha yakındır.

Yeni albümün "Dancing Drums"dan farklılıkları neler?

Shiri: "Dancing Drums" çok daha deneysel bir albümdü, epey drum'n'bass kullandık, neler yapabileceğimizi keşfetmeye çalışıyorduk. Bu albümdeyse neler yapabileceğimizi, nelere muktedir olduğumuzu biliyorduk. Bu albüm daha incelikli ve daha derinlikli. Dinamik, melodik bir rollercoaster.

Badmarsh: "Signs"da, "Dancing Drums"a kıyasla, sound'lar daha kolay ulaşılabilir, algılanabilir, ama öte yandan çok daha çeşitli ve dramatik. Başlangıçta çok pütürlüydü "Signs", ama ortaya sakin, sükûnetli, daha çok şarkı ağırlıklı ve dinlemesi daha kolay bir albüm çıktı.

Shri: "Signs" uzun bir arayışın ürünü. "Dancing Drums" bir aylık arayış ve on günlük bir kayıt sürecinin sonucunda ortaya çıkmıştı. "Signs"da ise arayış üç yıl sürdü; ilk albümün formatı ve modeli drum'n'bass'tı. Bu aslında lehimize oldu, çünkü hangi beat'leri istediğimizi gördük ve onların üzerine müzik yaptık. Albümün kayıt safhasına gelindiğinde, yeterince deneme yapmıştık; birbirimizi daha iyi anlıyorduk. İlk albüm her birimizin neler yapabileceğine dairdi. Bu albümse Badmarsh & Shri'nin birlikte neler yapabildiğini gösteriyor.

Bu albüm biraz Robert Pirsig'in "Zen ve Motosiklet Bakım Sanatı" kitabı gibi. Mesele sadece nereye gittiğin değil, yolculuktan zevk alman. Benim flüt çalışım Himalayalara yaptığım gezilerin izini taşıyor. Elime ne zaman flütümü alsam, kendimi dağlarda buluyorum.

"İkinci albüm sendromu" yaşadınız mı?

Shri: O konuda bizi uyarmışlardı ama ciddiye almamıştık. Klasik durumdu: "Peki bundan sonra ne yapacağız?" dedik ve yepyeni bir şeyin peşine düştük. Bu hataydı; ne yapmak istediğimizi görmek çok zaman aldı. Ama içinden geçmemiz gereken bir süreçti, bir tecrübeydi bu: İnsanın gerçekten ne istediğini görmesi hemen olmuyor. Bazen güzel bir şey çıkıyor ortaya, ama o sen değilsin, Badmarsh & Shri değil. Dolayısıyla geri adım atıp "ne yapmalı?" diye soruyorduk kendimize. Ve deneyler yapıyorduk. O süreç içinde nasıl bir albüm yapmak istediğimizi keşfettik.

Badmarsh: İlk albümde, ikili olarak ne yapabileceğimizi göstermek istedik, her birimizin becerisi diğerininkinin üstüne biniyordu. Bu albümde rollerimiz karıştı, DJ - müzisyen ayrımı kalmadı, herkes diğerinin çöplüğüne dadandı.

Birlikte DJ'lik yaptığınız oluyor mu?

20→

Badmarsh: Hayır, Shri daha çok enstrüman çalıyor. Fakat biz bir takımız; hep aynı frekanstayız, link yapıyoruz. Ben DJ'lik yapıyorum, Shri tabla çalıyor.

İki yaşınızdan beri tabla çalıyorsunuz, ne kadar ustasınız?

Shri: Doğrusunu söylemek gerekirse, tabla benim aslî enstrümanım değil artık. Eğer öyle olsaydı, şimdi çok iyi çalabilirdim. Bir noktada çok iyiydim; tabla bana muhteşem bir ritm duygusu verdi ve başka enstrümanları öğrenmeme önayak oldu.

Basa nasıl merak sardınız?

Shri: Hint müziği geleneğinde, bas pek önemsenmeyen, tali bir enstrümandır. Yeniyetmeliğimde Rush, Iron Maiden gibi hard rock yapan Batılı grupları dinleyerek o virüsü kaptım. Daha önce hiphop ya da tekno diye bir şey duymamış olmama rağmen, Londra'da jam yaparken bu tempolara hemen adapte oldum. Ben doğuştan bas çalmak için formatlanmışım. *(gülüyor)*

İlk albümünüze kıyasla bu albümde drum'n'bass çok az var. Drum'n'bass'ın miadı mı doldu?

Badmarsh: Drum'n'bass'ın değil, o tavrın miadı doldu. Yeraltındaki enerji belli bir düzeye geldi ve orada durdu. İnsanların daha çok vokale ihtiyacı var sanıyorum, birlikte şarkı söyleyecekleri, mırıldanacakları şeylere...

Britanya kent müziğinde bir rönesans yaşandığına katılıyor musunuz?

Badmarsh: Kesinlikle. Bugünlerde herkes "kimlik olarak müzik" peşinde. İnsanlar diyorlar ki, biz de bu toplumun bir parçasıyız ve işte bu da müziğimiz. Çok güzel bir titreşim bu.

1999'da Talvin Singh'in Mercury ödülünü alması Asya underground'unun miladı sayılabilir mi?

Shri: Asya underground'u diye bir şey olduğunu sanmıyorum. Bizim yaptığımız Asya bakışlı, Britanya tavırlı bir müzik.

Hanginiz hangisini temsil ediyorsunuz daha çok?

Shri: Ben Britanya rave'iyle büyümedim. Nihayetinde Badmarsh İngiliz, ben Hintliyim. Aynı kültürel ortamdan gelmiyoruz, bizi bir araya getiren müzik oldu.

İngiltere'ye gelişiniz nasıl olmuştu?

Shri: Bir çağdaş bale koregrafı benden ısmarlama bir partisyon istemişti. Bunun üzerine, kısa süreliğine Londra'ya gittim. Gazeteciler bu avangard piyesleri duymuşlardı ve bana müzisyen-prodüktör Nitin Sawhney'i aramamı tavsiye ettiler. Ben de kendimi Nitin'in kılavuzluğunda ve danışmanlığında Londra'nın underground alemlerine dalmış buldum. Birkaç ay sonra da kesin olarak Londra'ya yerleştim.

Shri'yle ilk tanıştığınızda nasıl bir izlenim edinmiştin?

Badmarsh: Tırsmıştım. Bu klasikçi herifle kafa barıştırmamıza imkan yok diye düşünüyordum. Ama çok cool'du, acayip bir titreşimi, enerjisi vardı. İkimizin karşılaşması en iyi zamanda, en iyi yerde oldu. Birbirimizi mükemmel bir şekilde tamamlıyorduk. İlk muhabbetlerimizde çok şaşırmıştım, öyle bir geçmişi olan, o düzeyde birinin benim gibi bir gayri-müzisyenden ne bekleyebileceğini bir türlü aklım almıyordu. DJ'lik yaparken, Shri'nin çaldığı plaklardan sampling yaptığım olmuştu. Tanışmamızdan bu yana ise benim canlı sampler'ım oldu. Bir flüt sound'u ya da bir bas tonu istemem kafiydi, ne söylersem anında onu çalıyordu.

Shri: Ona Led Zeppelin bası çalardım, dub zannederdi. İlk zamanlarda Asyalı DJ'ler Ravi Shankar gibi efsanevi isimlerin parçalarının üzerine hiphop veya house beat döşerlerdi. Bizim yapmak istediğimiz ise şuydu: Gerçek beat'lerin üzerine gerçek müzisyenleri döşemek. Kendi tarzımızı böylece yarattık.

Badmarsh: Kafamızdaki model, son on yıl boyunca şarkı yazma kavramını alt üst eden Massive Attack'dı.

Shri: "Signs"ın teknolojinin her şeyi tanımladığı bir albüm olmasını istemedik. Albümün bütününde organik bir sound var. Organik şeyleri alıp çalabileceğimiz şeylerin üzerine koyduk. Michelle Drees organik olmayan beat'ler de ekledi.

Badmarsh: Bu albümdeki temel farklardan biri de, bizim şarkılarımızı yorumlamak üzere albüme katılan misafirlerin varlığı.

Shri: Michele Drees davulda, Badmarsh DJ'lik yapıyor, sampler ve klavyede. Ben basta, tablada ve flütteyim. UK Apache da parçaları söylüyor, ayrıca Kathryn Williams da var. Ve böylece olay daha da hiper oluyor. Özgünlük, beat, drama ve nitelik bizim müziğimizin dokusunu oluşturuyor.

Bedensel dans safhasından ruhi dans safhasına geçtik. İlk albümümüz 8 milimetrelik bir kamerayla çekilmiş bir sanat filmi denemesi gibiydi. Bu albümse çekim yerlerinden kastinge, oyuncuların yönetiminden arzu ettiğimiz atmosferin yakalanmasına, bir Hollywood prodüksiyonu gibi.

Kathryn Williams'ı albüme katmanız nasıl oldu?

Badmarsh: Onu ilk defa Mercury Music ödüllerinde gördük. Nitin Sawhney'nin arkasında çalıyorduk. Kathryn'i daha önce hiç dinlememiştik. Şarkı söylemeye başlayınca Shri'yle bakıştık ve "evet, o" dedik. Sonra Shri onun yanına gitti ve birlikte çalışmayı teklif etti.

Shri: Sahneden inince yanına gittim; çok mahcubiyet vericiydi, ama gittim ve bizimle birlikte bir jam yapıp yapamayacağını sordum. Bir-iki bir şey çaldık, çok hoşuna gitti, Newcastle'a dönerken trende yazdı "Day by Day" şarkısını. Eve vardığında, telefonda gitar eşliğinde söyledi bize.

Hem dansla eşlik edilebilen, hem de oturup dinlenilebilen bir albüm çıkmış ortaya...

Shiri: Biz bedensel dans safhasından ruhi dans safhasına geçtik. İlk albümümüz 8 milimetrelik bir kamerayla çekilmiş bir sanat filmi denemesi gibiydi. Bu albümse çekim yerlerinden kastinge, oyuncuların yönetiminden arzu ettiğimiz atmosferin yakalanmasına, bir Hollywood prodüksiyonu gibi.

Bundan sonrası için planlarınız ne?

Shri: Hayat bir serüven ve biz kaşifleriz. Planımız, planımızın olmaması, olayların organik olarak kendi mecralarında akışları... Planlarsın ve planladığın gibi olmaz. Hayat plan kaldırmaz.

Çeviren: ***Yücel Göktürk - Siren İdemen***

POSTEXPRESS
ENTERNASYONAL SANAT
sayı 1

Her ayın 15'inden itibaren yurt sathında

McEylem
Radiohead'cilerin gözdesi Naomi Klein'dan radikal bir radikallik tarifi

Merkez sağ erkek dudağı
Can Kozanoğlu'yla "Yeni Şehir Notları" üzerine

Yükselen değerlerin akıbeti
Sabah'ın eski yazarı Can Ataklı'dan "şaşırtıcı" itiraflar

Engizisyon mantığı
"Sessiz Ölüm"ün yönetmeni Hüseyin Karabey'in gözüyle F Tipi

21 yıl önce, 21 yıl sonra
Yılmaz Onay ve Altan Erkekli dünün ve bugünün "Küçük Adam"ını anlatıyor

Bir sonraki buluşma
"Özgür Kız", Jack Nicholson ve Venüslüler

Göz-Göz-Göztepe
Efsanevi golcü Bombacı Halil'in kafa açıcı hatıratı

İstanbul'da Pentimento (Beyoğlu Pasajı) • Ankara'da 2. El (Paris Cad. 62/1) • İzmir'de Pan Kitabevi (Tiyatro Sokağı-Karşıyaka)

ROLL, AYIPTIR SÖYLEMESİ **NEW YORK**'TAYDI

Cüneyt Cebenoyan New York'a gitsin, bir sürü konser görsün, gelince ballandıra ballandıra anlatsın, "otur yaz" deyince de yan çiziversin... Olacak şey mi? Tepesine bindik, tane tane yazdırdık... Başlık Leonard Cohen'den ödünç: "First we take Manhattan, then we take Berlin".

FÖRST Vİ TEYK MENHETIN

New York acayip bir kent. İstanbul'a benziyor mu? Yok, alâkası yok. Ama nedense sanki evden bakkala çıkmışım da, binlerce kere arşınladığım sokaklardan geçiyorum gibi bir kayıtsızlıkla yürüyorum sokaklarında. İşim gücüm plakçı dolaşmak, akşam da konsere gitmek. Müzeymiş, neymiş aklıma geliyor gelmesine de, insan nasıl kendi evinde erteleyip gitmezse, New York'ta da öyle yapıyorum. Sanki hep burada yaşayacakmışım gibi.
Niye böyle? New York seyirlik bir yer değil, yaşanan bir yer, bir şehir işte. Çok kozmopolit, sanki herkes zaten yabancı olduğu için kendini yabancı hissetmene gerek yok gibi. Belki de filmlerden o kadar aşinayız ki her şeye, gitmeden biliyoruz. Ama biraz dışına çıkınca da , "oh be dünya varmış" dedirten bir temposu, büyük boyutluluğundan gelen bir eziciliği var.
Ama ben akşamları küçük boyutlu kulüplerde dolaşıyorum. Ve şansıma haziranda hemen hemen her gece iyi bir konser var. Daha kalabilsem, sırada Calexico, Sparklehorse filan var ama...

11 Haziran: Bowery Ballroom'da Ron Sexsmith

Ron Sexsmith aslında ilk albümüyle bayağı beklenti yaratmış bir şarkıcı, şarkı yazarı. Elvis Costello ilk albümünü yere göğe koyamamış, ikinci albümüne de "Other Songs" (Başka Şarkılar) adını koymasına, albümün hakkını vermediği için pek kızmıştı. Mojo dergisinin bu ikinci albüme tam sayfa ayırdığını hatırlıyorum. Ama sonra Sexsmith'ten beklentiler azaldı. Üçüncü albümü "Whereabouts" pek yankı yapmadı. Sonra plak şirketi ve prodüktör değiştirdi. İlk üç albümünde Tchad Blake ve Mitchell Froom vardı. Haziranda çıkan "Blue Boy"un prodüktörü ise alt. country'ci Steve Earle. Yeni albüm daha bir rock olmuş, öyle deniyor. Sexsmith'in sınırlı bir şöhrete kavuşmasının nedeni, belki konserinde de bariz bir biçimde görünen karizma yoksunluğu. Çok sevimli, çok utangaç, çocuk gibi. Ama hiç seksi değil. Şefkat uyandıran bir rock'çu, nereden baksanız, eşyanın tabiatına aykırı. Salon tıklım tıkış değildi ama kalabalık sayılırdı. Küçük Ron (henüz 37, 37 yaşındaymış) pek sevindi: "Kimse gelmeyecek diye çok korkuyordum. Çok teşekkür ederim geldiğiniz için" dedi. Sahnedeki tavırları da çok şaşkın. Sexsmith, Elliot Smith'le, Badly Drawn Boy'un kabilesinden. Onlar gibi iyi yazar ve onlar gibi cerbezesiz.
Fakat hiç pişman değilim. Temiz, sakin, güzel bir konserdi. Unutulmazlar arasına girmese de.

12 Haziran: Joe's Pub'da Si*Se

Bu konsere geliş nedenim hem lojistik, yani mekanın o an yakınımızda olması, hem de Si*Se'nin solisti Carole C.'nin gördüğüm fotoğraflarındaki güzelliği. Si*Se, David Byrne'ün plak şirketi Luaka Bop'un gruplarından biri. İki yıldır birlikteler ve kendi adlarını taşıyan ilk albümleri bu yaz çıktı. New Yorklular ama köken muhtelif. Carole'un annesi Dominik Cumhuriyeti'nden bir Arap meleziymiş. Müzikleri de beklenebileceği gibi Latin, Arap ve hip-hop etkileri taşıyor. Kimi zaman Sade'ye çok benziyor. Grubun bence en sıkıcı olduğu zamanlar da bu anlar. Ama ritmin coştuğu anlarda Si*Se sahneyi dolduruyor. Carole'un kalça hareketleri de değme dansöze taş çıkartır. Taş dedim de... Neyse.
Joe's Pub tam anlamıyla bir konser salonu değil aslında. Daha çok bar, hatta biraz lüksçe bir bar. Müzik ikinci planda düşünülmüş. Bowery Ballroom öyle değildi. BB, Babylon'un daha büyüğü bir yerdi ve müzik öncelikliydi.

14 Haziran: Knitting Factory'de Jim White

İşte esas oğlan. Amerika'da Roll gibi bir dergi çıkmadığı için kendi vatanında pek tanınmayan güzel insan. Knitting Factory küçük bir yer. İki salonu var. Bizim oğlan ana salonda çıkacak. Ama ana salon da, Babylon'dan ufak. Ayrıca sigara da içilmiyor. İçki, sigara dışarıdaki barda.
Jim White'ın iki albümü var: "Wrong Eyed Jesus" ve "No Such Place". Luaka Bop'un ilk Amerikalı sanatçısı. Sahneye dört kişilik bir ekiple geliyor. Kovboy şapkası kafasında, kafası öne eğik, başlıyor çalmaya. Grubuyla arasında bayağı yaş farkı var. Yeğenlerini gezmeye götürmüş bir amca gibi. Malûm, Jim 40'ını çoktan devirdi.
Salon pek de dolu sayılmaz. Sanki adamın şarkılarını en çok bilen de benim gibi bir hisse de kapıldım. Öylesine gelmiş ama sonuçta eğlenen bir dinleyici kitlesi var gibi.
Birkaç şarkıdan sonra şapkasını çıkarıyor ve seyirciyle her şarkı arasında konuşuyor. Her şarkısını "another heart-felt song" diye yani "yürekten gelen bir başka şarkı" diye takdim ediyor. Ekibin uyumu mükemmel, belli ki çok iyi çalışmışlar. Jim muzip bir ifadeyle hem seyircilerin attığı laflara cevap yetiştiriyor, hem de özellikle gitarcısına takılıyor. Bir ara Pete Townshend zıplaması yapıp ilerideki rock kariyerine hazırlandığını söylüyor. Yerden sadece birkaç santim yükselebildiğini belirtmek gerek.
İki albümünden de çalıyor. Konser bitiminde yanına gidiyorum. Elimde kendisiyle yapılan söyleşinin yer aldığı Roll var. Dergiyi gösteriyorum, "Bak, burada Türkiye'de çıkmış bir dergide senle yapılmış röportaj var" diyorum. Belli ki çok seviniyor ama kulise gitmesi gerektiği için "hatırladım, şimdi gitmem lazım, sonra konuşuruz" diyor. Birkaç dakika sonra bis için geliyor. Bis bitiminde satılık CD'leri ve t-shirt'leri olduğunu söylüyor ve arkadan bir çanta ve karton bir koli getiriyor. Tam bir işportacı gibi çantadaki CD'lerle, t-shirtleri satmaya başlıyor. Sahne, biraz üzücü gibi görünse de öyle yaşanmıyor. Bir de Amerikan kültüründe böyle bir şey ayıp değil bizdeki gibi. Fakat Jim'i kışkışlıyorlar salondan, bir sonraki topluluğa yer açmak için. Kolinin bir ucundan ben tutuyorum, dışardaki barda bir köşede tezgahı açıyoruz yine. Bu arada Jim her nedense, bırakın röportajı ben yaptım demeyi, Roll'la alâkamı bile söylemiş olmama rağmen, o röportajı yapanın ben olduğuma karar vermiş durumda. Koliyi taşırken Ankara doğumlu arkadaşına sesleniyor, "Bak, Türkiye'den gelmiş, benle röportaj yapmıştı" filan gibi bir şeyler söylüyor. Bunu satış sırasında diğer müşterilerine de gerekli gereksiz söylüyor. Artık düzeltmek için çok geç deyip yeni kimliğimi benimsiyorum.
Bir extra-large t-shirt de ben alacağım ama arkada birileri x-large'ları yürütmüş bile. Large'a kalıyoruz. Artık almamak da olmaz.
Jim bir de hikayesini kitaplaştırmış, onu da bedava dağıtıyor. Bir gün çevirirız inşallah. Kalabalık dağıldıktan sonra, bir süre laflıyoruz. New York'un kendi taksicilik yaptığı döneme göre çok daha güvenli bir yere dönüştüğünü söylüyor. Çektiği filmden, New York Üniversitesi'nde okuduğu yıllardan, şundan bundan konuşuyoruz. Sonra ekibiyle eski püskü minibüsüne biniyor. Yolun açık olsun Jim.

23 Haziran: Baltimore'da, adı hatırlanmayan bir barda White Stripes

White Stripes Detroitli bir ikili. Jack White ve kızkardeşi olduğunu iddia ettiği (ayrı yaşadığı eşi olduğu da söyleniyor) Meg White'tan oluşuyor. Jack gitar, piyano ve vokalde, Meg bateride. Bugüne kadar üç albüm yayımlamışlar: "The White Stripes" (1999), "De Stijl" (2000) ve "White Blood Cells" (2001). Özellikle bu son albümleri çok beğenildi. Ayrıca NME'de "en iyi canlı topluluk" gibi övgüler aldılar. Hoş NME böyle birinci, ikinci seçmeye çok düşkündür.
İkinci albümlerinin adından da anlaşılabileceği gibi, stil sahibi bir grup The White Stripes. Kırmızı ve beyazdan başka renk yok, ne giysilerinde ne de enstrümanlarında. Sıkı bir elektrik blues konseri çekiyorlar. Bazı şarkılarını bir kategoriye sokmak zor gerçi. Klasik Broadway etkisinde şarkıları da var. Topu topu iki kişi olmalarına rağmen sahneyi dolduruyorlar. Ama zaten sahne de küçücük.
Sonra kürkçü dükkanına geri dönüyoruz. Sırada PJ ile Nick Cave var. Demeden geçemeyeceğim. Nick Cave'i Münih'te izlemiştim, mayıs sonunda. Biz seyirci olarak çok daha iyiydik, dolayısıyla adamlar da çok daha iyiydiler. Ya, işte böyle...

Cüneyt Cebenoyan

22→

Foto: Muhsin Akgün

Neil Young buraya, yumruk havaya!

Bir festival mevsimini daha mendil sallayarak uğurladık, ama şimdiden gözümüzü 2002 temmuzuna diktik. Festival yönetiminin, önümüzdeki sene getirtmek için ellerinden geleni ardına koymayacaklarına inandığımız isimleri bir kere de bizden duyun: Neil Young, Manu Chao, Carlos Santana, Tom Waits, Leonard Cohen, Marianne Faithfull, Supertramp...

Peki bu sene neler oldu, neler bitti? 2001'in en büyük yıldızı Nick Cave & The Bad Seeds'di. Acayip bir konser oldu sahiden de. "Ne yapacak bir bakalım" gibilerinden kuşkuyla gelenler bile mest vaziyette ayrıldı Açıkhava'dan. Nick ve takımının takım elbiseli punk-rock'u, çok sevenlerini hasta etti, zaten hasta olanları da iyice yataklara düşürdü. Son yıllarda hiçbir konser etrafında bu kadar "hemfikir" olunduğunu görmemiştik.

PJ Harvey ise "terso" bir durum yarattı, milleti birbirine düşürdü, beğenmeyen de çoktu, beğenen de. Ama ayılıp bayılan var mıydı, biz şahsen göremedik. Yanına sigara içeni yaklaştırmayan, sahne arkasında operacılar gibi mütemadiyen ses temrinleri yapan bu enteresan kadın, Açıkhava standartlarına göre çok kısa süren bir konser verdi, müziğinden ziyade payetlerle süslü elbisesiyle ve yüksek topuklu rugan çizmeleriyle konuşuldu...

Bir de Sting vakası vardı tabii. Doğrusu herkesi memnun ve mesud eden bir "aile konseri" oldu. Baştan sona gayet iyi yorumlanan parçalar arasında üç de Police hiti vardı; arasıra iskemlesine oturup darbuka dümtekleyen Burhan Öçal ve ünlü davulcu Manu Katche'nin rap performansı gecenin sürprizleriydi...

Neden bu kadar nefesli sazlar hakimiyetinde geçtiğini bir türlü anlayamadığımız Orlando "Cachaito" Lopez konserinden hafızamıza en çok flütçü Malik Mezzadri'nin attığı gazel yerleşti. Aynı akşamki şahane Omara Portuondo konseri, hele tres üstadı Gilberto Oviedo La Portilla'yla Omara'nın düetleri kaçırılmayacak cinstendi. Salsa gecesinde Oscar de Leon'un alevler içinde yanar durumda bıraktığı seyirci Celia Cruz'a pek cömert davranmadı, ama Küba müziğinin Amerika görmüş halini (salsalı, yani salçalı halini) bir kez daha kanlı canlı izlemiş olduk.

Babylon'da birbirinden güzel iki cümbür cemaat konser vardı: PJ Harvey akşamından asık suratla ayrılanlara Dezoriental konseri ilaç gibi geldi. Mardi Gras bb. ise Asmalımescit civarını hop oturttu hop kaldırdı. Beady Belle, Bugge Wesseltoft trip-hop'tan kuzey cazına modern bir havayolu seyahati yaptırdılar herkese...

1990 yılında Carlos Santana, galeyana gelen birkaç seyirciye müdahale eden polise "iş mi bu senin yaptığın" der gibilerden gitarını doğrultmuş, adamın hareketlerini taklit ederekten incesinden bir solo atmıştı... Nick Cave dahasını yaptı, bir el hareketiyle güvenlik görevlisini kışkışladı ve milleti orkestra çukuruna davet etti. Festivalden en güzel hatıra fotoğrafı olarak bu kaldı aklımızda.

festivalden 10 güzel şarkı

Nick Cave & The Bad Seeds Papa Won't Leave You Henry
Dezoriental Watani
PJ Harvey Beautiful Feeling
Omara Portuondo Veinte Años
Oscar de Leon Oye Como Va
Sting Moon Over Bourbon Street
Beady Belle Loose and Win
Bugge Wesseltoft Lone
Mardi Gras bb Psychoflute
Brad Mehldau Exit Music (for a film)

→23

Festivalin en müthiş olayı, "Stagger Lee"yle açılıp "Love Letter"la kapanan Nick Cave & The Bad Seeds konseriydi. İstanbul'a tam kadro gelen Kötü Tohumlar'ın iki cool gitaristine projektör tutmadan evvel, "büyük şef"in kulaklarını bir kez daha çınlatalım... Nick Cave, Q dergisine konuk olmuş, okurların hazırlayıp yolladıkları kazık sorulara özene bezene cevap vermiş.

Birazcık nezaket

Foto: Şahan Nuhoğlu

Günde ortalama ne kadar yemek yersiniz?
Nick Cave: Yemek yemeyi çok severim. Gıda konusuna çok sağlıklı bir yaklaşımım var. Öğle öğününü geçiştiririm. Kahvaltı yaparım, akşam yemeği yerim.

Michael Hutchence'la nasıl arkadaş oldunuz?
Hep birbirimizin farkındaydık, ta Avustralya günlerinden beri. Ama ömrünün son dört yıl yılında yakın arkadaş olduk. Sık sık onu ziyarete giderdim, gerçekten çok sevmiştim. Çok dürüst ve müşfikti; güçlü bir mizah duygusu vardı.

Mick Harvey'nin ömrünün 20 yılını sizin daimi müzikal partneriniz olmaya adamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?
Bu Bad Seeds'in muammalarından biri. Galiba şöyle bir şey var –o böyle demezdi herhalde ama–, sanırım bende açığa çıkarabileceği bir potansiyel gördü. Mick, grup içinde çok zor günler geçirdi, her şey dağılır gibi olduğunda bizi bir arada tutan oydu. Eskisinden çok daha iyi bir ilişkimiz var şimdi. Fakat, şu son albümü hariç tutarsak, hiçbir çalışmamız yoktur ki, Mick "bu plak biter bitmez ben bırakıyorum" demiş olmasın.

Birthday Party'nin Nick Cave'i, şimdiki 43 yaşında, evli-barklı, çoluk çocuk sahibi Nick Cave hakkında ne düşünürdü?
Çok gurur duyacağını sanıyorum. 40'ına varmasına da çok şaşırmıştır. Birthday Party'nin Nick Cave'i uzun yaşayabileceğini ummuyordu. Baba olmaya gelince... Çocukları hep sevdim. Onları güven verici ve hüsnükabul sahibi buluyorum.

En az sevdiğiniz müzik türü hangisi?
Miles Davis'i bir tarafa bırakırsak, trompeti ve o dumanlı caz sound'unu sevmiyorum. Dizime lastik çekiçle vurulmuş gibi tepki gösteriyorum.

Dans edebiliyor musunuz?
İdare ediyorum. Ritmik olarak pek iyi değilim, ama maddeten olmasa da, ruhen oradayım.

Roman ve öyküler haricinde en çok sevdiğiniz beş kitap?
Hasiktir! Şimdi... Şöyle... Pascal'in "Düşünceler"i, Thoreau'nun "Walden"ı... WG Sebald'ın "Satürn'ün Halkaları"... Beş tane çıkar mı bilmiyorum... Belki de bu soruya daha sonra dönebiliriz.

Yaşım Bad Seeds fanlarından daha ufak, dolayısıyla Birthday Party'yi hatırlamıyorum bile. Hangi albümden başlamamı önerirsiniz?
"Junkyard". Birthday Party'nin kendisini bulduğu albüm o.

"And The Ass Saw The Angel" (Ve merkep meleği gördü) adlı romanınız modern bir klasik sayılıyor. Müzisyenler tarafından yazılmış kitapları okuduğunuz oluyor mu, onları nasıl buluyorsunuz?
Korkarım kitabımın bir modern klasik sayılmasına katılamayacağım. Bu bana doğru gelmiyor. Bir sürü hatası olan bir kitap o, tıpkı benim dans edişim gibi: Ruhen sağlam, ama adımlar karışıyor. Müzisyenlerin yazdığı kitaplara gelince, onları okuduğumu söyleyemem.

Ben "And The Ass Saw The Angel"ı bitiremedim, benim yerimde olsaydınız siz bitirebilir miydiniz?
Herhalde ben de bitiremezdim. Ayrıca, edebiyat okumaya benim şahsen pek vaktim yok. Eğer daha en başında kitap beni çekmiyorsa, içine almıyorsa, okumakta zorlanıyorum. Yazarın sizi alıp bir yere götüreceğine güvenmeniz gerekiyor. "And The Ass Saw The Angel"in başlangıcı o duyguyu vermiyor galiba. Yol aldıkça güzelleşen bir öykü, ama başta zorlanıyor. Başlangıç bölümünü elden geçirmek isterdim doğrusu.

- Kylie'yle takıldınız mı?
- Hayır. Yattık anlamında mı? Hayır. Hemen hemen hiç. Kesinlikle hayır. Kategorik olarak hayır. Neredeyse hiç.

Eskiden Elvis'e hayrandınız, hâlâ sürüyor mu?
Eskisi kadar değil, ama Elvis'i hâlâ çok seviyorum. Bazı dönemleri müthiş. Memphis yılları mesela. Son döneminde yaptığı bazı işler... Bazı canlı kayıtları gerçekten harika. Genç Elvis'i dinlemek her zaman güzeldir.

PJ Harvey'in en iyi niteliği ne sizce?
Bu çok zor bir soru. *(uzun süren bir suskunluk)* Bence en önemli niteliği şu: Ne istediğini biliyor ve lafını sakınmıyor.

Hayatınızın en zor anı neydi?
Hangi birini söylesem, o kadar çok ki, seçmek zor oluyor. Maddelerden kurtulmaya çabaladığım zamanlar çok karanlık anlardı, fakat o anlardan bir sürü var, hangisi daha kötüydü diye sormayın, hepsi birbirinden beterdi. Hiçbirini tavsiye etmem.

Uyuşturucular aleyhinde vaaz vermediniz hiç...
Birisini bir şeye karşı uyarmak için onun kötü bir şey olduğunu düşünmeniz gerekiyor. Bence maddeler kötü şeyler değil. Herkesin bunları kullanma hakkı var, kimseye parmağımı sallamak istemem. Maddeleri kulandığıma mutlak anlamda pişman değilim, ama pişman olduğum bazı tarafları var: Müthiş bir zaman kaybı. Ve son döneminde sefil bir varoluş. Ama uzun süre çok eğlenceliydi.

Kadınların sizde anlamadıkları ne?
İşimin kendilerinden daha önemli olduğu... Karım şunu anlıyor: Eğer çalışmazsam, ortalığa mutsuzluk saçan biri oluyorum. Çalışmak beni daha iyi bir insan yapıyor. Bunu ilk anlayan insan karımdı, kendisine müteşekkirim.

Söz yazarlığınızı nasıl buluyorsunuz? Lütfen dürüst cevap verin.
İyi bir söz yazarı olduğumu düşünüyorum. Sözcüklerle aram hep iyi olmuştur. İyi bir öykü anlatıcısıyım. Şarkı sözlerim ağır olabilir, ama üzerinde çalışıyorum. Dili eğip bükme kabiliyetim var.

Doğum günlerinizde grubun elemanları toplu olarak mı hediye alırlar size, yoksa her biri kendi hediyesini mi alır?
Eğer grup üyelerinden birinden doğum günü hediyesi alsaydım, bir şeylerin ciddi biçimde

24→

yanlış gittiğine hükmederdim. Bad Seeds'de benim doğum günüm kutlanmaz, kimseninki kutlanmaz.

Sizi gerçekten ürküten takıntılı fanlarınız oldu mu?

Elbette o tür fanlarım oldu. Artık onları kolayca tespit edebiliyorum. Bakışlarından başbelası olabileceklerini kestirebiliyorsunuz. Gözlerinin etrafında bir şey oluyor... Bir gerginlik... İlk zamanlarda o tür fanlarla tanışmak ilginç oluyordu. Ama artık çarçabuk icabına bakıyorum.

En çok gurur duyduğunuz albümünüz hangisi?

Hepsiyle bir bakıma gurur duyuyorum. "Murder Ballads"ı çok seviyorum, çünkü kayıtları çok eğlenceli olmuştu. Bad Seeds'in yaptığı albümlerin bazılarındaki ağırlık yok onda. İlk albümü de çok seviyorum, "From Her To Eternity"yi. Çünkü stüdyoya girdiğimizde ne halt edeceğimizi bilmiyorduk, ne tür müzik yapmak istediğimizden bile hnaberimiz yoktu. Hatalarla dolu bir albüm, ama ilham verici de. Bazı albümler pek hoşuma gitmiyor, mesela "The Firstborn Is Dead"e bayılmıyorum. Fazla speed'den malûl bir albüm, dinlerken hissediliyor bu. "Henry's Dream" de bir hayal kırıklığı olmuştu, çok iyi olabilirdi, ama kayıtlar esnasında çarşafa dolandık.

"Red Right Hand"in "Scream" (Çığlık) korku filmi üçlemesinin gayrıresmi marşı olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ben reklam yapmıyorum. Eğer birisi benim şarkımı ürünlerinin reklamı için kullanmak isterse, reddediyorum. Ne kadar para verdikleri hiç önemli değil, şarkılarımı kullandırtmıyorum. Ama filmlerde müziğimin kullanılmasına bir itirazım yok. Eğer teklif ederlerse ve ödeme yaparlarsa, ne âlâ. Çabuk, kolay bir para benim için. "Scream" filmlerini de seviyorum, aman aman ilgimi çeken bir tür değil, ama iyi filmler.

"Mercy Seat"in Johnny Cash versiyonunu nasıl buldunuz?

Mükemmel buldum. Çok gurur duydum, benim için büyük bir iltifattı.

Geçenlerde "The Boatman's Call"un fazlasıyla otobiyografik, fazlasıyla dürüst olmasından pişmanlık duyduğunuzu okudum. Bundan "No More Shall We Part"ı ince eleyip sık dokuyarak yazdığınız anlamını çıkarabilir miyiz?

Hayır. Yazdıklarımı pek denetleyebildiğimi söyleyemem. Şarkılar genellikle niyetlerinizin aksine, arzunuzun hilafına ortaya çıkar. İki dize yazarsınız, onları hiç kullanmayacağınızı düşünürsünüz. Sonra birkaç dize gelir, ötekilere eklenir; böylece iki beyit ortaya çıkar. Ve giderek şarkı oluşur. Ve hep "onları bir daha gözden geçireyim, orasını burasını düzelteyim" dersiniz, ama bir türlü bir daha dönüp bakamazsınız. Şarkı plağa girene kadar o sözlerin vazgeçilemez olduğunu düşünürsünüz... Yani ruhumu açayım, içimi dökeyim diye oturmuyorum makinenin başına. "Boatman's Call"daki mesele şu: Bir ilişkinin sona ermesinin fazla dövünmeli, göğüs yumruklamalı karşılanması söz konusu. Herkesin başına gelebilecek bir şeyi bir kahramanlık öyküsüne dönüştürmek...

Kylie'yle beraber oldunuz mu?

Hayır. Yattık anlamında mı? Hayır. Hemen hemen hiç. Kesinlikle hayır. Kategorik olarak hayır. Neredeyse hiç.

Bir Nick Cave fanı, idolünü kamuya açık bir mekanda nasıl selamlamalı? Ne yapmalı, neleri yapmamalı?

Birazcık nezaket yeterli. Birazcık da dikkat. Kendisini bir şey ispat etmek zorunda hissetmeyen insanlardan hoşlanıyorum. İnsanın imzasını isteyen biriyle tartışması kadar tatsız bir şey yok hayatta. Biraz saygı her zaman iyidir.

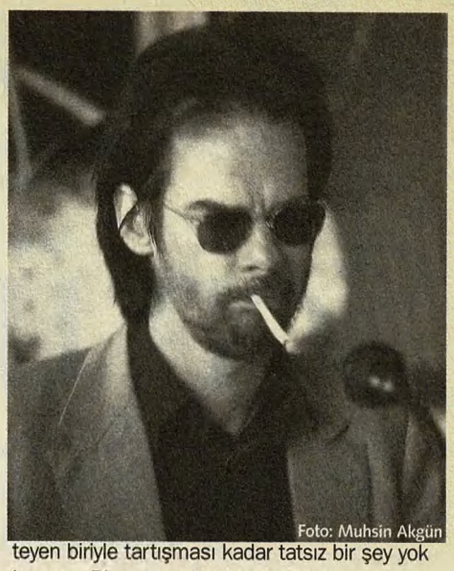
Foto: Muhsin Akgün

Tanrıya inanmak istediğinizi, ama bunu başaramadığınızı söylemiştiniz. Gerçekten dua ediyor musunuz?

Tanrıya inanıyorum ve dua da ediyorum.

Viyana'da bir Nick Cave barı var, sadece Nick Cave çalıyor, duvarlar Nick Cave siyahı, çalışanların saç kesimleri Nick Cave stili. Hiç gittiniz mi oraya?

Hayır, ama bayağı eğlenceli bir yer gibi.

Şarkılarınızdan birinin çalınmasını en çok yadırgadığınız yer neresiydi?

BBC 1.

"Murder Ballads"ı yazmış biri olarak, birisini öldürmeyi ve can çekişmesini seyretmeyi istediğiniz oldu mu hiç?

Evet, insanları kurşunlamak istediğim, boğmak istediğim, uçurumdan aşağı yuvarlamak istediğim oldu.

Çeviren: **Yücel Göktürk**

Kesin mankendir bu!

Aşağıda yazılanların bir kısmını Roll Paparazzi Servisi bizzat gözleriyle gördü, bir kısmınıysa güvenilir kaynaklardan dinledi...

Şaşkınlık havaalanından başladı. Sanatçının İstanbul'a inişini görüntülemek isteyen birkaç muhabir, teknik ekipten birine yönelttiler kameralarını. Çünkü bu genç, uzun boylu ve sakallı adamdan daha çok benziyordu resimlerdeki Nick Cave'e. Ama hayır, o kirli sakallı, boylu poslu adam Nick'den başkası değildi. Hemen berbere gideceğini zannedenler de yanıldılar, bizimki yüzünü dinlendirmeye kararlıydı ve İstanbul'da sakalını hep yanında gezdirdi.

Öğlenki basın toplantısında sarma sigaralar içen munis bir adamı izledik. "West County Girl şarkısını kimin için yazdınız?" sorusunu kibar ve mesafeli bir şekilde "Polly Jean Harvey" diye yanıtlayıp es vermeden devam etti: "Sıradaki soru?"

Öğleden sonra turist Nick'i takip ettik. Kapalıçarşı'dan kendine –sigarayı bırakmasına belki yardım eder diye– 33'lük tesbih aldı, ikizlerine de Türk bayraklı tişörtlerden. Kapalıçarşı esnafı birbirine merakla soruyordu: "Kim bu, artist mi?" Biri kendinden emin cevap verdi: "Yok oğlum, manken bu, manken!"

Ayasofya'nın kapalı olması nedeniyle Sultanahmet Camii'ne yöneldi ekip. Nick Cave içeride sessiz sedasız yere uzanıp 10 dakika boyunca hayranlıkla tavanı seyretti. O arada Mick Harvey sıkılmış, bahçede boş boş dolaşıyordu...

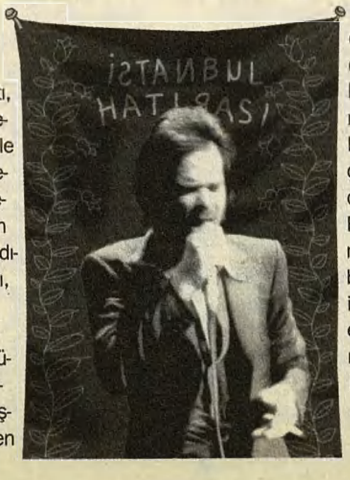

Nick Cave, otele dönüşte tiril tiril takım elbisesini sırtından attı, beyaz bir tişört, daracık bir blucin giydi, ayağına da tokyolar geçirdi, soundcheck'e gitmek için lobiye indi. Ve tam o anda otele yeni giriş yapan PJ Harvey'le burun buruna geldiler. Herkes nefesini tuttu, acaba ne yapacaklar diye gelin hanımla damat beye bakmaya başladı. Sanki sık sık The Marmara'da karşılaşan iki eski iş arkadaşı gibi lalettayin birbirlerini "hi!" diye selamladılar, o kadar. Sonra akşama doğru barda oturup konuştuklarını, bir şeyler içtiklerini görenler olmuş.

Akşam PJ Harvey, yan taraftan konseri başından itibaren seyretti. Repertuarda bis'in ikinci şarkısı olarak "Henry Lee" gözüküyordu. PJ Harvey de umutla, sahneye fırlamayı hayal ediyordu herhalde. Ancak Nick Cave sahnede aniden parçayı bir kaşgöz hareketiyle iptal edince grup başka şarkıya girdi. Sinirlenen PJ Harvey de Açıkhava'yı terketti, otele döndü. (Nick'le Polly Jean arasında bir şeyler geçmeyeceği zaten baştan belliydi, çünkü Polly Jean, kendi grubundaki top sakallı gitaristle çıkıyordu.)

Konser sonrası bütün Bad Seeds uzun bir akşam yemeğine oturdu. Ekibin problemli çocuğu Blixa Bargeld, sofrada Nick'le kapıştı. Birkaç ay sonra çıkacakları Amerika turnesi için bir fikir ortaya attı Nick: "Turneye karayoluyla çıkalım, otobüsün arkasını da kayıt stüdyosu yaparız, hem yeni şarkılara takılırız..." Blixa köpürdü: "Her dakika müzik dinlemekten nefret ettiğimi bilmiyor musunuz, bari beni yollarda rahat bırakın..." Nick sustu kaldı, diğer elemanlar "fena fikir değil yaa" diyerek Blixa'yı yatıştırmaya çalıştılar. Gündüz soundcheck'te de bir tatsızlık olmuştu: Anlaşılan sahnede de müzikten nefret ediyordu ki, grup bir şarkının provasını yaparken, Blixa bir sandalyeye oturup gazete okumaya başladı. Nick duruma müdahale etti, bir şeyler konuştular, ama yalan olmasın, birbirlerine neler dediklerini duymadık. Yemeklerden memnun olmayan tek kişi yine Blixa'ydı. 5 litrelik Şaşal'lara itimat etmedi, musluk suyu zannetti, kendine soda söyledi: "Çünkü doktor bana kesinlikle açık su içmeyeceksin dedi." Kendisine ikram edilen fındık lahmacunlara da sert bakışlar fırlatmakla yetindi. Ama güleç yüzlü Singapurlu karısı durumu izah etti: "Ama o bir vejeteryan".

Kemancı Warren Ellis ise ekibin en şekeriydi. Zaten bütün Türkçe yemek adlarını biliyordu. Meğer Avustralya'daki bir Türk arkadaşının babaannesine her hafta sonu yemeğe gidermiş.

Ekiple beraber yiyip içen bir de "resmî hayran" vardı ki, bahsetmeden olmaz: İtalyan asıllı Londralı barmen Chris, 15 yıldır grubun peşinden dünyayı turluyor, Nick'in yollarda dertleştiği ender insanlardan biri. Bu konser onun 99. Nick Cave & The Bad Seeds konseriydi. Ayrıca PJ'e de hasta. Bad Seeds'le birlikte dönmedi, iki gün bekledi, böylece 45. kez PJ Harvey'i izlemiş oldu. Hangisini daha çok seviyorsun diye sorunca, uzun uzun düşündü, dilinin altındaki baklayı çıkardı. Esas tapındığı grup hangisiymiş, biliyor musunuz: Warren Ellis'in grubu Dirty Three.

→25

nick cave & the bad seeds

MICK HARVEY ROLL'A NELER NELER ANLATTI

Bad Seeds'in gitaristi, "denge" adamı Mick Harvey'i soundcheck sonrasında yakaladık, Serge Gainbourg tribute albümlerinden ("Intoxicated Man" ve "Pink Elephant") ve Bad Seeds'in gelmişinden geçmişinden bir kutu bira eşliğinde konuştuk...

Son ütücü

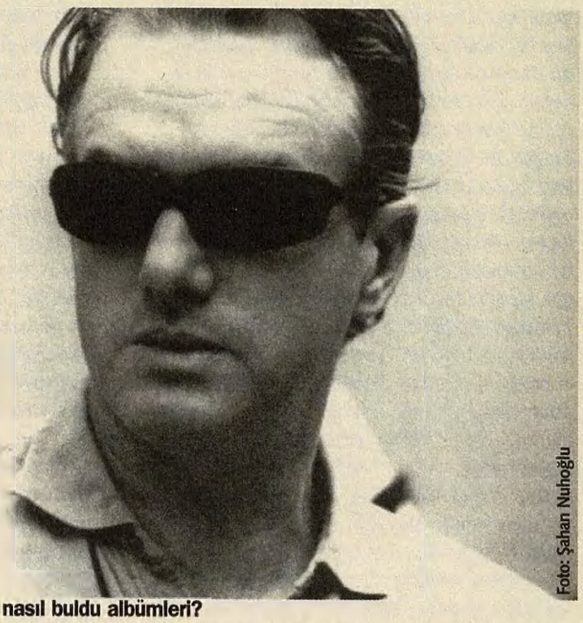

Foto: Şahan Nuhoğlu

Röportajlarında "şarkı yazarı" olmadığını, asıl ilgi alanının müzik ve dolayısıyla düzenleme olduğunu söylüyorsun...

Mick Harvey: Evet, ama bu tam olarak benim seçimim değil. Düzenleme, daha çok bana verilen işin bu olmasından doğan bir ilgi alanı oldu. İşim bu ve bu işte de iyiyim. Bir soundtrack üzerinde ya da bir başkasıyla işbirliği halinde çalışırken, o projeye en iyi katkıyı nasıl yapabileceğimi düşünerek soyunurum. İşbirliklerinde genelde çalıştığım insanlar şarkı yazarı ve ne yaptıklarını biliyorlar, kendi müziklerini yapıyorlar. Bu insanlara gidip de "benim şöyle bir bestem var, haydi çalalım" denmez.

Bir ara bazı müzik yazarları, PJ Harvey, Tindersticks, Gallon Drunk gibi grupları kastederek "Mick Harvey rock" diye bir terim icat etmişlerdi.

O bir şakadan ibaretti. Zaten de çok kısa ömürlü bir terim oldu.

Peki bir Avustralyalı olarak yaptığınız müziğin Avustralyalı bir tarafı olduğunu söyleyebilir misin? Çünkü gerek solo çalışmaların, gerekse Bad Seeds müziği, bir Avustralyalı için fazla Avrupaî. Uzun süre Berlin'de yaşamayı seçtiniz... Gainsbourg albümleri yaptın. Nedir Avrupa kültürünün kafandaki yeri?

Bu şekilde tanımlanacak bir durum olduğunu sanmıyorum ortada. Avustralyalı bir çocuk olarak İngiliz kilise müziği ve Avrupa klasik müziği dinleyerek büyüdüm. Bizim evde başka şey çalmazdı. Evet, Berlin'de yaşadık, ama Berlin'in müzikal olarak bize sunduğu bir şey var mı, hiç emin değilim. Müziğimizi ciddi bir biçimde etkilediğini sanmıyorum. Birthday Party olsun, Bad Seeds olsun, modern rock anlayışı üzerine kuruludur, ki bu anlayış temelde Amerikandır. Ta başından itibaren has rock yapmak üzere yola çıktık. Ama yol boyunca İngiliz müziğinden, İrlanda folklöründen de faydalandık. Sizin Avrupalı diye tanımladığınız taraf da bu olsa gerek. Yeri geldi, klasik müzikten de bir şeyler aldık. Bunlar bilinçli seçimler değildi.

Şarkılarını yorumlamak için Gainsbourg'u seçmen de mi bilinçli değildi?

Gainsbourg bir Fransız, evet ama, daha çok bir birey. Fransızdan başka bir şey olamazdı da zaten, ama öne çıkan özelliği Fransız olması değil, birey olması. Mesela İtalyan olamazdı... Belki de olabilirdi... Her neyse... Müziğine baktığın zaman da, Fransız müzik geleneğinden çok, Amerikan cazı ve İngiliz pop'una yakın bir çizgisi var. Chanson'dan faydalanıyor ama ağırlıklı değil. Baktığım zaman benim etkilendiğim müziklerden etkilenmiş olduğunu gördüm ve beni ona çeken de buydu.

Son yıllarda Gainsbourg birçok Amerikalı müzisyenin gözdesi. Anglo-Sakson'lar Gainsbourg'da ne buluyor?

Herhalde nev-i şahsına münhasır biri olması en önemli etken. Yarattığı persona çok çekici. Özgün bir karakter. Ama bütün bunlar ve Gainsbourg'un birçok insanın gözdesi olması, onun Anglo-Sakson dünyasında tanındığı anlamına da gelmiyor. Prensipte müziğini çok seviyorlar, sorduğunda en fazla üç şarkı sayabiliyorlar. Ben de bu projelere girişmeden önce aynı durumdaydım. Severdim, ama bilmezdim. Bu albümleri yapmamın bir nedeni de, bir meydan okuma fırsatı olmasıydı. Albümleri yapmaya karar verince, araştırmaya girdim ve birçok parçasını tanıdım.

Nick bana gitarı, piyanoyu nasıl çalacağımı söylüyor mu sanıyorsunuz? Söylemiyor... Mick Harvey gibi çalıyorum. 80'lerde Bad Seeds'de ağırlıklı olarak davul çalıyordum, yine bendim.

Senin albümlerin Gainsbourg'un İngilizce konuşulan ülkelerde daha fazla tanınmasını sağladı mı? Çünkü albümleri yapmanın bir nedeninin onu tanıtmak olduğunu söylüyorsun.

Tek neden değil elbette, ama bir albüm yapmak için iyi bir mazeretti. Asıl yapmak istediğim, onun müziklerini yeniden yorumlamaktı. Ama işe yaradı mı, evet, kimi zaman bu tür yorumlar alıyorum. Onu benim albümlerim aracılığıyla tanıyan ve seven insanlar olduğunu biliyorum, ama sonuçta bir albümün iyi olması için kendi içinde iyi bir müzik olması gerekir. Arkanda Gainsbourg şarkılarının olması iyi bir albüm yapacağının garantisi değil. Her albüm kendi müziğiyle ayakta durur.

26→

Fransızlar nasıl buldu albümleri?

Fransızlar beğendi. Aslına bakarsan, albümler Amerika'da ve Fransa'da iyi sattı. Fransa'da çok iyi eleştiriler aldı. Almanlarsa çok kuşkucu davrandı. Ne olduğunu da tam anlamadılar. Belki bir Fransızın şarkılarının İngilizce söyleniyor olmasındaki yabancılığı kavrayamadılar. Neyin doğru olup olmadığına karar veremediler. Almanları siktir et!

Gainsbourg'un bütün dönemlerini seviyor musun?

Aslında çoğu şarkısını sevmiyorum. Uzun bir kariyeri olduğu için çok fazla şarkısı var. Kendimi hiç yakın hissetmediğim onlarca şarkısı var. Ama lirikleri genel olarak, hemen hemen her zaman çok iyi. Benim yaptığım, o uzun kariyer içinde ayrıntılı bir gezinti yapıp kendime en yakın hissettiğim şarkıları seçmek oldu.

Peki üçüncü bir Gainsbourg albümü çıkar mı?

Hayır. Gainsbourg dönemini kapadım. Yapabileceğimi yaptım sanırım.

İşin ilginci, albümlerdeki düzenlemelerin bir kısmı orijinaline çok sadık, ama diğer taraftan Bad Seeds sound'una da çok yakın. Nasıl oluyor bu?

Her şarkı değil tabii. Bazı şarkılar gerçekten aslına sadık, ama bazıları da çok farklı. Her şarkı kendi düzenlemesini getiriyor. Eğer ekleyebileceğim bir şey yoksa, illa da düzenlemeyi değiştirmek saçma. Düzenlemelere dokunmadan bütün şarkıları İngilizce söyleyip çıkabilirdim. Ama müziğin geliştirilebileceğini gördüğüm yerlerde el atmadan duramam. İşin içinde bir de, şarkıların çok uzun bir dönemden seçilmiş olmasının getirdiği zorluk vardı. Adam 50'lerde cazcılarla çalışmış, 60'larda başka adamlarla; çok kısa bir zaman içinde benim bütün bu türleri bir potada eritip sunmam gerekiyordu. Hiç kolay olmadı, emin olun.

The Bad Seeds sound'unu andırmasına ne diyorsun?

Çünkü çalan benim. Sound benzerliği değil, çalan kişinin aynı olmasından kaynaklanan bir şey. Nick bana gitarı, piyanoyu nasıl çalacağımı söylüyor mu sanıyorsunuz? Söylemiyor... Nasıl istersem öyle çalıyorum. Mick Harvey gibi çalıyorum. Uzun bir süredir Bad Seeds'de gitar ve piyano çalıyorum, ama 80'lerde ağırlıklı olarak davul çalıyordum, yine bendim. Benim şahsî sound'um grubun sound'unun bir parçasını oluşturuyordu.

Yirmi yılı aşkın bir süredir Nick Cave'le beraber çalışıyorsun. Nasıl başardınız bunu?

Bilmiyorum. Sanırım bir şekilde verimini sürdürdüğü için... Hâlâ yapacak işimiz var, bu da bizi bir arada tutuyor.

Geçenlerde Q dergisinde Nick Cave'e de sormuşlar, "Mick Harvey nasıl oldu da yirmi yıl size katlandı" diye. O da "Sanırım Mick, benim içimde, onun yardımıyla açığa çıkabilecek bir cevher gördü. O The Bad Seeds'in dengeleyici elemanıdır. O olmasaydı grup çoktan dağılırdı" gibilerinden bir yanıt vermiş.

Nick'in yanıtını okudum, bir daha bakayım. *(dergiye göz gezdiriyor)* Yok, çok abartmış. Bence kendi içindeki cevheri ortaya çıkarmayı Nick kendi başına çok iyi beceriyor. Kimsenin yardımına ihtiyacı yok. Ama çıkan şeyi somutlaştırmak ve bitirmek için birine ihtiyaç duyuyor. O da benim. Söylediği şeyler belki 80'li yıllar için doğru olabilir. Ama şu an için tamamen

geçersiz. Nick o zamanlar pek kendinde değildi ve birinin işleri sırtlaması gerekiyordu. Ama artık grup olarak çok daha rahatız. Yüküm hafifledi sayılır. Herkes çok iyi müzisyen ve herkes kendine göre çalıyor. Gruptaki temel işim nihaî müziği ortaya çıkarmak. İyi bir son ütücüyüm ben anlayacağınız!

Nick Cave'le özel bir çalışma şekliniz var mı?

Hayır. O şarkıları yazar ya da bazen birlikte yazarız. Grup olarak stüdyoya girer ve rahat rahat takılırız. Benim gruptaki asıl işim ondan sonra başlıyor. Nick, grubu sound olarak temsil etme konusunda bana güvendiği için prodüksiyon ve miks aşamasına hiç karışmaz. Ben girerim, albümü sonlandırır, çıkarım. Nick eskiye oranla kafasındaki sound'u daha iyi biliyor ve kayıtlar sırasında bunu bir şekilde koruyor, ama benim de hâlâ sound'un geneli üzerinde yadsınamaz bir katkım ve kontrolüm var. Prodüksiyon ve düzenleme gibi kendi başına tamamlayamayacağı bazı noktalarda güvenebileceği birilerinin yardımına ihtiyaç duyuyor. Diğer zamanlardaysa, herkes gibi grubun müzisyenlerinden biriyim.

Mesela PJ Harvey'le nasıl çalışıyorsun?

Polly çok yetenekli ve birçok aleti çalabilen bir kadın. Birincisi, herhalde müzisyen olarak benimle çalışmak istediği için beni çağırıyor. İkincisi, ortaya çıkacak ürünle ilgili kararlarda fikir alışverişine ihtiyaç duyuyor olabilir. Birlikte çalıştığım insanlar genelde kendi müziklerini kendi tarzında yapan sanatçılar. Ama bir noktada kendi bakış açılarını daha genişletmek, daha engin bir şey ortaya çıkarmak istiyorlar. Orada da ben giriyorum devreye.

Bad Seeds, kariyerine bir Cohen cover'ıyla başladı, üçüncü albümünüz "Kicking Against the Pricks" tamamen cover'lardan oluşuyordu. "Murder Ballads"da da epey cover var...

Bu izlenim doğru değil. Hiçbir zaman cover ağırlıklı bir grup olmadık. "Kicking Against the Pricks" albümü de Nick'in kararıydı, ben yapmayı hiç istemedim. O dönemde Nick albüm yayınlamaya devam etmek istiyordu, ama romanını yazmakta olduğu için şarkı yazacak zamanı yoktu.

O albümü beğenmiyor musun yani?

Yoo, seviyorum, ama ben olsaydım yapmazdım.

Bugünse artık Nick Cave'in şarkıları başkaları tarafından cover'lanıyor. Nereden nereye geldiğinizi hiç düşündüğün oluyor mu?

İlk günden bu yana yapmak istediğimiz müziği yapmaya devam ediyoruz. Bir tür hayaldi bu ve kısmet işte, hayal hâlâ devam ediyor. Ben bütün bu geçen zamanı bu şekilde algılıyorum: Devam eden uzun bir yolculuk.

"Ain't Gonna Rain Anymore" şarkısındaki yaylı düzenlemelerin Arap havası taşıyor.

Farkında değilim doğrusu.

Düzenlemelerde başka coğrafyaların seslerine kendini açık tutuyor musun? Mesela sever misin Arap müziğini?

Sevmem, çünkü sözleri anlamıyorum. *(gülüyor)* Orkestra düzenlemeleri ve o yaylıları muhteşem tabii. Ama Arap ya da başka müzik türlerinden ne oranda etkilenip etkilenmediğimin farkında değilim. Bazen provalar sırasında da bir parçaya başlıyoruz. Sonradan fark ediyoruz ki, birinin cover'ını yapıyoruz ya da farkında olmadan olmadık müzikal havalara girmişiz. O anlık bir şey bu. Merak ettim, "Ain't Gonna Rain Anymore"u bir daha dinleyeyim bari.

Tamamen kendi şarkılarından oluşan solo bir albüm planın var mı?

Var. Şarkı söylemeyi giderek daha çok seviyorum. Gainsbourg albümlerini yaparken de zevk alıyorsun, ama senin sözlerin ve senin müziğin değil sonuçta. Bir tür aktörlük orada yaptığın. Tamamen beni ifade edecek olan bir, iki, bir sürü albüm yapmak istiyorum.

Nick Cave bu aralar Beethoven dinliyormuş. Sen neler dinliyorsun?

Hadi ya! Nick'in de Beethoven dinlediğini bilmiyordum. Ben de severim. Onun dışında genelde 20. yüzyıl modern bestecilerini dinliyorum. Mozart'ı hiç sevmem, içinde çok fazla nota var.

Söyleşi: ***Ogan Güner***

Ruhunda devedikeni

Nick Cave'in "bir hayran" rumuzuyla yayınladığı bir makale: Bad Seeds gitaristi Blixa Bargeld'in asli grubu Einstürzende Neubaten'ı televizyonda görüp vurulduğu o an... "King Ink" isimli kitabından aktarıyoruz...

Ilk kez bir Hollanda televizyonunda gördüm Einstürzende Neubaten'ı. 1982 yılıydı. Ben de o zamanki grubum The Birthday Party ile bir dizi konser için Hollanda'daydım. Turnemizin sonlarına yaklaşmıştık ve artık hepimiz neredeyse gebermek üzereydik. Televizyon odasından dışarı yayılan o ürkütücü ve hipnotik sesleri duyduğum sırada, aşağıya inmek üzere köhne ama müşfik otelimizin merdivenlerine doğru yönelmiştim; sinsice insanı baştan çıkaran ama dayanılmayacak kadar kederli sesler geliyordu. Bütün bu meşum havanın tesiriyle içimin çekildiğini hissediyordum ve televizyon odasına adımımı attığım an ekranda gördüklerim karşısında, o güne dek müzik adına değerli saydığım ne varsa, hepsinin yokolup gittiğini farkettim.

Ekranda kalın gözlük takmış, kıvrımlı bir lağım borusunu üfleyen genç bir adam vardı. Sonradan öğrendiğime göre adı Alexander von Borsig'di. Bu, adamın adıydı –lağım borusunun değil. Lağım borusunun adı, "Thirsty Animal"dı. Çok şükür ki Felemenklere özgü tipik, sıradışı ve çiğ kamera işçiliği sayesinde, beş-altı dakika boyunca hiç müdahale olmaksızın çılgın von Borsig'i seyrettik; akıp giden saniyelerle birlikte olgun bir eriğe dönüşen o soluk tenini gördük.

"Thirsty Animal"ın çığlıkları ne kadar da ıssız görünüyordu; havada hırıltılı, bitimine yaklaşmış siren sesine benzer, tuhaf, ağlak bir ses asılı kalmıştı. Hatırlıyorum, von Borsig'in suratı, bizim otel kat görevlisi Heidi'nin kırmızı çoraplarıyla tıpatıp aynı renge bürünmüştü. Merhaba.

Arkasından, farklı bir hayvanın bağırsaklarından geliyormuşcasına –ama aç bir hayvanın– korkunç bir gümbürtü, von Borsig'in "Thirsty Animal"ından çıkıp ortalığı birbirine katmaya başladı; ta ki ikisi yekvücut olup beni olduğum yere mıhlayan, feci bir çiftleşme sesi çıkarana dek... Sanki Ulysses ve sarhoş denizci arkadaşları, tek başına duran fettan bir kadının üstüne atlamış, onu kucakladıkları gibi kayalıkların üzerine attıktan sonra tecavüz ediyorlar... Sonra, bu tarz televizyon müzik programlarında az rastlanacak bir sabırla kamera, sahnenin karşısına doğru ilerledi ve von Borsig aletini üflemeye devam ettiği sırada –bir beyin tümörü üzerinde çalışıyordu–, iki büyük ve kıvrımlı metal levhanın yanında, gittikçe daha yüksek ses çıkarmaya başlayan ve elinde iki tahta çekiç tutan adamın üzerinde görüntüyü sabitledi. Bu adam da Enrduh Unruh'du, Hitler bıyıklı ve muharebe meydanı kafalı.

Kamera son olarak üçüncü adama yaklaştı. Yeryüzündeki en güzel adamdı. Üzerinde vücuduna yapışan siyah bir gömlek; esnek siyah pantolonu ve lastik siyah ayakkabılarıyla, orada duruyordu. Boynunda harap olmuş bir gitar asılıydı. Kendisi bir deri bir kemik, iskeleti de tamamen bir felaketti, yara bere içindeydi ve gözleri, kör bir adamınkiler gibi sanki yuvalarından fırlamak üzereydi. Ve sonunda ilahi teftişini müjdelemek ister gibi gözlerini bize dikti. Orada, büyüklüğün aleladeliği içinde bir adam duruyordu; ganimetlerinin arasında dikilmiş mağrur bir Napolyon, ordusunu selamlayan muzaffer bir Sezar, çarmıha gerilmek üzere bir Isa. Blixa Bargeld.

Altmış saniye boyunca bu adam, felç olmuş gibi öylece durdu; kendi çılgınlığıyla etrafı sarılmış gibiydi. Sonra çenesini açtı ve ruhuna bir devedikeni sokulmuşcasına bir çığlık kopardı.

Televizyon programından sonra bir arkadaşım, bir gün önce Malaria grubundan Susanna Kunke ile karşılaştığını, kendisine Amsterdam'da bir otelde E.N.'in katılacağı bir partiden bahsettiğini söyledi. Hepsi çıplaktı ve öylece aylaklık ediyorlardı. Alexander von Borsig bir köşeye oturmuş, gözleri bir metronoma dikili, onun ritmiyle ileri geri –tak tak tak tak tak– salınıyordu.

Birkaç ay sonra, The Birthday Party'nin Londra'dan Berlin'e taşınmasının ardından, E.N. ile daha önceden de bir tanışıklığımız olduğu için kısa sürede ahbap olduk. Kreuzberg'de "Thirsty Aimal"ı kaydettikleri küçük stüdyoda onları ziyaret ettiğimizi hatırlıyorum; soğuk ve küflü bir stüdyoydu, ampliler, çerçöp ve madeni eşyalarla doluydu. Ve odanın ortasında, domuz bağırsağı öbeğinin etrafında dönüp duran küçük, uyuz bir köpeğe doğrultulmuş bir mikrofon vardı. Blixa Bargeld de göğsüne bir mikrofon bağlantısı yerleştirmiş, yumruklarıyla bu adaleli doğal ses tabelasını dövüyordu. Bam-bam bam-bam. Bam-bam bam-bam.

E.N., "Yenilikçi Müzik" dedikleri muğlak bir alanda faaliyet gösterenler kümesine dahil edilmiş bir ekip, ki bana göre bu son derece aceleye getirilmiş ve fazlasıyla genellenmiş bir tanım. Bugün insanların dünden hazır bir şekilde bağırlarına bastığı onca grup için, özellikle de Almanya'da, hırslarının onları götüreceği tek bir son var, o da bilinmeyenin, yeninin vereceği gözdağıyla anlamsız bir "kendini devam ettirme" hali.

Einstürzende Neubauten için öyle değil. Özetle, "büyük" bir grup onlar; kelimeyi klasik vurgusuyla kullanıyorum. Kanımca büyüklüklerinin esası, müziklerindeki "gayri-ortodoks" tavırlarından ziyade, temel olarak bütünüyle "ortodoks" bir yaklaşıma dayanıyor. Benim nazarımda E.N.'i büyük yapan, Johnny Cash'i yahut Velvet Underground, John Lee Hooker, Suicide, Elvis, Dylan, Leadbelly, The Stooges'ı büyük yapan neyse aynı şey. Bunların hepsi birer yenilikçi, ama Hank Williams'ı çağdaşlarının oluşturduğu güruhtan ayrı tutan da, E.N.'i modern New Wave'in yeşerdiği iri, sevimsiz bataklıktan ayrı tutan şeyle aynı. Onlar, verdikleri büyük emeklerle, uzlaşmazlık konusundaki dirayetleriyle, kendini ifade etmek için çekilen hakiki ıstırapla, içinde bulundukları ortama duydukları aşkla, tamamen kendilerine has, kendilerine ait bir ses alemine ulaştılar. Ama körüne körüne, salt farklı olmak gibi bir amaçla değil. Onlar, tek bir sebep uğruna kendi özel lisanını yaratan bir grup –ruhlarına ses vermek için.

Ve bu, E.N. ve imitasyonlarını birbirinden ayıran en temel fark. E.N., bunun için zamanın ötesinde. Her daim içinde bulundukları ruh halinin anlamının ve amaçlarının ne olduğunu çok iyi biliyorlar: Ruhlarının kendini açığa vurması için ona yol açmak...

Nick Cave

(Çeviren: G.P.)

nick cave & the bad seeds

BLIXA BARGELD'LE PLAKLAR ARASINDA

Broşürde gitarist hanesinde Hans Christian Emmerich ismi vardı, biz de "Blixa gelmiyor, yedeği geliyor" diye surat astık, sonra da üstüne düşmedik. Meğer bu Hans, Blixa'dan başkası değilmiş. Festival'e, nüfus kağıdındaki gerçek ismi bildirilmiş. Bilseydik, iyice hazırlanır, karşısına geçer, konuşurduk... Ama biz de ne yaptık, iki sene önce New York Time Out dergisinde yayınlanan söyleşisini ele geçirdik. Yeni çıkan plaklardan şarkılar çalıyorlar, Blixa da kıymetli yorumlarını esirgemiyor... Huzurlarınızda Einstürzende Neubaten'ın ve Bad Seeds'in sağlam gitaristi Blixa Bargeld...

Konyalım yürü

The Elk Horn Four - On The Other Side Of Jordan (Children Of Heavenly King)
Oldukça güzelmiş. Geleneksel bir şeyler olduğunu tahmin ediyorum. Doğrusu çok beğendim. Basçımız Alex'in tur otobüsünde bana dinlettiği ve büyük keyif aldığım şeylere benziyor. Tur otobüsünde seyahat ederken pek sık müzik dinlemem aslında, ama Alex'in country'den heavy metal'e uzanan bir müzik zevki var. Şarkıya ilişkin ilk izlenimim, geleneksel bir şarkı olduğu...

Barbie - You Are The Universe (Beyond Pink)
Kapatın şunu lütfen. İlave bir 30 saniye daha mide bulantımı değiştirmeyecek. Bu bana adı Polonyalılarınki gibi biten ilk menejerimiz Scumek'le yaşadığımız o rezil deneyimleri hatırlattı. O zamanlar Scumek yalnızca Throbbing Gristle ve Donna Summer dinliyordu. Batı Almanya'dan yola çıkarak Doğu Almanya boyunca araba kullanmam gerekmişti de, altı saat Donna Summer dinlemek mecburiyetinde kalmıştım. Hayatımın en kabus deneyimlerinden biriydi. Bu nedir, kimdir, bilmiyorum ama, hemen hemen aynı etkiyi yaptı bende. Kimileri tavrımı agresif ve yıkıcı buluyor, ama böyle şeyler beni daha da ürkütüyor.

Marilyn Manson - Great Big White World
Adam her ne söylüyorsa, söylediğinin son derece önemli olduğunu düşünüyor muhakkak, ama ben tek bir kelime bile anlayamıyorum. Ancak beni son derece memnun eden bir şey var ki, Marilyn Manson'ın kazandığı ticari başarının üzerine epey büyük bir plak şirketi, Einstürzende Neubaten gibi ehemmiyetsiz bir grupla kontrat yapmak istedi ve alıştığımızın dışında bir ilgi gösterdi. Dolayısıyla, her ne halt olursa olsun aleyhinde konuşmak istemem; gelgelelim, oturup dinlemem de. Bu muhtemelen Amerikan piyasasında büyük prim yapan ve aleni bir biçimde şok edici ifadeler üzerine kurulu bir çeşit sosyal tedavi. Plağın kapağında da bu tür bir imaj var mesela; alıp Tower Records'ın vitrinine bunu astığında, yine aynı şekilde "şok edici" görünür.

Medieval Babes So Treiben Wir Den Winter Aus
Bunu bir Carl Orff plağından biliyorum. Hepsi de perküsyon ve benzeri enstrümanlarla yapılmış, geleneksel şarkılar üzerine kurulu epey bir okul şarkısı vardır Orff'un. Okuldayken, metalofon, siklofon, tek davullar, üçgen ve bütün perküsyon çeşitlerini çalmak zorundaydık. Buna "Orff Instrumentarium" deniyordu ve bu aletlerle Carl Orff'un parçalarını çalmak gerekiyordu. O müthiş "Badlands" filminde de baştan sona bu okul şarkıları kullanılmıştı.

Love and Rockets - Liftz Malibu Mix
Yine bir gün Scumek'le arabada, Doğu Almanya boyunca seyahat ederken Donna Summer dinliyorduk. Bu konuda insanı en fazla çileden çıkaran şey, bir sonraki dört "bar"da ne olup biteceğini adın gibi biliyorsun. Doğru zamanda saymaya başlarsan, neyin ne zaman geleceğini, şarkıya nerde gireceğini, her şeyi kestirebiliyorsun. Son derece "önceden kestirilebilir" durumlar. Böyle olduğu için de müzikle alıp vereceği hiç bir şey yok.

Johnny Marvin & William Carola - 12th Street Rag (Legends Of Ukulele)
Robert Crumb'ın *(banjocu müzisyen)* çalmaktan hoşlanacağı türden bir sound'u var. Reçine özlü 78'lik plaklardaki gibi... Ben Batı Berlin'de doğdum. O zamanlar RIAS (Radio In American Sector) diye bir radyo istasyonu vardı. Soğuk Savaş'ı müzik üzerinde de devam ettirmek üzere, yarısı Kongre, yarısı CIA tarafından finanse edilen bir radyo. Rock'n roll'u durdurmak için CIA'in "skiffle"ı *(50'lerde, 60'larda yayılan bonjolu, gitarlı, caz-folk karışımı bir tür)* desteklemesi, rock'n'roll tarihi açısından önemli bir dipnot bence. RIAS, belirtilen bir lokasyona gelip bütün gitarlarınızı ve elektrikli ekipmanlarınızı yakabileceğinizi, yerlerine bonjo ve benzeri enstrümanlar vereceklerini, zira rock'n roll'un öldüğünü ve "skiffle"ın "geleceğin yeni gözdesi" olduğunu anons edip duruyordu.

The Henhouse Five Plus Too - In The Mood ("Pecker" Soundtrack)
Müziği hakkında pek bir fikrim yok; muhtemelen filmiyle birlikte bir anlam iade edecek. Sanki birisi Glenn Miller çalan bir ördeği taklit ediyor... Daha doğrusu, ördek değil, bir tavuk. Elimde hakikaten kuş sesleriyle kaydedilmiş bir dolu kuş plağı var. Hiç tavuk plağımın olduğunu sanmıyorum ve bu saatten sonra da edinmeye niyetim yok. Filmde Lili Taylor da oynuyordu. Bu filmi mutlaka görmem lazım.

Faide Yıldız - Konyalım (Women Of Istanbul)
Bu tam benim arabada dinlediklerimden... Dediğim gibi, ben Batı Berlinliyim ve burası yeryüzünün en büyük ikinci Türk şehri; hatta Türkiye dışındaki en büyük şehir. Türk radyo-televizyonu ve tamamıyla Türk olan semtleri var. Kızın sesi gayet güzel. Aslında ben Arap müziğini tercih ederim, ama özellikle böyle kadınların vokal tekniğine karşı büyük bir ilgi duyuyorum. Çünkü bu konuda oldukça kolay bir gelişme ve ilerleme kaydetmek mümkün; olup biten her şey, o süreçte yaptığın süslemeler ve arabesk arasında uzanıp gidiyor...

Alec Empire - Hard Like It's A Pose
Bunu beğendim, ama daha ne kadar benim ilgimi uyanık tutmaya devam edebilir, bilmiyorum. Alec Empire, şarkılarımızdan birini remikslemişti. Adı sanı belli olmayan tekno olaylarıyla beyaz plak şirketlerini bu işin içinde görmek insanı rahatlatıyor ve işte sonucunda, Empire da bir rock star'a dönüşüyor. Empire, Atari Teenage Riot'ın bir elemanı, ama farkedebileceğiniz gibi, ucuz porno filmlerine benzer bir sound'la "Alec Empire The Destroyer"a (Yokedici Alec Empire) dönüşmek istiyor. Gaddarlığı biraz hoşuma gitti aslında. Uygun koşullar altında bundan hoşlanabilirdim, ama o koşullar nasıl olurdu, bilemiyorum.

Çeviren: **Gökhan Pamuk**

28→

dezoriental

Nispeten "tenha" ama coşkulu, rakslı, eğlenceli bir Babylon akşamında, Berberilerden ve Fransızlardan oluşan zımba gibi bir ekipten, birbirinden güzel "yedi iklim dört bucak" şarkıları izledik. Dezoriental'ın beyni Abdülvahab Sefsaf hem mektepli bir tiyatrocu hem de kahvelerde, sokaklarda gösteriler yapan, yere şapka açıp para toplayan çekirdekten yetişme bir "artiz". Soundcheck sonrasında muhabbete oturduk, öyle güzel şeyler anlattı ki, hiç bırakmak istemedik.

Ayçöreğindeki paradoks

Sizin ve grubunuzun müzik geçmişinden bahsedebilir misiniz?

Abdel Wehab Sefsaf (darbuka, solo vokal): Dezoriental grubunun ilk konseri hemen hemen iki yıl önce gerçekleşti, 1999'da, 21 Haziran müzik bayramında. Dört ay önce ilk albümümüzü çıkardık ve bu çıktığımız ilk uluslararası turne. Avupa caz festivallerinin yanısıra Kanada'da da küçük bir turne yapacağız. Yani çok yeni sayılırız. Ama İstanbul konserinin bizim için çok büyük bir önemi var. Daha önce hiçbir müslüman ülkesinde çalmadık. Türkiye'de müziğimizin çok daha samimi bir şekilde anlaşılacağını tahmin ediyorum. İstanbul sahnesi bizim için bir sınav olacak. Grubun oluşumuna gelirsek: Biz önceleri Fransa'nın göbeğinde, Saint Etienne'de üç müzisyen çalmaya başladık: Gitar ve udda Aloua Idır, akordeonda Jean-Luc ve ben. Zaten birbirimizi tiyatro çevresinden tanıyorduk. Üçümüz de oyuncuyuz ve tiyatro müziğiyle de ilgileniyoruz. Daha sonra çeşitli müzikal ihtiyaçlara cevap vermek üzere diğer arkadaşlar gruba katıldı: Bas, davul ve en son kayıt aşamasında da perküsyon. Balkan müziğindeki fanfar nosyonunu çok sevdiğimiz için tuba ve saksofon da gruba dahil oldu. Hiçbir zaman askerî bir hiyerarşi ya da mühendisvari bir projelendirme mantığıyla çalışmadık. Her zaman zevk aldığımız şeylerin üstüne gittik. Yeni buluşmalara açık olduk.

Müziğinizde çok farklı unsurların etkisi görülüyor: Mağrip, Endülüs, Arap, Türk, Balkan, Çingene, rock, hiphop... Bu müziği oluşturmadan önce uzun bir süre aranızda tartışıp bir müzikal akit mi yaptınız? Bu kadar farklı havayı nasıl bir tek bir müzikte bir araya getiriyorsunuz?

Bizim müziğimizin başlangıçtaki çıkış noktası, Fransa'da bir azınlık mensubu olarak benim kendimi ifade etme isteğimdir. Burada grup üyelerinin etnik kökenlerinin farklılığı önemli bir avantaj sağlıyor sanırım. Ben ve udi arkadaşım Aloua, Cezayirli, Berberi kökenli Fransızlarız. Biraz uzun bir pasaport oldu, değil mi? Yani ailelerimiz Cezayirli, evde anadil olarak Arapça ve Berberice öğrendik, ama Fransa doğumluyuz. Okulda Fransızca okuduk. Ayrıca İspanyol kökenli Fransız arkadaşlar da var grupta. Etnik kökenlerimizin farklılığının yanısıra, müzikal kökenlerimiz de çeşitlilik gösteriyor. Mesela perküsyoncu punk'tan geliyor, tubacı ve saksofoncuysa cazdan. Davulcumuz uzun süre rock çalmış. Ve akordeoncu ise Fransız şansonları, Balkan müzikleri, Klezmer ve Çingene müziği müptelası. Hiçbir şekilde kendimizi sınırlama taraftarı değiliz, her türlü yeni fikre kapımız sonuna kadar açık. Mesela benim de özel merakım Ortadoğu ve Türk müzikleridir. Bu Türkiye'ye altı yıl içinde üçüncü gelişim. Antakya'dan İstanbul'a ülkenin yarısını gezdim. Burada gördüğüm, duyduğum, tattığım her şeyden fazlasıyla etkilendim. Sanırım Dezoriental'in müziğinde benim Türkiye tecrübelerimin önemli bir etkisi var. Zaten bu etkilenmenin sonucunda "Valse d'İstanbul" (İstanbul Valsi) adlı şarkıyı yazdım.

Türkiye'deki müzikler kullağınıza tanıdık geliyor herhalde...

Tam tanıdık olmasa bile, Mağrip müziğiyle Türkiye'deki müziklerin arasında güçlü bir akrabalığın olduğunu söyleyebilirim. Ayrıca Ortadoğu'da, Irak, Suriye, Mısır ve bir ölçüde Türkiye'de yapılan müzikler, Arap müziğinin ana damarını oluşturuyor. Mağrip'te ise Arap müziği, Berberi kültürü ve Afrika ritmleriyle karışmış. Bu yüzden sizin buraların müzikleri, Arap müziğinin berrak kaynağı gibi geliyor bana.

Türkiye'de Berberiler pek fazla tanınmıyor. Biraz Berberi kültüründen ve Berberilerin Araplarla ilişkisinden bahsedebilir miyiz?

Ben Cezayirli bir Berberi ailesinden geliyorum. Berberiler, Kuzeybatı Afrika'ya yayılmış eski bir Afrika halkı. Mağrip'teki yerleşimleri Araplardan çok daha eski. Arapçayla hiçbir ilgisi olmayan, –çünkü Sami dili değil– bir Afrika dilini konuşuyorlar: Berberice. Biz dilimize Kabil diyoruz. Ancak, küçük köyler ve çöldeki kabileler dışında bütün Berberiler, yörelerinde konuşulan Arapçayı da bilirler. Özellikle son yıllarda Arap devletlerinin Berberilere yaptığı baskılar sonucu, Berberilerde de bir içe kapanma, kendini Arap kültüründen sakınma başladı. Bunu çok zararlı görüyorum. Bu durum bir ölçüde Türkiye'deki Kürt sorununa benziyor. İster hoşumuza gitsin ister gitmesin, biz Berberiler 8. yüzyıldan itibaren Kuzey Afrika'ya gelen İslâm orduları sayesinde ilk önce İslâmlaştık, sonra da bir ölçüde Araplaştık. Tabii ki Berberilerin kültürel hakları korunmalı, dillerini serbestçe konuşabilmeli, geliştirebilmeliler. Ama Arap kültürü, Arapça ve İslâm evrensel değerlerdir. Bunların yanında Berberilik çok yerel ve ufak kalır. Bu yüzden Berberiler, kültürel haklarını savunurken Arap kültürüne sırtlarını dönmemelidir. Ben kendi adıma bir Berberi olarak, Arap kültürüne ve Arapçaya hayranım. Ama bu iki kültürün temel farkını soruyorsanız, kabaca şunu söyleyebilirim: Berberiler Afrikalıdır!

Nusret Fatih Ali Han dervişane bir tavırla Tanrı, insan ve doğa sevgisi üzerine barışçıl şarkılar söylüyor. Bu politik bir tavır değil midir?

Berberi kökeninizin müziğinize nasıl bir etkisi var?

Berberi müziği tüm Afrika müzikleri gibi ritm ağırlıklı. Melodi arkadan geliyor. Daha çok belirli bir ezgi ve ritm kalıbı içinde dönen atışmalı sözlerden oluşuyor. Bu müziğin hâlâ yaşadığı yerse kına geceleridir. Gerçi Fransa'daki Berberiler kaset dinlemekle yetiniyorlar, ama Cezayir'de bu müzik hâlâ yaşıyor. Sadece kadınlar arasında düzenlenen bu gecelerde bendirler çalınır ve koro halinde karşılıklı atışmalar yapılır. Sanırım Dezoriental'in müziğinde de bu hava var: Koro ve perküsyon...

Foto: Şahan Nuhoğlu

Türkiye'de de düğünden önce kadınlar arasında kına gecesi yapılır. Bizde de eskiden kadınlar, dımıdan tabir edilen bakır ya da gümüş tepsilere vurarak, mani dediğimiz, ezgili, hafifmeşrep sözleri atışmalı olarak seslendirirlermiş.

İşte tam Dezoriental'lik bir durum! Böyle benzerliklere bayılıyorum! Hay Allah! Bakın şimdi çok heyecanlandım. Kına gecelerinde yapılan müzikleri dükkanlarda bulabilir miyim?

Lüks dükkanlar dışında her yerde, özellikle işportada bulabilirsiniz...

Yarın ilk işim bunu aramak olacak. Neyse, Berberi müzi-

→29

ğinden bahsediyorduk, değil mi? Bu müziğin dünyada pek tanınmaması kötü. Mağripli göçmenler sayesinde sadece Fransa'da biraz tanınıyor. Matoub Lounes bayrak olmuş bir isim, Idır oldukça popüler. Ama geleneksel Berberi müziğini çok az kişi tanıyor.

Rai'cılar hakkında ne düşünüyorsunuz? Fransa'da, hatta bütün dünyada meşhur oldular...

Bence olayın iki boyutu var: Biri sosyo-kültürel. Faudel'in, Rachid Taha'nın, Mami'nin, Khaled'in başarısı, Fransa'daki Mağripli gençlere, hatta tüm Afrikalı insanlara bir özgüven kazandırdı. Bu anlamda onlara müteşekkiriz. Ama diğer taraftan bu şarkıcılar da müzik endüstrisinin, eğlence sektörünün bir parçası haline geldiler. Prodüktörler için hepsi kağıt üzerinde birer işletme projesi. Tabii, bu durumda artık rai'ın gerçekten rai olması, yani dişe dokunur sözleri samimi bir şekilde söyleyebilmesi zor gibi görünüyor.

"İstanbul Valsi" adlı şarkınıza dönelim. Burada ayçöreğini (kruasan) bir sembol olarak alıp tarihe –Haçlı seferlerine, Osmanlı fetihlerine ve özellikle Viyana kuşatmasına– atıfta bulunuyorsunuz. Bu şarkıyı dinledikten sonra şu soru sorulabilir: Sizce tarih bir pastane midir?

Çok hoş bir soru! Biz, Dezoriental'de sembollerin birer kültürel kod olduğu düşüncesiyle hareket ediyoruz. Ayçöreği bir taraftan Türklüğün, Osmanlı'nın, İslam'ın simgesi olmuş; diğer taraftansa tipik Fransız burjuvasının, Parisli adamın klişelerinden biri: Aynı baget ekmeği, bere ve fular gibi... Birbirine zıt diyebileceğimiz bu iki anlamlı sembol, ironik anlatım için çok güzel bir malzeme oluşturuyor. "İstanbul Valsi"nde anlattığım tamamiyle ayçöreğinin hikayesidir. Viyana kuşatması sırasında Viyanalıların, Osmanlı bayraklarında gördükleri hilallerden ilhamla yaptıkları bu çörekler, yine ilk kez Osmanlılar tarafından Viyana'ya getirilen kahvelerle birlikte tüketilmiş. Viyana kuşatmasından sağ salim çıkmanın verdiği zafer coşkusuyla ayçöreği ve kahveye vermiş kendini Viyana halkı. Ancak tarih içinde bu durum, Avrupalı bir lezzet klişesi yaratmış. Buradaki paradoksu görüyor musunuz? Düşünün bir kere, aslında kahve tamamen Doğu'ya özgü bir nesnedir. Ama bugün kafeye gidip keyifle bir kahve içmek, Batı kültürünün önemli ritüellerinden biri haline gelmiştir. Sizce burada sembolik bir komedi yok mu? Osmanlılar Avrupa'yı birçok alanda etkilemiş, sadece yeme-içme kültüründe değil. Bando müziğinin mehterden, valslerin de Mevlevi semazenlerin dönerek raks etmesinden kaynaklandığını düşünüyorum. Belki biraz fantastik bir düşünce, ama benin hayal evrenim bunu söylüyor. Bu düşünceyle "İstanbul Valsi"ni besteledim. Ancak bu sembolizmi kişisel olarak da geliştirebilirsiniz. Mesela Basra körfezi ve New Orleans körfezi de birer hilal şeklindedir.

Göçebeliği ortadan kaldırdığını düşünen, yerleşikliği yücelten modernist kültür, bugün en göçebe teknolojiye ulaştı: Cep telefonları ve internet!

Emile Abosso L'Mbo ismindeki Kamerunlu komedyen arkadaşımın sesinden dinlediğim Georges Brassens parçaları, Brassens'in fotoğraflarından çok daha fazla Brassens'i hatırlatıyor bana.

Şehirlere şarkı yazmayı seviyorsunuz galiba. Halep için de "Alep"i yazmışsınız...

Birkaç yıl önce Halep'i ziyaret ettim ve kelimenin tam anlamıyla büyülendim. Bu şarkıda da Halep'ten edindiğim izlenimleri, hazları yansıtmaya çalışıyoruz. Dedim ya, Arap kültürünün gerçek kaynağı Ortadoğu'da. Halep benim için öyle bir yer: Arap şehir kültürünün Mekkesi.

"Transsaharien" adlı parçanızda İslâm'ın evrensel parolalarını tekrarlıyorsunuz: La ilahe illallah, ya resulallah, ya nebiallah, aleykeveselem... Bu dinî bir parça mı? Mağrip'te ilahiler bu denli ritmik mi? Burada sanki bir mambo çalıyorsunuz, ilahi değil de, dans müziği gibi...

Bu parça Mağrip ilahilerine öykünerek yaptığımız bir deneme. Tam geleneksel diyemeyiz. Mağrip dinî musikisinde iki ana gelenek var: İlki Türkiye'de de bulunan, klasik Arap müziği ağırlıklı, büyük tasavvuf müziği geleneği. İkincisiyse Berberilerin çaldığı, tamamen Afrika ritmleri eşliğinde söylenen ilahiler. "Transsaharien"de Berberi damarımız kabarmış herhalde. Ama bu parça tamamen geleneksel tarzda değildir. Zaten grubumuzun adından da anlaşılacağı üzere, biz geleneksel müzik yapan bir topluluk değiliz. Birçok farklı gelenekten beslenip, bunları karıştırıp kendi sesini ortaya çıkarmaya çalışan müzisyenleriz. Ama tasavvuf müziğinin dünya üzerinde çok çeşitli formlarda yapıldığını görüyoruz: Pakistan'da büyük üstad Nusret Fatih Ali Han'ın Qawwali müziği, Endonezya'daki müslümanların cami müziği gibi...

Ben de sözü Dezoriental'deki söz oyununa getirecektim. Grup ismi bulmakta oldukça yaratıcısınız...

Teşekkür ederim. Bu gerçekten gönüllü bir isim. Kendimizi ifade etmede bu çokanlamlılığı seviyoruz, aynı biraz önce konuştuğumuz semboller gibi... Dezoriental deyince, 'oriental'in çoğul hali, anti-oriental ve yolunu kaybetmiş, yoldan çıkmış, yolsuz anlamları akla geliyor. Gruptaki herkesin müzikal ve etnik kökenlerine saygı duymak ve bunlardan olabildiğince beslenmek için müziğimizin dümenini hiçbir yere sabitlemiyoruz. Yolculuğumuzun planlı bir rotası yok. Grup içinde rüzgar nereden eserse oraya gidiyoruz. Yelkenlerimiz salsa, mambo, Balkan, Türk, Endülüs, Mağrip rüzgarlarıyla şişiyor. Belki yarın reggae rüzgarıyla uçarız, kim bilir?

Siz kendinizi herhangi bir geleneğe bağlı hissetmiyorsunuz herhalde...

Kesinlikle böyle bir sadakat kaygımız yok. Ama geleneklere meraklıyız. Sevdiğimiz geleneklerden besleniyoruz. Bakın, size bir anımı anlatayım. Bir gün djembe çalan bir beyazla, Fransızla tanıştım. Güzel çalıyordu. Ne çaldığını sordum. Afrika müziği çalmadığını, sadece kafasına göre ritmler attığını söyledi. Ben de ona "bal gibi Afrika müziği çalıyorsun, bu çaldığın senin gözünle Afrika müziğidir" dedim. Bence, bu geleneklerin kategorize edilmesi, gelenekler arasındaki sınırların saptanması, bunlardan bazı kurallar oluşturulması gibi akademik uğraşlar tamamen beyazların icadı. Tarih içinde gelenekleri oluşturan insanların bu tip kaygıları olduğunu zannetmiyorum. Bizim müziğimizin ne olduğunu sorarsanız size Kapalıçarşı benzetmesini yapabilirim. Birbirinden farklı, çeşitli renkte ve ebatta eşyaların sergilendiği bir yapı. Ama sonuçta tek bir yapı. Bir de ben farklı geleneklerin, farklı kültürlerden gelen insanlar tarafından işlenmesini seviyorum. Size kendi hayatımdan bir örnek vereyim. Ben aslında bir komedyenim, üniversitede de tiyatro eğitimi aldım. Bir keresinde Emile Abosso L'Mbo isminde Kamerunlu bir komedyenle çalışıyordum. Bu sanatçı Georges Brassens'in ateşli bir hayranıydı. Emile'in sesinden dinlediğim Brassens parçaları, Brassens'in fotoğraflarından çok daha fazla Brassens'i hatırlatıyor bana. İşte bir tarafta kara Afrikalı Emile Abosso, diğer tarafta Fransız kimliğinin önemli bir parçası Brassens! İlginç değil mi?

Kapalıçarşı benzetmesi biraz oryantalist, biraz turistik oldu, ama müziğinizde maymun iştahlı bir oryantalizme yer yok. Gelenekleri karıştırıyorsunuz, ama turistik bir rüküşlükle değil. Aksine kanlı, canlı, heyecanlı bir hayat müziği var ortada...

Teşekkür ederim, iltifat ediyorsunuz. Mesela "Booster" adlı şarkımızda Balkan bando müziğinin etkisi hissediliyor. Orada biz Sırp müziğini taklit etmiyoruz, yüzde yüz Sırp müziği gibi çalmaya çalışıyoruz. Bunu yaparken en önemli kozumuz ne, biliyor musunuz? Bir geleneğe karşı yabancı olmak, yabancı kalmaktan korkmamak. Böylelikle çok daha insanî, evrensel, demokratik bir süreçte herhangi bir kültürü gözlemleyebiliyorsunuz. Mesela ben 1996 yılında Yugoslava'ya gittim. Bir Sırp arkadaşım dostlarına beni müslüman olarak tanıtıyordu. Bu durumdan son derece rahatsız oldum. Evet müslümanım, ve belki bu yüzden, ama daha çok insan olduğum için ve Boşnakların büyük bir zulüm yaşadığını bildiğim için Sırp-Boşnak savaşında Boşnak kardeşlerimin yanında hissettim kendimi. Ama, bu demek değil ki Sıpların hepsi canidir. Ben Sırplara hıristiyan olarak bakmıyorum, sen de bana müslüman olarak bakma. "Hey gavur baksana!" ya da "n'aber takkeli!" Bunlar güzel hitap sözleri olmasa gerek. Anamız babamız bize güzel adlar koymuş. Dinlerden ve milliyetlerden önce bu adlarla seslenelim birbirimize. İşte kendinizi büyük bir inanca ait olarak tanıttığınızda gittiğiniz farklı ülkelerdeki insanların, yaşadıkları tarih nedeniyle size yönelttikleri önyargılar olabiliyor. Bunlardan korunmak için orada yabancı olmayı seçmeniz lazım. Ne bu ne de öteki, sadece yabancı... Toptancı zihniyetlerden kurtulmamız gerekiyor. Bütün Almanlar Hitler değildir! Bütün Sırplar Miloşeviç değildir! Bütün Iraklılar

Saddam Hüseyin değildir! Tek adamlara değil, halklara bakalım. Her kültürün içinde insanî bir hoşgörünün, dostluk dolu bir misafirperverliğin olabileceğine inanmak gerekiyor. Bütün Yugoslavlar katilse, Emir Kusturica ve Goran Bregoviç'i ne yapacağız? Bunlar Yugoslav değil mi?

Emir Kusturica ve Goran Bregoviç hakkında ne düşünüyorsunuz? Galiba Batı Avrupa, Balkanları bu ikiliyle tanıdı.

Avrupalılar Balkanları ne kadar tanıdı? Bu bir muamma. Ama şu kesin ki, Batı Avrupa'da Yugoslavya'dan, Balkanlardan pek sanatçı tanınmıyor. Kusturica ve Bregoviç bu tanınmazlığı aştılar. Sanatlarına yansıttıkları iflah olmaz Çingene havasıyla Avrupa'yı salladılar. Ben kendi adıma yaptıkları işleri çok seviyorum.

Müziğinizde hiphop etkileri de var. Bu denli Güneyli, Akdenizli bir müziğin içinde hiphop duymak heyecan verici. Genelde etnik müzikle uğraşanlar, piyasa tabiriyle world müzikçiler suya sabuna dokunmayan rahat bir jenerik müziği, fon müziği yapıyorlar...

Bu durum müzisyene göre değişiyor. Dünya müziği deyince aklıma gelen ilk isim, hayran olduğum rahmetli Nusret Fatih Ali Han'dır. Dediklerinin büyük bir çoğunluğunu anlamıyorum. Ama bu adamın dervişane bir tavırla Tanrı, insan ve doğa sevgisi üzerine barışçıl şarkılar söylediğini biliyorum. Bu politik bir tavır değil midir sizce? Yine dünya müziğinin en büyük ustalarından Afrikalı Fela Kuti hayatı boyunca müziğinde insan olmanın onurunu anlatmadı mı? Sonra İngiltere'deki Asyalı kardeşlerimiz, mesela Asian Dub Foundation muhalif sokak hikayeleri anlatmıyor mu? Evet, tespitinizde bir haklılık payı var: Bazı etnik müzikçiler, Batı'nın zengin orta sınıflarına mistik havalı dinlence müziği yapıyorlar, ama hepsi değil. Hiphop, müzikle hikaye anlatmada kullanılan bir tarz, bir sanat formu. Ama aslolan hikaye anlatmak, derdini dillendirmekse, bu çok farklı şekillerde yapılabiliyor. Mesela Türkiye'deki aşıklar, bunu yüzyıllardan beri yapıyor herhalde...

Bu bağlamda, "No made in France - Nomade en France" (Fransa mamülü değildir - Fransa'da göçebedir) adlı slogan-şarkınız çok tahrik edici. Göçebelik üzerine ne düşünüyorunuz?

Bence göçebelik, ortodoks Batı düşüncesinin söylediğinin aksine, büyük bir kültür. Göçebe kültürlerin yerleşik kültürler tarafından aşağılanmaması ve asimile edilmemesi gerekir. Yerleşiklik hiçbir şekilde göçebelikten üstün değildir; sadece farklıdır. Dünyanın her yerinde çeşitli benzerlikleri ve farklılıkları haiz göçebe kültürler olagelmiş. Ve bakınız, göçebeliği ortadan kaldırdığını düşünen, yerleşikliği yücelten modernist kültür, bugün en göçebe teknolojiye ulaştı: Cep telefonları ve internet! Artık bir yerde olmak değil, çok yerde olmak, her yerde olmak devri. Bu yeni göçebelik, eski göçebelikten hareket etme kavramını miras alıyor. Ama onu yaylakışlak ikileminden kurtarıp özgürleştiriyor; adeta evrensel bir alana yayıyor.

Elektronik bedevilik de diyebiliriz belki...

Neden olmasın? Bu konuda bir şarkı yazmaya değer!

Ama bu sanal bir özgürlük. Ulusal sınırlar hâlâ insanları hapsediyor...

Bugün için haklısınız, ama yarın çok farklı gelişmeler olacak. Bakın, bu adaletsizce gelişen sermayenin küreselleşmesi olgusuna karşı konulan küresel tepkinin koordinasyonu, bütün bu Seattle eylemleri falan internet üzerinden gerçekleşti.

Rock, pek hoşlanmadığım Amerikan klişelerini çağrıştırıyor: Tüketim kültürü, egoizm, hız, şiddet, rekabet... Bugün etnik müzikler, elektronik müzikler gibi çok daha zengin ifade yolları var.

Albümdeki "Watani" şarkısında şehir adlarını sayarken "Ankara, Maskara..." diyorsunuz. Maskara diye bir yer mi var?

Cezayir'in güneyinde, çöldeki en büyük şehirdir.

Albümünüz dinlendiğinde dans etme arzusu doğuyor. Siz de dans ediyor musunuz sahnede? Dans eden bir dinleyiciyi mi tercih edersiniz, yoksa oturup dikkatlice dinleyeni mi?

Bizim müziğimizde Afrika ritmlerinin, coşkulu Balkan havalarının rüzgarı var. Tabii ki sahnede dans ediyoruz ve dans eden dinleyiciyi tercih ederiz. Ama oturup dinleyene de teşekkürler.

Sözlerdeki derinliğin aksine, vals, musette gibi hafif müzikler çalıyorsunuz. Varyete müziği yaptığınız söylenebilir mi? Bundan rahatsız olur musunuz? Belki de en Fransız yanınız, bu varyeteciliğiniz...

Evet, müziğimizin bir tarafı da varyete sahnesini hatırlatıyor. Bu gayet doğal, sonuçta biz Saint Etienne'li bir grubuz. Ayrıca, varyete müziğinin aşağı bir kültürün ürünü olduğunu düşünmüyorum. Musette, yaklaşık 200 yıldan beri Paris çevresinde oturan işçi ve esnaf sınıfının eğlence müziğidir; şehirli bir halk müziğidir. Seine nehri kenarında greve çıkan, piknik yapan, şarap partileri düzenleyen işçiler bu müzikle dans etmişlerdir. Yani varyete, arkasında önemli bir kültürü barındırıyor. Bana varyeteci derseniz, bundan gurur duyarım.

Müziğinizde güçlü bir rock tandansı da var...

Rock? Bunu hiç düşünmemiştim. Ben fazla rock dinlemem, gençliğimde bir dönem Police'e takılmıştım. Ama rock hastası değilim.

Gainsbourg da dinlemez misiniz?

Tabii dinlerim, hem de çok! Ama rock deyince nedense Anglo-saksonlar, Amerikalılar geliyor aklıma. Benim kafamda rock, pek hoşlanmadığım Amerikan klişelerini çağrıştırıyor: Tüketim kültürü, egoizm, hız, şiddet, rekabet... Rock, geçtiğimiz yüzyılda büyük bir müzik devrimi gerçekleştirdi. Ben doğduğumda, 1971'de rock doruk noktasındaydı ve büyüdüğüm sıralarda miadını doldurdu, devrimci misyonunu yitirdi. Bugün etnik müzikler, elektronik müzikler gibi çok daha zengin ifade yolları var. Ama beni bir tarafa bırakırsak, davulcumuz uzun süre rock çalmış, perküsyoncumuz ise eski bir punk. Haklısınız, bizde kalın bir rock damarı da olabilir. En azından mantıksız değil.

Anlaşılan günümüz rock'unu pek yaratıcı bulmuyorsunuz. Radiohead ve triphop'çular için de aynı şekilde mi düşünüyorsunuz?

Benim yaratıcı bulmadığım şey, tipik Anglo-Amerikan rock'u, yani klişe rock. Tabii ki, Radiohead ile Oasis'i aynı kefeye koymuyorum. Radiohead, Björk gibileri bana heyecan veriyor. Bunlar belki rock zeminine basıp yeni bir müzik icat eden müzisyenler.

Söyleşi: **Salih Nazım Peker**

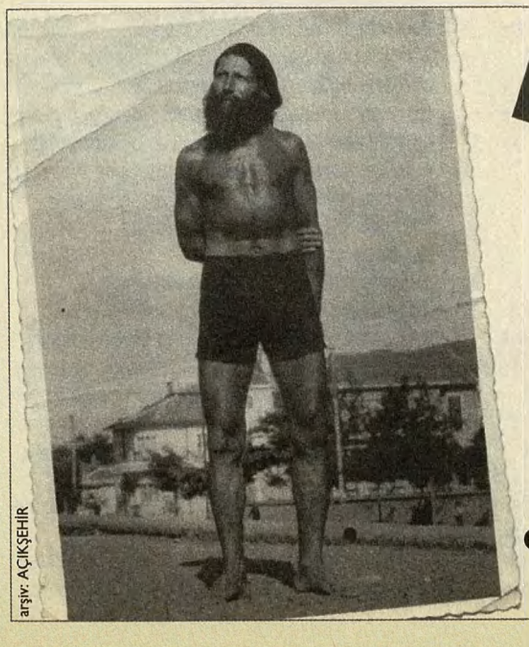

arşiv: AÇIKŞEHİR

AÇIK ŞEHİR
www.aciksehir.com

İstiklal Cad. Elhamra Pasajı No: 258/14
Beyoğlu/İstanbul Tel: (0212) 244 18 11
e-mail: arslan@aciksehir.com

SİNEMA
MÜZİK
RESİM
FOTOĞRAF ve
GRAFİK SANATLAR'dan oluşmuş
görsel bir dünya

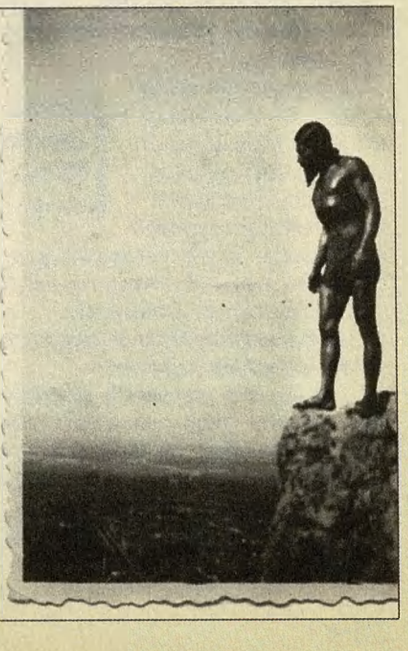

oscar de leon

Sırtında sarılı-morlu bir takım elbiseyle, allı-güllü şarkılarını Küba usûlü bir big band'in önünde icra eden kabına sığmaz, kıpır kıpır bir dev. Venezuela'nın dünyaya armağan ettiği şarkıcı Oscar de Leon, "Guantanamera"lardan "Oye Como Va"lara müthiş bir Küba akşamına imza attı. Akşamın gelişi sabahtan belliydi. Kahvaltı sonrası, gözleri parıl parıl parlayan coşkulu bir adama sorular yönelttik...

Bana derler salsa şeytanı

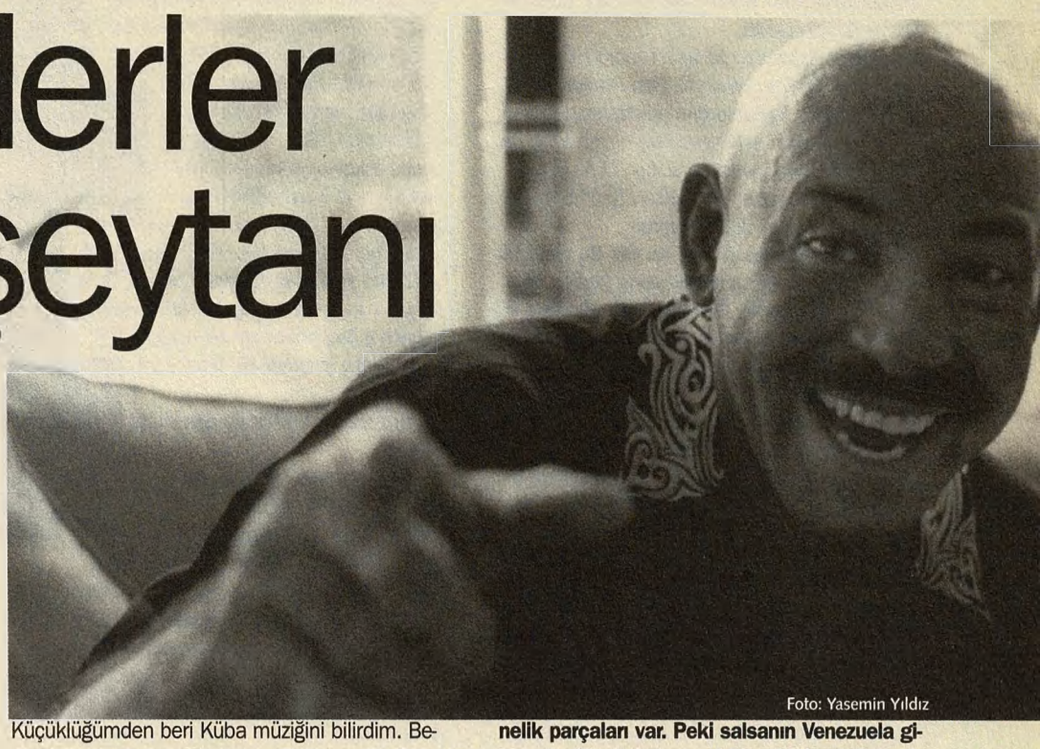

Foto: Yasemin Yıldız

Leon sizin gerçek isminiz mi?
Oscar de Leon: Evet.
Aynı zamanda bir lâkap gibi "Salsa Aslanı" diyorlar size. Bir diğer lâkabınız da "Salsa Şeytanı". Bu isimleri nasıl edindiniz?
"Salsa Şeytanı" adını Panama'da taktılar. Oraya gittiğimde, konserin "Salsanın Şeytanı geliyor!" diye tanıtıldığını gördüm. Bu isim benim hareketlerime de cuk oturdu. Ben sahnede çok hareketliyimdir ve müzikle beraber yüzüm bile tamamen değişir. Adım "Salsa Şeytanı" olarak kaldı. Ayrıca bana bazen "Büyük Salsacı", "Salsa'nın Oscar'ı" veya "Firavun" da diyorlar. Her seferinde başka bir isim çıkıyor.
Siz aynı zamanda şarkı söylüyorsunuz, dans ediyorsunuz, orkestra yönetiyorsunuz, bestecisiniz... Başından beri hepsini birden mi yapıyordunuz, yoksa zamanla mı kendinizi geliştirdiniz?
Başından beri. Yani mesleğe girdiğimden beri bunların hepsini yapıyordum zaten. Orkestra yönetiyordum, dans ediyordum, şarkı söylüyordum... Başka ne vardı? Her şeyden biraz işte.
Kontrbas da çalıyorsunuz...
Evet. Bunların hepsi çok zor şeyler. Yani bunlarla birlikte dünyaya gelmeyen biri için, demek istiyorum. Ama benim için kolay. Daha doğrusu, ne kolay, ne de zor. İnsanın tabiatıyla ilgili bir mesele.
Gençliğinizde Caracas'da taksi şoförlüğü yapmışsınız, fabrikalarda işçi olarak çalışmışsınız. O zamanlar büyük bir yıldız olacağınızı hayal ediyor muydunuz?
Bugün olduğum yere gelebileceğimi asla düşünmemiştim. Bende böyle bir cevher olduğunun bile farkında değildim. Ancak profesyonel olarak müzik yapmaya başladığımda bunları farkettim ve kendimi geliştirdim. Kimse kolay kolay yirmi-otuz yıl ilerisini görüp de yolunu çizmeyi beceremez ki.

Ben Kübalılar için bir idolüm. Onlar da benim için öyle. Ben de kendimi bir Kübalı gibi görüyorum. Sanırım Kübalı olmadığı halde öyle kabul edilen tek sanatçı benim ve bundan gurur duyuyorum.

Taksicilik yaptığınız yıllarda direksiyon başında şarkılar söylediğiniz doğru mu?
Evet. Takside hem çalar hem de söylerdim. Koltuğun altında bir çanım vardı. Ara sıra çıkarıp kendi kendime eğlenirdim. O da olmazsa, direksiyona vurup tempo tutarak müzik yapardım.
Sizin müziğiniz geleneksel Küba son'u ile 1970'lerde New York'ta patlayan salsanın bir sentezi gibi. Bu sentez nasıl ortaya çıktı? Venezuela'dayken Küba son'u ile nasıl tanıştınız?
Küçüklüğümden beri Küba müziğini bilirdim. Beni etkileyen de bu oldu zaten. Daha sonra, Salsa'da Fania akımı ortaya çıkınca ben bu ikisini birleştirmek istedim.
Beny Moré gibi geçmişin Kübalı büyük şarkıcıları mı etkiliyordu sizi?
Evet. Yani, genel olarak Küba müziğinden etkilendim. Ve tabii Puerto Rico ve Dominik müziğinden de; çünkü merengue tarzı hep hoşuma gitmiştir. Şarkıcı olarak ise, Celia Cruz'un ve Beny Moré'nin etkisi oldu. Orkestralardan da Orquesta Aragon, La Sonora Matancera, Casino de la Playa... Hatta Eddie Palmieri'nin kendisi... Tito Puente, Pacheco... Bunların hepsi müziğimde etkili oldular. Ben müziğe biraz geç başladım da. 28 yaşındaydım profesyonel olarak bu işe girdiğimde.
Geleneksel Küba son'u ile New York salsası arasındaki en belirgin farklar neler?
Küba son'u biraz daha yavaş bir müziktir. Daha az caz içerir. Kalıpları vardır. Kadansı, ahengi çok önemlidir. Perküsyon kullanımı New York'tan gelen müziğe göre daha yoğunlaştırılmış, kompakt hale getirilmiştir. New York'ta daha serbest çalınır. Benim müziğimde caz bazen var, bazen yok. Çoğunlukla Küba'nın geleneksel son müziği önemli bir yer tutuyor. Ama genel olarak diyebiliriz ki, Amerika'dan gelen bu akım müziğimde çok etkili oldu ve hâlâ ekmeğimizi bundan yiyoruz...
Bildiğimiz kadarıyla, 1970'lerdeki salsa patlaması ABD'de yaşayan Latin kökenlilerin ortak bir kimlik etrafında birleşmelerine yardımcı oldu. Örneğin, Celia Cruz'nun da bu amaca yönelik parçaları var. Peki salsanın Venezuela gibi Latin ülkelerinde nasıl bir etkisi oldu? Orada bu müzik hangi kesime yöneldi?
Bahsettiğin birleştirici etki Venezuela'ya da geldi. Biz de bu hareketin peşine takılanların kervanına katıldık. Venezuela'da bu harekete ivmeyi Fania kazandırdı. Kolombiya'da ve diğer Latin Amerika ülkelerinde de benzer şeyler oldu. Biz Latinler hep Amerika'yı örnek almaya alışığız. Hep İngilizce öğrenmemiz, onların modalarına uymamız gerektiğini düşünürüz, Amerikan malı kullanırız. Kendimizi küçümsemeyiz ama en çok Amerikancılıkla besleniriz. Latin Amerika ya da Afro-Karayib kaynaklı salsa denen bu akım ortaya çıkınca, yine Amerikan etkisinden kurtulamadık ve işin içine caz girdi.
1970'lerde iki grup kurdunuz, La Dimension Latina ve La Salsa Mayor... Bu gruplar Venezuela dışında da tanındılar mı?
Evet. Özellikle La Dimension Latina çok tanındı. 1972'de kuruldu ve 1975'te "Lloraras" isimli parçayla bütün dünyada tanındı. Bu parça repertuarımın bir klasiği haline geldi. Bu gruptan ayrılıp La Salsa Mayor'u kurdum ve birlikte bütün dünyayı dolaştık. O dönemde Curaçao'dan başlayan bir turne yaptık ve ABD'ye de uğradık. ABD'ye ilk gidişim 1975 yılındaydı.
Hiç Küba'ya gittiniz mi?
1983'te gittik ve dokuz konser verdik.
Küba seyircisi sizi nasıl karşıladı?
Ben onlar için bir idolüm. Onlar da benim için öyle. Sevgi dolu ve kıpır kıpır insanlar, neşeleriyle insanı sarıp sarmalıyorlar. Küba insanı benim için çok önemli. Ama politika yaptığımı sanmayın. Biz hayatımızı sanatla kazanırız, politikayla değil.
Buena Vista Social Club'ın albümünü nasıl buldunuz?
Çok iyi buldum. Çocukluğumdan beri hep duyarak büyüdüğüm parçaları çok iyi yorumlamışlar.

32→

İbrahim Ferrer gibi, artık kaybolduğu sanılan birçok müzisyen, bu projede yeniden hayat buldu. Omara Portuondo ve diğerleri müzikte hâlâ yapabilecekleri çok şey olduğunu gördüler. Ben de Buena Vista'nın yaptığı müziği yorumlayan sanatçılardan biriyim. Ben de kendimi bir Kübalı gibi görüyorum. Sanırım Kübalı olmadığı halde öyle kabul edilen tek sanatçı benim ve bundan gurur duyuyorum. Çünkü ben bu müziği maddi kaygılarla değil, yüreğimde taşıdığımı hissettiğim için yapıyorum.

Dünyanın çeşitli yerlerinde konserler veriyorsunuz. Latin Amerika ülkelerinde verdiğiniz konserlerle, bu müziğe yabancı olan, İspanyolca konuşulmayan ülkelerde verdiğiniz konserler arasında ne farklar var?

Latin Amerika ülkeleri dışında, kendimden ve psikolojimden daha çok şey ortaya koymam gerekiyor. Türkiye için de aynı şey geçerli. Buraya Celia Cruz sayesinde geldim; bana kapıları o açtı. Bu fırsatı değerlendirmem lazım. Gerçi artık internet sayesinde herkes her şeyi biliyor, haberler çok hızlı yayılıyor. Böylece bambaşka kültürlerden insanlar müziğimi ve beni tanıyor, benden bahsediyor. Ancak benim de kendimi ayarlayıp sahnedeki performansımla insanları hoşnut etmem gerekiyor.

Siz Japonya'da da turneler yaptınız. Japonlar da salsayı çok seviyor, hatta bir de ünlü salsa grupları var: Orquesta de la Luz. Siz Japonların salsaya olan bu ilgilerini nasıl açıklıyorsunuz?

Buna benzer bir ilgiyi, Japonlardan kurulu bir tango grubu olan Sakamoto da görmüştü. Onlar Amerika kıtasında olup bitenle çok ilgililer. Aslında bu bize de çok yardımcı oluyor. Japonlar ne zaman bir moda çıkarsalar ya da varolan bir modaya uysalar, o akıma ivme kazandırıyorlar; adeta bu modanın inandırıcılığını artırıyorlar. Orquesta de la Luz da salsanın yayılmasına ivme kazandırdı. Japonya'yla sınırlı kalmadı, uluslararası boyutlarda salsa yaptı. Venezuela'ya geldiler, bütün Latin Amerika ülkelerini dolaştılar. Bazı insanlar salsayı onların sayesinde tanıdı. Aslında, belki sizin de Türkiye'de bir salsa grubu kurmanız gerek. *(gülüyor)* Evet evet, burada buna çok ihtiyacınız var.

Siz hem Tito Puente ve Celia Cruz gibi artık klasikleşmiş olan sanatçılarla, hem de daha yeni bir yıldız olan La India ile çalıştınız. La India'nın müziğini nasıl buluyorsunuz, hiphop ve pop açılımlarıyla La India'nın salsaya neler katacağını düşünüyorsunuz?

Çok çok özel bir tarzı olduğunu düşünüyorum, Celia'nınki kadar özel. Dünya çapında bir figür haline gelecek. Zaten şimdi Avrupa'da turnede. Yüksek kalitede bir sanatçı, sesi, tizleri çok iyi.

Salsanın dünyada yükseldiği 70'li yıllarda, bir başka Latin sanatçı, Carlos Santana da doruklarındaydı. O da az önce konuştuğumuz Latin kimliğinin oluşmasına katkıda bulunan sanatçılardan biri. Santana'nın yaptığı rock'tan da etiklendiniz mi? Hiç birlikte çalıştınız mı?

Elbette etkisi oldu. Hatta Fania akımı döneminde "El Raton" isimli parçayı o etkiyle yaptım. Ama ben bu akımın çok da içinde değildim ve dolayısıyla bu büyük sanatçıyla çalışma fırsatım olmadı. Ama bundan sonra pekâlâ olabilir. İkimiz de uluslararası sanatçılarız ve ilerde beraber bir projede bulunabiliriz. Zaten şimdiye kadar çok değişik sanatçılarla çalıştım: Arturo Sandoval'la, Chick Corea'yla, Dave Valentin'le

ve daha birçok cazcıyla... Tito Puente'yle, Eddie Palmieri'yle... Şimdi de Celia ile çalışıyoruz. Belki bir gün Santana'yla da çalışma imkanımız olur.

Santana'nın son albümü "Supernatural"ı dinlediniz mi, nasıl buldunuz?

Tabii ki dinledim. Grammy bile aldı, değil mi? Çok yaratıcı bir çalışma. Santana ismine yeniden hayat verdi. Mesela, benim burada Celia Cruz'yla turne yaptığım gibi, o da konserlerinde Mana ile çaldı. Meksikalı bir rock grubu.

Adım "Salsa Şeytanı" kaldı. Bu isim hareketlerime cuk oturdu. Sahnede hareketliyimdir ve müzikle beraber yüzüm bile tamamen değişir. Bana bazen "Salsa'nın Oscar'ı" veya "Firavun" da diyorlar.

Küba müziğiyle yetiştiğinizi söylüyorsunuz. Venezuela'nın geleneksel bir müziği yok mu? Mesela "gaita" diye bildiğimiz müzik, sizin geleneksel müziğiniz mi?

Gaita yalnızca Batı Venezuela'ya özgü bir müzik. Venezuela'nın geleneksel müziği olarak llanera, joropo sayılabilir mesela, valsler gibi...

Siz kendi müziğinizde bunlardan faydalanıyor musunuz?

Evet, bazı parçaları yorumluyorum. Bu sıralar, böyle iki geleneksel parça düzenlemeye hazırlanıyorum.

Siz genellikle kalabalık orkestralarla çalışıyorsunuz. Peki daha küçük gruplara nasıl bakıyorsunuz? Örneğin, artık sadece gitarıyla basit Latin müziği plakları yapan Manu Chao'yu tanıyor musunuz?

Bu bir tarz meselesi. Kimi sanatçı rahat hareket edip dünyayı dolaşabilmek için, daha çok para kazanmak için, kimi de, Mano Chao gibi, kendini bu şekilde daha rahat ifade ettiği için küçük grupları tercih eder. Mesela, Tracy Chapman da böyleydi ve Grammy almıştı. Bunlar farklı seçeneklerdir, sanatçı kendine uygun olanı tercih eder. Müziğin kendisi öyle mükemmel bir bütündür ki, her olasılığa açıktır.

Daha önce politik bir insan olmadığınızı söylediniz; ama yine de insanlara müziğinizle vermek istediğiniz bir mesaj var mı?

Her zaman insanlara müziğimle bir mesaj verme çabası içindeyim. Ancak bu hiçbir zaman politik bir mesaj değil. Bu, arkadaşça bir mesaj olabilir, sosyal bir mesaj olabilir, bir aşığın mesajı olabilir, romantik, duygusal bir mesaj olabilir; fakat asla politik olmaz.

Fakat Ruben Blades, Willie Colon gibi politik kişilikleriyle de ön plana çıkan müzisyenlerle çalıştınız...

Evet, onlarla birçok defa çalıştım. Onların politikayla ilgilenmek için kendi nedenleri olabilir, ama bence onların da politikadan daha çok müzikle ilgilenmeleri gerekiyor. Çünkü sanatçı, politik yanı ön plana çıktıkça, halk önünde inandırıcılığını kaybediyor. Onlara müzik yapmaya devam etmelerini öneririm; çünkü onların müziklerine ihtiyacımız var, siyasetlerine değil.

Yıl boyunca nerede yaşıyorsunuz, Caracas'ta mı, ABD'de mi?

(gülüyor) Gördüğün gibi şu anda Türkiye'de yaşıyorum. Genelde hayatım uçaklarda geçiyor. Bunun dışında, köklerim hâlâ Venezuela'da. Evde ne kadar kaldığım, o yıl ne kadar gösteri olduğuna bağlı. Çok konser olunca Venezuela'da yaşadığım süre de azalıyor. Amerika'da özel olarak çok zaman geçirmiyorum. Şimdi bir buçuk ay boyunca Avrupa'da olacağız. Sonra Kanada'ya gideceğiz. Ardından Venezuela'ya döneceğiz, oradan da Meksika'ya geçeceğiz.

83'ten sonra bir daha Küba'ya gittiniz mi?

Hayır. Bir daha gitmedim.

Söyleşi: ***Derya Bengi - Meri İzrail***

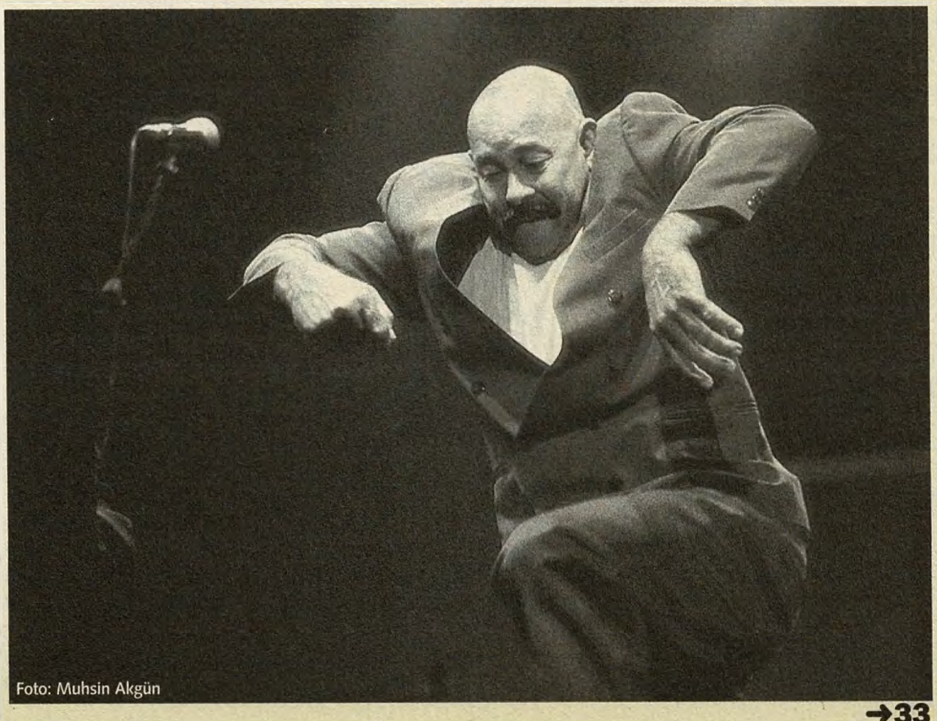

Foto: Muhsin Akgün

→33

omara portuondo

Buena Vista Social Club'ın gelincik çiçeği... Sahne arkadaşlarının tabiriyle, "La mas sexy del mundo" (Dünyanın en seksi kadını)... Omara Portuondo yine içe işleyen baladlardan kıvrak Latin havalarına uzandı, unutulmayacak çok güzel bir gece yaşattı İstanbullulara... Gündüz otelde sorularımızı yanıtlarken, bu alçakgönüllü hanımefendiye bir kez daha hayran kaldık.

Aşkın iki yüzü

Kariyerinizin bu aşaması Buena Vista Social Club ile başladı. Fakat grup şimdi çok fazla parçaya bölünmüş görünüyor. Solo çalışmaların ağırlık kazanmasına ve ayrılığa nasıl bakıyorsunuz?

Omara Portuondo: Bence başlangıç daima başlangıç olarak kalacaktır. İnsanların aklında da Buena Vista, grubun bütünü olarak yaşamaya devam edecektir. Ama grup başlamadan önce de solo çalışan insanlar vardı. Örneğin, Compay Segundo yalnız çalışırdı, Eliades Ochoa da öyle. Ben de solo çalışırdım. Çoğumuz öyleydik, hatta İbrahim hariç herkes. Ama birbirimizi tanırdık, daha önce de karşılaşma ve birlikte çalışma fırsatımız olmuştu. Guajiro ile (trompetçi Manuel "El Guajiro" Mirabal) ve Cachaito ile (kontrbasçı Orlando "Cachaito" Lopez) çalışmıştık mesela... Hepimiz aynı müziği yapıyorduk ve tabii ki yollarımız kesişiyordu. Buena Vista Social Club projesinde böyle birçok müzisyen bir araya geldi: Compay, Eliades, Barbarito Torres, Cachaito, Guajiro, Aguaje Ramos vs... İbrahim ve ben de katıldık. Güzel bir projeydi, çok iyi bir grup ortaya çıktı. Ancak bu başlangıçtan sonra, doğal olarak zamanla repertuarın gelişip değişmesi gerekti. Ve böylece tekrar birçok kişi solo çalışmaya başladı. Bana önce Buena Vista'ya katılmamı önermişlerdi; ardından da solist olarak kendi grubumu kurmamı istediler. Şimdi kendi müziğimi kendi grubumla yapıyorum. Cachaito'nun da hikayesi aynı. Guajiro ve Aguaje de yakında kendi gruplarıyla çalışacaklar. Yine de, bu, ileride yine bir araya gelmeyeceğimizi göstermiyor elbet. Hâlâ çok zamanımız var.

Foto: Şahan Nuhoğlu

Jesus "Aguaje" Ramos da mı kendi albümünü çıkaracak?

Evet, o da böyle bir hazırlık içinde. World Circuit şimdi hepimizi ayrı ayrı lanse ediyor. Tabii Buena Vista Social Club projesinin bu kadar ünlenmesinin bir nedeni de filmdi. Film, insanların dinledikleri müziği bir de görebilmelerine olanak sağladı. Şimdiyse herkes kendi işini filmin desteği olmadan sürdürüyor; ama bu yine Buena Vista Social Club sayesinde. Öyle ki, şimdi siz İstanbul'da yalnız benimle bu röportajı yapıyorsunuz; ama ben bu projenin bir parçası olmasaydım, belki beni tanımayacaktınız bile. Birlikte mi, yoksa yalnız mı çalışmanın daha iyi olduğuna gelince; bence solo çalışmalar sanatçıya kendi istediklerini yapma olanağı vermeleri açısından iyi.

50'lerdeki "La Novia del Filin" albümünden bugünün Omara Portuondo'suna, müziğinizde ve kişiliğinizde neler değişti?

Artık aynı müziği yapmıyorum. Farklı bir armoni kavramıyla çalışıp daha büyük orkestraların önünde söylüyorum şimdi. Ama Omara aynı Omara; sadece, Buena Vista Social Club'ın başarısı sayesinde daha çok tanınıyor. Ben de daha çok ülke, daha çok kültür tanıyorum. Turnelerle daha önce hayal bile edemeyeceğim yerlere gittim. Bu herkes için, insan olmak için önemli. Bu arada, Türkiye'de "La Novia del Filin"i bilebileceğinizi zannetmezdim. Geçmişte birçok çalışma yapıldı. Benim de, İbrahim'in de tanıtım imkanı olmadığı için bilinmeyen çok çalışmamız var; bunlar dünyaya ulaşmadı. Hep sanki yıllardır müzik yapmamışız da yeni başlıyormuşuz gibi yaklaşılıyor. Şimdiki gibi değildi ki o zamanlar... Artık Buena Vista Social Club'un kazandığı başarı sayesinde Küba'dan birçok başka sanatçı da dünyaya sesini duyurabiliyor. Artık dünyanın her yerinde birçok arkadaşım var. Bu beni hem bir sanatçı, hem de bir insan olarak çok geliştiriyor. Ayrıca dünyanın her yerinde patlamasını karşılaştırabilir mi? *"Yetti bu Buena Vista. Ben buraya benimle ilgili soruları cevaplamaya geldim..."* Buna kıskançlık mı demeli, yoksa New York'taki Kübalılarla Küba'dakiler arasında on yıllardır süren husumetin nüksetmesi mi, bilemiyoruz...

Sonradan kulağımıza gelen bir anekdotu aktaralım: Meğer Celia, birkaç ay evvel Omara'nın halini hatrını sormuş. Bir müzisyen arkadaşından bunu duyan Omara şaşırmış, "hangi dağda kurt öldü" gibilerinden bir şeyler söylemiş, ama yine de karşılığında bir jest yapmak istemiş. Celia'nın da İstanbul'a geleceğini bildiği için, bir kartpostalın arkasına Celia'ya selam sabah edip giderayak festival görevlilerine teslim etmiş. Celia basın toplantısı sonrası kartpostaldaki notu okuyunca, "niye bana hep Buena Vista'yı soruyorlar" diye gene söylenmiş, ama gözleri dalıp gitmiş. Dileyelim ki, bu not aradaki buzların erimesine vesile olsun.

Tam kırkbir yıl oldu

celia cruz

Salsanın en büyük şarkıcısı Celia Cruz, 14 Temmuz cumartesi akşamı Oscar de Leon'un hemen ardından sahne aldı, hâlâ güçlü kuvvetli çıkan, ama yaşlanmış sesiyle daha ziyade bir "eski efsane" portresi çizdi. Oscar de Leon'un Açıkhava'da yaktığı ateşin yalımını sürdüremeyince, İstanbullulara pek yaranamadı. Bir gün öncesindeki basın toplantısındaysa sinirli bir Celia Cruz vardı. Küba'daki rejimin azılı muhaliflerinden olan sanatçıya yıllarca vatanından uzakta olmanın nasıl olduğu soruldu: *"15 Temmuz 1960'da Küba'dan çıktım. Tam 41 yıl oldu. Önce Meksika'ya gittim, orada bir gece kulübüyle anlaşmıştım, çünkü annem kanserdi, ölmek üzereydi, onun ihtiyaçları için para kazanmak zorundaydım. Öldüğünde ülkeme dönmek istedim, fakat girmeme izin vermediler. Ben ülkemi sevmeyi hiç bırakmadım. Ama annemi toprağa vermeme engel olan bu sistem değişmedikçe, ülkeye dönmeyi düşünmüyorum..."* 70'lere damgasını vuran salsa akımı hakkında şunları söyledi Cruz: *"Salsa ticari bir isim; aslında müziğimizde farklı ritmler var, guaraça, rumba, bolero, danzon ve guaguanko... Bunların hepsinin adı 67'de salsa oluverdi. Çalışmalarımda çok farklı ritmler kullanırım. Hatta Afro-Cuban ritmini de kullandım: Bu, Afrika kökenli kölelerin müziğidir. Ama sonradan bu çok hüzünlü şarkıları repertuarımdan çıkarmaya karar verdim. Her zaman bolca marakas ve bongo bulunduran bir müzik yapıyorum..."* Ardından, kadın şarkıcıların azlığından yakınan Celia Cruz, *"bir süre sonra işi bırakıyorlar, evlenip çocuk doğuruyorlar"* dedi ve genç şarkıcı La India'yı kendine yakın hissettiğini açıkladı.

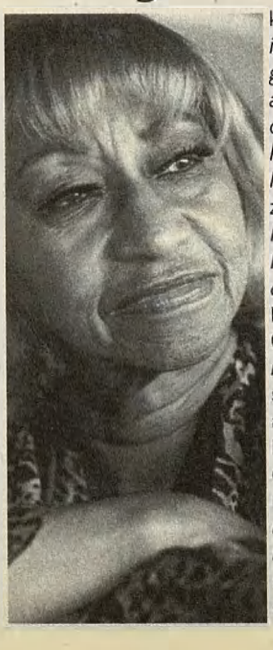

Buena Vista Social Club'la ilgili sorulardaysa büyük maraza çıktı. Wenders'in filmini görmüş müydü? *"Hayır görmedim, sinemaya gitmem, evde video da izlemem, daha çok televizyonda haberleri izlerim."* En azından albümü dinlemiştir, acaba 70'lerdeki salsa patlamasıyla şimdiki Buena Vis-

den arkadaşlıklar gibi, bu röportajların yapılması da çok önemli; çünkü gazeteciler bizimle röportaj yapmasa, bizim işimiz de sınırlanmış olur. Gazeteciler ve çevirmenler olmasa... *(gülüşmeler)* Gülmeyin, bu bir bütündür. Bu albüm olmazsa, film olmazsa, bu röportaj olmazsa, çevirmen bunları çevirmezse, insanlar ne yaptığımızı anlamaz, bizi tanımaz.

Astor Piazzola, "Arjantin tangosu diğer Güney Amerika tangolarından farklı olarak daima hüzünlüdür. Bunun sebebi İspanyol kökenli olmasıdır" diyor. Siz Küba müziğinin neşeli ya da hüzünlü olmasını, Afrika kökenine ne kadar bağlıyorsunuz?

Bizim müziğimizin kökleri İspanya'dan ve Afrika'dan geliyor. Diğer Güney Amerika ülkelerine olduğu gibi Küba'ya da gelen İspanyolların kültürü ve müziği burada, köle olarak getirilen Afrikalıların müziğiyle buluştu. İşte bu karışımdan zaman içinde bugünkü Küba müziği doğdu. Biraz Fransız etkisi de var: O zamanlar Haiti'de bir Fransız kolonisi vardı. Haiti bağımsızlığına kavuştuğu zaman oradaki Fransızlar başka yerlere kaçtılar ve bir kısmı da Küba'ya geldi. Gelirken kendi müziklerini de getirdiler. Mesela "danzon"lar Fransız etkilidir. Küba müziğinde, genel olarak, ritmler Afrika'dan, gitar Kanarya Adalarından gelir. Küba halk müziği Kanaryalar'dan çok etkilenmiştir, çünkü bu müziğin temelindeki enstrüman gitardır. Halk müziğinin, danzonların ve son'ların ritmleri hep neşelidir, Afrika'dandır; melodileriyse İspanyol etkisi taşır. Bu demek değil ki bunlar İspanyol veya Afrika müziği sayılabilir. Hayır, bunlar Küba'da doğmuş ve gelişmiş türlerdir, yalnızca başka yerlerden etki taşırlar. Mesela İspanyol müziğinde de rumba vardır, ama bizdeki rumba İspanya'dakinden çok farklıdır, vurmalılara çok daha fazla yer verilir. Sizin müziğinizde de Afrika'nın etkisi var, değil mi? Araplardan aldığınız ritmler yok mu? Bunlar hep Afrika'dan işte. Ne kadar neşeli, hareketli ritm varsa, hepsi bir şekilde Afrika'yla ilişkili olmalı...

Sizin müziğinizde de Afrika'nın etkisi var, değil mi? Araplardan aldığınız ritmler yok mu? Ne kadar neşeli, hareketli ritm varsa, hepsi Afrika'yla ilişkili olmalı...

50'li yılların Afro-Cuban caz modası Küba geleneksel müziğine neler kattı sizce?

Aslında bu zaten Küba'da yapılan bir müzik. Bildiğimiz Küba müziğinin, daha bol perküsyonlu ve doğaçlamaya yer veren biçiminin adı Afro-Cuban caz oldu. Artık buna galiba Latin caz da deniyor. Şimdilerde, özellikle New Orleans'ta ve ABD'nin bazı başka yerlerinde caz orkestralarına Küba perküsyonu ekleyip müzik yapmak da çok yaygınlaştı. Hatta bazı Kübalı perküsyoncular ABD'ye gidip perküsyon eğitimi alıyorlar ve oradaki caz gruplarına katılıyorlar. Halbuki Kübalı orkestraların repertuarlarındaki bazı parçaları caz olarak yorumlamaları yeni bir şey değil ki. 1940'lardan beri yapılıyor. Bütün Kübalı son müzisyenleri doğaçlamaya az ya da çok yer verirler zaten. Ama Amerika'dan birileri çıkıp da bir konserde böyle doğaçlama bir solo çaldığında bunun adı Latin caz oluveriyor. Fakat az önce de söylediğim gibi, bu aslında zaten Küba'nın müziği; bu yüzden Küba müziğine olan etkisini ölçmek yanlış olur.

Bütün Kübalı son müzisyenleri doğaçlamaya yer verir. Ama Amerika'dan birileri bir konserde doğaçlama bir solo çaldığında bunun adı Latin caz oluveriyor.

Olağanüstü aşk şarkıları söyleyen bir sanatçı olarak aşk hakkında neler düşünüyorsunuz?

Bana kalırsa, aşk olmasa hayat da olmaz. Bir bitkiyi düşün, mesela. Ona aşkla ve şefkatle davranırsan çabucak serpilir. Bunun gibi, hayatta her şeyi aşkla yapmak gerekir. Aşksız yaşam olmaz ki! Eğer insanlar birbirlerini daha çok sevselerdi, hepimiz çok daha mutlu olurduk.

Peki ya aile ve annelik hakkında?

İnsan ailesini sevdiği zaman birçok şeyi sevebilir, hayatı sevebilir, vatanını sevebilir... Aile her şeyin temelindedir.

Söylediğiniz en canlı, hareketli parçalarda bile, sesinizde ve ifadenizde bir hüzün taşıdığınız görülüyor.

Elbette öyle. Eninde sonunda söylediğim şarkıların hepsi nostaljik parçalar. Mesela, "Veinte Años" (Yirmi Sene) adlı parça: "Seni sevmemin ne önemi var / Artık beni sevmiyorsan / Geçip giden aşk / hatırlanamaz şimdi / Hayatının düşü oldum / çok eski bir zamanda /Bugün artık geçmişe aitim..." Bu tabii ki nostaljik olacak, hüzünle söylenecek. Bir aşk yaşanmış yıllar önce; ama artık bitmiş. Başka nasıl söylenebilir ki? "Eğer arzularım gerçekleşseydi / Sen beni yirmi sene önceki gibi severdin şimdi." Bu sözleri söylerken elbette hüzünleniyorum. Böyle bazı parçalarımda hüzün, bazılarındaysa neşe var. Bence aslında hepimiz öyleyiz; siz de öylesiniz. İnsanın bunların her ikisine birden sahip olması gerekir zaten. Hem neşeye, hem hüzne. Her ikisi de hayatın parçası; aşkın iki yüzü.

Söyleşi: ***Emre Ülker - Semin Gümüşel***

POSTEXPRESS ENTERNASYONAL SALAM

sayı 2

Sınıf hâlâ var, ama...
Murat Belge'yle solun dünü ve bugünü üzerine

Kim Il Sung, Atatürk, Lennon
İngiliz ressam K.J. Dent'in gözüyle "Gerçek Dünyanın Efsaneye Dönüşmesi"

24 ayar direniş, 24 ayar milât
Bergamalılar anlatıyor: Bergama realitesi

Em hemû jin ın
Barış İçin Kadın Dayanışması'nın ikinci durağı Batman'dı, Postexpress oradaydı

Tarımda liberal ketenpere
Siyaset Meydanı'ndaki tarım tartışmasında gargaraya gelen hakikatler

Anadolu tebessümü
Frances Kazan Halide Edip'i, Elia Kazan'ın hemşehrileri Germir'i anlatıyor

Burjuvazinin teşrihi ve teşhiri
Yeni Dalga'nın pîri Chabrol'dan, Isabelle Huppert'li filmlerinin arka planı

İstanbul'da Pentimento (Beyoğlu Pasajı) • Ankara'da 2. El (Paris Cad. 26/2) • İzmir'de Pan Kitabevi (Tiyatro Sokağı-Karşıyaka)

Festivalin en çok alkış alan gruplarından biri onlar oldu. Daha doğrusu, herkesin grup değil, solo sanatçı zannettiği Beate S. Lech ve arkadaşları. Vakitten çalmadılar, şarkıların hakkını verdiler, bol bol doğaçlama yaptılar, iki saatten fazla sahnede kaldılar, Babylon hanesinin "sıkı geceler" hanesine iri bir çentik attılar. "Home" albümlerini bir de İstanbullularla test eden grubun güzel vokalistiyle konuştuk...

beady belle

İzolasyon iyidir

Müzik kariyerinizi Norveç'te sürdürüyorsunuz. Ingiltere, Amerika, Fransa gibi büyük müzik endüstrisi merkezlerine kıyasla Norveç'in ne tür avantajları var?

Beate S. Lech: Norveç hem çok küçük bir ülke hem de Avrupa'nın kalan kısmından izole. Bu izolasyon nedeniyle büyük merkezlerde yaşayan insanların etkilendiği konulardan etkilenmiyoruz. Biz burada modadan, hangi müziklerin bu sıralar popüler olduğundan biraz bihaber yaşıyoruz. Bu bence çok büyük bir artı. Aynı zamanda, küçük bir ülke olunca ülkenin sanat sahnesinde bulunan herkes birbirini tanıyor. Bir sanatçı bir akım başlattığında ondan hemen haberiniz oluyor ve etkileniyorsunuz. Aynı zamanda hepimize esin kaynağı olan Bugge Wesseltoft, Jan Garbarek ve Nils Petter Molvaer gibi çok önemli müzisyenlerimiz var. Küçük bir sanat çevresinde böyle önemli isimlerin olması genç sanatçılar için çok yararlı. Ben mesela Jan Garbarek ve Bugge Wesseltoft'la beraber çalıştım. Bu benim için çok iyi bir deneyim oldu.

Norveç'ten çıkan Nils Petter Molvaer, Eivind Aarset, Bugge Wesseltoft gibilerinin müziği sizin yaptıklarınıza kıyasla daha avandgarde ve daha karanlık. Sizin müziğinizse şaşırtıcı derecede eğlenceli ve sıcak. Bu isimlerin müziğiyle sizinki arasında pek fazla paralellik göremedim.

Ben görüyorum.

Ben daha çok siyahların yaptıkları soul'a ve caza benzettim.

Doğru aslında. Ben küçükken çok fazla siyah müzisyen dinledim. Müzik eğitimime başladığım dönemlerde de çok fazla rap ve jungle dinliyordum. Daha sonra güzel müzik yapan beyaz insanların da olduğunu farkettim. Björk bana inanılmaz gelmişti.

Ne tür bir müzik eğitimi aldınız?

Oslo'daki Norveç Müzik Akademisi'nde şan eğitimi aldım. Aslında Nils Petter Molvaer, Eivind Aarest konusunda haklı olabilirsin. Onlar daha ağır, daha avangard ve daha ambient'lar. Ama Bugge'nin müziğiyle benimki arasında çok fazla ortak nokta var. Benim için ritm önemlidir. Bugge için de aynı şekilde ama, Nils Petter ve Eivind Aarset daha çok yapıya önem verirler. Ben bir şarkıcıyım ve melodileri de seviyorum. Onlar melodilerden haz almazlar.

Parçaları canlı çaldığınızda albümdeki versiyonlarına sadık kalıyor musunuz? Yoksa doğaçlamalar da devreye giriyor mu?

Canlı konseptim oldukça farklı. Bir grubum var. Ben bu grupta şarkı söylüyorum ve sampler kullanıyorum. Bir basçı, bir davulcu ve bir de klavyeci var. Davulcu aynı zamanda synthesizer da kullanıyor. Canlı çalarken parçaların sadece çerçevesine sadığız. Mesela o parçada nakarat varsa, yeri geldiğinde değil de, istediğimiz zaman giriyoruz nakaratı. Parça doğaçlamalarla genişliyor, değişiyor. Böylece çalarken biz de eğleniyoruz. Benim daha önce sadece Norveç'te dağıtılan bir albümüm daha yayınlandı. Canlı çaldığımızda albümdeki parçalara birebir bağlı kalıyorduk, inanılmaz sıkıcıydı.

Bu albümü yaparken Norveç çapında başarılı bir albüm olmasını umut ediyordum, şimdi Japonya'da insanlar benim şarkılarıma eşlik ediyorlar...

Norveç dışından size gelen tepkiler nasıl?

Harika. Son olarak Japonya'da bir konser verdik. Biletler çok pahalı olmasına rağmen hepsi tükendi. Konser de inanılmazdı; insanlar zıplıyordu, dans ediyorlardı ve şarkılarda bana eşlik ediyorlardı... Bu harika bir şey gerçekten. Ben bu albümü yaparken Norveç çapında başarılı bir albüm olmasını umut ediyordum, şimdi Japonya'da insanlar benim şarkılarıma eşlik ediyorlar...

Söyleşi: **Özhan Binici**

ankara'da farklı bir ortam...

atölye sanat
SANATSAL ETKİNLİK • TANITIM

...hem ATOLYE ve SANAT PAZARI,
hem İKİNCİ EL ALIŞ-VERİŞ.

paris caddesi, 62/1 KAVAKLIDERE • ANKARA
tel-fax • 467 02 35

2. İKİNCİ EL

GİYSİ
AKSESUAR
AYAKKABI
ÇANTA,
IVIR ZIVIR
ve eski Roll'lar

bugge wesseltoft

Daha evvel gelmişti, ama demek ki kulaktan kulağa yayıldı, bu sefer Babylon'un içi tıklım tıklımdı. Bugge Wesseltoft klavye ve sampler'ın başına geçti, bir basçı, bir davulcu ve bir de DJ'le kalabalığı mest etti. Konser akustikleştikçe izleyiciler sıkıldılar, ritmler bindikçe kendilerinden geçtiler. Wesseltoft'u İstanbul'dan muhabbetsiz geçirmedik...

Favorim Belkıs Akkale

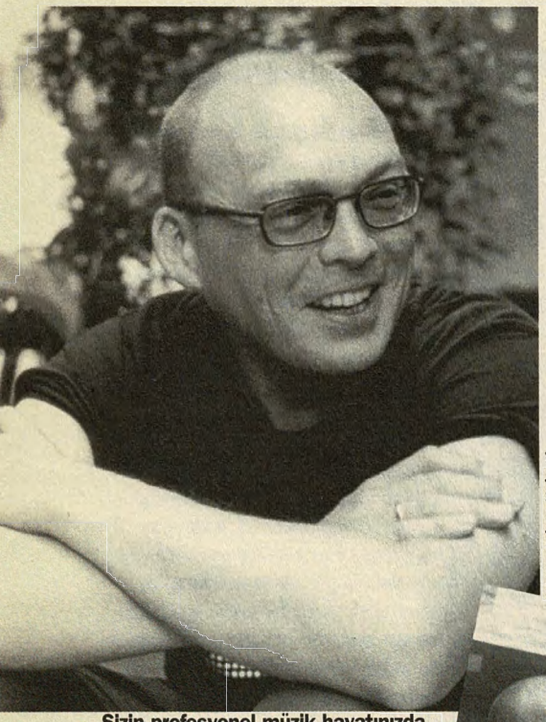

Foto: Şahan Nuhoğlu

Sizin profesyonel müzik hayatınızda mihenk taşlarından biri Norveçli ünlü basçı Aril Andersen. Onunla nasıl tanıştınız?

Bugge Wesseltoft: Aslında profesyonel müziğe Aril'le tanışmadan on sene kadar önce atılmıştım. Ama Aril Andersen'in ECM'den çıkan "Sagn" albümüyle geniş kitlelerin dikkatini çektim. Tanışmamızsa ortak bir arkadaş vesilesiyle oldu. Aril grubu için bir klavyeci arıyormuş ve bu arkadaşımıza tanıdığı iyi bir klavyeci olup olmadığını sormuş. O da beni önermiş.

Aril Andersen'den sonra da Jan Garbarek'le bazı çalışmalarınız var...

Jan Garbarek, Aril'in albümündeki performansımı beğenmiş. Beni arayarak birlikte çalışıp çalışamayacağımızı sordu. Kabul ettim.

ECM plaklarında çaldığınız bu yıllardan sonra Jazzland isminde bir plak şirketi ve bu plak şirketinin bünyesinde New Conception Of Jazz adlı bir proje grubu kurdunuz. Farklı konseptlere açılmanızdaki etken neydi?

Aril Andersen'in ve Jan Garbarek'in çalışmalarını beğeniyordum ve bu çalışmaların bir parçası olmaktan memnundum. Ama iş solo albüm çıkarma noktasına geldiğinde farklı bir şeyler yapmak istedim. Bilgisayarda müzik yapmaktan zevk alıyordum. Elektronik müziğe özel bir ilgim var. Niye akustik cazla elektronik sesler bir arada olmasın diye düşündüm.

Ama bu daha önce de denenmiş bir şeydi. Bunun neresi cazda yeni konseptti?

Bu benim için yeni bir konseptti. Benim için müziğe farklı bir bakış açısıydı.

Elektronik müzikte etkilendiğiniz, beğendiğiniz isimler kimler?

Bugge Wesseltoft: Eskilerden Tangerine Dream ve Kraftwerk'ü çok yaratıcı buluyorum. Detroit kaynaklı tekno ve house müzikleri çok beğeniyorum. Almanya'da modern elektronik müzik yapan isimleri, özellikle Compost ve Berlinli atmosferik elektronika müzisyenleri çok sıkı buluyorum. Bence elektronik müzik en progressive müzik.

"Sharing" albümünüzde yer alan albümle aynı adı taşıyan parçada, "eskiden daha farklı bir yaşam / düşünce / paylaşım vardı" diyorsunuz. Buradaki paylaşımla kastettiğiniz ne?

Bu aslında politik bir yaklaşım. Şu an yeryüzündeki insanların üçte biri yeterli bir şekilde beslenebiliyorken, diğer üçte ikilik kısım maalesef aynı olanaklara sahip değil. Paylaşmak zorundayız. Sadece gelişmiş ülkeler kendi aralarında paylaşıyorlar. Mesela Hindistan'da bir milyar insan var ve bu bir milyarlık halkın yüzde onu oldukça zengin. Bu zengin kısım malvarlığını toplumun geri kalan kısmını kapsayan yüzde doksanlık fakir kesimle paylaşmak istemiyor. Hindistan'da inanılmaz bir şekilde büyüyen bir bilgisayar sektörü varken, halkın çok büyük bir kısmı hayatlarında telefon kullanmamış insanlardan oluşuyor. Ben Hindistan'daki varlıklı kesimin fakir insanları umursadığını hiç zannetmiyorum. Bence herkes paylaşmak zorunda... Bu gelişmiş Batılı ülkelerin vatandaşları çok fazla yemek yiyorlar.

Şu an yeryüzündeki insanların üçte biri yeterli bir şekilde beslenebiliyorken, diğer üçte ikilik kısım maalesef aynı olanaklara sahip değil. Bu gelişmiş Batılı ülkelerin vatandaşları çok fazla yemek yiyorlar.

Yeni albümünüzün ismini de "Moving" koydunuz. Bu isim neyi anlatıyor?

İsim daha çok grubumuzun son yıllardaki durumunu yansıtıyor. Birkaç senedir konser vermek için epeyce dolaştık. Yaşam koşullarımız doğrudan müziğimize yansıyor.

Beady Belle, yüzü cazdan ziyade elektronik müziğe dönük bir albüm yaptı. Nils Peter Molvaer son albümü "Solid Ether"de drum'n'bass sanatçılarını aratmayacak bir müzikle karşımıza çıktı. Sizin "Moving" albümünüz de diğer iki albümünüze nazaran daha elektronik. Norveç cazında elektroniğe doğru bir meyil mi var?

Genel havayı koklarsan, gerçekten de böyle bir durumu fark edebilirsin. Ama kendi albümüm "Moving" için tam tersini düşünüyorum. Bence çok daha akustik bir albüm oldu. Albümde kuyruklu piyano falan bile var.

Bu durum sadece birkaç parça için geçerli. Mesela açılış parçası "Change" St. Germain'in, Erik Truffaz'nın parçalarını anımsatıyor.

Ama yine de enstrümanların çoğu akustik olarak kaydedildi. Bu albümde sadece davullar programlanarak bilgisayar ortamında kaydedildi.

"Moving" albümünü üç günde kaydetmişsiniz. Kayıt aşaması nasıl bu kadar kısa sürdü?

Jonas Lönna'yla kayıt aşamasından önce davulları programlamıştık zaten. Parçalar için bazı fikirlerim de vardı. Hep beraber stüdyoya girdik ve çaldık. Aslında kayıt aşaması canlı performanslarımıza benziyor, kompozisyonlardan ziyade emprovizasyonlara dayanıyor. Kayıt sürecinde grubun diğer elemanlarına hiçbir şekilde müdahale etmiyorum. Herkes içinden nasıl geliyorsa öyle çalıyor.

Beady Belle'in şarkıcısı Beate S. Lech, Norveç halkının dünyanın diğer kısmından izole bir halde yaşadığını ve bu durumun Norveçli müzisyenlere müzik akımlarından pek fazla etkilenmeme şansı sunduğunu söylüyor. Siz de aynı fikirde misiniz?

Kesinlikle. Ve bu çok büyük bir artı bizim için. Özellikle Norveç cazına baktığımızda, kendi çizgisi olduğunu ve o çizgiden pek fazla sapmadığını görürüz. Amerikan cazından pek fazla etkilenmemiş ve kendi kültürel öğeleriyle bu müziği yaratmıştır.

Norveç folk cazının önemli isimlerinden Sidsel Andersen'le iki albüm kaydettiniz. Bu albümlerle beraber solo çalışmanız "It's Raining Snow On My Piano" da ACT'den çıktı. Bu albümler sizin daha akustik yönünüze yaslanıyor. Bu tip çalışmalarınız devam edecek mi?

Sidsel Andersen'le yeni bir albüm çalışması gündemde şu sıralar. Belki bir de "It's Raining Snow On My Piano" gibi akustik solo piyano bir albüm kaydedeceğim. Ama önce çalmam gereken melodileri bulmam lazım...

Folk cazla artık eskisi kadar ilgilenmiyorsunuz galiba.

Cazla folkun evliliği her zaman güzel sonuçlar doğurmuyor. Ben daha çok salt folk müzikleri seviyorum. Mesela koleksiyonumda elliye yakın Türk müziği albümü var.

Kimler mesela?

Favori sanatçım Belkıs Akkale. Çingene müzikleri, özellikle düğün müzikleri üzerine bir sürü albümüm var. Bir de çok severek dinlediğim Osmanlı müzikleri arşivim var.

Söyleşi: **O.B.**

big bad voodoo daddy

Bu yılki festivalin açılışını Amerikalı neo-swing grubu Big Bad Voodoo Daddy yaptı. Esma Sultan Yalısı'nda yapılan kokteylin ardından sahne alan grubun solisti Scotty Morris ve trompetçisi Glen 'The Kid' Marhevka'yla soundcheck öncesi görüştük, neo-swing patlamasını yeniden gözden geçirdik... "Koca kötü büyücü babalık"ın sırrını araştırdık...

Dede, torun, swing, punk

Yaklaşık beş sene önce Amerika'da tuhaf isimlerle bir sürü grup, neo-swing, retro-swing, jump-swing gibi isimlerle anılan yeni bir akım ortaya çıkardı. İşin aslını sizden öğrenelim, nasıl bir müziktir bu?

Scotty Morris: Bu müziğe yapıştırılacak etiket bizi hiç ilgilendirmiyor doğrusu. Çünkü insanlar da bizim gibi bir grubu hangi kategoriye koyacağını bilemiyor. Konuşurken hep vurguladığım bir şey var: Bir grubu mutlaka canlı seyretmelisiniz. Çünkü bir grubu canlı seyretmek, albümünü dinlemiş birilerinin sözlerinden daha iyi fikir verir. Evet, esasında swing çalıyoruz ama aslında bambaşka bir müzik yapıyoruz.

Brian Setzer ve Royal Crown Revue'den Eddie Nichols'la birlikte yaptığınız bir söyleşiyi okumuştuk. Orada yeni bir akımın öncüsü olmanın zorluklarından bahsediyordunuz. O günden bugüne sizin hayatınızda ve müzik sahnesinde neler değişti?

Scotty: Artık şurası çok açık: Her yaştan insan bizim müziğimizden hoşlanıyor. Yoksa tüm o yaşadığımız uyuşturucu vs. gibi sorunlara rağmen devam edemezdik, ama devam ediyoruz işte. Bunun yanında müziğimiz Avrupa'da da karşılığını buluyor. İyi hissetmemizi sağlayan şeylerden biri de bu. Her yerde çalabiliyoruz ve öyle ara sıra değil; dinleyicilerle her gece biraz daha bütünleştiğimizi hissediyoruz. Verdiğimiz konserlerin sonunda görüyoruz ki, nereli olurlarsa olsunlar, insanlar dansediyor, eğleniyor ve yüzlerinde gülücükle ayrılıyor. Herkes gayet mutlu gözüküyor, eh bizim de yapmaya çalıştığımız bu zaten.

Sizce pozitif bir müzik mi yapıyorsunuz?

Scotty: Kesinlikle. Yüzde yüz öyle.

Neo-swing tam da ABD'de karamsarlığın hakim olduğu bir zamanda ortaya çıktı. Amerikan gençliğinin bu türe gösterdiği ilginin sebebi ne olabilir?

Glen "The Kid" Marhevka: Hakikaten heyecan verici bir dönemdi, çünkü insanlar underground bir müzik yaptığımızı düşünüyordu ve çoğu kimse ne yaptığımızı bilmiyordu. Scatter ve punk'çı çocuklar müziğimizle daha yakından ilgilenmeye, 20'li, 30'lu ve 40'lı yıllardaki kültür hakkında birşeyler öğrenmeye başladı. Kulüplerde çalmak çok heyecan vericiydi ve enerjimiz bu gençlere çok enteresan geldi. Zamanla daha çok yerde çalmaya başladık ve bugünkü yapıyı kurduk. Biliyorsunuz, o dönem grunge çok popülerdi ve insanlar konserlerimize neyle karşılaşacaklarını bilmeden geliyorlardı; konserlerimizde bobstiller içinde bir takım adamların evrim geçirmiş vahşi bir müzik çalışlarına tanık oluyorlardı.

Scotty: Biz de birçok grup gibi punk-rock geleneğinden geliyoruz. Ve biliyorsunuz, punk-rock'ın mottosu şudur: Ne yapmak istediğinin hiçbir önemi yok! Ne istiyorsan onu yap! Çünkü her şeyi yapabilirsin. İyi ya da kötü yapabilirsin; nasıl yaptığının hiç önemi yok. Korkma, devam et ve yap. Biz de bu felsefeyle yola çıktık. Ve yaptığımız müzik de bu şekilde ortaya çıktı.

Bunu biraz daha açar mısınız?

Scotty: Kısaca, kurallar yok, sınırlar yok. İster kazınmış dazlak bir kafan, ister mavi boyalı Mohawk saçların olsun, istersen takım elbiseler giyinmiş ol, caz ya da swing çalmak istiyorsan, durma çal. Hardcore çalmak istiyorsun, madem öyle, çal. Duraksamana neden olacak hiçbir engeli kafana takma.

Farklı şeyleri karıştırıp bir şey ortaya çıkarmak derdindeyiz. Swing çalıyoruz ama blues, latin, salsa, mambo da çalıyoruz. Tabii punk-rock enerjisiyle.

Glen: Geleneksel bir swing grubu denince genelde önündeki notaları okuyan ve çalan bir takım tipler akla gelir. Ama yine bir swing grubu olduğunu söyleyen, sahnede inanılmaz bir enerjiyle performans gösteren, çılgınca şov yapan ve umduklarından farklı davranan bir grubu seyretmek insanları çok heyecanlandırıyor sanırım. Bu tür müzik yapan yaşlıca insanların ardından bizim gibi bir grup izleyicilere çok değişik geliyor.

Bir söyleşide Brian Setzer "bu müzik ninelerimizin dinlediği müzik değil" demişti.

Glen: Sanırım gençler ebeveynlerin yaşadığı dönemle, dinlediği müzikle bir şekilde ilişki kurmak istiyor. Geçmişi araştırıyorlar ama bugün olması gerekenin birebir geçmişteki gibi olmasını istemiyorlar, 2000'li yıllarda daha modern bir şekilde olması gerektiğini düşünüyorlar. Mazi olmuş bir şeyi alıp kendi zevklerine göre değiştirerek kendi zamanlarına uyarlamak istiyorlar. "Kendilerine ait bir tarz yarattılar" denmesi onları heyecanlandırıyor. Bizim konserlerimize üç-dört kuşaktan insanlar geliyor. Bazı aileler geliyor ve yaptığımız müzikten çok hoşlandıklarını, mutlaka çocukları ve torunlarıyla gelmek istediklerini ve hatta torunlarıyla bir araya gelebildikleri tek şeyin bu olduğunu söylüyorlar.

Bu müziği ska, punk-rock, latin gibi türlerle harmanlayanlar da var, "pure" bir anlayışla yaklaşanlar da. Siz hangi taraftasınız?

Scotty: Dediğin gibi, kendini katı bir şekilde geleneksel müziğe adamış gruplar var. Ama biz o dergiye abone değiliz! BBVD, farklı ne yapılabilir diye sağı solu tırmalayan bir grup. Başka başka şeyleri karıştırırsak nasıl bir şey ortaya çıkabilir, onun derdindeyiz. Birçok türü bir araya getirmeye uğraşıyoruz. Kesinlikle swing çalıyoruz ama blues da çalıyoruz, latin, salsa, mambo da çalıyoruz. Her türlü müziği ağırlamaya hazırız. Tabii punk-rock enerjisiyle...

Yaptığınız müzikte dansın ve balo salonlarının ayrı bir yeri var. Balo salonlarındaki konserlerden bahseder misiniz?

Scotty: Gerçekten inanılmaz! Bir kere içeriye girdiğinizde inanılmaz bir ruh hali sizi karşılıyor. Çünkü herkes hareket etmeye, dans etmeye geliyor. Şovun ilk üç-dört parçasında profesyonel swing dansçıları gösteri yapıyor. İzleyiciler seyrediyor, yavaş yavaş enerji yükselmeye başlıyor ve beş-altı şarkı sonra artık salondaki herkes çılgınca dans etmeye başlıyor. Işıltılı avizelerle, şamdanlarla, tablolarla süslenmiş harika bir salonda insanlar modern bir şekilde eğleniyor. Harika bir şey bu.

ABD'de rekabet anlamında bir "doğu yakası" ve "batı yakası" hadisesi gözümüze çarpıyor. Böyle bir ayrım var mı swing'te?

Glen: Aslında bu ayrım müzikten çok swing danslarıyla alâkalı. Batı yakası swing'i daha çok balo salonlarında yapılan slow, doğu yakasıysa lindy-hop gibi daha hareketli bir dans türüdür. Dolayısıyla bu tarzların yapılan müzikle bir ilgisi

38→

yok, sadece danslar farklılaşıyor.

Scotty: Yine de caz müziğinin gerçek tarihinde bir nokta çok ilginç: Swing müziği New Orleans'ta doğdu, ardından orta batıya ve daha sonra da doğu-yakasına yol aldı. Ve 40'lı yılların ortalarına, 50'lere kadar uzun bir zaman boyunca da batı-yakasına, Los Angeles'a uğramadı. Ve işte ilginç olan da o ki, bu müzik tekrar Los Angeles, San Francisco'da ortaya çıktı. Bu geri dönüş bana hakikaten çok ilginç geliyor.

Big Bad Voodoo Daddy ismini Albert Collins'le yaşadığınız bir olayın ardından almışınız... BBVD ne anlama geliyor?

Scotty: Daha yaşım gençken abimle birlikte Albert Collins'i seyretmeye bir blues kulübüne gittik. Hayatımda seyrettiğim en güzel konserdi, yaklaşık 250 kişi 75 kişilik bir salona doluşmuştu. Hayatımda dinlediğim en anlamlı blues nağmelerini çalıyordu. İnsanlar dans ediyor, parti yapıyor, o da masaların üzerinde gitar çalıyordu. Hayatımda hiç böyle bir şey görmemiştim. Konserin sonunda Albert Collins'e yaklaştım ve "Bay Collins, biletimi imzalar mısınız?" diye sordum. İsmimi sordu, söyledim ve üzerine şöyle yazdı: "To Scotty, the Big Bad Voodoo Daddy". Sonra gruba bir isim aradığımızda aklıma bu sözcükler geldi. Çılgın, vahşi bir müzik yapıyorduk ve bu müziği iyi yansıtacak bir isim bulmaya çalışıyorduk. Gruptakilere bu olayı anlattım ve hepsinin çok hoşuna gitti. Gerçekten de çok güzel uydu.

Albert Collins'e yaklaştım ve "biletimi imzalar mısınız?" diye sordum. İsmimi söyledim ve bilete şöyle yazdı: "To Scotty, The Big Bad Voodoo Daddy".

Swing grupları neden böyle ilginç isimler kullanıyor?

Scotty: Sanırım swing müzisyenleri aşırı yaratıcı! *(gülüyor)* Şaka yapıyorum...

Kısa bir zaman öncesine kadar kendi albümlerinizi kendiniz yayınlıyordunuz. Bayağı sorunlar yaşadığınızdan bahsediyordunuz söyleşilerinizde. Bugün ne durumdasınız?

Scotty: Bir yanlış anlama var orada, sorunu biz yaratmadık. Sorunu çok para kazanmak isteyen müzik firmaları çıkardı. Biz, albümlerimizin üzerine barkod koymayı, müzik endüstrisiyle sıkıfıkı olmayı hiç istemedik. Sadece kendi işimizi yapmak istedik, kendi firmamızı kurduk ve kendi albümlerimizi yayınlamaya başladık. Ve CD'lerimizi konserlerin girişine stand kurup sattık. Bir yılda yaklaşık olarak 35 bin albüm sattık: Başkasının yardımı olmadan, kendi başımıza konserlerde ve internet üzerinden. Plak firmalarıyla paylaşamayacağımız bir şeylerin olduğunu biliyorduk. Albümü kendimiz sattığımızda biliyoruz ki, örneğin 15 dolardan satılıyorsa, 10 dolar bize kalır. Ama plak firması için çalışırsak, albümü 20 dolara satacaklar bize de 75 cent verecekler. Anlıyor musun? Apaçık seni soyuyorlar. Doğrusu, başladığımızda plak şirketlerine bulaşmayı hiç istemedik, çünkü kendi kaynağımızı yaratmaya çalışıyorduk. Sonradan anlaşmamızın nedeni ise artık ulusal ve uluslararası çapta gelen taleplere yetişememizdi. İlk albümümüz çıktıktan sonra bir hafta içinde 65 bin adet sattı. A&M de 75 bine çıkardı.

Peki yaptığınız anlaşmadan istediğinizi elde edebildiniz mi?

Scotty: Çok iyi pazarlık yaptık. İmajımız ve müziğimiz üzerine tüm kontrol bizde kaldı. Sonuçta yine punk-rock'çıyız işte. *(gülüşmeler)*

Yeni albümden, yeni projelerden bahsedelim mi?

Glen: Yeni albüm önümüzdeki yıl çıkacak; şu an yeni şarkılar üzerinde çalışıyoruz. Bu gece de yeni parçalardan birkaç örnek çalacağız. Diğer yandan Amerika dışındaki, Avrupa'daki konserlerimizin sayısı hızla artıyor, sınırları aşmaya çalışıyoruz.

Avrupa'da verdiğiniz konserlerde izleyicinin tepkisi nasıldı?

Scotty: Kendi adıma çok etkilendim doğrusu. Şu an itibariyle Amerika'dan çok Avrupa'da çalmayı tercih ederim. Çünkü Amerika pazarlamayla ilgileniyor, ama Avrupa'da bir grup kurup ortaya çıkarsın ve insanlar seni dinler. Avrupalılar müziği seviyor, pazarlama falan umurlarında değil; o yüzden müziğe bakış açıları da daha geniş. Amerika'da gençler sadece Britney Spears ve Backstreet Boys dinliyor. Ama burada gençler caz da dinliyor, kültürel mirasları olan müzikleri de dinliyor, radyo da dinliyor, MTV de dinliyor... Yani ne seviyorlarsa onu dinliyorlar. Bu da yapmamız gerekeni gerçekleştirmek için bize umut veriyor. Çünkü bu müzik radyo müziği değil, canlı bir müzik, kutlama müziği... Çıkıp insanların karşısına çalıyorsun, hem onlar hem biz eğleniyoruz...

Son albümünüzün kapağında ve sizin kıyafetlerinizde fes, ay yıldız gibi birçok oryantal öğe göze çarpıyor. Neden bu tür imajlar kullandınız?

Glen: Doğru... Büyük bir plak şirketinden çıkardığımız bu ikinci albümde hilal, yıldız gibi resimler var. Doğrusu üzerinde pek düşünmedik, ama bu tür imgeler çok hoşumuza gidiyor. Bize çok gizemli ve büyüleyici geliyor. Bu kültürle ne kadar ilişkili tam olarak bilmiyorum ama, gerçekten çok hoşumuza gidiyor.

Scotty: Bizler, yani Amerikalılar için Türkiye, İstanbul ve doğudaki ülkeler gerçekten çok heyecan verici, çok gizemli ve enteresan. Biz de albümde farklı, bize ait olmayan, gizemli ve ilginç imajlar kullanmak istedik.

Tahmin ettiğinizden çok mu farklı Türkiye?

Scotty: Kesinlikle. Burası hayatımda gördüğüm en güzel yerlerden birisi. Bakar mısın şu manzaraya... *(Esma Sultan Yalısı'ndan boğazı işaret ediyor)* Kaliforniya'da, Paris'te birçok güzel yer gördüm. Ama burası gerçekten nefesimi kesti. Şu eski binalara bakar mısın... En kısa sürede yeniden geliriz umarım. Size ne ifade ediyor bilmiyorum ama, son beş gündür yollardayız ve günde beş defa konser verdiğimiz, boğazımız yırtılana kadar bağırdığımız oldu. Ama burada kaldığımız yerde pencereyi açtığımızda sabahleyin dahi hâlâ müzik sesleri duyuyoruz. Gerçekten çok ilginç. Doğu insanları bize çok ilginç geliyor.

Belki de bir gün buraya yerleşirsiniz...

Scotty: Bilmiyorum, ama bir süre takılabiliriz belki... *(gülüyor)*

Söyleşi: **Kerem Demir**

POSTEXPRESS ENTERNASYONAL ŞALALA

sayı 3

Atatürk'ün esrarengiz ziyareti
Ardahan'dan naklen "Atatürk'ün İzinde ve Gölgesinde Şenliği"

Hava, su, toprak ve ruh
Eduardo Galeano'nun gözüyle globalleşme

Viva Manu
Postexpress oradaydı: Manu Chao'nun Atina konseri

Niye Pizza Hut değil de McDonald's?
Teoride ve pratikte "ODTÜ McDonald's'ı Hazmeder mi?" kampanyası

Cura Baba çarpsın!
Kapkaççılar zanaatlerini ve hayatlarını anlatıyor

Eşitin neresini anlamadın?
Eşcinsellerin Onur Günü: Postexpress New York'tan bildiriyor

Radiohead'i 1 numara yapan 5 sebep
Fransız Les Inrockuptibles'e ve Postexpress'e göre Radiohead'in beş hali

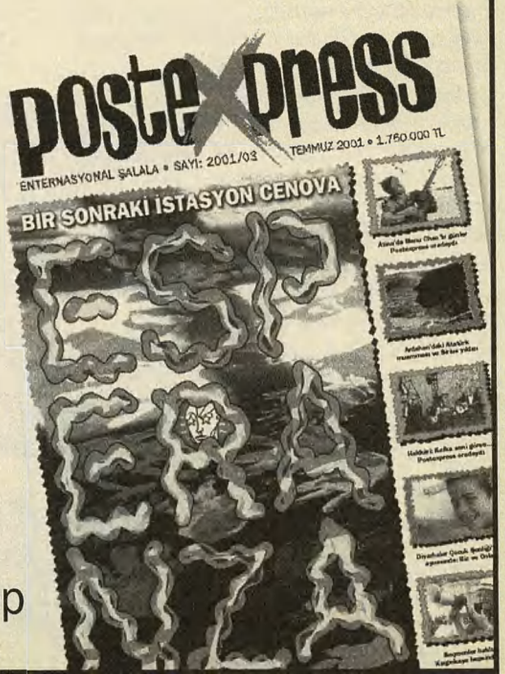

Her ayın 15'indeh itibaren gazete bayilerinde ve kitapçılarda

Mehmet Erenler

Radyonun ve bağlamanın emekçilerinden Mehmet Erenler, halk müziğinin "gizli kahraman"larından birisi. Yıllardır, Özdemir Erdoğan'ın halk müziği denemelerinde, Okay Temiz'in Karnataka'yla yaptığı "Fidayda" yorumunda ve daha pek çok albümde onun bağlamasını dinliyoruz. Geçtiğimiz aylarda art arda yayınlanan "Zeybekler", "Halay Türküleri" ve "Bozlaklar" adlı çalışmalarıyla arşivlere yıllarca eskimeyecek albümler kazandıran Erenler'i TRT İstanbul Radyosu'nda yakaladık, eski günlerini, halk müziği üstüne düşüncelerini konuştuk...

ÇALDIKÇA DEŞİLİYOR İNSAN

Mehmet Erenler: 1946 yılında Ankara'da doğdum. Fakat yedi yaşıma kadar Ankara'nın Ayaş ilçesinde kaldık babamın görevi nedeniyle. İlkokul birinci sınıfı orada okuduktan sonra Ankara'ya yerleştik. O yıllarda halk müziğine aşırı ilgimi farketmiş babamlar. Süpürgeyi alıp, merdivene oturup saz gibi çalarmışım. "Meydivenden tıngıy da mıngıy da ineyken" diye söylermişim. Babam merakımı farkedince, o zamanın parasıyla 25 liraya bir cura aldı bana. Çok sevindim. Sazla oynarken, halk müziğinde düzen dediğimiz, akort yapmaya başladım. İki teli birbirine kaynaştırabiliyordum. Hiç kimseden bir şey görmememe rağmen epey ilerlemiştim. Ailemde pek müzisyen yoktu. Sadece rahmetli dedem askeri bando şefiydi. Ama onunla hiçbir alakası yoktu çaldığım müziğin. Sazla "Süt içtim dilim yandı" gibi türküleri çalmaya başladım. Babam da çok destekliyordu. Daha sonra çok zor bir türkü olan "Çamlığın başında tüter bir tütün"ü çalmaya başladım. Bütün bu türküleri radyodan biliyordum. O dönemlerde televizyon olmadığından bütün gün radyo dinlerdik. Ankara Radyosu'ndan Muzaffer Sarısözen'in yönettiği "Yurttan Sesler" programı başlayınca radyoyu kulağıma dayardım. İlkokulda müsamerelerde çalıp söylemeye başladım.

Sihirli bağlama küçük Mehmet

Dokuz yaşımda ilk kez profesyonel olarak sahneye çıktım. Neşe Karaböcek'lerin, Orhan Subay'ların, Nezahat Bayram'ların zamanıydı. Ben de sahneye çıkmak istiyordum. Bir gün gazinoya gittim ve "ben de sahneye çıkmak istiyorum" dedim. Sesimi dinlediler ve kabul ettiler. En büyük destekçim babam olduğundan gazinoda çalmam için bir problem yoktu. O programdan önce ışıklı neonlara ismimi yazmışlardı: "Sihirli bağlama küçük Mehmet"... Tek başıma sazımla çıkıp türküler söyledim. O dönemin ünlü parçalarından da okudum. Hoş bir program olmuştu. O dönemde böyle tek başına sazıyla program yapan çoktu. Halk ozanları da konserlere sadece kendi sazlarıyla çıkarlardı. Ama hem bizim nesil hem de halk ozanları nesli yavaş yavaş tükeniyor. Ali Ekber Çiçek, Neşet Ertaş, Musa Eroğlu gibi birkaç kişi kaldı tek başına sazıyla sahneye çıkıp söyleyen. Yılmaz İpek, Özay Gönlüm ve daha nicesini toprağa verdik. Bugünkü gençler artık değişik şekillerde müzik icra ediyorlar. Değişik tesirler altında kalıyorlar. İdealist çizgiyi sürdürme gayretinde olanlar var, ama azınlıkta.

Ortaokul yıllarımda nota öğrenmeye başlamıştım. O yıllarda radyo sanatçılarına profesyonel olarak maestroluk yapmaya başlamıştım. 15 yaşımdaydım. İlk olarak İstanbul'dan Ankara Radyosu'na gelen Selahattin Erorhan'la çalışmıştım. Sonra Nuri Sesigüzel'in grubunda maestroluğa başladım. Hep radyo sanatçılarıyla çalışıyordum. Amatör sanatçılarla pek diyaloğum olmadı. Yıllar geçtikçe amatör arkadaşlara da yardımcı oldum.

Halk müziğinin beşiği Ankara

Benim halk müziğini öğrenmemde, Ankara'da büyümüş olmamın çok büyük etkisi vardır. Ankara her dönem için halk müziğinin beşiğidir. Hem ülkenin hem de bürokrasinin merkezi olması nedeniyle, Ankara'nın halk müziğindeki süzgeç vazifesi önemlidir. Bağlamanın gelişiminde Ankara merkezdir. Sazı havalara çıkaran Bayram Aracı, Ahmet Gazi Ayhan, Zekeriya Bozdağ, Mucip Arcuman ve onlardan önceki nesilden Genç Osman bağlama çalış teknikleri bakımından çok önemlidir bugün. Neşet Ertaş, Muharrem Ertaş, Çekiç Ali, Hacı Taşan, Refik Başaran gibi Orta Anadolulular için de merkez Ankara'dır. Geleneksel müziğimizi icra eden mahalli ozanlar, halk ozanları hep Ankara'da odaklanmıştır. Çünkü kırsal kesimlerde yöresel tarzda icra edilen ezgiler Muzaffer Sarısözen'in Ankara Radyosu'nda başlattığı "Yurttan Sesler" programıyla Anadolu'ya duyurulmuştur. Yıllar geçtikçe etkisi azalsa da, Ankara her zaman bir adım önde olmuştur. Bu yüzden içinde bulunduğum yörenin, yani Orta Anadolu'nun ezgileri ağırlık kazanmıştır bende. Türkiye'yi karış karış gezdiğim için hemen her yöreyi ayrı ayrı etüd etmeye çalıştım. Folklorik değerleri elimden geldiğince korumaya çalıştım. Halk müziğimiz oya gibi işlenmiş. Onu anlatmak mümkün değil. Kelimelere sığmaz. Halk müziğini yaşamaya insanın ömrü yetmez. Bağlamadaki icra tarzında bile bunu yaşıyorum. Her yörede ayrı bir özellik, tavır var. Bunları yaşama fırsatını buldum. Dönüp bakınca şöyle bir şansım olduğunu görüyorum: Türkiye'de benim süzgecimden geçmeyen sanatçı kalmamış. Hepsiyle çalışmışımdır. Hepsinin türkülerini, yorumlarını, repertuar birikimlerini sazımda yaşayarak icra etmişimdir. Bir Erzurum türküsünü Erzurumluymuşum gibi duyarak icra etmişimdir. O türküleri böyle sevdirmeye çalışmışımdır. Bu bana büyük bir duygusallık kazandırmıştır. Öte yandan Muzaffer Sarızözen'in halk müziğinde şöyle bir taktiği vardı: "Halk müziğinde insan evvela kendi yöresinde başarılı olur" derdi Sarısözen. Ben bu konuda hakikaten hak veriyorum Sarısözen'e. Ne kadar icra edersek edelim, insanın en başarılı olduğu icra, kendi yöresinin ezgileridir. Bizim gibi farklı yörelerden icra edenlerin yapmaya çalıştığı, o yörelerin insanları gibi çalmaktır işte.

Ismarlama müzik olmaz. İnsan evvela bir havaya girecek, o olayı yaşayacak. "Çal da dinleyelim" demekle olmaz. Konsantre olmak için bir saatin geçmesi gerekir.

O duygulu kayıt

13 yaşımda ilk kez Yurttan Sesler programına katıldım. Babam Milli Eğitim Bakanlığı'nda ortaöğretim müdür muaviniydi. Muzaffer Sarısözen o yıllarda Yurttan Sesler programıyla tek tabanca olduğundan, bir ayağı Meclis'te, diğer ayağı bakanlıklardaydı. Babam bir gün benden bahsetmiş Sarısözen'e. "Gelsin radyoya, bir dinleyeyim" demiş Sarısözen. Hemen gittim tabii. Beni dinledikten sonra "tamam evladım, hemen geliyorsun programa" dedi. Aldım sazımı elime, diğer elimden de Sarısözen tuttu, beraber stüdyoya girdik. Stüdyoya girer girmez herkes ayağa kalktı. Sanki bir komutan girmiş içeri. Hiç kimse nefes almıyor. Eliyle işaret etti Sarısözen, herkes oturdu. Çok iyi hatırlıyorum, sandalye sesi bile duyulmadı. Sarısözen'le karşı karşıya bir masaya oturduk. Beni anons etti: "Muhterem dinleyiciler, şimdi huzurlarınızda mini mini bir sanatçı var. Bu sanatçımız Ayaşlı küçük Mehmet Erenler. Bize bir türkü çalıp okuyacak. 'Kadir mevlam senden bir dileğim var...'" Güzel çalıp okudum, program bitince herkes geldi, yanaklarımdan öptü. Diyeceğim şudur: Böyle şeyler insanın içinde olmalı. Zorlamayla olmaz. Tekniği insan öğrenir, ama insanın içinde bir şey yoksa, teknikle bu iş yüzeysel olur. Sanat duygusal, ruhla ilgili bir olaydır. Duymadan, hissetmeden müzik mümkün değildir. Çocukluğumdan beri bu duygular içinde oldum... Dedem subay olarak Ko-

40→

re'ye gitmişti. Oradan getirdiği makaralı teybe kaydetmiştik o ilk programı. Benim için en büyük anılardan biriydi o duygulu kayıt. Maalesef kaybettik o makarayı.

"Hücum" kayıtlar

Müzik benim hayatımda çok ağırlık kazanmaya başlayınca, maalesef tahsilime devam edemedim. İçinde bulunduğum ekonomik sıkıntılar da beni çalışmak zorunda bırakmıştı. Rahmetli babam memurdu. Maddi sıkıntı içindeydi. Lise birinci sınıfta okulu bıraktım ve Nuri Sesigüzel'le 45 günlük bir turneye çıktım. Artık amacım radyoya girmekti. 1965 yılında İstanbul'a geldim. Birkaç yıl sonra Ankara Radyosu'nun açmış olduğu "yetiştirilmek üzere sanatçı" sınavına girmek üzere Ankara'ya döndüm. Ek bir dilekçe verdim ve "yetişmiş sanatçı" sınavına girmek istediğimi belirttim. Bu sınav için 11 kişilik ayrı bir jüri oluşturuldu. Batı müziğinden Muammer Sun, Türk sanat müziğinden Ziya Taşkent, Muzaffer İlkar, halk müziğinden Nida Tüfekçi, Osman Özdenkçi, Emin Aldemir, Mustafa Geceyatmaz, Neriman Tüfekçi gibi ustaların olduğu zor bir jüri karşımdaydı. Ama kendime güveniyordum bu konuda. Nota ve repertuar bilgim çok iyiydi. Pek çok radyo sanatçısıyla programa çıkmıştım. Önüme koydukları türkü notalarını rahatlıkla çaldım. O sınavı kazanarak doğrudan yayınlara girmeye hak kazandım. O yıllarda yaklaşık dört bin kişi müracaat etmişti radyo sınavlarına. "Yetişmiş sanatçı" olarak giren tek kişi bendim. O yıllarda sazıma ağırlık vermiştim. Beraber çalıştığım sanatçılar hep büyük solistlerdi, onlara sazımla eşlik ediyordum. Radyoya da saz sanatçısı olarak girdim. Müstakil solo yapmak için, yani programlarda çalıp söylemek için ayrı bir sınava girdim. Artık sazım ve sesimle dinleyicilerin karşısındaydım. İlk zamanlar sesime pek güvenmiyordum. Ama dinleyicilerden gelen talepler bu yöndeydi, bu da beni kamçıladı. Daha sonra 1978 yılında koro şefliği sınavını kazandım. 1980 yılındaysa kendi isteğimle İstanbul Radyosu'na atandım. O günden bugüne İstanbul Radyosu'nda saz ve ses sanatçılığı, koro şefliği, icra denetleme kurulu üyeliği yapıyorum. Ankara'da da Repertuar Kurulu'nda üyeliğim sürüyor.

Radyoya girmeden önce Nuri Sesigüzel, Yıldız Tezcan, Aliye Akkılıç, İbrahim Tatlıses gibi pek çok sanatçıya plaklarda da eşlik etmiştim. "Hücum kayıt" dediğimiz şekilde yapılırdı kayıtlar, tek mikrofonla. Radyoda da öyleydi. O dönemde birkaç 45'liğim yayınlanmıştı. İlk plağımda "Ne elmadır ne de nar" ve "Kömür gözlüm ateşine düşeli" türküleri vardı. Hiç LP kaydetmedim. Daha sonra kasetlerim yayınlanmaya başladı.

İkinci bir Zeki Müren olabilir misin?

Sanatçı benim felsefeme göre bir arıya benzer. Her çiçekten bir bal yapmak zorundadır. Eğer bal yapamazsa, sanatçı olamaz. Kulağınız ne kadar sağlam olursa olsun, görsel icra tarzının çok farklı bir boyutu var. Şimdi televizyon, video, icranı geliştirmek için pek çok fırsat var. Eskiden böyle değildi, bir sanatçıyı izlemek için günlerce peşinden koşardınız. Acaba nasıl çalıyor diye meraktan ölürdünüz. Küçük yaştan itibaren pek çok tarzı görme, takip etme olanağım oldu. Hiçbir zaman taklitçiliğin peşinde koşmadım. Kendi hissiyatımla, kendi yorumumla ayrı bir icra tarzı geliştirdim. Bu zaten her sanatçıda olması gereken özellik. Bazen bakıyorum, taklit yapıyorlar. İkinci bir Zeki Müren olamazsın, değil mi? Aşık Veysel'den bir ezgi duymuşumdur, başka esinlenmişimdir, Muharrem Ertaş'dan başka türlü esinlenmişimdir, Bayram Aracı'nın tezene vuruşundan ya da Refik Başaran'ın sazından başka esinlenmişimdir. İsimler o kadar çok ki... Saymakla bitmez. Ama en önemlisi kendi duygularımızla baş başa kaldığımızda çıkan yorumdur. Bunu yaşamadan özellikli bir icra tekniğinin ortaya çıkması mümkün değil. Bir de yöresel tavırlar, motifler var. Örneğin Neşet Ertaş'ın "Zülüf dökülmüş yüze" türküsünü çalıyorum. Onu çalarken Neşet Ertaş'ı aşarak çalmak zorunda hissediyorum kendimi. Neşet Ertaş'ın kalıplarını kullanmıyorum. Kendimden bir şeyler katmaya çalışıyorum. Aynı notayı çalmama rağmen, farklı bir icra çıkıyor ortaya. O zaman Mehmet Erenler olarak izleyiciler karşısına çıkarım. Mahalli sanatçı olmamama rağmen yöresel tavırları elimden geldiğince korurum.

Havaya girmeden olmaz

Bazen misafir gelir der ki, "hadi Mehmetçiğim, bir şeyler çal da dinleyelim". Ismarlama müzik olmaz. İnsan evvela bir havaya girecek. O olayı yaşayacak, konsantre olacak, duygularla baş başa kalacak. "Çal da dinleyelim" demekle olmaz. Çaldıkça değiliyor insan. Çaldıkça duygular kamçılanıyor. Sazınızdan çıkan ses, yüreğinizde başka duygular yaşatıyor. Saz çalarken bir saat içerisinde kendi duygularımla baş başa kalırım. Bir sanatçının konsantre olması için bir saatin geçmesi gerekir. Türküyü söylerken gözlerinizi kapatıyorsunuz, bir takım hayallere dalıyorsunuz. O yöreyi yaşayabiliyorsanız, hayal görüyorsunuz. Yoksa "sevgilim, 15 dakika sonra pastaneye gel, orada buluşalım" demekle olmuyor halk müziği. Her müzik dalının anlatımı farklı olduğu gibi, halk müziğininki de çok farklı. Çünkü temeli, halkın yaşayış biçimi. Mesela ben "Ankara'da yedim taze meyvayı / Boşa çiğnemişim yalan dünyayı" adlı bozlağı okurken, söz unsurunu, yani edebiyatına bakarak, yöre insanlarını gözümün önüne getirerek söylerim. Bu yüzden gezip görmeden türküleri yaşamak mümkün değil diyorum. Erzurum'u gördüğüm için "Huma kuşu yükseklerden seslenir" veya "Tutam yar elinden tutam" türküsünü hissedebiliyorum. O gördüğünüz yerleri film şeridi gibi gözünüzün önüne getirdiğinizde, halk müziğimiz çok daha güzelleşiyor. Talip Özkan, Arif Sağ, Musa Eroğlu, Nida Tüfekçi, Ali Ekber Çiçek, Yavuz Top ya da Mehmet Erenler bu yüzden farklı icra tekniğine sahip. Hepsinin duygusu bu yüzden farklı. Mesela Musa Eroğlu benim gözümde bir derya deniz. Diğerleri de öyle. Talip Özkan tartışılmaz bile. Eğer bir sanatçı halka mal olmuşsa, onda mutlaka bir özellik vardır. Özelliği olmayan insanlar halka mal olmuyor zaten. Saman alevi gibi gelip geçiyorlar. Tabii bunları söylerken özür diliyorum, yanlış yorumlanmasın. Kendimi bir şey olarak göstermek istemiyorum. Sadece "eğer halkın gönlünde bir yer edebildiysek..." diyorum.

Resim arkasında şu cümle yazılı: 28. 12. 1965 Çarşamba günü İstanbul Teknik Üniversite televizyon yayınında çekilmiş Nuri Sesigüzel ve diğer arkadaşlarla beraber unutulmaz bir hatıra resmim

Sanıyorum Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bir sözü var, "Türküler bizim romanlarımızdır" diyor. Bu söz insanı düşündürecek bir söz, çok büyük bir söz. Halk müziği folklor bilimi içerisinde bir kol. Yaşayış biçimimizi, geleneklerimizi ezgiyle anlatma sanatı halk müziği. Tabii sadece sözlü eserler akla gelmesin bu konuda. Sözsüz ezgiler de var. Aydın yöresinde çift davul, çift zurnayla "Koca Arap Zeybeği" çalınıyor mesela. Halkımız duygularını çok güzel anlatmış, oya gibi işlemiş dediğim bu. Onun üstüne bir nokta, virgül dahi koymaya insan utanıyor. Maalesef bazen sözlerine ya da melodilerine ilave yaparak söylüyorlar türküleri. Bence türkülerimiz, halk müziğimiz bu kadar yozlaşırsa, başka alanlarda da yozlaşma hızlanır. Buna izin vermemek lazım. Çünkü bütün bunlar çok kolay ortaya çıkmamış. Bunu unutmamak gerek.

Erzurum'u gördüğüm için "Huma kuşu yükseklerden seslenir" türküsünü hissedebiliyorum. O gördüğünüz yerleri film şeridi gibi gözünüzün önüne getirdiğinizde, halk müziğimiz çok daha güzelleşiyor.

Ha bağlama, ha keman

Bağlama ailesi, meydan sazı, bağlama, tambura, cura, çöğür, iki telli cura, üç telli parmak curası gibi pek çok sazı kapsayan geniş bir aile. İcra tekniği açısından şelpe tekniği, tezeneli çalma var. Bir zamanlar 13 perde varken, 17 perde, sonra 22, 24 perde olmuş. Şahsen benim sazımda 32 perde var. Tambur gibi perde de bağlanabilir. Neşet Ertaş'ın sazında belki daha çok perde vardır. Bütün bunlar tercihe, ihtiyaca bağlıdır. Yeter ki sağlam basın perdelere. Saz çalmak sadece perdelere basmak veya tezeneye vurmak değildir, sazdan temiz ve lezzetli ses çıkarmaktır, kulaklara ve gönüllere iyi hitap etmektir. Bunları yaparken tavırlı icra içerisinde dinleyicilere sağlıklı bir ses göndermek gerekir.

Eğer perdelere sağlam basabiliyorsanız, fazla perdeye gerek yok, bana sorarsanız. Ayrıca yörelere göre farklı çalma teknikleri var. Ankara'nın "Yandım Şeker Oğlan"ı gibi türkülerde, Doğu Anadolu'da çalınan deyişlerde bağlama düzeni çok lezzetli olur. Ama bu, bütün türküler bağlama düzeninde çalınacaktır demek değil. Abdal düzenin getirdiği ahenkle misket düzenin getirdiği ahenk arasında çok büyük fark vardır. Bunların farkını çok iyi bilmek lazım.

Ben halk müziği konusunda tutuculuğu sevmem. Bazı insanlar vardır, türküler hep bağlamayla çalınsın ister. Bir yörenin insanı duygularını nasıl ifade etmek istiyorsa öyle ifade eder. Mesela Eğin (Kemaliye) yöresinde bazı türküler klarinetle çalınır. Klarinet aslında bir halk müziği çalgısı değil. Belki o yörede o zamanlar zurna çalan icracı yoktu, klarinet insanların hoşuna gitti ve onunla çaldılar türküleri. Silifke'de de klarinet vardır. Akordeon da bizim halk çalgımız değildir belki ama pek çok yörede kullanılır. Keman da öyle. Hatta keman diz üstünde kabak kemane gibi çalınır Ege yöresinde. Vurmalılar konusunda da durum aynı. Eskiden çömlek darbuka çalınırdı sahnelerde. Çömlek biraz ilkel kalınca, metalden darbukalar yapılmaya başlanmış. Daha sonra işlemeli, sedefli darbukalar çıkmış. Bakmışlar sesler çok metal geliyor, kimisi çömleğe dönmüş, kimisi ağaçtan darbukalar yaptırmış. Halkımız icracılarla bu işi geliştirmiş. Her icracı arkadaş kendi ihtiyacına göre biçimlendirmiş bunları. Yani Diyarbakırlı türküsünü bağlamayla çalmak istiyorsa bağlamayla çalar, başka bir enstrümanla çalmak istiyorsa, onunla çalar. Televizyonda hepimiz Urfalı Kazancı Bedih'in ekibini izliyoruz. Hepsi değerli arkadaşlarımız. İcralarında bağlama, cümbüş, keman, davul, zurna gibi pek çok enstrüman kullanıyorlar. Demek ki onların duyguları bu sazlarla ortaya çıkıyor. Çok güzel şeyler yapıyorlar. Kırşehir'de de kemanla, bağlama gibi bozlak çalıyorlar. O insanlar kendi yörelerindeki insanlara böyle hitap ediyorlarsa, ha bağlama olmuş, ha keman, ne farkeder? Bu konuda bağnaz olmamak gerekir diye düşünüyorum.

İnternete türküler yakılacak

Müzik icra tekniği açısından bilhassa halk müziğinde halkımız içinde bulunduğu ortama göre türkü yakmıştır. Sevda üstüne, ayrılık üstüne, dağlar üstüne türküler yakmış halkımız. Bunlar gökten zembille inmiyor tabii. Mutlaka bir yaratıcısı var. Ama mutlaka halkın süzgecinden geçip bugünlere geliyor. Yani türkü yakılınca mutlaka belli bir anonimleşme sürecinden geçecek. Eskiden mesela Zap Suyu'nda boğulanlar için ağıtlar yakılırmış. Sonradan köprüler yapılmış. Onların üstüne türküler yapılmış. Daha sonra uçaklar çıkmış ortaya. Bu sefer "Gökte uçan tayyare / Selam söyle o yare" diye türküler yapılmış. Halkımız içinde bulunan ortama göre, yaşayışıyla ilgili türküler yakmış. Belki elli-yüz yıl sonra füzelere, internete türküler yakacak halkımız.

Sanırlar ki Kırşehirliyim

Yıllar önce bir mektup geldi Bursa'nın Keles ilçesinden. Diyorlar ki "bizim ilçede üç bin hane ev var ve her evde sizin kasediniz var". İnanamadım. Yıllar önce yayınlanan "Al Fadimem bal Fadimem" kasedimden bahsediyorlardı. İlçenin belediye başkanı Burdurluymuş. Ben de Denizli ve Burdur yöresinden türküler derlediğim için beni biliyormuş. Her yörenin türküsünü ayrı yaşayıp ayrı yorumladığım için çok sevilmiş türkülerim. Örneğin Kırşehirliler beni dinleyince Kırşehirli sanırlar. Halk müziğinde böyle bir gelenek olduğu için beni hep kendi yörelerinden bilirler. Yalnız bende değil, pek çok sanatçıda böyle olmuştur. Mesela Bedia Akartürk Konya türküleri okuduğu için çoğu insan onu Konyalı bilir, kimi Egeli bilir. Oysa Ödemişlidir.

Yok çoksesli yok teksesli

Japonlar "üçüncü dünya savaşı olursa ilk korumaya alınacak kişiler folklorculardır" demişler. Neden? Çünkü folklor halkın kendi yaşayış biçimidir. Her şey onun içindedir. Folklorun içindeki şehir müziğini ve kırsal yörelerin müziğini beraber işleyemezsek, yozlaşır her şey. Özdemir Erdoğan'la "Halk Müziği Yorumları" albümünde beraber çalıştık. Erdoğan çok takdir ettiğim, çok araştırmacı bir arkadaşımızdır. Ona olan sevgim benimle o çalışmayı yaptığı için değil. Yarın başkasıyla da yapabilir. Ama yaptığı işi en iyi şekilde yapmaya çalışan biridir Erdoğan. Uzun bir halk müziği arştırmasından sonra bana geldi. Yapmak istediği albümden bahsetti, beraber çalışmayı teklif etti. Erdoğan'ın bu arzu ve isteğine bütün birikimlerimi ortaya dökerek yanıt verdim. Ortaya güzel bir çalışma çıktı. Erdoğan'ı bir Batı müziği sanatçısı ya da pop müzik sanatçısı olarak görebiliriz. Ama o, albüm yapabilmek için araştırmalar yapmış, beni bulmuş. İşin otantik yanını çarpıtmak istememiş. Başka sanatçılar da zaman zaman bu tür konularda danışıyorlar bize. Biz de elimizden geleni yapıyoruz. Bu alanda Okay Temiz'le de bir çalışmamız oldu. Hintli Karnataka grubuyla çalışıyordu. Onlarla güzel bir "Fidayda" yorumumuz olmuştu. Gerçi stüdyoda epey uzun çalmıştık parçayı, albümde epey kısaldı. Ama enteresan bir çalışma oldu. Hayran kaldım Karnataka'ya. İşte anlatmak istediğim bu. Halk kültürünü öğrenmeden bu işi yapmak halk kültürünü yozlaştırıyor. Önemli olan, işin özüne sadık kalmak... Şimdi aklıma gelen enteresan bir diğer çalışma da, Ankara Radyosu'nda yıllar önce hazırlanan "Yozdöngü" adında bir baleydi. O bale için halk sazlarıyla Batı orkestrasına eşlik etmiştik. Bağlamalarda ağırlık bendeydi. O baleyi hazırlayan Cengiz Tanç bir gün bana şöyle bir şey demişti: "Vallahi halk müziği kendi bünyesinde ayrı bir güzellik. Halk müziğinde çokseslliğe pek ihtiyaç yok. Kendi içindeki çokseslilik güzel, ama Batı sazlarıyla bir araya gelince pek uyumlu olmuyor." Ben tutuculuğu sevmem. Halkımıza o güzelliği verebiliyorsak ve halk bunu kabul ediyorsa, çoksesli de olur, teksesli de. Bakıyorum plakçılara, ne yaparlarsa yapsınlar, dönüp dolaşıp yine halk müziğine geliyorlar. Bakın, geçen yaz Neşet Ertaş tek başına beş bin kişilik Açık Hava Tiyatrosu'nu ayağa kaldırdı. Neden? Teksesli olduğu için mi? Kendimi hiçbir zaman teksesli, çoksesli tartışması içinde görmek istemem. Ben çokseslilik bilmem. Armoni dersi almadım. Armoni ihtiyacı da duymadım. Ama hiçbir zaman karşı da olmadım. Dinlediğim bazı şeyler hoşuma gidiyor. Özdemir Erdoğan'ın gitarlarını beğeniyordum mesela. Ankara yıllarımda Barış Manço'yla çok sık görüşürdük. Onun türkü yorumlarını da çok severdim. Batı müziğinden pek çok arkadaşımın yaptıklarını beğenirim. Ama benim gönlümde saf duygular yatıyor. Onun dışına çıkmak istemiyorum. Bu konuda tek diyeceğim, önemli olan halkın duygularına varabilmenizdir.

Bazıları türküler hep bağlamayla çalınsın ister. Kırşehir'de kemanla, bağlama gibi bozlak çalıyorlar. Kendi yörelerindeki insanlara böyle hitap ediyorlarsa, ha bağlama olmuş, ha keman, ne farkeder?

TRT apayrı bir okul

Genç kuşaktan konservatuar mezunu pek çok iyi bağlama çalan arkadaşımız var. Çetin Akdeniz, Güray Hafiftaş gibi pek çok kardeşimiz ölmeden önce Nida Tüfekçi'den ders almıştır. Neriman ve Nida Tüfekçi idealist çizgide apayrı birer ekoldü. Onların tedrisatından geçmek çok önemli. Bu bağlamacılar bugün dinlediğimiz albümlerin hemen hepsinde çalıyorlar. Örneğin Çetin ilk zamanlarından bugüne –belki Karadenizlilik de etkili olmuştur– kabına sığmayan bir müzisyendi. Babası Ragıp Usta çok önemli bir bağlama yapımcısıydı. Çetin kabından taştı, süper bir yetenekti. Ama belli bir düzeyden sonra TRT camiasında bir şeyler yapmasını isterdim. Çünkü TRT apayrı bir okuldur. Kültür Bakanlığı'nın üstlenemediği pek çok şeyi yıllarca üstlenmiş bir kurumdur. Burada sanatçının oluşması en az on yıl alır. Çetin'in sınavlara girmesi için çok çaba harcadım. Sınavı "yetişmiş sanat-

"Kıymetli halk türküleri ses san'atkârı Nuri Sesigüzel ve diğer saz arkadaşlarımla birlikte unutulmaz bir istanbul hatırası, 4. 10. 1966"

çı" olarak kazandı. Ama TRT ekonomik yönden bu gençlere belli bir ücret veriyordu. Bu gençlerimiz de yeteneklerini TRT'de harcamak istemediler, dışarıda çalışmaya başladılar. Plakçılar ne istediyse öyle çalmak zorunda kaldılar. Adamlar virtüoz, nasıl istersen öyle çalıyorlar. İcra teknikleri de o yönde gelişti. TRT camiasında bir süre kalmış olsalar, daha farklı icra tarzları geliştirebilirlerdi. Bu alanda Bayram Aracı çok önemliydi. Mahalli bir sanatçıydı, ama idealistti. Radyoda da çalışmıştı. Amatör ruhunu hiç kaybetmedi. Bağlama icra tekniğine çok şey kazandırdı.

Denizin dibinde demirden evler

Halk müziğinde derleme yapmak çok önemli. Bir kere işin özünü çok seveceksiniz. İyi araştırmacı olacaksınız. Nota ve yöre tavırlarını bileceksiniz. Derleme yapmaya gittiğiniz yörede en yaşlı kişiden derleme yapacaksınız. İmkanlarınız dahilinde teybe kaydedeceksiniz. O sazlı ve sözlü ezgileri en iyi şekilde notaya alacaksınız. Ben küçük yaşlarda bu işe başladığım için yıllar önce derlemeler yapmıştım. 1964 yılında evimize annemin amcası gelmişti. Anne tarafım aslen Erzurumludur, ama 93 harbinden sonra Tokat yöresine yerleşmişler. Annemin amcası Abbas Öz, Tokat'tan geliyordu. Gözleri pek görmeyen, kulağı da pek iyi işitmeyen çok yaşlı birisiydi. Dedem "Mehmetçiğim, Abbas amcan çok güzel türküler bilir, istersen bir dinle" dedi. Yıllar sonra Edip Akbayram'ı meşhur edecek olan "Değmen benim gamlı yaslı gönlüme", "Sabahın seherinde ötüyor kuşlar" ve "El çek tabip el çek" türkülerini o gün derledim. O günün kayıtları da kaybolan makaralı teybimdeydi. O türkülerin notasını yazdım ve TRT repertuarına kabul edildiler... 1967 yılında Burdur'a askere gittim. Subay gazinosunda er olarak çalışıyordum. Nida Tüfekçi'nin kardeşi rahmetli Gökçe Tüfekçi de orada çavuştu. Burdur'da halk müziğine ilgi duyan herkes duymuş benim orada olduğumu. Tabii Ankara radyosundan bantlarım çalınıyor o zamanlar. Orada her türlü askere "gumandan" derler. Gumandan aşağı, gumandan yukarı... Benim orada askerlik yaptığımı, yaşıyorsa Allah sağlık versin, öldüyse Allah rahmet eylesin, Seyfettin Türkoğlu adında bir vatandaş duymuş. Geldi beni buldu. "Gumandan, bizim Burdur yöresinin Arvalı köyünden bir türkümüz var: 'Denizin dibinde Hatçam demirden evler / Ak gerdan altında çiftedir benler'. Bunu size söylemek istiyoruz" dedi. "Söyle bakalım" dedim. Dinledikten sonra türkü çok hoşuma gitti. Hemen notasını yazdım. Askerden izine Ankara'ya gittiğimde hemen repertuara girdi. Türkü meşhur oldu. Ben de çalıp söyledim. Sonradan bana sordular "denizin dibinde demirden evler nasıl oluyor?" diye. Araştırınca şöyle bir şey çıktı: Hani "ağacın dibinde oturdum, eğlendim kaldım" denir ya, denizin dibi dediği, denizin kenarıymış. Denizin kenarında demirden, betonarme evler varmış yani. O arkadaş iki sene geldi gitti yanıma. Hiç ayrılmadı yanımdan. Bana aşırı bir sevgisi vardı, türküyü de çok seviyordu. Yıllar sonra rahmetli Özay Gönlüm oralara gittiğinde ona da söylemiş. Üç telli cura ustası Hamit Çine'nin kardeşi Behiç Çine Antalya Radyosu'nda görev yapmıştı bir zamanlar. Bana sürekli "yahu bizim memleketin türküsünü biz duymadan sen nasıl derledin?" derdi. "Vallahi bilemem, derledim işte" derdim. Sayı olarak derlediğim türküler pek fazla değil, 20-25 kadar. Ama notaya aldığım, tashih ettiğim pek çok türkü var. Açıkçası, benim derleme yapmak için pek zamanım olmadı. Derleme yapmak için ayrı bir zaman yaratacaksınız. Köyleri, illeri dolaşacaksınız, uzun uzun çalışacaksınız.

Hakiki dut pekmezi

Halk müziğinde yozlaşma 1960'larda başladı denebilir. Yozlaşma dediğim, çalış tekniğinden çok, okuyuş tekniği. Cem Karaca'dan Barış Manço'ya pek çok sevdiğim isim çıktı o yıllarda, ama yozlaşma da vardı. Kimseyi yermek istemem, herkes kendince bir arayışa girdi. Rahmetli Aşık Veysel'e sormuşlar: "Senin türkülerine aranjman yapılmasına ne dersin?" Demiş ki: "Bir çiçeği dalından kopartıp vazoya koyarsanız, nasıl rengini, kokusunu yitirirse, benim türkülerim de rengini ve kokusunu yitiriyor." İçinde bulunduğumuz çağ ve ortama göre gençlerimiz bir takım arayışlar içinde. Bu arayışların kimisi ticari amaçlı, kimisi duygusal. Bir takım otantik değerleri alıp başka türlü malzemeler üretiyorlar.

Uçaklar çıkmış, "Gökte uçan tayyare / Selam söyle o yare" diye türküler yapılmış. Belki elli-yüz yıl sonra füzelere, internete türküler yakacak halkımız.

Ben de diyorum ki, türküler üzerinde oynamaya gerek yok. Duttan, üzümden bir pekmez var ortada. Bu pekmeze başka yan faktörler katarsanız, pekmezlikten çıkar. Adam ne diyor: Hakiki dut pekmezi. O lezzeti öldürmemek lazım. İstediğiniz kadar güzellikler katmaya çalışın, bazen virgülü dahi kabul etmiyor türküler. Bir takım özgün müzikler çıkmıştı bir dönemler. Ben bu tür müzik yapmayı bilmez miydim? Niye yapmadım? Adam Hacı Taşan'ın "Allı Turnam" türküsünü şöyle söylüyor mesela: *(taklit ediyor)* "Ahh gülümmmm gülümmm / Kıırıldı kolummm..." Bu niye ihtiyaç haline geliyor? Bu özgün müzikse, ben o müziği kabul etmiyorum. Bu türkünün bir kaynak kişisi var, Hacı Taşan gibi bir değer var. Bunu unutmamamız gerekiyor. Aşık Veysel'in saf ve temiz duygularla söylediği sözler üstüne bir harf koyabilir miyiz? Avrupa'da, Amerika'da Aşık Veysel'in, Talip Özkan'ın, Mehmet Erenler'in, Hasan Yücel'in arşivi var. Ne yazık ki memleketimizde bu isimler yeteri kadar tanınmıyor.

Mesela Hasan Yücel, kimsenin adını dahi bilmediği, Ankara-Güdüllü bir bağlama ustasıdır. Bir saz çalsın, lezzetten parmaklarınızı yemek istersiniz. Ama onun arşivi Macaristan'da ne yazık ki. Fethiyeli Ramazan Güngör de aynı şekilde bilinmeyen bir değerimiz. Manevi değerlerimizi korumamız gerektiğini söylememin nedeni bu işte. Onların yerine yeni bir taş koyamazsınız demek istiyorum. Bu değerler halkımıza tanıtılmalı. Gençlerimiz ilkokuldan sonra 11 yıl konservatuarda eğitim alıp radyo sınavına geliyor; bir bakıyoruz, hiçbir şey bilmiyor. Okul hayatı boyunca sadece yüz tane türkü öğretilmiş çocuğa. Radyoya geliyor, repertuarda 4500 türkü notası var. Burası ayrı bir okul. Her şey antene yansıyor çünkü. Peki o çocuklar radyoya ya da Kültür Bakanlığı korolarına giremeyince ne olacak? Öğretmenlik de yapamıyorlar. Bu konularda düşünmek gerek diyorum.

Söyleşi: **Ulaş Özdemir**

EVEREST **Temmuz** www.everestyayinlari.com

Serge Bramly / Yatak Odasında Terör
(Roman)
Eyvah! Sade, "bir yeryüzü cenneti" dediği Picpus'e hapsedildiğinde, tam kafasına göre bir tiyatro oyunu sahneliyor...

Yves Simon / Renkli Günler
(Roman)
Foucault'nun, "insan ruhunun derinliklerine inmeyi gözen alan bir yazar" diye nitelediği Yves Simon'dan yeni bir roman...

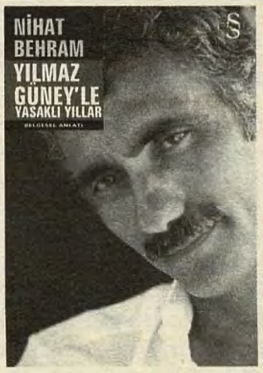

Nihat Behram / Yılmaz Güney'le Yasaklı Yıllar
(Belgesel Anlatı)
Cezaevi günleri ve müthiş firarın öyküsü... O, halkın gözünde, hâlâ ve daima Çirkin Kral...

Şebnem İşigüzel / Kaderimin Efendisi
(Öykü)
Daha on yedi yaşında sükse yapmış bir yazarın, hayatın acı tatlı kıvrılışlarını resmeden yeni öyküleri...

Catherine Clément / Muhteşem Senyora
(Roman)
16. yüzyıl devletlerinin içinde kavmiyle birlikte devlet gibi dolaşan kadının romanı.

NUSAYBİN'DEN TARLABAŞI'NA

Fenerbahçe'nin şampiyon olduğu geceydi, Tarlabaşı'nda turalıyorduk. Bir dükkanın önünden geçtik, döndük bir daha geçtik. Bir kalp vardı vitrinde, bir de "anonslu kaset doldurulur" ibaresi. Merak ettik, içeri girdik. Meğer başka bir dünyaya adım atmışız. Önce öykünün "kaset" tarafına takılmıştık, sohbet demlendikçe bambaşka bir hakikatle karşı karşıya kaldık. Nutkumuz tutuldu, öylece dinledik Abdülcelil Akman'ı...

BU ANLATILAN HAYATIMIZDIR

Foto: Şahan Nuhoğlu

Dükkanın camekanında "anonslu kaset doldurulur" yazıyor. Nedir bu anonslu kaset?

Abdülcelil Akman: Burada "anonslu müzik" diye tabir ettiğimiz işler yapıyoruz. Şiir yazan bazı arkadaşlar geliyorlar. Sevdiği kıza, anasına-babasına, arkadaşına, asker arkadaşına falan yazanlar... Mesela bir kız geliyor, diyor ki "bunu arkadaşıma hediye edeceğim", bir erkek geliyor, "kız benim doldurttuğumu bilsin, hoş olur" diyor, kendi sesini ona aktarmak istiyor. Aldatıcı bir şey, ama onlara göre hoş. Mesela kendi aralarında "sen kız sesiyle doldurt, ben de erkek sesiyle" gibi oyunlar yapıyorlar. Mesela bir kız geliyor, kendisi için erkek sesiyle doldurulmuş kaset alıyor. Sen bayansın, neden özellikle erkek sesiyle istiyorsun? Diyor ki, "sanki o bana hitap ediyor"... Sanki birbirlerinin seslerini duymuş gibi oluyorlar.

Seslendirmeyi kim yapıyor?

Kızım yapıyor. Mezopotamya Kültür Merkezi'ne devam etti, oradan faydalanmış. Benim çocuklar biraz da yetenekliler gerçekten; üçü erkek, ikisi kız, beş çocuğumun beşi de yeteneklidir...

Hep aşk hikayeleri mi oluyor anonslu kasetlerde?

Yok, bazen çok gülünç durumlar da oluyor. Mesela bir adam karısından boşanmış ya da ayrı... İki-üç sayfa yazı yazmış, kadına esiyor, savuruyor, çok kötü bir şeyler söylüyor; işte "sen bar kızısın" gibi. "Ben sana kandım, bunu bana nasıl yaparsın" gibi... Onun kelimelerini burada söyleyemem şimdi, çok ağır; insan bu kadar acımasız olup da ona rağmen sevebiliyor... Zaten sevdiğinden o kadar döktürmüş. Bu tür kaset doldurmak isteyenleri kırmadan uyarıyoruz, diyoruz ki: "Doğru düşündün mü? Yarın başka arkadaşların işitir, şimdi öfkelisin, pişman olabilirsin..." Ama "o benim bileceğim iş" derse, artık bize düşen yazılanı seslendirmektir, şunu bunu çıkar diye sansürlemeyiz.

Gelen insanların çoğu okumamış, az okumuş. Onlarla aniden bütünleşiyorum, çok uzaktan bile tanıyorum onları. Ben yaşamışım aynı hayatı, o çekingenliği, o utangaçlığı. Allahın kırosu, dağ çocuğu diye konuşulurdu bizler için...

Memleket hasretini konu alan mektuplarla, şiirlerle de karşılaşıyor musunuz?

Evet, şiirlerin bir kısmı köyüyle ilgilidir. Diyelim ki Ağrı'dan birisi gelmiş, ya da Konya'dan... Bir şey yazmak istiyor ama, hislerini tanımlayamıyor. O zaman diyorum iki-üç kelime söyle, sana yardımcı olayım. Mesela soruyorum, senin köyünde bir dağ var mı, bir nehir, bir köprü, bir çeşme var mı? Sonra kime hitap etmek istediğini soruyorum. Kendi adının geçmesini isteyip istemediğini öğreniyorum. Kasetin neye benzeyeceğini tarif ediyorum. Mesela: "Merhaba sevgili müzikseverler, dinlemekte olduğunuz bu kaset, Mehmet arkadaşımız tarafından hazırlanmıştır, arkadaşımız bu kaseti, Yeşilova köyünde yaşayan çok sevdiği kız arkadaşı Fatma'ya armağan etmektedir ve samimi duygularını şöyle dile getirmektedir..." Böyle biraz bilgi veriyorum. Ondan sonra hemen durumu çakıyor, hevesleniyor.

Ne tip insanlar geliyor size?

Gelen insanların çoğu okumamış, az okumuş; şu listelerdeki yazılara bakarsan da anlarsın. Ben de zaten aynen onlar gibi az okumuşum, icabında onlardan daha düşük bir seviyeden gelmişim. İşte onun için onlarla aniden bütünleşiyorum, çok uzaktan bile tanıyorum onları... *(gülüyor)* Çünkü ben yaşamışım aynı hayatı, o çekingenliği, o utangaçlığı... Ben köyden çıktığım zamanlar bizi böyle şehirde karşılayacak kimseler yoktu. Allahın kırosu, dağ çocuğu diye konuşulurdu bizler için...

Müşteriler sizinle çok özel sırlarını paylaşıyor. Onlara nasıl güven veriyorsunuz?

Benim oğlana şunu öğütlüyorum: Sen ayna olacaksın, kendilerini sende görecekler. Bu ilişkiden doğru hizmet çıkıyor ki, bir gelen bir daha geliyor, bu sefer arkadaşıyla geliyor. Beni abi, arkadaş gibi görüyorlar. Zamanım varsa oturmaya buyur ediyorum, iyice tanımak, bir de kendimi tanıtmak istiyorum. Birbirimize ihtiyacımız var, eksiklerimiz olabilir, insanız nihayetinde. Her ne kadar alt tabakadan olsak da, kafamız fazla çalışmıyorsa da, eksiklerimizle beraber birbirimize güç vermeliyiz. Gelenler, dediğim gibi, ezik insanlar. Yani o ezikliğiyle buraya geldiği zaman, öyle tahmin ediyorum, beni de kendileri gibi görüyorlar. Bir de ben buranın eski adamıyım, Hadep Beyoğlu ilçede saymanlık yaptım bir dönem. Oradan tanıdığım insanın iki katını bu kasetçilikte tanıdım.

Kasetlerde fon müziği de oluyor galiba...

Mesela fon müziği olarak Cahit Berkay'ın "Al Yazmalım" parçasına istek çoktur, hani şu enstrümantal parça. Sonra Coşkun Sabah, Âşık İhsani, İbrahim Tatlıses... Film müzikleri yapmışlar, biz de faydalanıyoruz. Bir sürü var, "Yedi Karanfil" serileri mesela.

Konuya göre fon müziği değişiyor mu?

Şiir aşk üzerine oldu mu, Coşkun Sabah'ı tercih ederim. "Aşığım Sana" diye bir şarkısı var, onu sık çalarız. Biraz daha aydın kişilere "Al Yazmalım"ı... Birisinin babası ölmüştür mesela, diyor ki "ben bunu babam için doldurtuyorum, bir hatıra..." O zaman daha yumuşak bir müzik koyuyoruz...

Konuşma yapanlar da oluyor mu şiirin dışında, mektup gibi?

Var, var... Herhalde herkes şiir yazmıyor. Mesela bir kızı seviyor. Diyor ki, kızım ben seni seviyorum, ama işte sen şöyle dedin, ben böyle dedim... Seni falan kişiyle filanca yerde gördüm, hatırlamadın değil mi... Bunun gibi şeyler. Yani kıza hitap ediyor, duygularını, sitemlerini, kızgınlıklarını, buna karşılık ne kadar sevdiğini anlatıyor kafasına göre. Bazıları da beraber doldurtuyor; kız ve erkek. Birbirlerini seviyorlar, ortak dolduruyorlar, öyleleri de var.

Kızla erkek birbirlerine cevap verir şeklinde olanlar var mı, düet gibi?

O yoktur bizde. Bazıları telefonda kayıt istiyor. Bunu yapmıyoruz. *(gülüyor)* Mesela telefonla bir kız bir erkek konuşmuş. Onu kasete koyacaksın diyor, kabul etmiyorum, bana biraz çirkin geliyor. Benim sınırımı aşıyor...

Kayıt için stüdyo var mı?

Bizim öyle çok mükemmel bir stüdyomuz yok, evimiz stüdyo. *(gülüyor)* Ama yaptığımız iş de beğeniliyor hani.

Normal müzik kaseti de satıyor musunuz?

Bazı günler üç-dört tane, bazen hiç. İnsanlar fukara buralarda. Birkaç şarkı için beş milyon verip kaset alacağına, benim yaptığım yirmi seçme parçalık kaset daha cazip geliyor. Parası çıkışmayana da bir mahalleli indirimi söz konusu, gözüm tutarsa o da.

Seçme kasetlerde en çok kimlerin şarkıları rağbet görüyor?

Müşteri ya önceden hazırladığı bir listeyle geliyor ya da gelip burada bir liste çıkarıyor. Çeşitli şarkıcılardan seçtiği şarkıları, aşağı yukarı 12-15 tane, bir kasete dolduruyoruz. Tabii koleksi-

44→

yonumuzda ne varsa... Toplama kayıtlarda genelde arabesk isteniyor. Çileden ve zannedersem okuyamamış olmanın verdiği sıkıntıdan kafalar karışık... Kendini aşka vermek istiyor, ama ortada ne aşk var, ne de aşık... Bir kızla nasıl arkadaş olunur, nasıl elde tutulur... Onun sıkıntısını dile getirmek için sürekli arabesk takılıyorlar.

Aşk ve hasret şarkılarında en çok rağbet gören isimler kimler?

Ferdi ve Müslüm Gürses başta gelir. Bülent Serttaş'tan birkaç tane şarkı var sevilen. Sibel Can, Emrah, bunlar olmazsa olmaz. Beyoğlu'ndan gelen gençlerin tek tük pop taleplerini saymazsan, genelde buralıların sevdikleri birbirine benzer. Özgün müzik sevenler de var; Ahmet Kaya, Ferhat Tunç, Kızılırmak, Grup Yorum gibi. Satan şarkıları bulundurmak zorundayız. Bizim için önemli olan şarkılardır, kasetler değil: İbrahim Erkal'ın falan şarkısı sürekli listelerdedir, o şarkının olduğu kaset her zaman bulunur. Satıldığı zaman da hemen yenisini yerine koyarız. Bazı kasetler çok meşhurdur, ama bizde bulunmaz, çünkü listelerde istek yok. Üç-dört ayda bir tane satacaksa, bulundurmaya gerek yok. Mesela MFÖ, büyük oğlan getirdi de ondan saklıyorum. Hiç istek yok. Öte yandan Mücahit, Oğuz Yılmaz, Habibe Sultan, Nihat Doğan, Neriman Kayseri, Onur Mete gibi insanlar var; televizyonlarda görülmeyen, reklamları olmayan. Bu insanlar burda çok meşhur.

Yörelere göre istekler de değişiyor herhalde?

Mesela Adana yöresi dedin mi, Ferdi'de duracaksın. Popçuları falan hiç tanımazlar. Azer Bülbül'e resmen tapınanlar var. Çılgınca seviyorlar, nasıl bizim popçular çılgınca kendilerini tatmin ediyor, bunlar da öyle...

Kürtçe söyleyen sanatçılar arasında en çok satanlar, istenenler hangileri?

Bize göre birinci sırada Şivan Perwer var, ondan sonra Ciwan Haco. Reşo belli bir kesime hitap ediyor. Şivan farklı, yaşlısından ufağına herkese hitap eder. Ciwan Haco gençlere yönelik. Kimse Şivan'la boy ölçüşemez. Brader var, Şivan'ın yanına koyabileceğim. Hitabı çok güçlü, Almanya'da yaşıyor. Ağrılıların Hamê Hacî'si, Muşluların Ozan Basri'si var. Muş, Ağrı, Van yöresine hitap eder.

Raflarda Ankaralı Turgut var. Mesela onu kimler istiyor?

Ankaralı Turgut oyun havaları söylüyor. Zannedersem Konya'da, Ankara'da, bir de Ankara oyunlarına yakın hangileri varsa, o yörelerin insanları alırlar. Mesela "Keriman" diye bir şarkısı var, bir de "Usta" diye bir şarkısı var, bir de "Farzet" diye bir şarkısı var, bunlar çok isteniyor.

Bu Arapça kasetler nedir? Arapça şarkıları kimler istiyor?

Irak'tan, Suriye'den, diğer Arap ülkelerinden buralara gelen insanlar Arapça istiyorlar. Bir Suudi, Iraklı bir sanatçıyı dinleyebiliyor, birbirlerinin şarkılarını dinliyorlar. Farsça kasetler de var bende, mesela Irak Kürtlerinin bazıları Farsça biliyor. Araplar dükkana gelip gidiyorlar, merak ediyorum, sohbet ediyorum, onların da hoşuna gidiyor bu tavrım. Mesela biraz evvel gelen gözlüklü Araptı. "Siz neler dinliyorsunuz, bulabilsem bu kasetleri nasıl olur" diye sormuştum, "iyi olur" dediler. Irak'a giden kaçakçılar var, insanları Avrupa'ya götürmek için önce buralara

getiriyorlar. Onlara tembih ediyorum, "eline ne kaset düşerse bana yetiştirebilir misin" diye. Sağolsunlar, getiriyorlar. Şu anda iki yüz civarında Arap kaseti var.

Arap müşterilerle nasıl anlaşıyorsunuz?

Arapçam yok. Düşündüm taşındım, ufaklıkla bir defter hazırladık. İki Arap arkadaş da yardımcı oldu. Mesela Kazım Sakar'dan bir şarkı arıyorsun, bu sayfada hepsi Arap harfleriyle yazılı. Bunlar sayfadakiler Kürtçedir, bunlar Farsça. Bu sayfadakiler Asuri hıristiyanlara hitap ediyor...

Hizmette sınır yok diyorsunuz....

Öyle diyorum. *(gülüyor)* Şu kapitalizm insanı nerelere kadar götürebiliyor, bazen kendimle çeliştiğiyorum.

Dilim dönmüyordu Marx kelimesine, aylarca ezber ettim. Kapitalizm, enternasyonalizm... Biz kimiz? Niye bu haldeyiz? İnsanlar neden bu kadar birbirine canavar, niye birbirlerini yemek istiyorlar? Bu sorularla büyük bir hevese kapıldık.

Araplar bizden sanatçılara itibar ediyor mu?

Arapların bir numarası Müslüm Gürses.

İşinizi seviyor musunuz?

Tesadüf sonucu girdiğim bir işte tutunup –ardımda beş çocuk olduğu halde– çaresizliğimi yenmeye çalışıyorum. Bu şarkılar bana uzak. Kesinlikle benle alâkaları yoktur. Öyle olunca da aslında zoruma gidiyor. Neyse ki ufaklık söktü işi.

Siz ne dinlersiniz?

Kürtçe dinliyorum. Vaktiyle terzi atölyem vardı. Yanımda işçi de çalıştırıyordum, atölyede hiç müzik çalmazdım. Ya Kürtçe çalacaktım ya da Ferhat Tunç, Ahmet Kaya. Gençliğimde Aşık Mahsuni, Aşık Kameri dinlerdim... Küçük İlker'i bilirdim, Mahsuni'nin hemen hemen bütün türkülerini biliyordum. Küçükken dağda çobanlık yapıyordum, sabahtan akşama kadar türkü söylüyordum.

Biraz sizden bahsedelim, ne zaman, nerede doğdunuz? Tarlabaşı'na gelene kadar nasıl bir hayat geçirdiniz?

1955'te Mardin Nusaybin'in bir köyünde dünyaya gelmişim, Tekağaç köyü. Kafa kağıdında Duruca yazar, ama ben Tekağaç'ta doğmuşum. Eskiden Muşağuli derlerdi, Kürtçe. Muşağuli muşmula demek, bir meyve. Bir gün devlet adamları geldiler, köyün adını değiştirecekler. Bir isim bulamadılar. Baktılar cami avlusunda bir tek ağaç var, köyün tek ağacı. Onu da biz dikmiştik. O yüzden Tekağaç dediler, çıktılar işin içinden. Duruca da eskiden Kertgöğen'di.

Neden Duruca diye değiştirmişler?

Ben orada olmadığım için hikayesini bilmiyorum. Babam olsa söylerdi. Babamı ben çok küçük yaşta kaybettim. Bir rüya gibi aklıma geliyor, tek bir görüntü var gözlerimde, babam eşeğin sırtında doktora giderken. Afedersin, bizim ufak bir eşeğimiz vardı, babamdan daha fazla o eşeği hatırlıyorum. *(gülüyor)* Babam hemen döneceğim dedi, gidiş o gidiş; Mardin'de öldü, oraya gömdüler. Şimdi hiçbirimiz mezarını bilmiyoruz.

Kaç kardeşsiniz?

Altı kardeştik, üçü kız. Hiçbirimiz okumadı. Köyde okul yoktu. Türkçe bilmezdik. Büyük abim Irak'a gidiyordu, kaçakçılık yapıyordu. Bir kere bana Kürtçe-Türkçe-Arapça alfabe getirmişti. Özellikle diyordu ki, "Türkçeyi öğrenmen lazım, Kürtçe zaten anadilimizdir..." Abim o zamanlar Kürt meselesiyle ilgileniyordu. Celal Talabani'nin bir hareketi vardı. Mustafa Barzani'den de bahsediyorlardı, ama abim Talabaniciydi. Ağaların kimi Barzaniciydi. Abim 79'da Nusaybin çarşısının ortasında vuruldu, ağaların adamları dört koldan ateş ettiler.

Gençlik yıllarınızdan bahseder misiniz, sizin de politik bir kimliğiniz var mıydı?

Bizde 75-76 yıllarında, ağaların baskısı sonucu bir uyanış oldu. Bir derneğimiz yoktu, hiçbir şeyimiz yoktu. Hem mücadele veriyoruz, hem de ekonomik durumumuz iyi değil, çünkü bizim arazimiz yoktur. Ağalar paylaşmışlardı tüm arazileri.

Nusaybin'de Alevilerin durumu nasıldı?

Bizim orada Aleviler yoktur, hıristiyanlar vardır. Ben Sünniyim. Eskiden bizim köyde Yezidiler yaşarmış. Burada satanist diyorlar, biz Yezidi diyoruz. Yezidileri köyden kovmuşlar. Sene 1938 falan...

Sözünü ettiğiniz "uyanış" nasıl gerçekleşti köyde?

O dönemlerde Alevi arkadaşların katkısı oldu bu işe. Tunceli'den, Bingöl'den özellikle iyi yetişmiş arkadaşlar geldi. Biz çok geri kalmıştık, sosyalizm hakkında sıfırdık. O arkadaşlarla Elazığ'a çalışmaya gittik. Bir çadırda yatıyorduk. Saz çalıyorlardı, türkü söylüyorlardı, halay çekiyorlardı.

Abdülcelil Akman'ın elindeki gençlik fotoğraflarından alelacele bir seçme yaptık, hangi tarihtir, neresidir, nerede çekilmiştir, not edemedik bile...

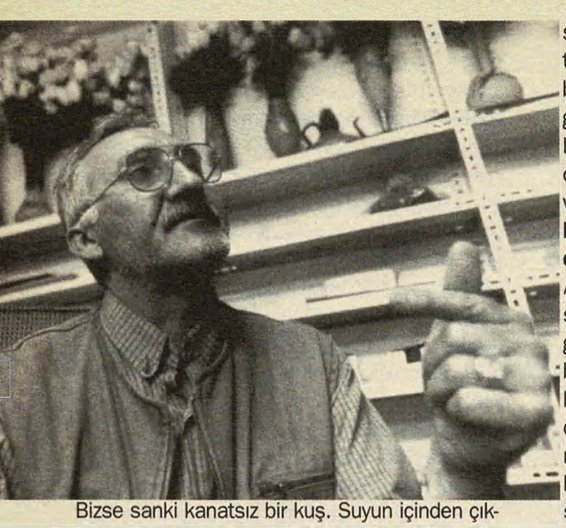

Bizse sanki kanatsız bir kuş. Suyun içinden çıkmışız, kanatsızmışız, gelmişiz, onların içine girmişiz. Haliyle bambaşka bir ahlâkla, bir kültürle, değişik insanlarla karşı karşıya geldik. Böyle olunca biz bir arayış içine girdik. Mesela Marx kelimesi bana defalarca tekrarlanmıştır, çünkü dilim dönmüyordu Marx kelimesine, aylarca ezber ettim. Kapitalizm, enternasyonalizm falan, şu bu... Biz kimiz? Niye bu haldeyiz? İnsanlar neden bu kadar birbirine canavar, niye birbirlerini yemek istiyorlar? Bu tür sorular beynimize girer girmez büyük bir hevese kapıldık. Bu anlatılan bizim hayatımızdır... Elazığ'da kaldığımız müddetçe ben daha gençtim, çalışmıyordum, ekmek falan almaya giderdim. Şunu hiç unutmuyorum, o dönemde iki-üç tane bakkal vardı, ben gittiğim zaman diyor "nerelisin?" Mardinliyim. Diyor, "git başka yerden ekmek al." Bunlar gerçekti yani.

Sizin köyden göç oldu mu? Siz ne zaman ayrıldınız?

Anlattığım dönemde yörenin gençleri ilk defa İstanbul, Konya, Adana gibi büyük şehirlere çalışmaya gitmeye başladılar. Daha yeni yeni bölge dışına çıkılıyordu. Yani ağanın hizmetçiliğinden kendimizi sıyırıp başka arayışlara girdik. Benim asıl işim terzilik. Başka da iş yok. Ya da kaçakçılık. Biz kaçakçılığa yanaşmadık. Çünkü bir gün hudutta vurulacağın belliydi.

Daha sonra örgütlü mücadele mi başladı?

Ağaların kimlere hizmet ettiğini, şıhların gerçekten ne kadar dindar ve ne kadar da bencil olduklarını biz marksizmde gördük. Bir dernek kurduk. 1976'ydı zannedersem. 80'e kadar burada çalıştık. İşçi-Köylü Yardımlaşma Derneği'ydi, yöneticilere göre illegaldi, yalnız biz tüm yasal izinlerimizi almıştık. Ağalar, şıhlar dediler ki, bunlar komünisttir, bunlar gavurdur, bunlar Moskova'dan maaş alıyorlar. Milli Selamet Partisi vardı, o da güçlüydü. Çünkü bizim orada dincilik aktifti. Herkese bedava eşofman dağıtmışlardı. Üzerinde bir anahtar resmi vardı. İşte bu cennetin anahtarıdır, kim giyerse cennete gider diye. Bize karşı da bu yöntemler çok ağır bir şekilde kullanılıyordu. Çoğu arkadaşımız o dönemde vuruldu, sakat kaldı. Abim de onlardan biriydi. Ben bir terzi dükkanı açmıştım o dönemde Nusaybin'de. O dernek sayesinde insanlar köydeki gençleri çekebildi. Biz köylere gidiyorduk, toplantı yapıyorduk. Öğretmen arkadaşlarımız vardı, o konuda kendini çok güzel yetiştirmiş kişiler vardı.

Nusaybin'de tutunabildiniz mi? Yoksa oradan da ayrılmak zorunda mı kaldınız?

Ağalara silah verildi, para verildi. Devlet bunları savununca bu sefer biz devletle karşı karşıya geldik: Siktir olun gidin, nereye giderseniz gidin, bu memleketi terkedin... Ama biz "bu memleket bizim de memleketimizdir, böyle olmaz" dedik. Mesela ben evimi, işimi terkettim, polis sürekli üstüme geliyordu. Dayak, küfür gündelik hayatımızın bir parçası olmuştu. Devlet ağayla, şıhla bütünleşince çok rahatlıkla vuruyor, öldürüyordu. Bir tek o ağabeyim değil, o öz ağabeyimdi ama, benim sürekli beraber olduğum, terzihaneye gelen genç arkadaşlar vuruldu. Sonunda dayanamadım, kaçtım. En az 300 kişi bir sene içinde başka yerlere gitti. İki abim şu anda İsveç'te. Ben 79'da çıktım bizim memleketten. Antalya'ya gittim.

Bodrumda 300 - 400 kişi var, su doldurmuşlar oraya. İnsanlara bakıyorum, hepsini yakmışlar; bazıları da balon gibi olmuş, şişmişler... Cereyan vermişler, mosmor olmuş herkes. Ben o zaman Türkiye'nin düzenini öğrendim.

Osırada evli miydiniz?

Evet, evliydim, 78'de evlendim.

Türkçe konuşmaya başlamış mıydınız?

Tabii, Türkçe konuşuyordum. Ben askerlik yapmışım, askerde öğrendim. Askerliği istanbul'da yaptım...

Antalya'da hayat nasıl sürdü?

İstanbul'da hukuk okuyan Cizreli bir arkadaşım vardı, o arkadaş da intihar etti, yani dediler ki "silahla kendisini öldürdü", ama sanmıyorum. Antalya'ya giderken o arkadaş bana dedi ki, "böyle olmaz, bir iş yapman lazım, Ankara'da benim dostlarım var, gidip oraya başvuralım, sana bir iş versinler..." Şerafettin Elçi'ye gittik, o dönem Bayındırlık Bakanıydı. Yüz vermedi. Bu sefer Nurettin Yılmaz'a gittik. Bizim hemşehri, çok hoş karşıladı. Bizi Ticaret Bakanı Teoman Köprüler'e gönderdi. O da beni Antalya'da Aksu tekstil fabrikasına yerleştirdi: "Seni Antalya'ya gönderirim, ama alırlar mı, almazlar mı, bilmiyorum" dedi. Müdüre gittim, "ben Mardin'den geliyorum, iş arıyorum" dedim. "Bu fabrikada her gün kavga var" dedi, "her gün adam vuruyorlar, sen Mardin'den gelmişsin, herkes sana ters bakacak, sen barınabilir misin, o yürek var mı sende" dedi. İşe başladığım sene 79'dur. Ufak ufak insanlarla tanıştım, bakıyorum yarısı sağcı, yarısı solcu, huzur diye bir şey yok... Hemen gittim, sendikaya üye oldum. O fabrikadayken 12 Eylül geldi. O kadar tahribat yapacağını hiç tahmin etmiyordum. Bir baktım, geceyarısı fabrikaya baskın yaptılar. Dediler ki herkes dışarı çıksın. 300 işçi vardık. 18 kişi alındı. 18 kişiden biriydim. İkisi Kürt, hepsi Türk arkadaşlar. Bizi aldılar Topçulara götürdüler, askeri eğitim yeri. Türk arkadaşın biri, "sen Kürtsün, sen solcusun, sen proletersin, sosyalizmi savunuyorsun, bunun için senin işini bitirecekler. Sakın çözülme, Kürtlüğünle gurur duy, işçiliğinle gurur duy, ölünceye kadar diren" diyordu sürekli bana. "Vallahi bak ben Türküm, benim kurtulma ihtimalim vardır, sonunda onlar gibi konuşurum, ne diyorlarsa onu konuşurum, ama bak sen çok suçlusun, Türk devletinin gözünde..." Sonra bizi götürdüler, "beyaz bina" diye bir bina vardı Antalya'da. Bodrumuna tıktılar. Bir çavuş geldi dedi ki, "bizim yüzbaşı diyor ki, bu gece Abdülcelil Akman'la düğünüm var", aynen böyle. O Türk arkadaş yine geldi, "sözlerimi unutma" dedi. Bodrumda 300 - 400 kişi var, su doldurmuşlar oraya. İnsanlara bakıyorum, hepsini yakmışlar; bazıları da balon gibi olmuş, şişmişler... Cereyan vermişler, mosmor olmuş herkes. Ben o zaman Türkiye'nin düzenini öğrendim. Götürüyorlar, şişiriyorlar, getiriyorlar, bir yukarı götürüyorlar, şişiriyorlar, getiriyorlar, oraya atıyorlar.

Sizi de yukarı aldılar herhalde?

Evet. "Pencereden atayım mı kendimi" diye düşündüm, fırsat olmadı. O anda hemen çabuk çabuk soydular çırılçıplak, üniformamı aldılar, askıya astılar, afedersin şeyime bir kablo bağladılar, bir de şu parmağıma bağladılar. Ondan sonra bir gittim geldim, imdat imdat dediğimi hatırlıyorum, çok bağırdım, çok çağırdım, ama sözümde durdum. O zamanki işkencelerde en çok beynim gitti benim, unutkanlık çok oluyor...

Neyle suçlanıyordunuz?

12 Eylül'den hemen önce bir grev olmuştu. İşçileri zorla fabrikanın dışına çıkarmışız, makineleri zorla istop etmişiz. Şahidi nerede; şahit diye iki tane bayan getirdiler. DİSK'in avukatları bayanların yalanlarını ortaya çıkarınca hepimizi serbest bıraktılar. Tekrar işbaşı yaptık, ama keyfimiz kaçmıştı. Benim bölümde çalışanlar çoğunluk Tahtacı Alevileriydi. Beni kendileri gibi görmüyorlardı, biraz daha akıllıdır, bizden daha temizdir diyorlardı, onların gözüne girmiştim... Ama yöneticiler değişmişti fabrikada. Baktım ki askeriyenin tayin ettiği adamlar gelmiş, kimdir, neyin nesidir bilmiyoruz. Tuvalette bile takip ediliyoruz. Zaten ikide bir karakola çağırıyorlardı. Polis geliyordu, beni alıyordu, geceleri götürüyordu Antalya dağlarına. Önüme bunun bunun fotoğraflarını koyuyordu: "Neden bunları seçmiyorsun, bu hırsızdır, bu şerefsizdir, bu bilmemnedir diyeceksin, zaten bunlar elimizdedir..." diyordu,

"ya bizimle çalışacaksın, ya da gücün varsa kaçacaksın." Sonunda dayanamadım, kaçtım. Irak'a gidecektim. Ama atladım otobüse, İstanbul'a geldim. Terziyiz, çalışıyoruz, ama bir mekan bulmamız lazım. Tarlabaşı caddesinde bir yer kiraladım, Ama rahat bırakmadılar.

Yine mi içeri girdiniz?

Bir gece evdeyim, banyomu yapmışım, pijamayla öyle sobanın arkasında yatıyorum. Bir gürültü, sanki bina yıkılıyor. Aldılar götürdüler, Gayrettepe'ye. Cereyana falan verdiler, tecrübem var, bir şey anlamadılar. On gün sonra bizi Diyarbakır'a götürdüler. Diyarbakır'da benim ne işim var? İki propaganda kaseti koydular önüme, bunlar senin dediler. Kabul etmedim. Antalya KUK sorumlusu olarak yargılanmaya başladım. Bir gün bir adam beni aldı, dedi ki "sakın yanlış bir hareket yapma, ben senin dostunum." Diyarbakır Siyasi Şubeden beni aldı götürüyor. Arabaya gözlerim bağlı, yüzü koyun yatırdılar. Bir yere götürdüler, gözümü açtılar. Baktım, karşımda asker elbiseli biri vardı. Doktormuş. Bana çok sorular sordu, her yanımı muayene etti, bir rapor tuttu, sanırım bu rapor "bu adam daha fazla işkence kaldıramaz" şeklinde bir rapordu. Bu raporla tekrar Siyasi Şubeye yollandım. İki gün sonra serbest bıraktılar.

Kurtuldunuz yani...

Sonradan anladım, abimin kurcalamasıyla beni Sağlık Ocağına götürmüşler, çıkışım böyle olmuş. Ancak bir sivil polis dedi ki, "bu adamı Antalya'dan istiyorlar". Antalya'daki "beyaz bina"ya götürdüler gene. Önce bodruma indirdiler, ardından en üst kata götürdüler. Gözlerim, ellerim bağlı konuşuyorlar. Diyarbakır'da bana çürük raporu veren doktor için "o da Apocu olmuş. Bu adamı nasıl sağ bırakmışlar" diyorlardı. Ne kadar orda kaldım, bilmiyorum. Gece oldu mu, beni bir semt karakoluna bırakıyorlardı. Sabah aydınlıkta da gelip alıyorlardı. Sabahtan akşama kadar sürekli sorgulamayla geçiyordu. Bazen uyuklayınca kafama cop vurarak uyandırıyorlardı. Sanki yeniden dünyaya gelmiş gibi uyanıyordum. Sorguda böyle çok uyuyakaldım. Karnıma tekme atarak da uyandırıyorlardı. Beni döven Kürttü. Bana, "bak ben de Kürdüm, ama senin gibi şerefsiz vatan haini değilim" derdi. Bazen bana ekmek bile verdiği oldu. Bazen de çay. Yalnız beyaz binada kesinlikle yemek yoktu. Sonunda, savcı dosyamın iki sayfasını okuduktan sonra polise, "götür, ne yaparsan yap" dedi. Yine beyaz binaya getirdiler. Bir polis bana "git yüzünü yıka" dedi. Orda bir cam var, ona baktım. İlk defa kendimi gördüm, ben bitmişim, kendimden korktum. İçimden bir ağlamak geldi. Şimdi de diyorum, iyi ki ağlamışım. Çok ağladım, polis o arada "sen bu kadar nazik miydin yahu" diyor.

Nasıl bıraktılar?

Hava kararmıştı, çantamı getirdiler, "al, siktir ol git" dediler. Sorguda polis bana "senin dükkanı yaktık" demişti. Hikayedir, uydurmadır diye düşünmüştüm. Meğer doğruymuş, Antalyalı arkadaşlar da doğrulayınca anladım. Beni Antalya'da arkadaşlar on gün bırakmadılar, beslediler. Kendime geldim. Artık evime gitmek istiyordum. İstanbul'a geldik. Evim Kurtuluş'ta. Biraz arkadaşların yanında çalıştım, para topladım. Tekrar terzilik işine kalkıştım. Haftada bir Kasımpaşa karakoluna gidip imza atıyordum. Bir süre sonra gitmemeye başladım. Bundan dolayı bana on gün ceza çıkardılar. Antalya'daki dosyam Şişli adliyesine gelmişti. Ordaki savcı katibi dosyayı görünce bana dedi ki, "bu dosyaya göre senin içerde olman lazım, sen nasıl dışarıdasın hayret"... Bunun üzerine ben de bir daha polise imza atmaya gitmedim. Şimdi ne yapacağım; hem mücadelemde inançlıyım, demokrasi, insan hakları davasında haklıyım, hem de çok korkuyorum. Suçsuz cezaevine girmek çok zoruma gidiyordu. 1989'a kadar saklandım. Dokuzuncu ayda Avrupa'ya kaçmaya karar verdim.

Abilerinizin yanına mı?

Önce memlekete gittim. Orda bir kirvem vardır, askerle arası çok iyidir. "Hakkında arama emri var" dediler. Kirvemin sayesinde bir yerlere yazılar yazıldı, tutuklanma kararım kaldırıldı. Pasaportu aldım. O sırada İsveç'ten abimin Süryani bir arkadaşı geldi. Tekstil işi yapıyordu. Devrimci hıristiyan bir arkadaştı. İki yeğenini götürüyormuş. Biri evli, biri bekar. "Beni de götür" dedim. Kabul etti. Ancak bizi Avusturya'dan alacaktı. Avusturya'ya kadar biz kendi başımıza gidecektik. Gittik, altı ay Viyana'da kaldım. Para bitti. Türk kahvelerinde sabaha kadar oturuyorduk. Benimle gelen Süryani çiftin bebekleri vardı. Ben onları hiç bırakmadım. Her gün akın akın Anadolu'dan insanlar geliyordu Viyana'ya. Komple aileler... Hepsi çamur içinde, üst baş malûm, bazılarının ayağında ayakkabı yok. Otelleri almıyor, kahvelere iniyorlardı. Kahve sahipleri kurufasulye, pilav yapıyorlardı. Bir gün bir arkadaş geldi, bana bir terzilik işi, yatacak yer buldu. Artık parklarda yatmaktan kurtulmuştuk. Ben Süryani arkadaşları da yanıma yerleştirdim. Bir gün bir adam geldi, abim yollamış. Bizi önce Almanya'ya geçirecek, ardından İsveç'e götürecekmiş. Tam da işim oturmuştu. Hatta patron benim için çalışma izni almaya çalışıyordu. O yıl Viyana muhasarasının 500. yıldönümü. Çok etkinlik var. Söylentiye göre, kaçaklara af çıkacakmış falan... Ama adam gelmiş, "sizi götüreceğim" diyor. Süryani arkadaş, karısı, bebekleri, bir de ben arabaya atladık. Gece bir nehrin yanında indirdi bizi. "Bu su sığdır, ayak bileğine kadar gelir, yürüyerek karşıya geçeceksiniz, ben normal kapıdan giriş yapıp, gelip sizi karşı yakadan alacağım" dedi, bir de fener verdi bize. Çekti gitti.

Bir daha görmediniz mi yoksa birbirinizi?

Hafif yağmur yağıyordu. Suya girdik. Diz boyu derken, su gırtlağımıza kadar yükseldi. Geri döndüm. Adam dedi ki biz geçeceğiz. Olmaz dedim, karını çocuğunu bırak, önce sen geç, arkadan biz geliriz. Dinlemedi, çoluk çocuk tekrar suya girdiler. Su bunlara bir vurdu, devrildiler. Tekrar geri geldiler. Titriyorlar, ayakkabılarını, çantalarını, bohçalarını su almış götürmüş. Hep beraber titriyoruz. Arkadaş bir hamle daha yaptı. Bu sefer çocukla karısını bana bıraktı. Üç-dört metrelik bir dal kesti, onunla kontrol ede ede gitti. Karşıya çıktı, oturdu, dili tutuldu. "Kalk bacım, gittiği yerden biz de gidelim" dedim. Uzatmayalım, güç bela Almanya'ya geçtik. Bizi arabayla alacak arkadaş da aşağı yukarı gidip geliyormuş. Artık gün aydınlanmaya başlamıştı. Tam kapıyı açtık, biniyorduk, birdenbire adam kaçtı. Meğer dikiz aynasından polislerin geldiğini görmüş. Biz de dağın içine kaçtık. Polis gidince yola paralel yürümeye başladık. Yollarda çalılara takılıp kalmış memleket işi eşarplar, çocuk patikleri, bohçalar görüyorduk. Suriye işi kumaş parçaları dağlarda önümüze çıkıyordu. Hediyeler almışlar, ama bunlardan kurtulmak için ya bırakmışlar ya düşürmüşler.

Uyuklayınca kafama cop vurarak uyandırıyorlardı. Sorguda böyle çok uyuyakaldım. Karnıma tekme atarak da uyandırıyorlardı. Beni döven Kürttü. Bana, "bak ben de Kürdüm, ama senin gibi şerefsiz vatan haini değilim" derdi.

Teslim olmaya niyetiniz yok galiba?

Sonunda ona karar verdik. Yola çıktık, çıkar çıkmaz polis geldi, silahını çekti. Aldılar götürdüler. Anadan doğma soydular, eldivenleri taktılar, işte o iğrenç kontrolü yaptılar. Kız çok bağırdı. Savcıya götürdüler. Hepsi tertemiz, bembeyaz, sarı kafalı insanlar. Savcı dedi ki bunları yıkayın, traş edin, dişlerini fırçalasınlar. Orada bir ay kaldım. Karı-kocayı başka yere götürdüler. Ayda 80 mark para veriyorlardı. Kısa Marlboro 2.5 marktı. O arada abim bana bir Yunan pasaportu ayarlamış. Ama üstünde benim fotoğrafım var. Bu pasaportla İsveç'e girip çıkıyorum.

Peki Türkiye'ye neden, nasıl döndünüz?

O sırada Özal şartlı af çıkardı. Bunu duyunca biraz yumuşamaya başladım. Sanki Türkiye'ye gidersem yaşayabilirim. Bir dilekçe yazdım. İstanbul'da havaalanında polisler beni karşıladı. Yine bir yığın eziyet. Sonunda hakkımda bir hüküm ve arama emri olmadığı anlaşıldı. O günden beri galiba özgürüm.

Söyleşi: **Ümit Bayazoğlu - Şahan Nuhoğlu**

ROLL KİTAPLIĞI

Bilge Karasu Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı (Metis)
D.Hopper/P.Fonda/T.Southern Easy Rider (Roll)
F. Scott Fitzgerald Caz Çağı Öyküleri (Mitos - Boyut)
Georges Perec Yaşam Kullanma Kılavuzu (YKY)
Hakan Dilek Mahallenin En Şık Abileri (Babil)
Hülya Koç Bigamekibasuyake (YKY)
İlber Ortaylı İstanbul'dan Sayfalar (İletişim)
Kurt Vonnegut Ölümden Beter Yazgılar (Dost)
Murathan Mungan Son İstanbul (Metis)
Nâzım Hikmet Memleketimden İnsan Manzaraları (Adam)
Ragıp Bayraktar (haz.) Yeni Başlayanlar İçin: Ülkücülük (Su)
Samuel Beckett Aşksız İlişkiler (Ayrıntı)
Sefa Kaplan Londra Şiirleri (YKY)
Süreyyya Evren Kanlar Ülkesinde Karnaval (İnkilap)
Toni Morrison Katran Bebek (Can)
Tülay German Düşmemiş Bir Uçağın Kara Kutusu (Çınar)
Umberto Eco Açık Yapıt (Can)
Ünsal Oskay Müzik ve Yabancılaşma (Der)
Yaşar Kemal Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana (Adam)
Zygmunt Bauman Özgürlük (Sarmal)

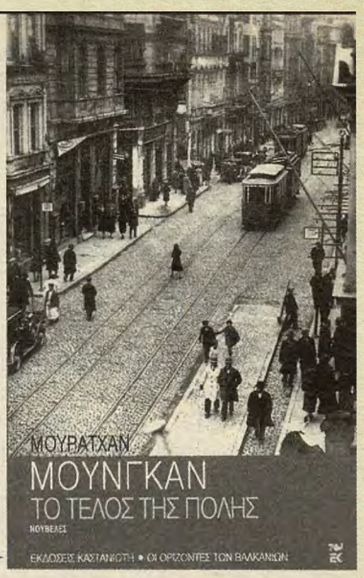

Buenos Aires'ten selam

Patagonya'nın Şili tarafında karşı yönden gelen bir bisikletliyle karşılaşmıştım ya. Hani şu Arjantinli olan. Babası Türk olan adam. Eski karısı da Türkmüş. Onu aradım bugün. Önce bana biraz şehri (Buenos Aires'i) gezdirdi. Sonra bir yere gidip oturduk. Karşılaşmamızdan beri neler yaptığımızı anlattık birbirimize. Sonra, istemediğim halde, Ermeni-Türk meselesine geldi konu. Onun babası Ermeni Türküymüş. Kendisi de Türkleri fazla sevmiyor. Her 24 Nisan'da protesto gösterilerine katılıp Türk konsolosluğunun bahçesini taşlıyorlarmış. Çok kelli felli bir adamdı, kendisine yakıştıramadığımı söyledim. İlkokulda okurken, derse başlamadan önce and içerlermiş. Türkler sonsuza kadar düşmanımız olmuştur ve olacaktır diye. Ve bir gün hesap soracaklarına yemin ederlermiş. Biz böyle oturup konuşurken, anlattıklarının ne kadar bizim dışımızda şeyler olduğunu hatırlatıyorum. Onaylıyor ama, işte aması var. Birkaç gün sonra da, konsolosluktan söyledikleri üzere, La Recoleta semtinin tek otelinin sahibi, başka bir Ermeni Türküyle tanışıyorum. Kirkor Cambazyan. 86 yaşında. 1945 yılında Varlık Vergisi çıkınca, tası tarağı satıp Arjantin'e göçen Kirkor, beni büyük bir ilgiyle karşılıyor. Yalnız, yanlış bilgi vermişler. Beni bisiklet yarışçısı sanıyor. Kendisi de bisiklet yarışçısıymış. Hâlâ da düzenli olarak bisiklete biniyor. Kendi bölümüne çıkarıp hararetle ünlü Türk büyükleriyle çektirdiği fotoğrafları gösteriyor. Her tarafta Türk bayrakları. Biraz abartılı buluyorum. Oteline hayran, uzun uzun anlatıyor. Saunasını, spor salonunu gezdirip zenginliğini gözler önüne seriyor. Hatta, daha da ileri gidip odalardan birinin içini, aydınlatmasına kadar tüm detayıyla anlatıyor. Gözüm sürekli saatimde. Artık anlatılacak bir şeyi kalmadığında, ki o arada genç eşi de bize eşlik ediyor, bana konuşma fırsatı çıkıyor. Nereden yola çıkıp hangi ülkelerden geçtiğimi kısaca özetliyorum. Çok şaşırıyor. Bisikletle seyahat ettiğimi bilmiyormuş. Bu randevuyu ayarlayan konsolosluk görevlisi ona detaylı bilgi vermemiş. Ben meyveleri yerken, o Türk-Ermeni problemlerine giriyor. Sadece dinliyorum. Türk dostu olarak bilinen Kirkor Bey'e sürekli tehdit telefonları geliyormuş. Tahminimden geç bir saatte ayrılıyorum oradan. Elimi dostça sıkarken, tekrar gelirsem muhakkak otelinde misafir etmek isteyeceğini söylüyor. Ayrılırken ekliyor: "Gönül Yazar hanımı görürseniz söyleyin lütfen, kendisini görmeye geleceğim."

Hülya Koç, Bigamekibasuyake - Bisikletle Güney Amerika Yolculuğu (YKY)

48→

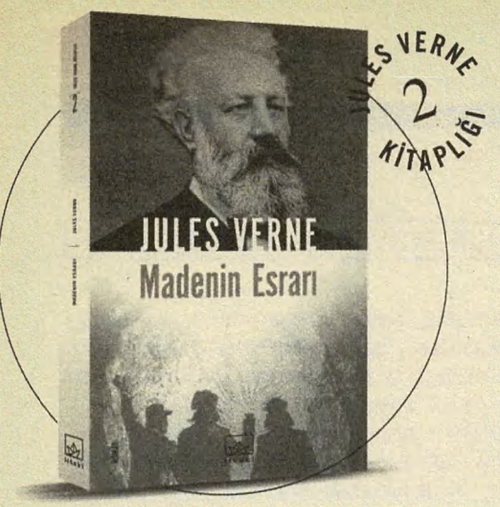

MADENİN ESRARI
Jules Verne

JULES VERNE'İ YENİDEN VE BELKİ DE "YENİ" TANIYACAĞIZ!
Bugüne dek kısaltılmış haliyle okuduğumuz Jules Verne, eksiksiz metinler, özenli çeviriler ve tüm kitaplarıyla İthaki'de... Jules Verne'in benzersiz hayalgücü dünyasında olağanüstü yolculuklar sürüyor.
İlk kitap Dr. Ox'un Deneyi'nden sonra
ikinci kitap Madenin Esrarı tüm kitapçılarda!

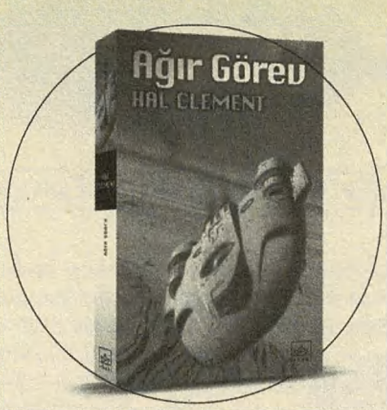

AĞIR GÖREV
Hal Clement
Saltık bilim kurgunun büyük ustası Hal Clement'ten, ustalığına yakışan bir bilimkurgu klasiği...

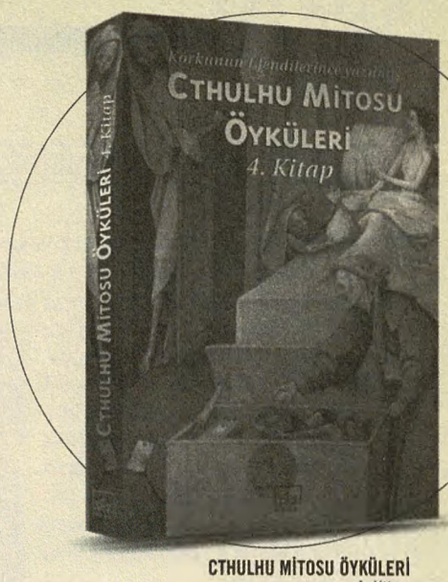

CTHULHU MİTOSU ÖYKÜLERİ
4. Kitap

Fritz Leiber, Brian Lumley, Ramsey Campbell, Colin Wilson, Joanna Russ, K. Edward Wagner, Philip José Farmer, Stephen King ve Richard A. Lupoff.

Cthulhu Mitosu Öyküleri'nin dördüncü kitabında öyküleri yer alan yazarlar, sadece Lovecraft'ın kalıcı ve karanlık etkisini yansıtmakla kalmıyor, orijinal Mitos öykülerindeki akla zarar heyecanı bir kez daha yaratmayı başarıyorlar.

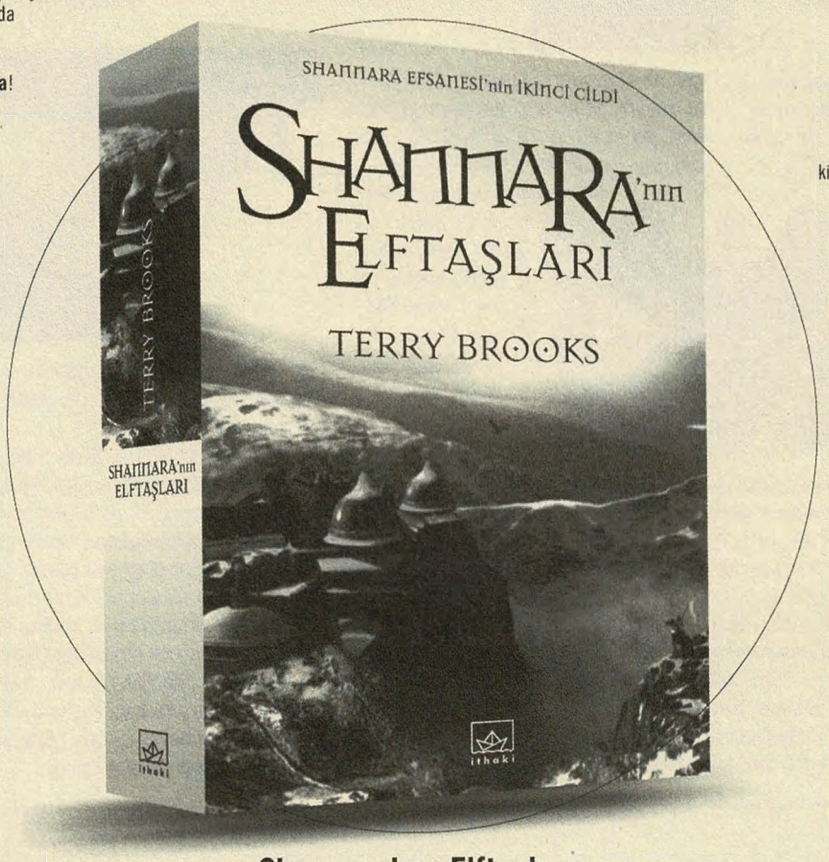

Shannara'nın Elftaşları
Terry Brooks
"Muhteşem bir fantazya yolculuğu!"
Frank Herbert
Shannara efsanesinin ikinci cildi çıktı!

DOKTOR OX'un DENEYİ
Jules Verne
FATİH CONAN
Robert E. Howard
TETİK 1
Arthur C. Clarke & M. K. McDowell
HALKA DÜNYA MÜHENDİSLERİ
Larry Niven
ANUBİS KAPILARI
Tim Powers
İKİ TUHAF ÖYKÜ
Mircae Eliade - Miguel de Unamuno
TÜM KİTAPÇILARDA!

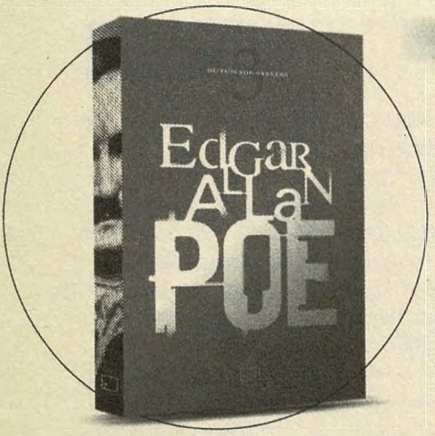

BÜTÜN HİKAYELERİ 3
Edgar Allan Poe
"Bu kitabı, düşlerin tek gerçeklik olduğuna inananlara adıyorum!"
Edgar Allan Poe

Toplam beş ciltten oluşan hikâyelerin üçüncü cildi çıktı!

Başka Dünyaların Şarkıları Sürüyor...

ithaki

www.ithakiyayinlari.com

Wom DJ's Tour & Junior Vasquez

3 Ağustos akşamı Chicago, Detroit ve Londra'dan kadın DJ'ler çalacak, bizim mahalle dansedecek. Wom DJ's Tour'un İstanbul ayağında, dünyanın meşhur kadın DJ'leri Maslak Venue'de çalacak. Detroit'ten katılacak olan **DJ K Hand**, bu işlerin beşiği olan Detroit'in adını anınca akla ilk gelen isimlerden. K Hand, geçtiğimiz sene "Detroit History" isimli bir compilation da çıkardı. **Dajae** ise işe Chicago'da house-garage vokalisti olarak başlamış, sonra DJ'likte karar kılmış. İstanbul'da garage'dan progressive house'a uzanacak. Bayanlar liginin Londra temsilcisi **Eve Carry** ise turntable'ının başına geçip bir house cereyanı yayacak –basın bülteninde Carry'nin güzelliği ayrıca belirtilmiş. Gecenin mana ve ehemmiyetinden dolayı gece kadınlara yüzde 10 indirimli. Fakat asıl büyük sürpriz daha sonraya: Bu geceye katılanlar, 18 Ağustos'ta yine Maslak Venue'yü ziyaret edecek olan usta DJ **Junior Vasquez**'i yüzde 10 indirimli izleyecekler. Aralarından beş talihli, meşhur DJ'le akşam yemeği sofrasına oturacak, rakı kadehlerini tokuşturacak. Junior Vasquez, lamı cimi yok, memleketimize gelen en büyük DJ'lerden biri. Modacılığı bırakıp 70'lerin sonlarında işe başlamış, beat literatürünü bugünlere taşımış. Kült mekan Sound Factory'nin de kurucusu. Amerikalı DJ'in çalıştığı insanlar arasında Madonna'sından Cyndi Lauper'ına bir sürü isim var ama, hemen aklımıza gelen, John Mellencamp'in zamane beat'li şahane albümü "Mr. Happy Goes Lucky"deki unutulmaz prodüktörlüğü...

Junior Vasquez

Deep Purple

"Baba rock'çular" zil takıp oynayacak: Deep Purple tekrar İstanbul'da. Geçen gelişlerindeki gibi, aynı kadro, aynı playlist. Turneye buradan başlamışlardı, o gün bugündür yollardalar, şimdi yine İstanbul'da noktayı koyuyorlar. Yani yine Ritchie Blackmore yok, Steve Morse var. Sağlık olsun, Ritchie'yi çok da aratmıyor; iyi gitarist. Öbür dörtlü tamam. Yıllarımızı, aylarımızı, günlerimizi, gecelerimizi, Deep Purple'la geçen o upuzun saatlerimizi temize çekelim. 8 Eylül'de, Bakırköy Fildamı Arena'da yerimizi kapalım. Biletler Köstebek, Hayal Kahvesi, Pena Müzik, Pentagram Müzik ve Ankara'da Shades'de...

Transglobal Underground

Birkaç yıl evvel Khaled'in ardından sahneye çıktıklarında, İstanbul'un şahit olduğu en canlı, en heyecanlı konserlerden birini vermişlerdi. İlk gelişleriydi. Khaled de çok iyiydi. Sonra ne Khaled o geceki performansını yakalayabildi burada, ne Natacha Atlas, tek başına geldiğinde. Natacha'lı Transglobal Underground'un tadı damağımızda kalmıştı derken, buyrun müjdeye: Güzel vokalli fakat kötü orkestralı bir Natacha Atlas konserinden sonra, Natacha vokalsiz fakat her halükârda gümbür gümbür bir orkestra. Yeni albümleri "Yes Boss Food Corner"ın ardından 11 Ağustos'ta Maslak Venue'de...

Luke Slater

J&B Dance&Techno Festival

Açıkhavaya rave'e kaldığımız yerden devam. Yeniden Parkorman'dayız. Evvelkilerin, özellikle de birincisinin tadı damağımızda kalmıştı:
J&B Dance&Techno Festival bu yıl da hevesimizi kursağımızda bırakmayacak gibi görünüyor. Peki, 8 Eylül cumartesi günü kimlerle karşılaşacağız: Bir defa Orbital var ki, tek başına yeter. Luke Slater: O da aşağı kalmaz. Sonra Little Luis Vega, Tiesto... Bizim buralardan artık rüştlerini çoktan ispat eden DJ U.F.U.K., DJ Murat Uncuoğlu... İki sahne ve bir chill-out bölümünde drum'n'bass, house, tekno, trans, nasibimiz neyse bulacağız. Ayrıca yayılacak çimenlikler, havuz, muhtemelen bungee jumping, başka türlü çeşit hizmet bizi bekliyor. Yaza böyle veda edersek, kışı da iyi geçiririz...

Orbital

[müsabaka]

Battle Of The Bands '01 - III. Amatör Müzik Grupları Yarışması

3-6 Ekim arasında düzenlenecek Radyo Boğaziçi VIII. Sınırsız Müzik Günleri, bu yıl üçüncüsü düzenlenecek bir müsabakayı barındırıyor içinde. Battle Of The Bands '01 - III. Amatör Müzik Grupları Yarışması, şenliklerin son gününde düzenlenecek. Gruplar, güney kampüsünde, denize nazır bir platformda, ağaçların altında, çimenlere yayılmış izleyicilere heyecanlı olmasını umduğumuz saatler yaşatacaklar. Yarışmaya son katılım tarihi 7 Eylül. Ancak 25 milyon gibi bir meblağ da ödemeniz gerekiyor, ki bu paralar havuzda toplansın ve alnının teriyle hak edeni mesut etsin. Geçen sene Herby Blues Band, Playground ve Psyche'in ilk üçe yerleştiği yarışma, bakalım bu sene nelere gebe...

Halıcı-Midi Bilgisayarla Beste Yarışması

Halıcı-Midi Bilgisayarla Beste Yarışması'nın sekizincisini idrak ediyoruz. Hem elektronikçi, hem klasik müzikçi, hem new age'ci arkadaşların ilgi gösterdiği yarışmanın geçtiğimiz senelerde ilk üçü paylaşanlarının bestelerinin yer aldığı CD de bu sene yayınlandı. Dinledik, kimi görkemli, kimi romantik, eli yüzü, başı sonu düzgün çalışmalar. Her sene bir tema etrafında örülen besteler, bu sene Mevlâna'yı anlatacaklar. Bu senenin jürisinde Atilla Özdemiroğlu, Garo Mafyan, İzzet Öz, geçen senelerden tecrübe kazanan bazı gençler var. Eserlerinizi 10 Ağustos akşamına kadar Halıcı-Ankara adresine göndermeniz gerekiyor ki, 6 Eylül'de Sabancı Center'da finallere katılabilesiniz. İşin ucunda iyi para da var. Ayrıntılar www.halici.com.tr adresinde...

Koç Allianz Fotoğraf Yarışması

Bir yarışma da fotoğrafçılara: Koç Allianz Fotoğraf Yarışması da bu sene sekizinci senesini idrak ediyor. Bu senenin teması "Çarşı-Pazar"ı şu cümlelerle tarif etmişler: "Yaşamın ve kültürlerin kavşak noktası olan çarşı ve pazarlarda alışveriş bir iletişime dönüşür. Hayat hikayeleri, beklentiler ve vaatler karşılıklı alınıp verilir. Bir çarşı-pazar deneyiminin ardından insanlar evlerine bilgi ve görgü anlamında zenginleşerek dönerler..." Yarışma yine siyah-beyaz, renkli negatif baskı ve dia kategorilerinde düzenleniyor. En çok beş fotoğrafla, isterseniz her üç bölüme de katılabilirsiniz. Ödüller de üç dal için ayrı ayrı veriliyor. Jüri heyetinde Ara Güler'den Ersin Alok'a, İzzet Keribar'a bir dizi fotoğrafçı var. Eserlerinizi en genç 2 Kasım akşamı, "Koç Allianz Fotoğraf Yarışması 2001, Bağlarbaşı, Kısıklı Cad. no:11 Altunizade 81180 İstanbul" adresine göndermeniz gerekiyor. Ayrıntılar 0.216.556 66 66 no'lu telefonda ya da www.kocallianzhayat.com.tr adresinde...

[internet]

www.delikasap.com

Bir yandan akılları sıra yasaklamaya, denetime tabi tutmaya çalışıyorlar, ama elbette nafile: Memleketimizin internet siteleri güzelleşiyor, serpiliyor, durmadan da aralarına yenileri katılıyor. Yeni sitemizin adı www.delikasap.com. Kendi tabirlerince "rock'n'roll yaşam tarzları, festivaller, konserler, alternatif kültürler ve müzikal akımlar, kısacası dünyayı güzelleştiren her şey"e ulaşabileceğimiz bir rock'n'roll kültürü sitesi. Ara ara tıklamakta, omuz atmakta faydalar var...

[mecmua]

Geniş Açı

Bu ay açılarımızı bakın nasıl genişletiyoruz: Erwin Olaf'ın "Asil Kan" sergisinden fotoğraflar, meş'um, uzak, mağrur ve "yaralı" sarışınları getiriyor karşımıza. Sezar'dan Marie-Antoinette'e, Avusturya imparatoriçesi Sissi'den Onassis"e, Prenses Diana'ya, bir yerlerinden yaralı, o yaralarıyla yaşayan –tarihe de o yaralarıyla kalan– karakterler, ürpertici ve aynı zamanda tuhaf bir şekilde dinginleştirici. Ahmet Sel'in "Moskova İnsanları"yla mafya-high life Moskova'sına değil, güzel insanların, bir tasarımcının, bir sanat koleksiyoncusunun, bir "alternatif manken"in, müzisyenin, komedyenin, hayvanseverin, mimarın, balerinin, genç bir milletvekilinin, bir çağdaş müzik kompozitörünün, tarihçinin Moskova'sına, akan giden, dünden bugüne kesintisiz taşınan bir şehre, kültüre konuk oluyoruz. Brezilyalı fotoğrafçı André Cypriano ise Rio de Janeiro'nun Büyükada'sından, el değmemiş adada yer alan ve Şeytan Kazanı olarak bilinen cezaevinden sesleniyor. Şiddetle, ölümle, tecavüzlerle dolu bu hapishane, 94'te kapatılmış. Enfes fotoğraflar da kapatılmadan evvel son aylarda çekilmiş. Bir başka ilginç portfolyo Jamie McLeod'dan: İngiliz fotoğrafçı Kırkpınar'a konuk olmuş ve bizim pehlivanların kendileriyle gurur duymalarına yol açacak şahane fotoğraflar çekmiş. McLeod'un Kırkpınar değerlendirmesinden bir bölümü buraya almazlık edemeyeceğiz: "İlk olarak mağrur ve yakışıklı yüzleri gördüm. Klasik antik yüzlerdi bunlar. İncil'de, Büyük İskender'in hikayesinde, Osmanlı İmparatorluğu, Roma, Yunan, Moğol, Rus ve Slav tarihinde okuduğumuz yüzler gibiydiler. Kırkpınar'a ilk gelişim insanı sarhoş eden epik bir oyun gibiydi. Antik Roma'da arenada gladyatörlerle olmak gibi bir şeydi belki de. Ama daha karmaşıktı, çünkü kırk savaşçının güreşinin ardındaki mitoloji çok daha romantik ve güzel. Dövüş daha masum, çünkü güreşçiler rakiplerini düşman gibi değil, kardeşleri gibi görüyor. Rakiplerini yendiklerinde bile birbirleriyle kucaklaşıyorlar. Batıda spor da, gereğinden fazla para ve dolandırıcılıkla yozlaşmış diğer ticari işlerden biri gibi... Türk yağlı güreşi, yalnızca bir dövüş olmanın ötesinde, uygarlığı ve hayatın kendisini temsil ediyor..." Geniş Açı'cılara da, yağlı güreşçilere de Roll'dan bin selam...

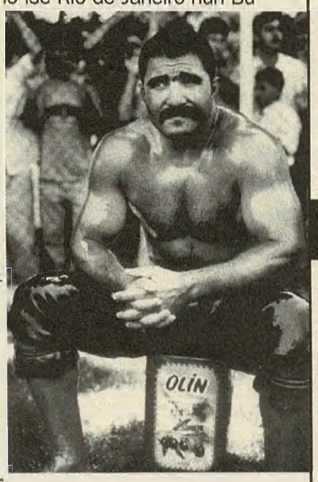

[kitap]

Dünyanın Şarkısı

Önce Alice Cooper: "Çok yalnızım, hepimiz öyleyiz / Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz / Paramparça ettik hükümeti / Parçalıyoruz zamanı da / Bir sorun görünmüyor ortada... Altıncının sorunları var / Klon statüsüne uyum sağlayamıyor / Rafa kaldırmak lazım onu (n'olur rafa kaldırmayın beni) / Bütün gün duyuyoruz hıçkırarak ağlayışını / Sadece kendim olmak istiyorum ben / Kendim olmak istiyorum sadece..." Şimdi de Dolly, ama "kuzu" değil, Parton: "Sıçarım yataktan, sendelerim mutfağa / Bir fincan hırs koyarım kendime / Esnerim, gerinirim, dönerim hayata / Atlarım duşa, başlar kanlar boşanmaya / Dışarda trafik sıkışır da sıkışır / Hepsi benim gibiler, 9'dan 5'e // 9'dan 5'e iş, ne hayat ama / Zar zor gider, hep verirsin de almazsın / Zihnini kullanırlar da değerini bilmezler / Elini kaptırsan, çıldırdın gitti // 9'dan 5'e, nerede isterlerse orada tutuyorlar seni / Güzel bir hayat var, düşlüyorsun onu, yalan mı? / Bu zengin adamın oyunu, sen ne dersen de / Sen de geçiriyorsun ömrünü onun cüzdanına mangır eklemekle..." Daha neler neler, kimler kimler... 1960'dan 2000'e, dünya müzik listelerine giren şarkılar, ince elenip sık dokunarak iki kitapta toplanmış ve ilgimize sunulmuş. Ama böyle Türkçe değiller, İngilizce asıllarından aktarılmışlar. İki ciltlik "Dünyanın Şarkısı"nın ilk cildi 60-80, ikinci cildi 80-2000 arasını kapsıyor. Geç olsun güç olmasın, meseleyi derli toplu etüd etmekte fayda var. Kemal Durmaz'ın derlediği "Dünyanın Şarkısı", Etüd Yayınlar'dan piyasada...

[fanzin]

Yurttan Sesler

Sıkı fanzincilerin iki ortak eseri. İlki Salya Sümük Fanzin. Araya Bunuel'i, Ramones'u, Derek Jarman'ı, Tracey Emin'i, kadın punk vokalcileri de alarak, baştan sona bir punk manifestosu, bir "yaşam kullanma kılavuzu". Diğeri Medya Tavırs Fanzine."Güzergahınızdan saptıracak neşriyat" ve "tüketim toplumuna tokat". Harbiden öyle. Medya Tavırs tarafından yayınlanan kuşeli yayınlardan, boyalı basından alıntılanan her bir yazı daraltırken, Medya Tavırs Fanzine'in kendi yazıları, sloganları ya da "kıyak" alıntıları ferahlatıyor. Ekleri de güzel: Mesela Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı'nın yayınladığı "Satanizm" broşürü. Alemden bir güzellik daha: "Yurttan Sesler", bir hardcore/punk toplaması. Less'den Çürük'e, Rashit'ten Çapa Çürek'e, Miskins'den Sokak Köpekleri'ne cephede son durumlar. Kasedi PK.12 Bahçelievler 34590 İstanbul adresinden ya da collectivo@yahoo.com'dan isteyebilirsiniz. "Enseyi karartmaya" gerek yok: Yurdumuzun bazı sesleri güzel...

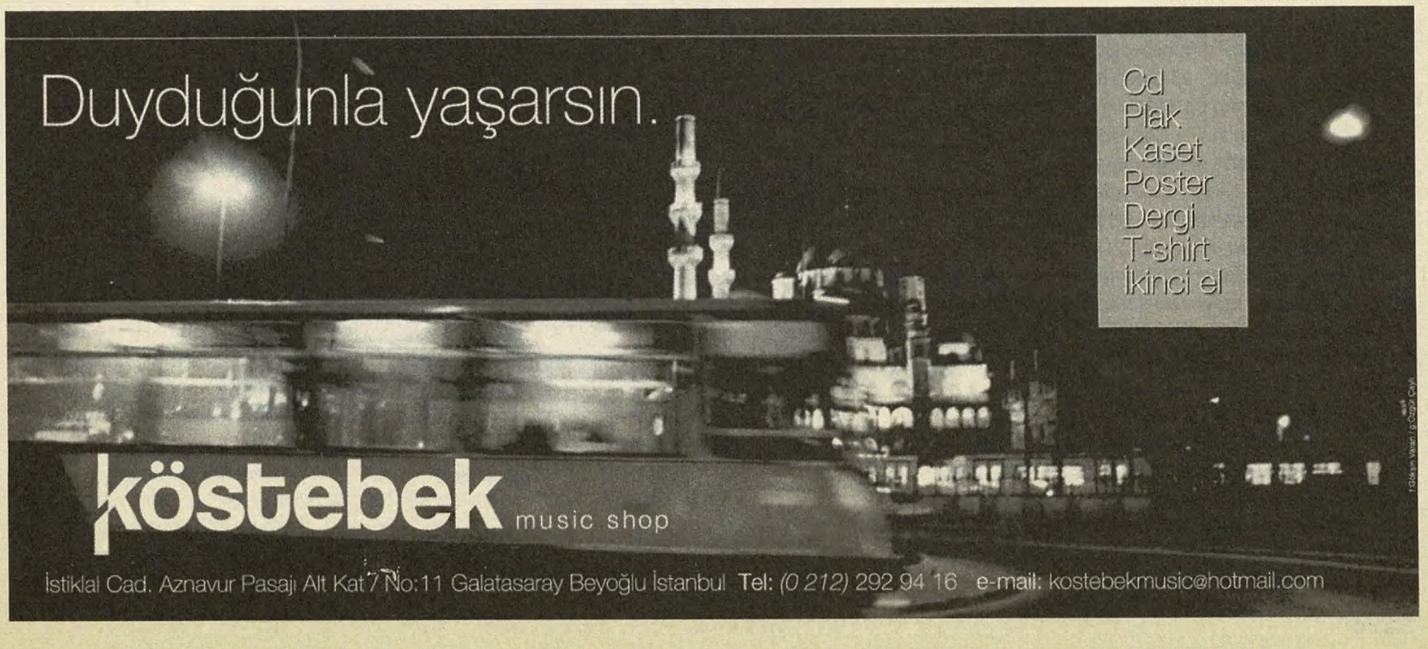

Bazı gençlerin saçlarının kenarlarını fırça ve briyantin marifetile bastırıp arka tarafta bir çizgi husule getirecek veya saçlarını ensede bol bırakıp bir çizgi halinde birdenbire bitirecek şekilde, külhanbeylerine mahsus saç tıraşı tarzlarını ihtiyar ve itiyat edinmesi, o gençlere verilecek terbiye ve hatta ahlâk numarasını pek düşürür.
SAMİH NAFİZ TANSU, Talebeye Muaşeret Usûlleri

Okumak aynanın içine bakmaktır; aynanın arkasındaki sırrı bilenler öteki tarafa geçerler, harflerin sırrından haberdar olmayanlar ise bu dünya içinde kendi yüzlerinin yavanlığından başka bir şey bulamazlar.
ORHAN PAMUK, Kara Kitap

Aşk iki sevgiliyi birbirlerine değil, kendi kendilerine çırılçıplak gösterme gücüne sahiptir.
CESARE PAVESE, Yaşama Uğraşı

Bu akşam dadaşlar bar oynadı gözbebeklerimizde *(hüseynî şarkı)*

TOOL
Lateralus
(EMI)

"Lateralus", Tool'un üçüncü uzunçaları. Bu albümde ve aslında grubun üç albümünde de Black Sabbath'tan Rush'a, King Crimson'dan Led Zeppelin'e uzanan bir çerçevede progressive ögeler hakim. Ama Tool, art rock ya da progressive rock'ta bazen görülebilen kendini beğenmiş havadan uzakta bir ekip. Daha doğrusu, bu duruşu kırabilmiş ve sokağı, karanlığı ve underground'u bu türe yedirebilmiş bir alternatif metal topluluğu.

Nirvana sonrası döneme denk gelen ilk albümleri, 1993 yapımı "Undertow" ile alternatif rock dinleyen genç jenerasyonu da çarpan ve hemen dünyaca üne kavuşan Tool, daha başarılı bir çalışma olan "Aenima" ile 1996'da aynı ticari başarıyı yakalayamadı. Şimdiyse, plak şirketleriyle beş yıl süren uzun ve yorucu bir savaşın ardından "Lateralus" ile geri dönüyor.

"Lateralus", "Aenima" kadar olmasa da, türünde oldukça iyi bir albüm. Ama bu bir progressive rock plağı ve ilk dinleyişte kabul görmesi beklenemez. Bir dakikadan 11 dakikaya kadar farklı uzunluklardaki 13 şarkıdaki dinamizm ve sürekli değişen ritimlerle biraz sabra ihtiyacı olabilir herkesin. Ama prog-severler için durum aynı olmayabilir tabii. Açılıştaki "The Grudge" albüm hakkında fikir verebilen bir şarkı. Albümde "radio-friendly" diyebileceğiniz hiçbir şarkı yok. "Schism" ve "Parabola" albümün tepe noktaları. Yan projesi A Perfect Circle'dan da olumlu etkilenmiş görünen Maynard James Keenan'ın vokalleri albüm boyunca çok iyi. Danny Carey ise zaten metal dünyasının en iyi davulcularından biri olarak gösteriliyor. Orta metrajlı parçalardan oluşan agresif ilk yarının ardından gelen uzunlar, daha "moody" olan ikinci yarıyı oluşturuyor. Örneğin 11 dakikalık "Reflection", tablaları ve bongolarıyla Hint müziğinin bahçesinden çıkmış gibi. Progressive müzikten hoşlanmayanlar özellikle bu türün uzun, sıkıcı pasajları üzerinde dururlar. Bu albümde de o tür yerler var mı derseniz, doğrusu, yok değil.

Albümün ilginç kapağından da söz etmek gerekiyor. Dışta siyah bir plastik kap. Kutunun içindeki şeffaf kitapçıkta da sanki anatomi kitabından çıkmış bir insan çizimi. Önce kaslar, sonra kemikler, sonra...

İyi bir prodüksiyon ürünü olan "Lateralus", metal dünyasının Radiohead'i olarak gösterilmeye başlanan Tool için çıkışı sürdüren bir albüm. *Hilmi Tezgör*

IGGY POP
Beat Em Up
(EMI)

Öldü sanılıp filmin sonunda tekrar hortlayan adamlar gibi Iggy Pop. En azından bu yeni albümüyle öyle. "Beat Em Up", Iggy Pop'un The Stooges sonrasında yaptığı onuncu stüdyo albümü. Fazlasıyla metalik, hatta zamane tabiriyle "nu-metal'ik" bir aşkın meyvesi. Arasına parmak girecek riff'ler, "power-metal"cilere toz yuttıran davullar, halat gibi sert bir bas... Iggy Pop, zamanın hiçbir köşesine yerleşmek istemiyor. Punk'ın her katmanında yüzündeki bir kırışıklığın izi var, ama o kendi takvimini her yeni albümde sıfırlamadan duramıyor. Çok değil, iki yıl önce "Avenue B"de, alçak sesle, tane tane hayat hikayesini anlatıyordu; şimdi de punk'ın delikanlı babası, hatta büyükbabası olduğunu cümle aleme göstermek istiyor. Aslında punk'ın sancak erliğine adanmış onca yıldan sonra, kimsenin ona zorla böyle şeyler yaptıramayacağından şüphemiz yok. Fakat gönlünden geçen her neyse, merakımızı gidermek dışında yollarımız "Beat Em Up" albümüyle kolay kesişeceğe de benzemiyor.

Bu yeni albümünde Iggy Pop'un en büyük destekçisi, basçı Lloyd "Mooseman" Roberts. "Mooseman", bir vakitler rap-metal gurusu Ice T'nin Body Count'unda da çalışmış bir basçı. Böyle bir albüme imza atmak için "Mooseman" mi Iggy'yi ikna etti, yoksa Iggy mi onu hız sınırlarını aşmaya zorladı, bilinmez, ama ortaya çıkan, Iggy Pop'un hâlâ "Lust For Life" felsefesine sımsıkı sarıldığı... Bu arada Iggy Pop'un "Beat Em Up"ı adadığı kişi de, geçen kış yoldan geçen bir arabanın kurşunlarına hedef olup hayatını kaybeden "Mooseman"...

Kapağında silahlı ve Iggy Pop dövmeli, dişli bir hatunun selamladığı "Beat Em Up", "Mask" ile açılıyor. "Arkadaşım mısın, muslukçu musun, Allah mısın, sen ne haltsın, sen hangi maskesin..." deyip ilk kurşunu sıktığı "Mask"ın başlamasıyla birlikte, sağa sola bakmadan bütün hızıyla asfalta fırlıyor Iggy Pop. Ikiyüzlülüklerine kafayı takıp maskelerini düşürmek istediği adamların sayısı, ortalığı savaş alanına çeviriyor. Bayrağı devrettiği "L.O.S.T", Iron Butterfly'ın "In-A-Gadda-Da-Vida"sıyla tatlanmış yeni bir er meydanı türküsü. Burda da, cennetin değil de "şeytanın bahçesinde kayboldum" diyor. Arkasından, en ufak bir duraklama belirtisi göstermeden uğultularla birlikte "Howl" beliriyor. Harareti iyice yükselirken, dolunaylı gecelerde dişleri uzayıp derisi kıllanıyor Iggy Pop'un. Sonra hafiften frene dokunduğu "Football"da, futbol metaforuyla hayatı yan yana getiriyor, "hepimiz hayata çalım atmak isteriz" diyor. Albüm boyunca kimi zaman kolej rock-band'ları gibi kuru güç-akorlarına sırtını dayıyor, kimi zaman da "üç akor" geleneğinin hakkını vererek rahat bir soluk aldırıyor. Ne var ki, bu yüksek tempoya rağmen albümün bütününe yetecek bir kan basıncı meydana getirmiyor. Bizi yolumuzdan etmeyecek, ama fazla mesafe katettirmeyecek bir "ara gazı" veriyor Iggy Pop. Içine girince ara ara ciğerimize dolan gazın etkisiyle coşmamak mümkün değil, ama kalan zamanlarda olup bitenler de, zar zor bir sonraki "Beat Em Up" turu için gereken enerjiyi temin ediyor. *Gökhan Pamuk*

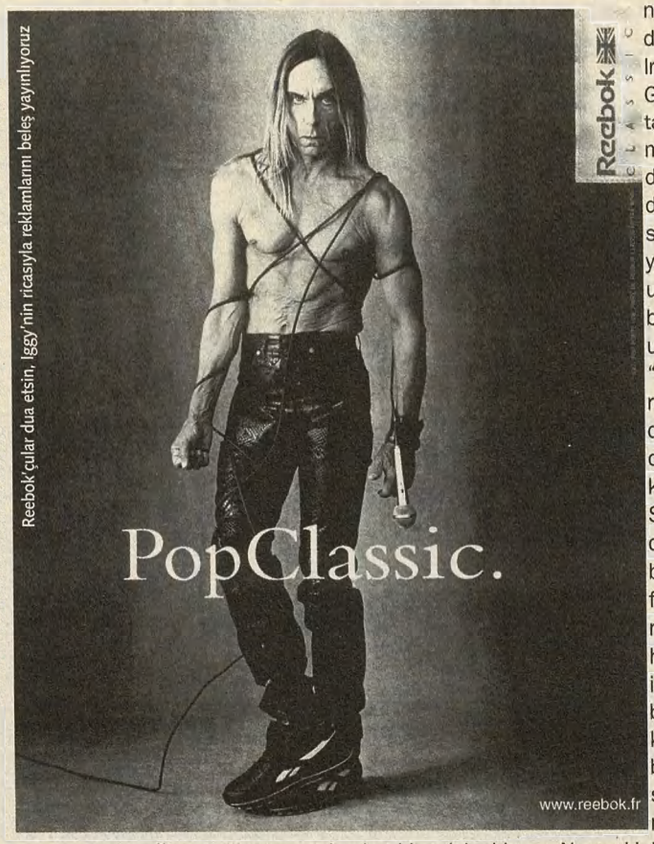

Battle Of The Bands'01

III. amatör müzik grupları yarışması

Kendine güvenen amatör müzik grupları!

Boğaziçi Üniversitesi radyosu RADYO BOĞAZİÇİ, tüm Türkiye'den gelecek olan amatör müzik gruplarına açık, ödüllü bir yarışma düzenliyor.
İstanbul dışından katılacak gruplara, RADYO BOĞAZİÇİ tarafından konaklama imkanı sağlanacak.

JÜRİ ÜYELERİ

Ayça Acet (Universal)
Nurbanu Anter (Sony)
Erdem Çapar (Hammer)
Nalan Demirci (EMI)
Güven Erkin Erkal (Radyo D)
Osman Kaytazoğlu (Radyo Eksen)
Şule Üstekin (Doublemoon)
Pelin Opçin (İKSV)
Cenk Ünnü (Pentagram)
Bengi Ünsal (BMG)

Detaylı bilgi ve başvuru için

http:/www.radyo.boun.edu.tr

Tel: 0532 446 17 61
0532 230 87 16
0532 771 61 24

e-mail: loyalfury@yahoo.co.uk
josidiah@hotmail.com
ozanpektas@yahoo.com

Yarışma Tarihi: 6 Ekim 2001

Son Başvuru: 7 Eylül 2001

radyo boğaziçi

SMG Sınırsız Müzik Günleri 2001

VIII. SINIRSIZ MÜZİK GÜNLERİ
3-6 EKİM 2001

SARIM-Ozan Pektaş-Atakan Hilal

Omrüm seni sevmekle nihâyet bulacakdır / Yalnız senin aşkın ile rûhum solacakdır / Son darbe-i kalbim yine ismin olacakdır / Yalnız senin aşkın ile rûhum solacakdır *(Yesari Asım Arsoy'dan hüzzam şarkı)*

Gökalp Baykal'ın unplugged konser albümü "Akustik Anılar", piyasaya CD'si çıkmadan önce, mp3 olarak yayınlandı. Ayrıntılı bilgi ve download linkini www.zihni.com/gokalpbaykal adresinde bulabilirsiniz.

Erdem, eğer bazı kabahatlerle yumuşatılmazsa sağlıksız, inanç kimi kuşkularla gölgelenmezse acımasız olur. **AMİN MAALOUF**, Afrikalı Leo

Dinlerin en ucuzudur aşk. **CESARE PAVESE**, Yaşama Uğraşı

Yüreği temiz olmayanın anlayışı da kıttır. **DOSTOYEVSKİ**, Yeraltından Notlar

Bir yanaşma, yıkanmasa da rahatsız etmez. Bir burjuva, nasıl kirlenileceğini bilemez. **WITOLD GOMBROWICZ**, Ferdydurke

NATACHA ATLAS

Ayeshteni
(Mantra)

Babylon'daki harika Dezoriental konserinin son anları: Grup iki saat boyunca seyirciyi Fransa, Balkanlar ve Arap diyarlarına götürmüş getirmiş, karşılıklı vals müzetler oynanmış, göbekler atılmış, iki kere bis yapılmış, artık kulise çekilip dinlenmenin vaktidir. Sahne boşalınca, kulübün durumlara vakıf DJ'i, ateşi harlamak için Natacha Atlas'ın son albümünden, Mısır işi "I Put A Spell On You"yu köklüyor. Keyifler gıcır. Fakat o da ne?! Yorgunluktan gebermişlerdir gözüyle baktığımız Dezoriental'ciler tam kadro kulisten çıkıp, eller kollar havada, kalçalar beller kıvamında, seyircinin arasına dalıveriyorlar "gece daha yeni başlıyor" hesabı... Allah için, Natacha ve arkadaşları da öyle bir "aranjman" çekmişler ki kırk yıllık şarkıya, bestekâr Screamin' Jay Hawkins bile mezarından kalkıp oynar.

FAUDEL

Samra
(Universal)

Ama "Ne me quitte pas"yı Jacques Brel duysa ne der bilemiyoruz. Biz bayıldık. Nina Simone'unki tadar "klasik" bir yorum bizce... "Ayeshteni", kabasaba elektronik beat'lerle dümbeleklerin ve Mısır yaylılarının baştan sona etle tırnak gibi kenetlendiği çok iyi bir albüm. Transglobal Underground elemanlarının emeği büyük. Saydığımız iki cover dışında "Soleil d'Egypte" adında bir Zebda şarkısı var, diğerlerini Natacha ya bizzat ya da dostlarıyla yazmış. İlk şarkı "Shubra" bir içim su. Son parça "Manbai" rave'lere yakışır bir trans ezgisi: Müziği Natacha'nın amcalığı, geleneksel bir udi olan Essam Reşad kotarmış, her taşın altından çıkan Anglo-Hintli deha Nitin Sawhney de remikslemiş.

Natacha'nın albümü Cheb Mami'ninkinin yanında bohem kaçar. Mami'nin "Dellali"si fazla ince, ama fazlasıyla da güzel. Çoğu şarkı, "funky" gitarist-prodüktör Nile Rodgers'a emanet. (Chic grubunu ve Bowie'nin "Let's Dance"ini hatırlamayan var mı?) Dört özel parça Nitin Sawhney'nin ellerinden öper. Hakikaten evladiyelik bir iş "Dellali". Kelimenin tam anlamıyla "varlıklı" bir albüm. Bir kere bütüüün bir Cezayir: Elbette Oran havaları, Arap blues'u rai. O kadarla kalmıyor, Afrikalılık unutulmamış ("Mamazareh"), Kabiliye yöresindeki Berberilere selam sarkıtılmış ("Zarartou"), eski Yahudi yerleşimi, Enrico Macias'ların, Lili Boniche'lerin yurdu Konstantin'e uğranmış (Nitin'in yönettiği senfonik orkestra refakatinde "Yahamami")... Ayrıca Amerika (New Orleans dolaylarından "Machi Chaba", gospel korolu "Ana Oualache"), Jamaika (Ziggy Marley'le düet: "Madanite"), Paris (Aznavour'un armağanı sözlerle "Viens Habibi") ve Sting destekli hınzır parça, Chic'in "Le freak c'est chic"ine nazire: "Le rai c'est chic." Daha ne olsun.

Mami işi bu kadar ciddiye alırken, küçük Faudel'in karnesi kırıklarla dolu. Gırtlak süper de, şarkıların çoğu nanay. "Samra" albümünün Türk popundan farkı yok, diyeceğiz ama, Mustafa Sandal'ın "Araba"sının adaptasyonu "La main dans la main" yine iyilerden sayılır. Yuri Buenaventura'yla birlikte okuduğu Küba-Cezayir melezi "Salsa-Rai" ilginç belki. ("Ne me quitte pas"yı vaktiyle Yuri salsalamış, Faudel de Arabik-flamenkolamıştı.) "Raha"yı da sevmedik değil. Ama bir "Je me souviens" var ki, adamın yüreğini dağlıyor: O kadar lafın üstüne, "bu üç albümdeki 37 şarkının en güzeli" desek inanır mısınız?

Buyrun Arap sofrasına: Natacha'nınki baklava, börek. Mami'de bir kuş sütü eksik. Faudel, ucuz etin yahnisi.

Derya Bengi

CHEB MAMI

Dellali
(EMI)

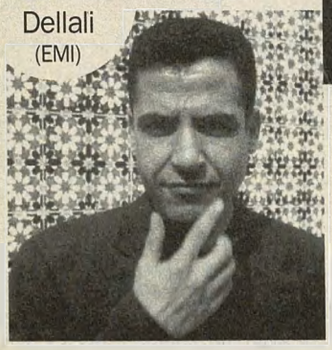

BADMARSH & SHRI

Signs
(Outcaste / Equinox)

Talvin Singh'in "OK" albümünün Mercury Müzik Ödülü almasından sonra, Anglo-Asyalı müzisyenler birden kendilerini müzik endüstrisinin ve medyanın ilgi odağında bulmuşlardı. Modanın başkentlerinden Londra'da elbette ki bu moda da bir gün miadını dolduracaktı. Keza bir yıl içinde drum'n'bass'dan evrilen garage, Asya drum'n'bass'ının yerini aldı. Geriye büyüklü küçüklü neredeyse tüm plak şirketlerinin aceleyle yayınladıkları Asyalı müzisyenlerle kaydedilmiş bir sürü albüm kalmıştı. Bu modanın geçmesiyle Anglo-Asyalı isimler arasında yoluna devam eden bir kaç isimden biri de Badmarsh & Shri'ydi. Badmarsh ve Shri her yönden birbirinden farklı iki ayrı kişilik. Badmarsh, Yemen doğumlu ama Londra'da büyümüş. Shri ise doğma büyüme Bombaylı. Badmarsh 80 sonlarındaki rave'lerde DJ'liğe başlamış. Shri ise iki yaşında tabla ile Klasik Hint Müziği eğitimine adım atmış. Badmarsh abisiyle beraber kurduğu Ali FM'de korsan radyo yayını yaparken polis radyoyu basmış. Shri ise jazz-fusion gruplarında kendime bir yer bulurum düşüncesiyle Londra'ya taşınmış.

Shri'nin hayatındaki dönüm noktalarından biri de Nitin Sawhney'le tanışması. Shri'nin ilk albümü "Drum The Bass"ın prodüktörlüğünü de yapan Nitin Sawhney, albümü plak şirketi Outcaste'ten yayınlatmış. Aynı dönemlerde Badmarsh da Outcaste'den bazı kayıtlarını yayınlatıyordu, Outcaste'in The End kulübündeki gecelerinde de DJ'lik yapıyordu. O dönemlerde Badmarsh da Nitin Sawhney'le çalışmaya başlıyor. Nitin Sawhney'nin ilk albümü "Displacing The Priest"de davulları programlayan isim olarak göze çarpıyor. Outcaste'den Shabs'ın Badmarsh ve Shri'nin birbirini tamamlayan bir ikili olabileceği öngörüsüyle Badmarsh & Shri doğuyor. 1997 yazında Badmarsh & Shri'nin ilk çalışması, Ananda Shankar'ın "Dancing Drums" parçasına yaptıkları remix, Shabs'ın öngörüsünü haklı çıkararak büyük bir başarı elde ediyordu. İki sene sonra "Dancing Drums" bu kez ilk albümlerinin ismi oluyordu.

Badmarsh & Shri, iki yıllık aradan sonra "Signs"la geri döndü. Bu albümde ne drum'n'bass var, ne de sırıtan Hint ezgileri. Ritmler yavaşlamış, trip-hop ve breakbeat'e dönüşmüş. Hint ezgileri iyice parçaların içine gömülmüş, melodiyi değil, ritmi sürükler olmuş. Yedi-sekiz dakikalık parçaların yerini dörder dakikalık radyoda çalınmaya uygun "şarkılar" almış. UK Apache gibi bir rapper'ı, Kathryn Williams gibi bir şarkıcıyı albüme dahil etmişler. Daha kolay anlaşılabilir, ulaşılabilir bir albüm olmuş.

Shri, Massive Attack'e duyduğu hayranlığı hiç bir zaman gizlememişti. "Signs" albümündeki "Day By Day", "Sajanna" ve "The Last Mile" parçaları, Massive Attack'in "Blue Lines" dönemini anımsatıyor. Ayrıca "Signs" ve "Sajanna" parçalarında çok başarılı yaylı partisyonları var. Shri albüm için hayata dair bir seyahat yakıştırması yapıyor. Bütün şarkılar hayat boyunca yaşadığımız farklı duyguları içlerinde barındırıyor. "Get Up"da mutluluk, "Appa"da ise üzüntü var. Bu açıdan bakıldığında, birbirinden bağımsız, ayrı parçalarmış gibi duruyorlar.

Albümün açılış parçasında "Hayat büyük bir yol ve bu yol üzerinde birçok işaret var. Hangi işaretleri takip edeceğinize dikkatli karar verin" sözleri sürekli yankılanıyor. Bu albüm de sizin için bir işaret. Kararınızı iyi verin...

Özhan Binici

özür köşesi

1. Geçen sayıda öyle bir halt yedik ki, ne desek boş: Kapakta Stereolab, yazacağımıza S(e)tereolab yazmışız. Böyle hatalara literatürde "nazar boncuğu" deniyor ama, boncuk moncuk hak getire, koca bir taş gibi oturdu midemize. Böyle harf hatalarını bolca yapıyoruz, ama kapakta da olmaz ki birader. Hele, af dilemek için bir ay sabretmek, bir sonraki sayının çıkmasını beklemek yok mu, en çok o koyuyor adama. **2.** Harf hataları demişken; mesela iki sayı evvel Ateş Tezer söyleşisinde Ornetta Coleman (doğrusu Ornette), geçen sayı ajansta Jay Machis (doğrusu, Mascis) yazmışız. Bunları farkedince de yüzümüz kızarıyor elbette, ama dikkatli gözlerin zaten bunu otomatikman düzelttiğini kabul edip çok üstünde durmuyoruz. **3.** Daha vahim harf yanlışları da var: Geçen sayı ajansta Bob Dylan'la ilgili haberde "nüfusuna almış" yazacağımıza "nüfuzuna almış" yazmışız... Muammer Ketencoğlu söyleşisinde "müzik üretimi, bir azınlığın umdesine verildi" gibi bir cümle var. Kastedilen şey anlaşılıyor ama, "umde" (güvenilir kimse) sözcüğünün böyle bir kullanımı yok. Doğrusu "uhdesine" (sorumluluğuna) olacak.

Yazmak güzel bir şey; çünkü kendi kendine konuşmak ve bir kalabalığa konuşmak gibi iki zevki birleştiriyor. **CESARE PAVESE**, Yaşama Uğraşı

AIR
10.000 Hz Legend
(EMI)

Dünya debütleri "Moon Safari"de, kendi stüdyolarından yola çıkıp mehtaba uzanan seyahatlerini anlatmıştı Air ikilisi. O güne dek Fransa'yla sınırlı kalsalar da, "Moon Safari" sayesinde yerkürenin her köşesine sızmışlardı. Şimdi de "10.000 Hz Legend" albümüyle her zamanki gibi sükûnet içinde, radyo dalgalarının üstünde sörf yapıyorlar, daha önce uzandıkları yerlerin ötesine geçmeye çalışıyorlar. Onları dinleyince bir vakitler SERUM adıyla Ilhan Irem'in dünya pop müziğine armağan ettiği "taze kan" geliyor aklımıza: SERUM, yani "Senfonik, Elektronik, Romantik Uzay Müziği"... Elbette Yes - Pink Floyd katılığında "senfonik" değiller; daha çok romantik, elektronik ve tabii elektroniğe bulaşmış hemen her şey gibi onlar da uzaya meyilliler. Ama Laika gibi soğuk kuytularına değil, güneş ışınlarının temas ettiği sıcak bölgelerine...

Nicolas Godin ve Jean-Benoît Dunckel ikilisi bu iki albüm arasında, seneler önce yaptıklarını yeniden derleyip "Premiers Symptomes" adıyla tekrar yayınladı. Sonra da Sofie Coppola'nın filmi "Virgin Suicides" için bir soundtrack hazırladılar. "10.000 Hz Legend" ise, kapılarını açar açmaz ilk şarkıları "Electronic Performers"da ilan ettikleri gibi, şimdiye dek yaptıklarını özetleyen, ağırbaşlı bir manifesto: "Makinalar özgürlük verdi / synthesizer'lar kanat... manyetik dalgalarda dolaştık / sizi keyiflendirmek için yepyeni programlar aradık / biz elektronik icracılarız..." Görünüşte stüdyodaki ekipmanlarına yazılmış bir aşk şarkısı "Electronic Performers", ama hareketle hareketsizlik arasında, bağlantıyla kopma arasında bir geçit gibi. Sonra yine Air sakinliğinde şarkılarla dünyevî durumlara bağlantılar... Sevdiğine aşkını itiraf edenlerin düştükleri gülünçlükten dem vuran "How Does It Make You Feel?"... Radyo kültürüne müstehzi bir bakış fırlattıkları ("biraz eğlence istiyorsan / biraz da iyi çıtır şarkılardan / işte Radyo Bir Numaran...") "Radio #1"... Hatta "Radio #1", konuk şansoncu Justin-Meldal Johnsen'in Marianne Faithfull'u aratmayan kışkırtıcı vokaliyle, daha da kalıcı bir çentik... Ve albümün makas değiştirdiği anlardan biri: Beck destekli "The Vagabond".... Söylediklerine göre Beck'le yollarının kesişmesi, onlar stüdyodayken, Beck'in de oralarda olmasından ibaret, ama Amerikan havalarına, Beck'in müziğine hayran olduklarını da saklamıyor Air ikilisi. Sonuçta "The Vagabond", bir Air şarkısı olmaktan çok tamamen Beck'in dilinden çıkmış gibi ama arada Beck'in armonikası ve "uyarıcı" vokaliyle albümün hacmini genişletiyor. Beck daha sonra albümün yaldızlı şarkılarından "Don't Be Light" için de sahneye geliyor. "Sex Born Poison" ve "Wonder Milky Bitch"deyse öğle yemeği yerine seksi koyup aşkı da zehirli bir baharat havasına sokuyorlar; hiç açık vermeden binbir imayla pornografiye teğet geçiyorlar.

Bir süredir Air ikilisini gördüğümüz hemen her yerde, isimleri elektronik veya progresif rock'ın öncüleriyle aynı cümle içinde geçiyor. Aralarında bir bağlantı yok değil, ama hepsini üstüste getirmemek lazım. Ne Pink Floyd gibi yıllara sinmiş bir efsanenin ayaklarına dolanıyorlar, ne de Kraftwerk'ün yazdığı elektronik alfabeyi yeniden yazmaya kalkıyorlar. Bu "okul" gruplar hayatlarına girmeseydi belki de hiç olmayacak, ama ancak kendilerinin cereyanıyla hayat bulacak, dingin bir elektro-pop yapıyorlar. Yine "Electronic Performers"a bağlanırsak, kalp atışlarını BPM hızıyla ölçüp, ayarlarını kafalarındaki dijital saatle buluyorlar. Arkalarında da hava gibi gözle görülmez, içi binbir elementle dolu şarkılar kalıyor. *Gökhan Pamuk*

ERIK TRUFFAZ
Revisité
(EMI)

Son günlerde Amerikan caz klasiklerininin müzelik olduğunu savunan isimler çoğalıyor. Bu şekilde düşünen Bugge Wesseltoft, St. Germain, Courtney Pine gibi Avrupalı müzisyenler, caz içinde başka formlar yarattılar. Erik Truffaz'nın Avrupa'da yaygınlaşan bu yeni türde biraz daha gelenekçi, geçmişteki avangardlara yakın bir duruşu var. 60'ların sıkıntılı atmosferinden fırlayan deney(sel)ci ruh, Erik Truffaz'nın peşini bırakmıyor. Bu bir remiks albümü bile olsa, Truffaz müziğindeki Miles Davis kokusu hâlâ duyumsanıyor. Parçaları remikslemeleri için seçilen sanatçılar da, remiksin bir parçayı sadece dans formuna sokmak olduğunu zannedenlere güzel bir yanıt veriyor. Bu isimler Mobile In Motion, Pierre Audetat, Alex Gopher, Goo, Bugge Wesseltoft ve Pierre Henry.

Albüm, Christophe Calpini ve Fred Hashadourian'dan oluşan Mobile In Motion'ın "The Dawn" parçası için yaptıkları ilk remiksle açılıyor. İkili, parçayı iki ayrı bölüme ayırmış ve bu bölümleri ayrı ayrı yeniden kurgulamış. İlk remiks "The Dawn"ın durağan yanını, ikincisi ise enerjik yanını yansıtıyor. İkinci remiks, aynı zamanda albümü kapatan parça. Albümde dikkat çekici iki tane daha remiks var. Bunlardan ilki, Pierre Henry'nin, "More" parçasına yaptığı remiks. Parçayı minimal-repetitif vuruşlarla besleyerek garip bir ambient hava yakalamış. Diğeri ise Erik Truffaz'yla aynı kulvarı paylaşan Bugge Wesseltoft'un "Sweet Mercy"ye yaptığı remiks. Parçanın orijinal halindeki vokalin ve funk öğelerinin yerini trip-hop ritmleri almış.

Muhafazakâr cazcılar Erik Truffaz gibi yenilikçi isimlere pek kulak asmasa da caz, bu isimlerin yarattığı kulvara giderek yaklaşıyor. Yani bir anlamda köklerine dönüyor. Sonuçta caz, salon dansı formatında ortaya çıkmış bir müzikti. Ne yazık ki zamanla elitleşti ve oturma düzeninde dinlenir oldu... *Özhan Binici*

RAM-SES
MÜZİK ATÖLYESİ

Merkez:
İstiklal Cad. Aznavur Pasajı 212/6
Yapı Kredi Kültür Merkezi Karşısı Galatasaray
Tel: 0. 212. 245 02 21

Dersane:
İstiklal Cad. Toma Apt. Şanzelize Girişi Kat. 5
Tel: 0. 212. 245 32 94

www.ramisekinci.com / www.muzikatolyesi.com
bilgi@ramisekinci.com / bilgi@muzikatolyesi.com

Türk Halk Müziği ve Batı Müziği Konservatuarlarına, Müzik Eğitim Fakültelerine hazırlık kursları

• Ses eğitimi (şan) • Keman (Türk-Batı) • Viyolonsel - Viyola • Piyano - Klavye (org) • Klasik Gitar • Flamenko - Latin Gitar • Akustik Gitar • Elektro Gitar • Bas Gitar • Jazz Gitar • Davul - Perküsyon • Bağlama • Tambur • Ud • Kanun • Kemençe - Kemane • Flüt - Ney • Saksofon - Trompet • Kaval - Mey

Ram-Ses Müzik Atölyesi Kulübü • Konser, söyleşi, imza günü, panel ve çeşitli organizasyonlar • Her perşembe "plak günü" • Her cumartesi "video gösteri günü" • Her türlü müzik materyali (nota, şarkı sözü, cd, kaset, cd-rom...) • Enstrüman alımlarında indirim • Özel organizasyonlarınıza yardım edilir • Organizasyonlarınızı atölyemizde yapabilirsiniz...

Ramis Ekinci'nin "Kopuşkılar" albümü Ada Müzik'ten çıktı
2000 yılının en ilginç albümü (Kanal 6, Number 1)

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzonbironikionüçondörtonbeşonaltıonyedionsekizondokuzyirmiyirmibiryirmiikiyirmiüçyirmidörtyirmibeşyirmialtıyirmiyediyirmisekizyirmidokuzotuzbirotuzikiotuzüçotuzdörtotuzbeşotuzaltıotuzyediotuzsekizotuzdokuzkırkbirkırkikikırküçkırkdörtkırkbeşkırkaltıkırkyedikırksekizkırkdokuzelli

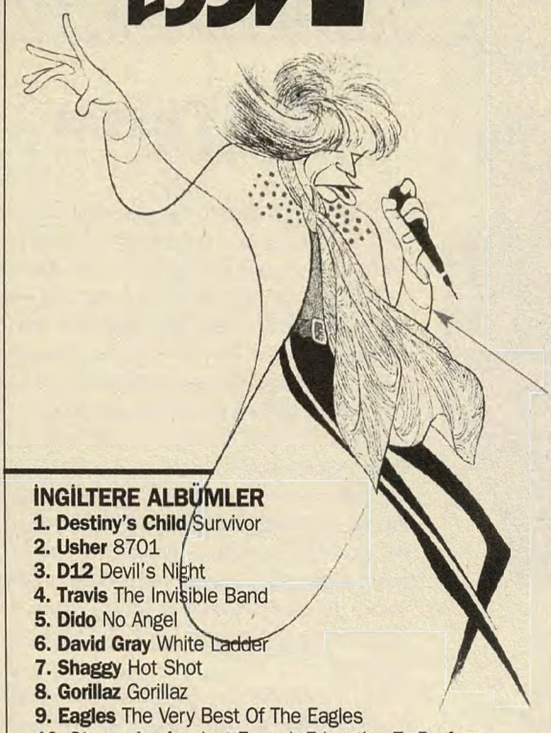

ROLL DİSKO OTUZ

YİRMİALBÜM

Ahmet Kaya Hoşçakalın Gözüm...
Air 10.000 Hz Legend
Bülent Ortaçgil - Fikret Kızılok Biz şarkılarımızı...
Cure Wish
Deep Purple Fireball
Dezoriental Dezoriental
Erkin Koray Elektronik Türküler
John Lennon Imagine
Kardeş Türküler Doğu
Manu Chao Proxima estacion: Esperanza
Marvin Gaye Let's Get It On
Mirkelam Unutulmaz
Mick Jagger Wandering Sprit
Radiohead Amnesiac
Rolling Stones Some Girls
Transglobal Underground Yes Boss Food Corner
Tricky Blowback
U2 Rattle and Hum
Vic Chesnutt Left To His Own Devices
Yusef Lateef Eastern Sounds

ONŞARKI

Elvis Costello I Want You
Ercan Yenal Unutamıyorum
Jean-Louis Murat Polly Jean
MC Solaar Hasta la vista
Motörhead Eat The Rich
Nico The End
REM Man On The Moon
The Smiths Unhappy Birthday
Tim Buckley Sing A Song For You
Tool Parabol

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Destiny's Child** Survivor
2. **Usher** 8701
3. **D12** Devil's Night
4. **Travis** The Invisible Band
5. **Dido** No Angel
6. **David Gray** White Ladder
7. **Shaggy** Hot Shot
8. **Gorillaz** Gorillaz
9. **Eagles** The Very Best Of The Eagles
10. **Stereophonics** Just Enough Education To Perform

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Beta Band** Hot Shots II
2. **Ash** Free All Angels
3. **Stereophonics** Just Enough Education To Perform
4. **Muse** Origin of Symmetry
5. **Avalanches** Since I Left You
6. **Basement Jaxx** Rooty
7. **Eva Cassidy** Songbird
8. **Jason Downs** White Boy With A Feather
9. **Feeder** Echo Park
10. **Joe Strummer & The Mescaleros** Global A Go-Go

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Alicia Keys** Songs In A Minor
2. **Aaliyah** Aaliyah
3. **D12** Devil's Night
4. **Staind** Break The Cycle
5. **Foxy Brown** Broken Silence
6. **P.Diddy & The Bad Boy Family** The Saga Continues...
7. **Destiny's Child** Survivor
8. **Jagged Edge** Jagged Little Thrill
9. **Linkin Park** Hybrid Theory
10. **Kurupt** Space Boogie: Smoke Oddessey

NICK CAVE COVER'LARI

stüdyo kayıtları: Are You The One That I've Been Waiting For? - **Lisa Miller** • The Ship Song - **Heather Nova - Concrete Blonde - Denis Walter - Gene - Immaculate Fools** • The Loom Of The Land - **The Walkabouts** • Red Right Hand - **Frank Bennett** • Loverman - **Metallica** • Shivers - **The Young Charlatans - Spurs For Jesus - Big Band Combo** • Seh's Hit - **Hank El Diablo** • Knocking On Joe - **Goodbye Mr. MacKenzie** • The Mercy Seat - **Johnny Cash** • New Morning - **My Morning Jacket** • Sorrow's Child - **Paulo Braganca** • Straight To You - **Howard New** • Do You Love Me? - **Ed Kuepper** • Where The Wild Roses Grow - **The Serenades - Michael von der Heide** • Into My Arms - **Dionisis Savopoulos** • *konserler:* The Ship Song - **Pearl Jam - Neil Finn - Ed Kuepper** • The Weeping Song - **Crowded House** • Foi Na Cruz - **Vaya Con Dios** • Where The Wild Roses Grow - **Afghan Whigs - Lois Lane & Tr. Kecks** • Into My Arms - **Kylie Minogue - Mercury Rev - Tea Party** • People Ain't No Good - **Lloyd Cole** • Come Into My Sleep - **Mick Harvey**

=16

Dört kere dört onaltı: Plakçılarda hangi albümler satıyor, kulüplerde hangi parçalar çalıyor?

KOD MÜZİK / Atlas
1. **Air** 10.000 Hz Legend
2. **Radiohead** Amnesiac
3. **Armageddon** (Vol.2)
4. **Shipping News** Very Soon

KARGA / Atlas
1. **Faithless** Outrospective
2. **Tool** Lateralus
3. **Thievery Corporation** (DJ Kicks)
4. **Crazy Town** The Gift Of Game

KÖSTEBEK / Aznavur
1. **Air** 10.000 Hz Legend
2. **Jim White** No Such Place
3. **Turin Brakes** The Optimist LP
4. **Tool** Lateralus

ZİHNİ / Kadıköy Akmar
1. **Tool** Lateralus
2. **Radiohead** Amnesiac
3. **Air** 10.000 Hz Legend
4. **Manu Chao** Proxima Estacion: Esperanza

MOJO / Taksim
1. **Nick Cave & The Bad Seeds** 15 Feet Of Pure White Snow
2. **Placebo** Commercial For Levi
3. **Gorillaz** Clint Eastwood
4. **The Beatles** Come Together

HAYAL KAHVESİ / Taksim
1. **Dante** Miss California
2. **Robbie Williams** Supreme
3. **Prince** Kiss
4. **US3** Cantaloop

BRONX / Taksim
1. **Space** Neighbourhood
2. **JJ72** October Swimmer
3. **3 Doors Down** By My Side
4. **Rancid** Saluation

TENEDOS / Ankara
1. **Global Magic** Un Amor Real
2. **Shirley Bassey** Where Do I Begin (Awayteam mix)
3. **Barry Adamson** Set The Controls For The Heart...
4. **Badmarsh & Shri** Dancing Drums

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzonbironikionüçondörtonbeşonaltıonyedionsekizondokuzyirmiyirmibiryirmiikiyirmiüçyirmidörtyirmibeşyirmialtıyirmiyediyirmisekizyirmidokuzotuzbirotuzikiotuzüçotuzdörtotuzbeşotuzaltıotuzyediotuzsekizotuzdokuzkırkbirkırkikikırküçkırkdörtkırkbeşkırkaltıkırkyedikırksekizkırkdokuzelli

→ baş tarafı 8'de

küsü"nde bizzat varım. Nevzat Çelik'in "Şafak Türküsü" şiirini okumuştum, piyasaya kitap çıkmadan evvel. Serbest bir şiir olduğunu, bestelenmeye çok müsait olmadığını da biliyordum. Yine de denemek gerekiyordu, o kadar çok acı çeken anne vardı ki dışarıda, şiiri o annelere sunmanın doğru bir şey olacağı konusunda hemfikir olduk Ahmet'le. Doğru bir zamanda kendi kitlesiyle buluştu, o açılımı sağlayan o şarkıdır aslında.

O sıralarda, Ahmet Kaya'yla beraber özgün müzik, protest müzik lafları literatüre girdi. Bir de "sol arabesk" dendi onun müziğine. Hem arabeske, hem Ahmet Kaya'ya toptan reddiye düzülmüş oluyordu böylece. Ama tam tersine, arabeski siyasileştirme becerisini de göstererek, bu müziğe önemli bir boyut katmıştı Ahmet Kaya. Kendisi nasıl yaşıyordu bu tartışmaları? Nasıl bir tepki gösteriyordu?

Sürekli teori yapan insanlar, fazla bir şey üretmeyen, hayatın içerisinde çok fazla olmayan insanlar hemen sizi dışlıyorlar, daraltıyorlar, size adlar buluyorlar... Ahmet onlardan hep uzak durdu, onlarla birlikte olmadı. Arabeski de son derece savunan bir insandı.

Arabeski siyasallaştırayım gibi bir derdi hiç olmadı. Zaten çok benimsiyordu onu, "var bu" diyordu. Bizzat biz olduğumuzu söylüyordu. Bu toplumun müziği olduğunu söylüyordu.

"Ben bugüne kadar 'Bir Teselli Ver'i sevmeyen bir solcu görmedim" demiş bir keresinde...

Doğrudur. "Niye bunu reddediyoruz" derdi. Nereye aitiz, Asyalı mıyız, Avrupalı mıyız, Ortadoğulu muyuz, Akdenizli miyiz?.. Bütün bu kültürlerden etkilenmiş bir coğrafyada durduğumuzu görünce, tabii ki böyle bir coğrafyanın müziği de bu olur. "Hüznün muhalefeti" diye bir terim kullanırdı "hüzün de başkaldırıyı içerir, bu özellikle cazda vardır" derdi. Arabeski melodik olarak çok zengin bulurdu, ama sözlerdeki o teslimiyeti benimsemezdi.

Mısır'dan, Ortadoğu ülkelerinden şarkılar dinler miydi?

Tabii, dinlerdi. Balkan müzikleri, Ortadoğu müzikleri de çok severdi... Ahmet "Ağlama Bebeğim"i İMÇ'de dükkan dükkan dolaştırırken her dinleyen atıyordu bir kenara, "ne bu, halk müziği değil, sanat müziği değil, arabesk değil, pop değil..." Ahmet'in kendi imkanlarıyla çıkarttığı bir albümdür o. Annesinden borç para alarak, arkadaşının fotoğraf makinesini satarak... Prodüksiyonu kendisi yapıyor ve Taç Plak, Siirtli bir prodüktör alıyor ve çıkartıyor.

Onlar niye kabul ediyor?

İMÇ'nin en eski firmalarından birisi Taç Plak. Sütşurup ailesi. İçinde kurnazlığı da taşıyan bir öngörü diyorum buna. Bir de tecrübe açıkçası. Ne olacağını gördüler.

İlla solcu bir geçmişi olmayan, hatta solcu bile olmayan insanlara erişmesi ne zaman oldu Ahmet Kaya'nın? Bir noktadan sonra herkes dinlemeye başladı onu. O dünya çok farklı kesimlerden insanların hayatına cuk oturuverdi.

Başından beri böyleydi aslında. Müziği çok Türkiyeli, bütün hissettikleriyle buraya ait. Evrenselleşeyim, Batıda bilmemne olayım gibi bir kaygısı hiç olmadı. "Notanın örgütü, siyasal rengi olmaz, la Adıyaman'da da, Afrika'da da la'dır" derdi. Burada yaşayan herkesi buranın müziğini yaptığı için yakaladı. Mesela demokrat olmanın genel algılanış biçimi hiç ona uygun değildi. Bir farketti ki, herkes demokrasiyi kendisi için istiyor. İdam cezasına karşı çıkarken, "Alpaslan Türkeş'in idamına karşı çıkmıyorum da, solcunun idamına karşı çıkıyorum" gibi bir yerden yola çıkmıyordu, "topyekûn karşı çıkıyorum" diyordu. "Sokaktaki şiddetle karşılaşan herkesin yanındayım ve o şiddete karşı çıkıyorum, kime uygulanıyor olursa olsun" diyordu. "Tabii ki başörtülü kıza da, tabii ki cumartesi annesine de, memura da, işçiye de." Bu Ahmet'in bir strateji dahilinde yürüttüğü bir şey değil. Anahaber bültenlerini izlerken, inanılmaz etkilendiğini, hırs duyduğunu, acı duyduğunu görürdüm. "Ben kapımı kapatayım dış dünyaya, oturayım, iyi bir şiir yazayım, aydınlar, solcular beni benimsesinler", hiç böyle bir derdi olmadı. Doğru bildiği, inandığı şeyleri yaptı, kendisini kimseye göre şekillendirmedi. Onun için, çoğu insan onu abuk subuk biri gibi görürdü. "Bir gün sosyalistler iktidar olursa, o iktidara da mı karşı çıkarsın" diye sormuşlardı. "Evet" demişti, "bir iktidar gibi dururşa karşımda, ona da karşı çıkarım." *(gülüyor)*

Sürgün, ölüm... Ahmet'in şarkıları kendi stratejisi gibi: Önce yazılmış, sonra yaşanmış. Hiç metafizik düşünmediğim için bunu böyle temellendirmek hiç tarzım değil. Ama ilginç geliyor...

Gülten Kaya: "Ahmet'i ikinci albümünün çalışmalarını yaparken tanıdım. İlk albümünü de farklı ve cesur bulmuştum." (Foto: Şahan Nuhoğlu)

Ülkücüler neden dinlerdi onu? Ahmet Kaya sokağa yakındı, buralıydı, evet ama...

Bana öyle geliyor ki, Ahmet Kaya'nın onları en cezbeden yanı, başkaldırısı, tek tabanca tavrı ve yine sokaktaki insanla onu buluşturan "delikanlı söylem" denen şey. Siyasallaşan bütün kesimlerin içten içe şöyle bir talepleri vardır: Yiğit bir adam, bir kahraman olsa da, şunları söylese... Belki de bu anlamda bu ihtiyacı karşılıyordu Ahmet Kaya müziği, ya da duruşu, tavrı... Bilemiyorum. Sözlerdeki cesaret, lafını sakınmaması... Gündelik hayatta da öyleydi o. Kendisi öyle olduğu için bu müziğe yansımıştır.

Gene de insanı şaşırtan şeyler oluyordu, bir noktadan sonra Ahmet Kaya'ya "tutarsız" denmesine sebep olan şeyler. Mesela polis gecelerinde şarkı söylemesi...

Hayır, öyle bir şey yok. Tek bir örneği bile yok. Bir polis gecesi polemiği var yalnız, gazetelere taşınan. Bir yerde polis gecesi düzenleniyor. Ahmet Kaya, Sinan Çetin ve Yusuf Hayaloğlu, tesadüfen aynı otelin pub'ında bir şey konuşmak için buluşuyorlar. O sırada eski Mali Şube müdürü Salih Güngör polis gecesine geliyor, pub'da Ahmet'i görünce kendilerine katılmasını rica ediyor. Salih Güngör'ün ricası üzerine Ahmet beş dakika salona giriyor, onun birkaç dostuyla tanıştırılıyor ve çıkıp gidiyor. O sırada çekilmiş resimlerdir onlar. Hatta Hürriyet gazetesinde "ne terbiyesiz adam" diye yazıyor, "polis gecesine kirli tişörtle katıldı". Onların takıldığı şey de bu. *(gülüyor)* Ahmet'in ayağında bir çiçekli pantolon, sırtında bir batik tişört, normal hali. Ne polis balosuna davet edilmiştir Ahmet Kaya bugüne kadar, ne katılmıştır, ne de şarkı söylemiştir.

Mali Şube Müdürü Salih Güngör'le dostluğu nereden geliyor?

Biz üç aylık bir Avrupa turnesi yapmıştık ve organizatörden paramızı alamayacağımızı anlayınca, karşılığında bir Mercedes almıştık, adamın kendi arabasıydı. Türkiye'ye de bu arabayla döndük. O aracı epeyce kullandı Türkiye'de. Alman plakalı olduğu için, altı ayda bir giriş-çıkış yapmak gerekiyordu. Ama Ahmet ihmal etmiş, periyodik muamelesi yapılmamış arabanın. O günlerde bir Mercedes kaçakçılığı olayı patladı, Tanju Ço-

Ahmet Kaya, banjosuna divan sazı sapı takmış çalıyor... Üstteki fotoğraf ise İzmit'te, piknikte çekilmiş... Sayfa girişlerinde kullandığımız vesikalık fotoğraf Paris'ten, sanatçının son fotoğrafı.

→57

lak'lar falan tutuklandı. Bütün yabancı plakalılar toplanıp incelemeye alındı. Bizimki de alındı. Ahmet bir daha da dokunmak istemedi o arabaya. O zamanlar "solcu, Mercedes'e biniyor" diye bir sürü şey çıktı basında. Ben "gidelim bir bakalım" dediğimde de, o kadar sıtkı sıyrılmıştı ki bu hikayeden, "ben o arabayı uçurumun kenarına götürüp vitesi boşa aldım, arkasından da iteledim, öyle farzet" dedi. Bir gün kendi kendime Mali Şube'ye gittim arabayı sormaya. Dediler ki "arabanızı niye almıyorsunuz, Yeşilköy gümrüğünde çürüyor". Mali Şube müdürü Salih Güngör de Ahmet'le tanışmayı çok isteyen, şiir yazan, kitabı olan bir adam. O arabadan dolayı bunlar işlemler için iki-üç kere bir araya geldiler Mali Şube'de, sohbet edildi, konuşuldu. Sonra onun bir şiirini besteledi Ahmet. Böyle bir ilişki. Yok öyle polis dostu, polis baloları filan...

Bunları geç de olsa konuşmamız iyi oluyor, değil mi?

Bunları o kadar çok söyledik ki... Artık bu imajı değiştirmeye çalışmanın da bir anlamı yok açıkçası. Uzun yıllar "niye böyle tanınıyor Ahmet Kaya" diye çok üzüldüm. 12 yıldır Etiler'de bir apartman dairesinde oturuyoruz. Lanet olsun, bir balkonumuz bile yok. Bir kaset karşılığında aldığımız tek evdir orası. Şu sıcak günlerde özellikle balkona çok ihtiyaç duyuyorum. O yıllarda bir solcu gazetede bir yazı çıktı: "Etiler'de, Boğaz'a nazır villasında viskisini yudumlayarak..." Ahmet çok sinirlendi, dedi ki "gelsinler, benimle röportaj yapsınlar şu evde, ben de 'Boğaz'dan vazgeçtim, şuradan bir boklu dere geçse razıyım' desem..." Bütün bunlar birleştiği zaman ortaya öyle ucube bir adam çıkıyor ki! Sol müzik yapıyor, sağcı da dinliyor, İslâmcı da dinliyor, komünist dinliyor, bölücü dinliyor; aynı zamanda sokağın nabzını tutan bu adam Mercedes'le dolaşıyor, villalarda oturuyor... Hakikaten ucube bir durum. Ben de dışarıdan birisi olsam, bu sunulana itibar edebilirim... Çok istedik aslında bir müstakil ev sahibi olmayı. Hep evde, içedönük yaşadığı için mangal yakmayı acayip severdi. Birkaç dostuyla beraber mangalını yaksın, şarkılar söylensin, hayattaki bütün keyfi buydu. Hiç yapamadık. Orayı almış bulunduk ve orada kaldık. Daha evvel de Galatasaray Lisesi'nin arkasında bir apartmanda otururduk. İlk oturduğumuz ev orasıdır. O zamanlar da böyle şeyler yazılıyordu, "milyonlar satıyor, milyonlar kazanıyor..." Evde bir gaz sobası var, Cihangir'e elimizde iki bidon, gaz almaya giderdik. Perde yok, bir Amerikan bez germişiz, mobilya yok, yerde minderler var, yanda bağlaması, gitarı... Günlerce sokağa çıkmadan deliler gibi çaldığı, şarkı yaptığı günler. Bir konser yapıp da üç kuruş kazanınca doğru Çiçek Pasajı'na gidiyoruz, bir ufak rakıda sarhoş oluyoruz. *(gülüyor)* Ben 25 yaşındayım, o 28 yaşında, bütün lüksümüz bu. Böyle yaşarken inanılmaz haberler çıkıyordu. Mücadele etmek çok zor. Ancak aynı büyüklükte bir gazetenin sahibi olmalısınız ki, mücadele edebilesiniz bunlarla.

Kendisi de üstüne gidiyordu, galiba muhabirlere de dalgacı, ters cevaplar veriyordu...

Bir gün bir gazeteciye "ben aslında bugüne kadar hep yalan söyledim" dedi, "benim babam öyle işçi mişçi değil, annem Adıyaman Devlet Senfoni Orkestrası'nda solo keman, babam Malatya Senfoni'de..." Bu cevap büyük bir ciddiyetle yayınlandı. *(gülüyor)*

Rakıcı mıydı? Çok içtiği söylenir hep.

Evet, rakıcıydı. Rakıyı çok severdi, ama çok içmekle rakıcı olmak farklı şeyler. Alıştığı mutfak kültürüyle rakıyı çok örtüştürürdü. "Acılı, içli, yoğurtlu, sarmısaklı lezzetlerle çok uyar" derdi. Ama çok içmek? Hayır. Bilinenin tersine, hiç öyle değil.

Yemeklerle arası? Kendi yapar mıydı mesela?

Güneydoğu mutfağını çok severdi, acılı yemekler ve kırmızı et ağırlıklı. "Ahmet Kaya spesiyali" dediği bir şey vardı, bir arkadaşımızın restoranında da listeye girmiştir. Menemeni biraz geliştirmişti, içerisine salam dilimleri, sucuk dilimleri koyup, kapağını da iyice kapatıp, iyice pişirip şekilli şekilli çıkarırdı. Mesela dolapta bir zeytinyağlı barbunya varsa, onu baharatlandırıp "Meksika yemeği ürettim" derdi. Zor yemekler vardır ya, herkesin kolay kolay yapmayı göze alamadığı şeyler, diyelim ki içli köfte. Çok başarıyla yapardı. Kağıt kebabı mesela, onları bohça yapıp üzerlerine kürdanlar batırırdı. Üşenmeden, saatlerce uğraşabilirdi yemek yapmakla. Toprak adamıydı, her şeyine yansıyordu bu, balık yapmayı bilmezdi ama, güveç yapmayı iyi bilirdi. Yemek değil sadece, kimse tarafından bilinmeyen bir sürü şeyi vardı. İki-üç yıl boyunca çok iyi teleskoplar alarak yukarıları izlemeye başladı. Dışarıdan bakıldığında çok özdeşleştirilemez Ahmet'le ama, bilim-kurguyla çok ilgiliydi. Kitaplarda da öyle, filmlerde de... Sonra, yontu mesela. Son zamanlarda geliştirdiği bir şeydi, buradan gitmeden evvel. Stüdyonun bahçesindeki küçük bir odayı atölye haline getirmişti. Bir sürü marangozluk aleti almıştı, tahtaların cinslerini öğrenmeye başlamıştı. Yontuyordu ufak tefek bir şeyler, ama hep postmodern şeyler, metalle ahşabı bir arada kullandığı mitolojik figürler... Kafasını dinlendiriyordu. Abarttı işi, iki aletle yapılabilecek şeylerken onlar, olabilecek bütün malzemeleri alıp atölyeye koymuştu. "Bu kompresör ne işe yarayacak" diye sordum, "hiçbir işe yaramazsa" dedi, "mangalı üfleriz." *(gülüyor)*

Dostlarıyla rakı masasında çok güzel çalıp söylediği anlatılır.

Hakikaten öyle. Öyle zamanlar hiç kendi şarkılarını okumazdı. Çok eski halk türküleri, "Kırmızı gül demet demet" mesela. Son zamanlarda çok söylediği bir türkü vardı, "burda bir ev karşıda kalmış, bakın hele komşular ne olmuş, kırk yıllık ağacım kurumuş kalmış, bizim köye benzemiyor gel hele" diye bir türkü... Elazığ, Diyarbakır türkülerini çok severek söylerdi.

93 yılında Ahmet Kaya Berlin'de konser yapmış, PKK - Kürdistan haritasının, Abdullah Öcalan posterinin önünde şarkı söylemiş. İkimiz de çok şaşırdık, o kadar net hatırlıyorum ki, hayır, böyle bir konser yok.

Anadolu'da çok konserleri oldu mu?

Hayır, çok dolaşmadık. Malatya'da kayısı festivaline bir kere gittik, ki kendi doğduğu, büyüdüğü yer, orada bile bir konser yapabildik. En çok istediği şeylerden biri, Diyarbakır'da solo konserdi. Tunceli için aynı şekilde. Ama hiç izin alamadık. İzinli olanlar da engellenebiliyordu. Bir Balıkesir konserinde, tam sahneye çıkacağı sırada Valilik kararı ulaştırıldı. Repertuardan 35 şarkının söylenmesi yasaktı. İçinde bir de enstrümantal şarkı var. *(gülüyor)*

Hapse kaç kere girmiş Ahmet bey?

80 sonrası kısa gözaltılar, tutuklu kaldığı zamanlar var. Bölük pörçük. Toplam ne kadardır, hesaplamadım açıkçası.

Sizin tecrübeniz var mı?

Var. Ben ondan daha kıdemliyim. *(gülüyor)* Beş yıl gibi bir şey. Benimki kesintisiz bir süre.

Avrupa konserlerinin yanısıra Küba'ya gittiğini hatırlıyoruz, nasıl bir geziydi bu?

Küba'da 1 Mayıs törenlerine Türkiye'den on kişilik bir grup davet edilmişti, biz de vardık aralarında. Onlar resmî bir delegasyon gözüyle bakıyorlardı bize. Özgür bir gezi değildi, programı yapılmıştı. Ama oradaki Kültür Bakanlığı temsilcileriyle, geliri Küba halkına bırakılmak üzere Türkiye'de bir turne düzenleme hakkında görüşüldü. Tropicana diye popüler bir müzik grupları var, o grubun tamamıyla değil de, içinden bir grup müzisyenle ve dansçıyla Türkiye'de turne düzenlenecekti. O turne gerçekleşti, Ege ve Akdeniz konserleri yapıldı. Önce Kübalı grup çıkıp müziğini yapıyordu, sonra Ahmet Kaya. Ama sonra "Guantanamera"yı, Che şarkısını ("Hasta Siempre") söylüyorlardı. Böyle bir turne oldu, geliri de tamamen Küba halkına gönderildi.

Küba'da sokaklarda filan bir şeyler çaldı mı?

Tabii, çok. *(gülüyor)* Çok sıcak anılar kaldı oradan. Orada hep üç-dört kişilik gruplar var, sokaklar müzikle dolu. Ahmet de onlara katılıyordu bazen. Birlikte şarkılar söylediler. Bu gruplardan biri giderayak gitar hariç öbür vurmalı enstrümanlarını Ahmet'e hediye ettiler. Evde durur hâlâ. Ahmet'i en mutlu eden şeylerden birisi Che'nin, Marquez'in rom içtiği meyhanede rom içmekti. Devrim müzesinde bir Che maketi var, onu gördüğünde çok heyecanlanmıştı. Çıkarma yaptıkları o kötü tekne, orada kullandıkları eşyalar, Che'nin kullandığı son kepi, doktor çantası

Gülten ve Ahmet Kaya çiftinden hayali "şerefe" pozu, Paris, Fouquet kahvesi

gibi şeyler sergileniyor orada. Uçak korkusuna rağmen 25 saat uçmayı bütün bunlar için göze almıştı. "Eğer uçak düşerse okyanusun ortasında, en azından sosyalist bir ülkeye giderken öldü derler" demişti. *(gülüyor)*

Ortadoğu ülkelerine gitti mi?

Hayır, hiç gitmedi. Ama oralarda albümlerin çok sattığını, dinlendiğini biliyorduk. Marcel Halef'le –Körfez Savaşı sırasında yapılan "Şiddet" şarkısının müziği de ona aittir– çok sıcak ilişkileri vardı. Gıyabî şeyler, ama Ahmet çok severdi onun müziğini. Türkiye Kürtlerinden olmayıp da müziğini çok sevdiği insanlardan biri de Ciwan Haco'dur. Ciwan Haco, Ahmet Kaya ve belki bir Fransız grup birlikte büyük bir Avrupa turnesi tasarlıyorlardı, Ahmet'i kaybetmeden evvel.

Deminki "tutarsız, ucube adam" portresinden devam edelim. Televizyondaki talk-şov programına ülkücü baba Nihat Akgün'ün birkaç kere konuk olduğunu hatırlıyoruz, hatta diz dize şarkılar söylendiği bile yazıldı...

Birkaç defa değil, bir defa programa izleyici olarak katıldı Nihat Akgün. Kendisi bir Ahmet Kaya hayranıydı, bunu biliyorduk. Sözü edilen tek program, bayram programı. Bayramda da özel bir şey yapıp Elazığ'dan yerel müzisyenleri ve folklor grubunu konuk etmek istemiştik, davullu zurnalı bir bayram programı yapalım diye. Kanal D onların masraflarının karşılanmasını kabul etmedi. Ben kendim Nihat Akgün'le konuştum bunu. "Sizin ilinizin kültürü tanıtılacak" dedim. Adamın oteli, restoranı var, bu konuda bize destek olup olmayacağını sordum. "Memnuniyetle" dedi ve o 35 kişilik grubu iki gün boyunca kendi otelinde ücret almadan konuk etti, masrafları üstlendi. Biz de doğal olarak onu davet ettik programın çekimlerine.

Ahmet beyin mafya dünyasıyla olan dostluğu da konuşulanlar arasında.

Ahmet'in çok dışında bir dünyadır o. Genellikle taşradan gelmiş, popüler olmuş erkek sanatçılarda öyle bir yan vardır, ama biz hariciz herhalde. Politik yanımızın olması, hayata başka bir yerden bakmamız bizi oraya yakınlaştıracak şeyler değil. Ama şunu söyleyebilirim rahatlıkla: Çok geniş bir yelpaze tabii ama, "o dünya" diye tabir ettiğimiz dünyadan bir takım insanlar, evet, çok yakınlaşmak istemişlerdir. Onun müziğini, onu çok sevmişlerdir. Ama hiç özel ilişkilerimiz olmadı. Olamazdı da zaten.

Bir de Jetpa'nın sponsorluğu var mesela, ya da yeminli bir sol düşmanı olan Sinan Çetin'le arkadaşlığı...

Sinan Çetin'le iş ilişkisi vardı. Birlikte iş yaptıkları dönemlerde bir araya gelirlerdi. Zaten hiç anlaşamazlardı. En son "Ağladıkça" şarkısının klibini çekerken ciddi bir tartışma yaşadılar ve Sinan'ın asistanıyla devam etmek zorunda kaldık. Yarı şaka, bazen son derece ciddi politik tartışmaları olurdu. Sinan'ın Türkiye'deki politik hayatı tiye alan o üslûbundan çok rahatsız olurdu Ahmet. Zaman zaman çok sertleştiğini de hatırlarım... Jetpa ilişkisine gelince; ben onu tam Jetpa ilişkisi gibi algılamıyorum, oradaki bir kişinin şahsında yürüyen bir ilişkidir. Jetpa'nın ortaklarından biri, eşi de edebiyat öğretmeni olan bir arkadaşımdı. İki güzel insan bunlar. Onlardan gelen bir teklif vardı. Kadir İnanır'ı Jetpa reklamlarında oynatmışlar ve sanırım "Ahmet Kaya'yı da görmek istiyoruz" gibi teklifler gelmiş firmadan. Biz reklam filmi değil de, konserlerde ve klipte sponsor olunabileceği gibi bir aşamada anlaştık. Zaten yürümeyen, finale gitmemiş bir

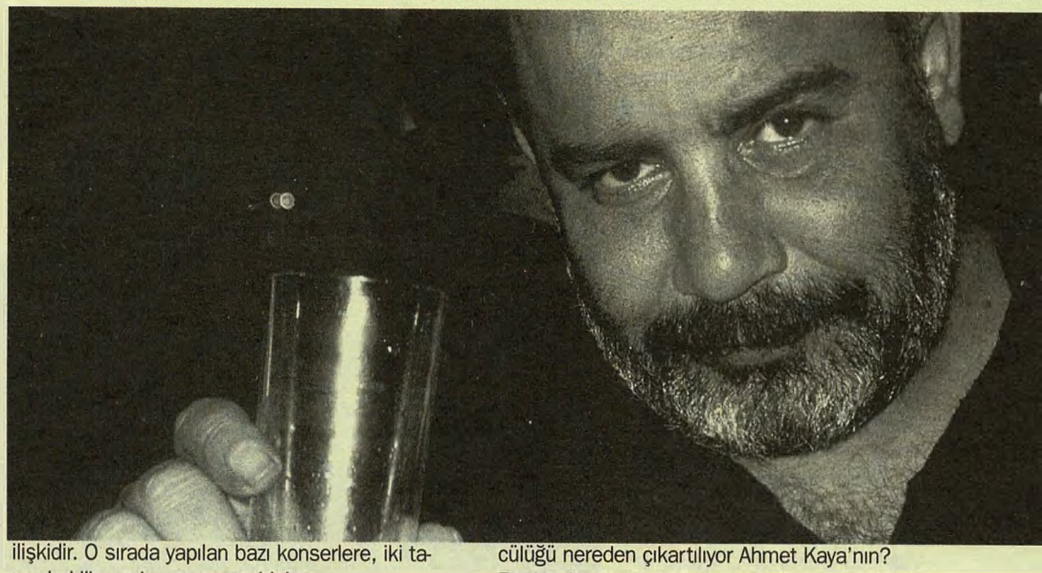

ilişkidir. O sırada yapılan bazı konserlere, iki tane de klibe onlar sponsor oldular.

Yanlış anlaşılacağından, üzerine bir etiket yapışacağından çekinmez miydi?

Hep "solcu bir holding var da, biz mi çalışmıyoruz" derdi. Sermayenin kimin elinde olduğunu herkes bilmiyor mu? Biz de bu sermayeyi zaman zaman tabii ki kullanacağız. Burada önemli olan, benim hayata bakışımdan, duruşumdan, düşüncelerimden, ideolojimden, ilkelerimden vazgeçmemiş olmamdır. Böyle düşünürdü. "Ben şarkılarımı her yerde söylerim, keşke MHP'liler de çağırsa, gitsem, söylesem, ama onlar da söylediklerimi anlayabilseler, dinleyebilseler..." Bence de bu doğru yaklaşım. Bütün bunlar ne zaman bir tutarsızlık, istikrarsızlık olur? Ahmet Kaya herkese göre değişse, herkese göre yeniden şekillense, evet, tutarsızlıktır. Ama Ahmet hep aynı Ahmet, Ahmet Kaya müziği hep aynı Ahmet Kaya müziği olarak kaldı... Bakın size çok trajik bir şey anlatayım: Cumhuriyet Dergi'nin arka sayfasına bir ilan verdik yeni albüm için. İlhan Selçuk bir yazı yazmış: Atatürkçü bilmemne derneğinin başkanı bir mektup göndermiş; Ahmet Kaya ilanının orada yer almasını çok yadırgadığını, böyle bir bölücü adamın Cumhuriyet çizgisiyle nasıl uzlaştığını anlayamadığını, Cumhuriyet'e bunu yakıştıramadığını filan söylüyor. Ve İlhan Selçuk da o kadar ortalama bir cevap veriyor ki adama: "Ee, bunu tartışalım, herkes fikrini söylesin..." Yani oradaki Ahmet Kaya ilanı İlhan Selçuk'un Atatürkçü saplantılarını filan mı değiştiriyor? Anlamıyorum ben bunu. Ya da bölücülüğü nereden çıkartılıyor Ahmet Kaya'nın? Bunlar da en çok hukuk, yargı diyen adamlar üstelik. Hukuk Türkiye'de Ahmet Kaya'nın bölücü olduğunu tescillememiştir ki. Nasıl bir şeyse bu bölücülük? Bu ülkede bunların hâlâ konuşuluyor olmasından çok midem bulanıyor. Durumu çok vahim görüyorum. Koskoca adam, "Cumhuriyet çizgisinden taviz mi veriyor, yoksa yarın siz Fethullah Gülen ilanları da mı alacaksınız" diye üşenmeden mektup yazıyor. Hayatı bu kadar kavrıyor çünkü, bu kadarını görüyor adam. İlhan Selçuk da ona böyle bir ortalama cevap yazıyor. Bunlar bu ülkenin aydınları, bilmemneleri. Orada yok sayılan, aslında Ahmet Kaya'nın şahsında milyonlarca insan. Ahmet Kaya şarkılarını yasaklayarak milyonlarca insanın da bu konudaki öz-

93 yılında biz bu konseri yaptıysak ve bölücü ilan ettiyseniz Ahmet'i, neden 94 yılında Ahmet'e Altın Kelebek ödülü verdiniz?

gürlüğünü engellemiş oluyorsunuz. Herkesi kuşatan bir yasak bu. Şimdi yeni bir ambargo var. Hiçbir radyo, hiçbir televizyon Ahmet Kaya şarkıları çalmıyor. Cezalandırılan halkın kendisi aynı zamanda. Bu ülkede Nâzım Hikmet hep yasaktı. Ben gözümü açtığımda yasaktı, yargılanma sebebiydi kitapları. Ve fakat her evde Nâzım Hikmet vardı. Yılmaz Güney filmleri yasaktı, ama isteyen herkes de izlemiştir. Bu yok sayma mantığı artık geçmiş ola. Ahmet Kaya iki yıllık bir maziye sahip olsaydı, onu çok kolay imha edebilirlerdi. Ama artık son derece rahatım. Ahmet Kaya'nın halkla arasındaki o buluşmayı hiçbir yasa, hiçbir yasak engelleyemez.

Magazin Gazetecileri Derneği'nin gecesine gelelim. O gün söylediği laflar hazırlanmış şeyler miydi, yoksa o an mı aklına geldi de söyledi?

İkisi de değil. Çok tasarlanmış bir şey de değil, çok spontan da değil. Bu şimdi piyasaya çıkan albüm stüdyo aşamasındaydı ödül gecesi sırasında. Kürtçe bir şarkı söylemeyi çok istiyordu. O günlerde de seçimler yaklaşıyor, baraj sistemi var, Kürt halkı yine çok yalnızlaştırılmış. Hep "ben ne yapabilirim acaba"yı konuşurduk. "Belki onlara onların dilinden bir şarkı söyleyebirim" dedi, çünkü Kürtçe hiç bilmezdi Ahmet. Kürtçe bir şarkı arayışına girmiştik. Ödül gecesinde Ahmet'in hesaplayamadığı şey, gelen tepki ve tepkinin büyüklüğü. O lafları o kadar olağan düşünüyordu ve o kadar olağan söyledi ki. Çok da güleryüzlü söyledi. Peki niye orada söyledi? Magazinciler gecesi orası, magazinciler açısından haber değeri taşıyan bir şey bu. "Bunlar şimdi

teker teker gelecekler, röportaj yapacaklar. Ben gene yanlış anlaşılacağım, gene istismar ediyormuşum gibi sunulacağım. Onun için, hepsine birden söyleyeyim, kurtulayım dedim..." Öyle söz edildiği gibi reklam filan da yok ucunda. Ödül alan bir adamın reklama ihtiyacı mı var?

Siz seyirciler arasında mıydınız?

Tabii. Öyle ilginç bir şey ki, Ahmet bu sözleri söylediğinde, salonun yarısı alkışlıyor. Diğer yarısı şaşırıyor. O şaşıranlar da masum sayılabilir, ama beş-on kişi anında ayağa fırlayıp bağırmaya başlıyor. Bunlar ekrana yansıyan görüntüler değil. Montajda bir-iki kişi görünüyor. Halbuki o kadrın dışında kalan bazı insanlar var. "Sünnetsiz pezevenk", "Apo'nun yanına git"... İnanılmaz hakaretler. Üstelik, "Kürtçe şarkı söyleyeceğim" cümlesi ağzından çıkar çıkmaz. İşte bu tepkinin üzerine Ahmet'in tavrı sertleşiyor: "Bu ülkede Kürtler var ve tepenize vura vura kabul ettireceğim size bunu" diyor. Montajlı görüntülere bakan herkes "niye böyle tehditkâr konuşuyor" diye soruyor. Ama gelen o küfürleri duymuyor ki ekran başındaki o insanlar. Mesela birinin adını söyleyeyim: Şenay Düdek diye magazin gazetecisi bir kadın. Benim gördüğüm ayağa fırlayan, hakaret yağdıran ilk insanlardan birisi. Bir sürü alkışlayan da var, ama onlar kim, sonra neden Ahmet'le beraber olmadılar? Benim aklımda bir tane güzel fotoğraf var: Mehmet Aslantuğ'un masasından kalkıp oturduğumuz masaya kadar gelmesi ve o fırlatılan çatallara, kaşıklara kendini siper etmesi. Bilahare Savaş Ay'ın gelmesi. Ve birdenbire bizi orada garsonların koruduğunu gördüm. Garsonların o çatallara siper durduklarını gördüm. Zaten bir anda acayip bir rüzgar esti. O koro nasıl oluştu bir anda, nasıl "10. Yıl Marşı"nı söylemeye başladılar... Çok ürkütücüydü gerçekten.

"Alkışlayanlar, sonra neden Ahmet'le beraber olmadılar" diye sordunuz. Neden olmadılar?

O nasıl bir psikolojiyse, "ya, bak hiçbir tepki vermedik, en azından bir gidelim, Ahmet'e bir geçmiş olsun diyelim" de denmedi. Ahmet'in böyle yalnızlaştırılması daha da ürkütücüdür.

"Bu klibi yayınlayacak yürekliliikte insanlar olduğuna inanıyorum" demesine de çok salakça bir tepki verildi: "Sanki Kürtçe şarkı yasak" diyenler oldu. Evet, o zaman fiilen yasak vardı, tam Ahmet Kaya'yı kaybettiğimiz sıralarda da RTÜK tarafından tamamen yasaklandı.

Ahmet Kaya'nın Kürtçe şarkı söylemek istediği için yargılandığı günlerde İsmail Cem buradan bir takım Kürtçe kasetler alıp İsveç Dışişleri Bakanı'yla görüşmeye gitti, "bakın, bunlar bizim ülkemizde çıkan kasetler, yasak da değil" demeye. Çok ince bir polemik bu. Sürekli "sokaklarda, dükkanlarda satılıyor Kürtçe kasetler" deniyor. Peki o zaman bir sanatçıyı neden şarkı söyleme isteği yüzünden yargılıyorsunuz ve linç etmeye çalışıyorsunuz, 17 yıllık sürecini yok sayarak herkesin gözünden düşürüyorsunuz?

Bir de "hem Kürtçe bilmiyor, hem Kürtçe okuyacakmış" diye alay edenler vardı. Kürt olduğu halde bu ülkede anadilini öğrenme imkanı bulamamış olması tartışılmıyordu da, böyle abuk subuk bir laf ediliyordu.

Evet, asıl trajik olan o. Bu kimin ayıbı? Bunu bile göremiyor ki insanlar, o aydınlar, kimlerse bunları asıl görmesi gerekenler.

Mutfakta menemen çalışmaları, San Sebastian, İspanya

Bu süreci nasıl yaşadı Türkiye'de?

Stüdyo çalışmaları da yürüyordu o sırada. Bu yeni albümdeki şarkıların okunduğu günlerdir o günler, çok moralsiz okunmuştur şarkılar. Bir yıl sonra dinlediğinde "hayır, bu okumaları mutlaka değiştirmek istiyorum" dedi. Bunu yapamadık tabii. Üç ay boyunca kendini stüdyoya kapatan, hiç kimseyle görüşmeyen, hiç kimse tarafından ziyaret edilmeyen, kapısı çalınmayan bir adamdı. Sokağa bile çıkamaz durumdaydı, inanılmaz tehdit telefonları geliyordu. Kızlar okula gidiyorlar, kızım ortaokulda, büyük kız lisede. Televizyon haberlerinde ne söyleniyorsa, çocuklar kendi aralarında onu konuşuyorlar: "Senin baban bölücü, senin baban Apocu, vatan haini..." Çocuklar da kendi çaplarında kendi sosyal çevrelerindeki saldırıları göğüslüyorlar. Beş yıl boyunca eve gelip elektrik işlerimizi yapan elektrikçimiz bile eve gelmedi, çağrıldığı halde. Birden şöyle bir şey oldu şarkıdaki gibi: "Dokunma bana yanarsın, dokunma bana fişlenirsin..." Hakikaten Ahmet'e dokunan yanacağını zannetti.

İnanılmaz hakaretler. "Kürtçe şarkı söyleyeceğim" cümlesi ağzından çıkar çıkmaz. Montajlı görüntülere bakanlar "niye böyle tehditkâr konuşuyor" diye soruyor. O küfürleri duymuyorlar ki ekran başında.

O dönemde "PKK haritası önündeki konser" haberi patlatıldı. O kadar sene sonra o fotoğraf nasıl birdenbire ortaya çıktı?

Hürriyet gazetesi bir gün "Ayıp ettin gözüm!" diye bir manşet attı. Bir fotoğraf var orada: 93 yılında Ahmet Kaya Berlin'de konser yapmış, PKK - Kürdistan haritasının, Abdullah Öcalan posterinin önünde şarkı söylemiş. İkimiz de çok şaşırdık, o kadar net hatırlıyorum ki, hayır, böyle bir konser yok. O dönemde sadece 94'te Berlin'de Alevi Esnaflar Cemiyeti diye bir kuruluşun yaptığı bir konser var. Dünyadaki bütün Alevi esnafların örgütlendiği bir meslek kuruluşu o, Suriyeli, İranlı, Iraklı... Oraya gitmişti Ahmet, onların da örgütle, mörgütle alâkaları yok. En basitinden yola çıkalım: Bir sanatçı sahneye kimin ne astığından, salonun dekorasyonundan, oraya gelip slogan atan insanların ideolojisinden sorumlu tutulabilir mi? Orada sahneye çıkan yirmi adamdan bir tanesi o. Türkiye'den giden başka insanlar da var o konsere... Ayrıca, eğer bu bir suç deliliyse, bunu gizleyerek siz de suç işlemiş oluyorsunuz. Ayrıca 93 yılında biz bu konseri yaptıysak ve bölücü ilan ettiyseniz Ahmet'i, neden 94 yılında Ahmet'e Altın Kelebek ödülü verdiniz? Mesela genel yayın yönetmeni Ertuğrul Özkök köşesinde defalarca yazı yazmıştır, Ahmet Kaya şarkılarını dinleyerek tatile gittiğini, "Saza Niye Gelmedin"i ne kadar beğendiğini... Berlin Alevi Esnaflar Birliği, kendi antetli kağıtlarıyla, dernek kaşeleriyle resmî yazı gönderdi: "O konseri biz yaptık, hiçbir siyasi örgütle ilişkimiz yoktur, oraya sadece önderimiz olarak kabul ettiğimiz Seyit Rıza'nın bir portresini asmıştık..."

Gazetedeki resmi siz nasıl yorumluyorsunuz?

Biz o resmin fotomontaj olduğunu düşünüyoruz. Mutlaka bir bilirkişi tarafından incelenmesi gerektiğini talep ettik mahkemeden. İncelenmedi. Ortada hiçbir film kaydı filan da yok. Tek bir fotoğraf. Bir yıl boyunca her ay DGM'ye, duruşmaya gittim. İki dakika süren duruşmalardaki bütün laf şuydu: "Hürriyet gazetesine yazı yazılmasına, ellerindeki bütün filmlerin, fotoğrafların mahkememize gönderilmesine..." Tak, bitiyordu duruşma. Bir yıl boyunca mahkeme Hürriyet'e yazı gönderdi. Hiçbir şey gelmedi Hürriyet'ten. Sonunda mahkeme bu defa "polis marifetiyle delillerin gönderilmesi" diye bir yazı gönderdi. Ondan sonra Hürriyet'in avukatlarından bir yazı geldi: "Elimizde falanca numaralı belge dışında –yani o fotoğraf dışında– hiçbir şey bulunmamaktır." Zaten onu vermek zorunda da değil gazete. Nitekim de vermedi, orijinal fotoğrafı da vermedi. İnanılmaz bir hukuk trajedisi... Ahmet ödül gecesi yüzünden açılan davadan beraat etti, bu olaydan ceza aldı, ama öldüğünde onaylanmamıştı Yargıtay tarafından.

Paris döneminde PKK konseri gibi organizasyonlar oldu mu? Televizyonda "vallahi ben bir dostu özledim, vallahi ben Apo'yu özledim" diye şarkı söylediğini gördük...

Avrupa'da epeyce konser yaptı. Sözünü ettiğiniz çekimler bir stadyum konserinden. 1 Eylül'de, Dünya Barış Günü'nde yapılmış bir konserdir. O birisi için bestelenmiş özel bir şarkı değildir. O konserin coşkusu, havası, atmosferi içerisinde Ahmet'in spontan olarak söylediği bir şeydir. "Ben adı geçen insanın barışı savunan yanını savunuyorum. Bugüne kadar benim gündemimde bu isim hiç yoktu, ama şimdi var. Çünkü bu barış sürecine ilişkin tutumunu benimsiyorum..." Onun kendi açıklamasıdır bu.

Paris'e gidiş nasıl bir kararın sonucuydu?

Bir karar sonucu değil ki. Sözleşmesi yapılmış bir turne vardı. Dava açılınca turne ertelendi. Mahkeme Ahmet'e çıkış yasağı koymuştu, bu turneden söz ederek yasağın kalkmasını talep ettik. Mahkeme de yasağı kaldırdı, Ahmet savunmasını yapmıştı zaten. Üç konser yapmak üzere küçük bir çantayla gitti. O konserlerle ilgili de asılsız haberler çıkartıldı. Ve peş peşe davalar açılmaya başlandı, gıyabi tutuklama kararı çıktı. Fiilen sürgün süreci başlamış oldu. O günlerde "ortalık bir durulsun, bir süre burada kalmak gerekecek, o linç psikolojisi devam ettiriliyor" diye düşündük. Paris Ahmet'in rahat ettiği, dostlarının olduğu bir yerdi, Avrupa'nın bir yerinde kalmak gerekecekse Paris olsun dedik.

Paris'in neresinde yaşıyordu?

14. bölgede. Victor bulvarında, Paris'in en uzun caddesinin üzerinde küçük bir daire. Biz çocuklarla hep buradaydık, ben ayda bir kere, bazen iki kere gidip geliyordum. Öyle geçti ikibuçuk yıl. O ikibuçuk yılı da hep buraya geri dönmeyi tasarlayarak, planlayarak, hep "orada olmalıyım"ı düşünerek geçirdi. Bir söyleşide şöyle demişti: "Herkes benim gemileri yaktığımı düşünüyor. Ama benim kenarda bağlı küçük bir sandalım var, bir geceyarısı o sandalın iplerini çözüp karanlık sularda Türkiye'ye doğru yol alabilirim, herkes çok şaşırabilir..." Tam böyle bir insandı. Her "ben atlayıp yarın geliyorum" dediğinde, "hayır" derdim, karşı çıkardım. Diyelim ki tutuklandı, sonra da serbest kaldı, bir açıkhava hapishanesinde yaşayacaktı bu defa da. Asla özgür olamayacaktı ve can güvenliği olmayacaktı.

Nasıl geçiyordu günleri Paris'te?

Bir televizyon aldık. "Fransız kanallarını izleyeceğim, dil öğrenmemi kolaylaştırır" dedi. Bir de hoca tutmuştuk. Sonra dayanamadı, bir uydu anteni taktırıp Türkiye'deki kanalları da izlemeye başladı. En azından haberlerde açıyordu, İskele Sancak, Siyaset Meydanı gibi programları izliyordu. Bir de Kürtçe hocası vardı, genç bir kız, üniversite öğrencisi. Son zamanlarda Fransa'nın güneyinde bir dil okulu olduğunu, altı ayda Fransızca öğrenebileceğini araştırıp bulmuştu. Kendini tam kampa sokarak Fransızca öğrenmeyi amaçlıyordu. Ama sokakta işini görecek kadar da öğrenmişti.

Yapmak istediği, planladığı projeleri var mıydı?

"Oturup Dadaloğlu'nu, Pir Sultan'ı, Karacaoğlan'ı önüme koyup doğaçlama, ne hissediyorsam öyle, tek enstrümanla yapmayı çok istiyorum" derdi. Dört-beş CD'lik, senfonik yapıda "Kurtuluş Savaşı Destanı"nı yapmayı istiyordu. Nâzım'ın metninde çarpıldığı bölümler vardı, çok duygulanıyordu. Böyle şeyler vardı işiyle ilgili yapmak istediği, ama "şu yaşıma kadar sağlıklı, bakımlı yaşayayım" gibi kaygıları yoktu.

Bir film projesinden bahsediliyor, nedir o?

Ahmet'in en çok okuduğu kitaplar sinema kitaplarıdır, sinema tarihi, senaryo nasıl yazılır gibi şeyler. Ayzenştayn sineması çok ilgisini çekerdi. Hep kamera arkasında olmayı isterdi. Fotoğraf makineleri, kameralar, bilgisayarlar en sık oynadığı oyuncaklardı. Fotoğraf bilgisi vardı, evde karanlık oda kurmuştu yıllar evvel, agrandizörü vardı, siyah-beyaz resimler basıyordu. Sözünü ettiğiniz film projesi, üç ülkede gerçekleşecek bir projeydi. Kafasında çok olgunlaşmıştı her şey. Paris'te biraz da boşluk yakalayınca depreşti sinema aşkı. Orada bir kaba öykü yazmıştı, son zamanlarda da plan senaryosunu yazmaya başlamıştı. Güney Fransa'da, Bask bölgesinde plato bakmıştı kendisine. Mimarisi Türkiye'ye benzeyen bir yer arıyordu. Geçen yaz San Remo'dan İspanya'ya kadar sahilden gittik, yine o gözle baktık. Bazı kasabalar gerçekten benziyor. Bir sokak vardı kafasında, o sokağı arıyordu hep. Bütün bunlar yarım kaldı. Birilerinin adına sürekli "barış süreci" dediği süreci gerçekten doğru sorgulayacak ve doğru kuşatacak bir hikaye olacaktı.

"Hoşçakalın Gözüm..."deki yeni şarkıları sürgün, ölüm temasının etrafında fazlaca dolaşıyor. Girmiş olduğu öyle bir ruh hali var mıydı?

Sonra dinlediğimde ben de çok net görebildim bunu. "Memleket Hasreti" mesela, sanki sürgüne gideceğini, memleketini özleyeceğini bilen bir adamın yazdığı bir şarkı gibi. Ama bunları yaşamadan yazmış olması ilginç.

Bütün kariyerinde ölümden, sürgünden bahseden pek çok şarkısı var...

Savaş komutanları masa başında strateji yazarlar, sonra da onu uygularlar ya, Ahmet'in şarkıları da kendi stratejisi gibi. Önce yazılmış, sonra yaşanmış. Hiç metafizik düşünmediğim için bunu böyle temellendirmek hiç tarzım değil. Ama ilginç geliyor... Zaman geçtikçe bana "sen orda çıkar albümü" deyip duruyordu. Ben de ona "burada olmadığın için bilmiyorsun" diyordum, "bir televizyon kanalı birkaç kişiyi toplar, bir koli albümü döker ortaya, kırdırır, ayaklar altında çiğnetir; Türkiye henüz bu noktada." Albümü çıkarmak için Türkiye'yi uygun bulmuyordum, olgun bulmuyordum. Hâlâ o olgunlukta değil. Belli ki çok zaman alacak. Ama belki bir müddet sonra Ahmet Kaya'yı vatan haini ilan edenler onun şarkılarını söyleyecekler. Bu da kaçınılmaz. Nâzım Hikmet'i vatan haini ilan edenlerin onun şiirini okuması gibi. Şu iade-i itibar lafı, bunun Nâzım Hikmet'le ilgili olarak kullanılması beni acayip rahatsız ediyor. Bir iade-i itibar söz konusu olacaksa, bence bu Türkiye'nin itibarının iadesi olur ancak. Bunu da Nâzım Hikmet yapabilir, başkasının hakkı ve haddi değildir.

Star gazetesi şöyle yazdı: "Karısı cenazeyi Türkiye'ye getirmek istemesine rağmen PKK ona engel oldu." Çıldırabilirsiniz. Tam tersi söz konusudur: Sevenlerinin tamamı onun buraya getirilmesini istiyordu.

Şimdi Ahmet Kaya'nın eski şarkılarını da çalmıyor radyolar, değil mi?

Hiçbir şekilde. Eski, yeni, hiçbir şey. Var ya George Orwell'in "1984"ünde hafızaların silinmesi, aynı onun gibi.

Paris'te toprağa vermek sizin kararınız mıydı?

Star gazetesi şöyle yazdı: "Karısı cenazeyi Türkiye'ye getirmek istemesine rağmen PKK ona engel oldu." Çıldırabilirsiniz. Tam tersi söz konusudur: Sevenlerinin tamamı onun buraya getirilmesini istiyordu. Ben tek başıma aldım bu kararı, bilerek aldım. Gerekçelerim vardı. Ahmet'in buraya gelmesi bir sayfanın kapatılması demek olacaktı. Hiçbir şey sorgulanmayacaktı. Gelecekti, sıradan bir Zincirlikuyu mezarı olacaktı. Gene magazinciler gidip başucunda "sanatçı dostları bu sene gene gelmedi" gibi haberler yapacaktı yılda bir kere, kapanmış olacaktı iş. Halbuki orada kalması demek, bir sürü şeyin biraz daha sorgulanması demektir. Sokaklarında dolaşamadığı ülkesine onu omuzlar üzerinde getirmek çok saçma. Sisteme "alın, adam öldü, size zarar veremeyecek, onun için getirdim" demek gibi... Orada, gerçekten kendisine yakışan bir yerde olması bana çok anlamlı geliyor.

Père Lachaise'e daha önce gitmiş miydi, Yılmaz Güney'i ziyarete?

Gitmişti. Zaten Yılmaz Güney'le biraz yakınlar. Bir üçgen oluşturuyorlar, Jim Morrison, Yılmaz Güney, Ahmet Kaya... *(gülümsüyor)* Niye Jim Morrison? Kızımız Melis çok seviyor Jim Morrison'ı, "çok benzetiyorum babamı" diyor, genç ölmeleri, Paris'te ölmeleri, Père Lachaise'de olmaları, ikisinin ölümüne de kalp krizi denmesi... Tavır olarak da benzeştiriyor. Hesapsız, bildiğini yapan adamlar. Konserde Jim Morrison'a "şu sözleri söyleme" dendiğinde "tamam" deyip gene de o sözleri söylemesi... "Aynı babam" diyor. Son gidişimizde Jim Morrison'ın J&B viski sevdiğini öğrenmiş, babası da severdi. Alıp yarısını Jim Morrison'ın üzerine döktü, yarısını babasının üzerine. İki tane beyaz gül alıyor, biri babaya, biri ona. Mutlak surette ikisini beraber ziyaret ediyor. Çok ilginç bir rüya görmüş babasından sonra. Eğer ikna edebilseydi, babasıyla bu yaz Amerika'ya gideceklerdi. Rüyasında babasının gelip onu aldığını ve birlikte Amerika'ya gideceklerini söylediğini görmüş. Bizim bir köpeğimiz var, adı Pako. Arabada bir cüce var, o yolda onlara tercümanlık yapacakmış. Ahmet arabayla kapının önüne gelmiş, "Colorado'ya gidiyoruz" demiş. Ben de camdan el sallamışım. "O cüce de muhtemelen Pako olabilir" diyor. "Biz gittiğimizde oraya" diyor, "çok gri ve yağmurlu bir hava". Meğerse bir ölüler gecesi düzenlenmiş, canlı canlı ölüler dolaşıyor, baba da onlardan biri. O gece ölüler arasından bir kişi seçilip ayrıca idam edilecekmiş. "Ve babamı seçiyorlar" diyor. Bilinçaltında henüz kabul etmediği için, rüyasında idam edilmesiyle belki kabul edecek ölümünü –hâlâ kabul etmiyor gerçi. Babasını seçtiklerinde ağlıyor, "baba, sakın gitme" diyor. "Babamı bir ağaca yaslanmış vaziyette görüyorum, fakat babamın yüzü Beethoven." Piyano dersi alıyor kızım aynı zamanda. "Bedeni ve sesi babam, fakat yüzü Beethoven" diyor. "Baba, biz uçak biletlerini aldık, seni buradan kurtaracağız..." Babası da "ben sizinle gelemem Melis, çünkü Jim Morrison beni bekliyor" diyor. Bunlar baba-kız çok korku filmi de izlerlerdi. "Kocaman bir Jim Morrison düşün" diyor. "Bütün gökyüzünü kaplamış bir Jim Morrison. Elini uzatarak çağırıyor babamı. Ve babam onunla beraber gidiyor..."

Söyleşi: **Derya Bengi - Merve Erol**

ansikl opedi

f→

FANIA

New York'da 60'ların ortasında kurulup 70'lerde zirveye çıkan bir plak şirketi. Şirketin ötesinde, salsa tarzının yaratıcısı, Latin müziğine yön veren bir akım. Dominikli müzisyen ve prodüktör Johnny Pacheco ve Küba müziği tutkunu İtalyan asıllı Yahudi avukat Jerry Masucci tarafından kuruldu. Fania Allstars ismiyle büyük kadrolu orkestralar kurarak konserler düzenlendi ve plaklar dolduruldu. Willie Colon ve Hector Lavoe gibilerinin yıldızı bu sayede parladı. 1971'de bu konserlerden birinin görüntülerini de içeren "Our Latin Things" filmi ABD'de yaşayan Latin kökenliler arasında büyük etki yarattı. Birkaç sene sonra devam niteliğinde daha geniş kadrolu "Salsa" filmi çekildi.

g→

GUANTANAMERA

Bir Nâzım Hikmet girizgâhı yapalım: *"Dolaşıyorum Havana sokaklarını / asfaltla ağaçları birbirine karıştırıyorum"* diyor ve devam ediyor: *"Hoze Marti'nin anıtları heykelleri büstleriyle Fidel'in fotoğraflarını birbirine karıştırıyorum /.../ Fidel'le türküleri birbirine karıştırıyorum / Enternasyonal marşıyla çaçaçayla paçangayla Fidel'i / somos sosyalistes palante palante / bir alanda art arda tek sıra dizilip ellerini birbirinin sırtına koyup rumba oynayan yüz bin kişiyle Fidel'i birbirine karıştırıyorum..."*

"Guantanamera" şarkısının gerisinde, Küba'nın son 150 yıllık tarihi var. "Guantanamera"yı anlatmaya Jose Marti'den başlamak gerek. Hani, Nâzım'ın dizelerindeki, anıtları, heykelleri, büstleri Küba'nın dört bir yanına dağılmış Hoze Marti'den. (Ki o büstlerden biri, Belediye Başkanı Gürbüz Çapan ve Kübalı dostlarının girişimiyle İstanbul Esenyurt'ta bir meydana da dikilmişti birkaç sene önce.) Kim bu Jose Marti? Evvela şunu söyleyelim: "Guantanamera"nın bir nevi "şarkı sözü yazarı".

Jose Marti

Jose Marti, Küba'nın İspanyol sömürgecilere karşı verdiği istiklal savaşının simgesi olmuş bir şair, gazeteci ve siyasi önder. 1853'te Havana'da doğdu. Şiirlerini 15 yaşında yayınlamaya başladı, 16 yaşında Özgür Vatan isminde bir gazete çıkardı, bağımsızlık uğruna savaşanların arasında yer aldığı için 17'sinde tutuklandı, Madrit'e sürüldü. 21 yaşından itibaren siyasi makaleler yazdı, 1878'de çıkan aftan yararlanarak ülkesine döndü, ama ertesi yıl gene sürgün yedi. Sonunda kapağı New York'a attı ve ömrünün son aylarına kadar bu şehirde Küba devrimini örgütlemeye gayret etti. Şiirler, denemeler, makaleler yazdı, çocuklar için dergi çıkardı, Küba Devrimci Partisi'ni kurdu, "parti başkanı" sıfatını reddederek basit bir "nefer" olarak parti bünyesinde çalıştı. Arjantin'de bir gazete için kaleme aldığı köşe yazıları sayesinde bütün Latin Amerika'nın umut bağladığı adam oldu. İspanya'ya karşı savaşmak bir yana, ABD emperyalizmine karşı mücadele aracılığıyla tüm Latin Amerika halklarının bir federasyon oluşturmasını önerdi. Bir tarafta sömürücü güç ABD vardı, diğer tarafta ise güneydeki Nuestra America (Bizim Amerika).

Ölüm de onu 15 yıl yaşadığı New York'ta değil, 15 yıl ayrı kaldığı "bizim Amerika"da buldu. 1895 nisanında gizlice Küba'ya girerek İspanyollara karşı gerilla savaşının başlatılmasına önayak oldu, ancak bir ay sonra, bir çatışma sırasında, hayatının tümünü adadığı Küba'nın bağımsızlığını göremeden öldürüldü.

"Palmiyeler ülkesinden gelen dürüst bir insanım ben / ölmeden evvel mısralar yazmak istiyorum yüreğimden süzülen / sanatlardan bir sanat / tepelerden bir tepeyim / her yerden gelip her yere giden..." Jose Marti'nin, bu dizelerle başlayan, 1891'de yazdığı "Versos Sencillos" ismindeki uzun manzumesi onyıllar sonra dünya çapında hit bir şarkıya temel oldu, "Guantanamera"nın esas doğumu 1930'larda gerçekleşti. Kübalı komünist besteci Jose Fernandez Diaz bu tarihlerde Jose Marti'nin dizelerinden alıntılar yaparak besteledi şarkıyı. Aynı zamanda, guajira-son adı verilen yeni bir kırsal kökenli "son" tarzının da ilk örneklerinden biri oldu "Guantanamera". Maksat, hem Jose Marti'yi ve onun devrimci vatanseverliğini anmak hem de Küba kadınlarına bir sevgi duruşunda bulunmaktı. Adanın güneydoğu kenti Guantanamo'nun kızları, tam tabiriyle "edalı işveli köylü güzelleri", "Guantanamera" sayesinde hiç sonu gelmeyecek bir dünya turuna başladı. Şarkı o kadar beğenildi ki, besteci Jose Fernandez Diaz, Castro devrimi öncesi yıllarda, Küba'da bir komünist radyoda 18 yıl boyunca haberleri Guantanamera üslûbunda dörtlükler halinde sundu.

Muhalif hareketlerin doruğa çıktığı 60'ların Amerikasında ünlü folk ozanı Pete Seeger da ABD'nin emperyalist dış politikasına bir nanik yaparak şarkının bir bölümünü İngilizceye adapte etti, konserlerinde halkların kardeşliği için "Guantanamera"yı okumaya başladı.

"Guantanamera"yı diline dolayanlar arasında Compay Segundo'dan Celia Cruz'a tüm Kübalı şarkıcılar var; ayrıca Jose Feliciano'dan The Ventures'a, Arlo Guthrie'den Spinners'a uzun bir liste çıkarılabilir. Büyük solcu rock'çu Robert Wyatt bile (Carlos Puebla'nın farklı dizeleriyle) "Caimanera" adıyla bu şarkıyı okudu. Fugees'den Wyclef Jean ilk solo albümünde, Celia Cruz desteğiyle, şarkıyı Spanish Harlem atmosferinde bir Küba barına taşıdı... Buena Vista Social Club projesinin mimarlarından Juan de Marcos Gonzales şöyle diyor: "Beğenin ya da beğenmeyin, Küba devrimi yüzyılın en önemli olaylarındandır. Bu şarkı da bu mücadelenin simgesi olmuştur. 'Guantanamera' bizim ulusal marşımızdır." Öyle bir ulusal marş ki bu, ne önünü ilikleyen bir allahın kulu var, ne hazırola geçen.

Dosta düşmana beyaz gül uzatan "Guantanamera" şarkısıyla Kübalılara son bir selam sarkıtalım. Madem Nâzım'la başladık, Nâzım'la bitirelim: *"her gün biraz daha gencim Havana'da / her gün biraz daha yitiriyor ağzım dünyanın acılığını"*.

m→

MUSETTE

Yüzde yüz Fransız bir müzik. Musette (müzet) valsi olarak da anılır. Viyana valsi gibi üç zamanlı olmasına rağmen daha hızlı ve kıvrak bir danstır. Eşlerin birbirlerine daha sıkı sarılmaları sebebiyle erotik bir havası vardır. Bu dans, adını eski bir Fransız çalgısı olan musette'ten alır. Musette, 13. yüzyılda yaşamış Fransız halk ozanı Colin Muset'nin isminden ilhamla adlandırılmış bir tulumdur. 18. yüzyıldan itibaren bu tulumun ölçüleri ve akordu standartlaştırılmış, ezgi çalan kavalın yanısıra dört adet dem kavalı ilave edilmiştir. Musette tulumu, vals balolarının, şarap partilerinin, Seine nehri kıyısındaki piknik sefalarının vazgeçilmez çalgısı olmuş, ancak 1900'lü yıllara gelindiğinde yerini akordeona bırakmıştır. Musette balolarının en revaçta olduğu yıllar 1930'lardır. Bu yıllardan günümüze musette müziği büyük bir gelişim gösterememiş, ancak şanson geleneği içinde etkinliğini sürdürmüştür. Başta Paris ve Orleans'da alt kesimlerin eğlencesi olarak görülen musette valsi, günümüz Fransa'sının ulusal bir sembolü olmuştur; 14 Temmuzlarda, düğün gecelerinde ve grevlerde çalınır, oynanır.

r→

RAKUN

Kanada'dan Arjantin'e bütün Amerika kıtasında yaşayan etobur bir memeli cinsi. Kristof Kolomb Amerika'yı keşfettiğinde, gözlerinin çevresinde yuvarlak lekeler olan, sivri burunlu, dik kulaklı, üçgen suratlı rakunlara palyaço-köpek adını vermiş. Kuyrukları hariç 50 cm. uzunluğunda, 35 cm. yüksekliğinde ve yaklaşık 8 kg. ağırlığında olan rakunlar, karınlarında daha açık renk olan grimtrak kahverengi, yumuşak ve sık tüylü kürkleri nedeniyle her zaman avcıların gözdesi olmuş ve bugün maalesef nesilleri tükenmek üzere. Her ne kadar etobur olsalar da, rakunlar sebze ve meyveye de hayır demiyor. Yazları böcek, küçük meyveler, mısır ve yılanları yiyorlar. Sonbaharda, salyangoz, toprak kurdu ve patatesi tercih ediyorlar. Kışın, çürümüş patates ve balıkla besleniyorlar. İlkbahardaysa yeni doğmuş fareleri, kurtçukları, kurbağaları mideye indiriyorlar. Tıpkı kedilerin fareyle oynaması gibi, onlar da öldürmeden önce avlarıyla oynuyorlar. Çok hareketli ve canlı hayvanlar olan rakunlar ağaçlara tırmanıyor, hızlı koşuyor, yükseğe sıçrıyor ve gayet güzel yüzüyor. Geceleyin de gözleri çok iyi gören rakunlar sık ormanlarda ve illa su yakınında yaşıyorlar. Zira sudan geçirmeden hiçbir yiyeceklerini yemiyorlar. Bu nedenle de rakunlara Fransızlar "raton laveur" (çamaşırcı ayı) adını uygun görmüş. Rakunlar ormanda aç kaldıklarında yakınlarındaki çiftliklere, evlerin bahçelerine, kümeslerine, hatta çöp kutularına da uzanıyorlar.

S→
SAKAL

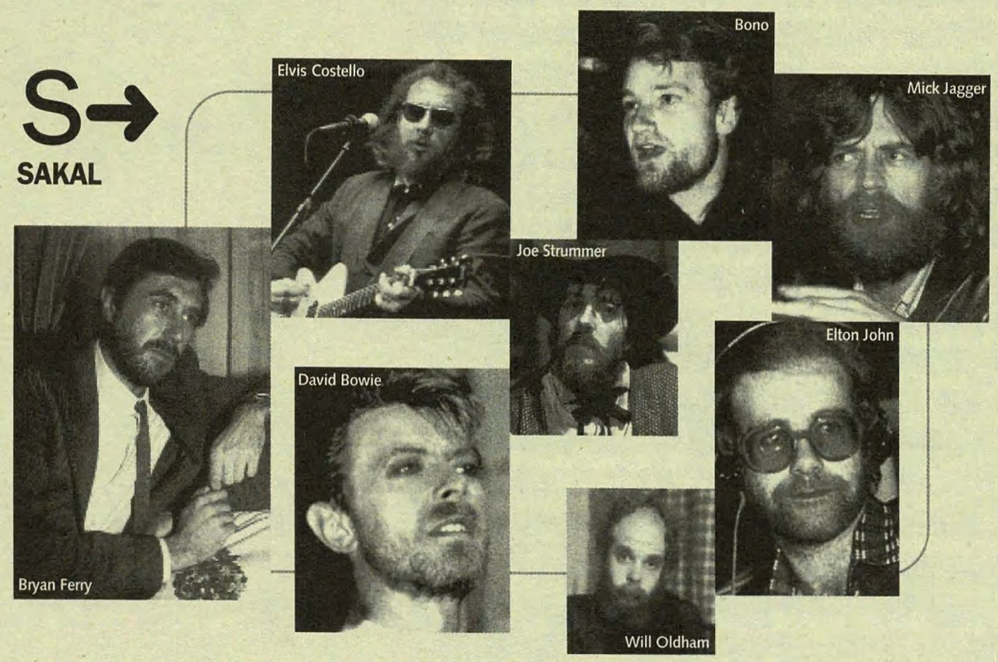

SARISÖZEN, MUZAFFER

1898 yılında Sivas'ta doğdu. I. Dünya Savaşı sırasında askere alındığından öğrenimi yarım kaldı. Terhisinin ardından, sonradan İstanbul Belediye Konservatuarı olacak olan Dar'ül Elhan'da keman eğitimi aldı. Bir süre Sivas'ta Türkçe ve Edebiyat öğretmenliği yaptı. 1930 yılında, Sivas'a milli eğitim müdürü olarak atanan Ahmet Kutsi Tecer'le tanıştı. Sarısözen, Sivas'ta önceleri Batı müziğini yaymak üzere, bir müzik öğretmeni arkadaşıyla birlikte müzik okulu açmıştı. Ama maddi imkansızlıklar yüzünden okulu kapatmak zorunda kaldı. 1931'de Ahmet Kutsi Tecer'le Kangal ve çevresinde halk müziği ve oyunları konusunda araştırmalar yaptı. Tecer'in önderliğinde hazırladıkları Halk Şairleri Bayramı yurt çapında ilgi topladı. Bu bayramdan sonra Aşık Veysel'le tanışıldı. Ankara Devlet Konservatuarı'nın temelinin atıldığı yıllarda Ahmet Kutsi Tecer, Güzel Sanatlar Şube Müdürüydü. Tecer, kurulmak istenen halk müziği arşivi için Sarısözen'i önermişti. Sarısözen Ankara'ya çağrıldı ve derleme çalışmaları için Sivas'a gönderildi. Ankara'da "arşiv şefi" olan Sarısözen, Ankara Radyosu'nun yenilenme projeleri içinde yer alan "Yurttan Sesler" ve "Bir Türkü Öğreniyoruz" gibi programların başına getirildi. "Yurttan Sesler" programı, Neşet Ertaş, Özay Gönlüm, Aşık Veysel, Mehmet Erenler gibi ozanların yurt çapında tanınmasını sağladı. Sarısözen, içinde müzikolog Halil Bedii Yönetken ve teknisyen Ali Rıza Yetişen'in de bulunduğu bir ekiple 1937-1952 yılları arasında 16 derleme gezisi yaptı. Yaklaşık on bin halk ezgisinin arşivlenmesini ve notaya alınmasını sağladı. Keman dışında, başta bağlama olmak üzere birçok halk çalgısını ve ud, tanbur gibi sanat müziği çalgılarını çalan Sarısözen, halkoyunları konusunda da geniş bilgi sahibiydi. Bugüne değin "Seçme Köy Türküleri" (1941), "Yurttan Sesler" (1958), "Türk Halk Musikisi Usûlleri" (1962) gibi kitapları yayınlandı. 4 Ocak 1963'de öldü.

t→
TAYLAN, CEM

(1946 - Temmuz 2001) Kendi tabiriyle "İnculuz" edebiyatı hocası... Bir söyleyip iki gülen, kahkaha adamı. Her köşebaşında birilerinin "Cem Hoca"sı!

D.H. Lawrence'ı anlayabilmek uğruna, onun çalıştığı Raleigh bisiklet fabrikasına işçi olarak girecek, kitaplarındaki bütün pub'ları dolaşarak feyz alacak tarzda bir araştırmacı, "Eisenstein'ın montaj tekniğiyle Ezra Pound'un Imagist şiir tekniğini karşılaştırın" gibi sınav soruları soracak kadar zihin açıcı bir hoca ve "beni gündelik hayata bağlıyor" diyerek gazete kuponu biriktirecek kadar mütevazı bir insan. Edebiyattan sinemaya ve müziğe kadar sayısız makalenin yanısıra, "Modern İngiliz Şiiri: W.B. Yeats ve Ezra Pound" kitabının yazarı, "Oğullar ve Sevgililer" (D.H. Lawrence), "Darwin Evrim Kuramı", "Müziğin Poetikası" (Stravinsky) kitaplarının çevirmeni.

Hiç hazzetmediği Amerika'da, kalp sürpriziyle aramızdan ayrıldı Cem Hoca. Kahkahasını ve dostluğunu unutmayacak çok insan bıraktı ardında.

y→
YEZİDİLER

Bunlar şeytana, güneşe, toprağa, ateşe tapıyorlarmış. O şeytan ki Allaha başkaldırmış. Kim gördü şeytanı, Allahın huzuruna kim gitti? Bir yandan bakarsan, Yezidiler haklı. Vareden ve yaratan ki topraktır, güneştir, sudur, havadır. Yezidiler günde üç kere, bir sabah gün doğarken, bir kez de tam öğleyin, güneş tepedeyken, bir de gün batarken yönlerini güneşe dönerler, dualarını okurlar. Yüzyıllardır bu insanlar öldürüldüler, o kadar sürgün edildiler, o kadar işkence gördüler, o kadar aşağılandılar, gene de yılmadılar, tükenmediler. Şu insanoğlunda öylesine bir güç var ki tükenmiyor, çürümüyor, ölmüyor, toprak gibi, ışık gibi, su gibi. Ben Yezidi değilim, ama onların direnme güçlerini, insanlıklarını, dostluklarını seviyorum, onların dirençlerine saygı duyuyorum. Onlar adam öldürmezler. Adam öldürenler Yezidilikten çıkarılırlar. Onlar savaşı bir toplu kırım sayarlar. Savaşa katılmamak için direnirler. Yüzyıllardır kan revan içindedirler, durmadan durmadan kanları seller gibi akmıştır. Ottan başka yiyecek bulamamışlar, ama yürekleri kararmamış, sevinçlerini yitirmemişler, hangi koşul içinde olurlarsa olsunlar, yüce dağların kovuklarında kartallar gibi yaşamışlardır.

Yaşar Kemal, *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana*

YILMAZ İPEK SAZ SARAYI

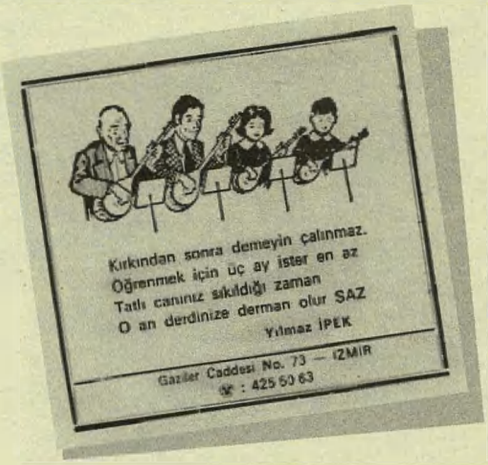

Z→
ZEN VE MOTOSİKLET BAKIM SANATI

Gideceğin yere ve olduğun yere bakınca hiçbir anlam çıkmıyor, ama geriye, bir zamanlar olduğun yere baktığında bir model belirmeye başlıyor. Ve ileriye, bu modeli izleyerek bakarsan bazı şeyleri yakalayabiliyorsun... Kendi yaşam modelimden gelen bir inançla diyorum ki, krizin nedeni, varolan düşünme biçimlerinin, sorunların çözümünde yetersiz kalmasıdır. Bu sorunlar akılcı yollarla çözülemez, çünkü sorunun kaynağı zaten akılcılığın kendisi. Bunu çözen tek tek bireylerse ancak kişisel düzeyde çözüm üretiyorlar, hep birlikte 'hamahlat' akılcılıktan vazgeçip salt duygularının yoluna gidiyorlar. John ve Sylvia gibi. Ve onlar gibi milyonlarca insan var. Ve bu da yanlış bir yön bence. Sanırım söylemeye çalıştığım şey, sorunun çözümünün akılcılıktan vazgeçmek değil, akılcılığın doğasını, bir çözüme varabilecek şekilde genişletmek olduğudur.

Robert M. Pirsig, *Zen Ve Motosiklet Bakım Sanatı*

Paul'un çiçeklere gösterdiği sevgi farklıydı. Çiçekleri onların yalnızca sahibi olarak değil, onları kontrol altında tutabilecek bir hakkı varmış gibi severdi. Miriam açısındansa çiçekleri bir yüceltme söz konusuydu, çünkü çiçeklerde onda olmayan bir şey vardı.

Çiçekler taptaze ve çok hoş görünüyorlardı. Toplarken ağzına bir-iki tane küçük sarı hanımeli attı. Clara hâlâ mahzun, ortalıkta dolaşmaktaydı. Paul ona doğru giderek "niçin çiçek toplamıyorsunuz?" diye sordu.

"Toplamayı sevmem. Tarladaki halleri daha hoşuma gider."

"Ama örneğin odanızda çiçek istemez miydiniz?"

"Çiçeklerin koparılmak istediğini sanmıyorum."

"Yok, koparılmayı hepsi ister."

"Odamda çiçek cesetleri görmek istemem ben."

Paul, "Bence bu çok katı ve yapmacıklı bir düşünce" dedi. "Suya koyduğunuzda kökleriyle yaşarkenden daha çabuk ölmüyorlar ki. Sonra vazoda daha hoş duruyorlar. Ayrıca bir şeye ceset demek için o şeyin ceset gibi olması gerekir."

Clara, "Bana öyle geliyorsa ben ceset derim" diye tartışmaya girdi.

"Benim için öyle değil. Bir ölü çiçek, çiçek cesedi değildir."

Oğullar ve Sevgililer, D.H. Lawrence (Çeviren: Cem Taylan)

Cem Taylan'ın anısına